

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІРИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ,**

присвяченої пам'яті першого ректора
Національної академії статистики, обліку та аудиту,
доктора економічних наук, професора,
Заслуженого економіста України

**Івана Ісаковича
Пилипенка**

(Київ, 17 жовтня 2016 р.)

Київ – 2016

УДК
ББК

Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри: матеріали науково-практичної конференції. – К.: «Інформ.-аналіт. агентство», 2016. – 441 с.

ISBN

Матеріали науково-практичної конференції містять тези доповідей, повідомлень та виступів її учасників, у яких викладено наукові результати аналітичного осмислення сутності сучасних проблем модернізації соціально-економічного, гуманітарного, освітнього, наукового простору та перспектив розвитку України.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, студентів, аспірантів і докторантів економічних та соціально-гуманітарних спеціальностей.

ББК

Адреса оргкомітету конференції:
Україна, 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1;
тел.: (044)486-42-20
e-mail: rvy_nasoa2015@ukr.net

Відповідальність за зміст наукових матеріалів несуть їх автори.

ISBN

НАСООА, 2016

**СТРЕТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІРИ**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ,**

присвяченої пам'яті першого ректора
Національної академії статистики, обліку та аудиту,
доктора економічних наук, професора, Заслуженого економіста України

Івана Ісаковича Пилипенка

Відповідальні за випуск:
канд. екон. наук, доцент О. Ю. Гулевич
канд. екон. наук О. М. Мотузка

Підписано до друку 7.10.2015. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум.-друк. арк. 18,70. Обл.-вид.арк. 24,79.
Тираж 150 прим. Зам. № 00.

ДП «Інформаційно-аналітичне агентство»
вул. Еспланадна 4–6, м. Київ, 01601, Україна
тел/факс 287-03-79, 289-77-62
E-mail: iaa@dstati.kiev.ua

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії:

Осауленко О. Г. – д. н. з держ. упр., професор, член-кореспондент
Національної академії наук України, заслужений економіст України.

Заступник голови редакційної колегії:

Теловата М. Т. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Члени редакційної колегії:

Редько О.Ю. – д.е.н., професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Надольний І. Ф. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту, Заслужений працівник освіти України;

Пилипенко О. І. – д.е.н., професор НАСОНА, декан факультету обліку та аудиту;

Каменська Т. О. – д.е.н., доцент, завідувач Національного центру обліку та аудиту;

Мотузка О.М. – к.е.н., в.о. доцента кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, завідувач редакційно-видавничого відділу Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Горобець О.О. – в.о. директора бібліотеки, заступник завідувача редакційно-видавничого відділу Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Чебанова В. Г. – літературний редактор редакційно-видавничого відділу Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Відповідальний секретар редакційної колегії:

Гулевич О.Ю. – к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри фундаментальних економічних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.

ЗМІСТ

Секція 1.

Сучасні ризики і проблеми реформування економіки, управління, обліку і контролю в Україні та шляхи їх усунення14

Багратян Г. А., Кравченко И. С.

Сравнительный анализ стран восточного партнерства, подписавших соглашения об ассоциации с ЕС и присоединившихся к Евразийскому экономическому союзу14

Болгов О. Є.

Проблеми соціально-економічного розвитку України17

Бондарук Т. Г., Бондарук І. С.

Адміністративне реформування: напрями та передумови проведення19

Борицькі К.

Audit of Corporate Social Responsibility on the steel construction market in Poland22

Булана О. О.

Державні видатки в умовах фінансової нестабільності26

Васечко О. О., Мотузка О. М.

Статистична оцінка стану прямого іноземного інвестування в Україні29

Герасименко С. С.

Методологічні засади оцінювання якості вищої освіти в Україні33

Гладкова В. І., Богатирьова В. Є.

Синергетична концепція якості продукції як фактору ризику35

Глуценко С. В.

Тінізація української економіки: сучасні оцінки38

Гречко А. І.

Теоретичні засади дослідження іпотечного кредитування42

Гринчак Н. А.

Особливості становлення та розвитку ринку консалтингових послуг в Україні45

Грищенко І. П.

Фінансові ризики лізингових компаній47

Гулевич О. Ю.

Економічні проблеми країн, що розвиваються, як наслідок глобалізації49

модель вивчення джерел творення сучасної національної культури. Модель дає можливість поширити низку викладених культурознавчих ідей на дослідження української культури пізніших часів, включаючи сьогоденне українське культуротворення.

Базовими для розвитку національної культури є віковічні, історично апробовані світоглядні й духовні підвалини, вплив яких триває понині, закономірно охоплюючи сучасне культуротворення. З'ясування філософських засад сакральної творчості певного періоду дозволяє вести мову про те, що засадами художньої творчості у кожному досліджувану добу, як і нині, були і залишатимуться надалі життєствердні культуротворчі ідеї.

Загалом це формує низку культурознавчих передумов для того, аби іконопис ставав джерелом пізнання еволюції як християнських, світоглядних, так і культуротворчих ідей, котрі від давніх часів до сьогодні є живильними для розвитку національної культури.

Список використаних джерел

1. Гордер Ю. Мир Софии : Роман об истории философии / Гордер Ю. ; пер. с норв. – СПб. : Амфора, 2007. – 655 с.
2. Всеобщая история религий мира. Иллюстрированная энциклопедия. – М. : Эксмо, 2008. – 736 с.
3. Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу / Семчишин М. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто : Наукове товариство імені Шевченка, 1985. – 579 с.
4. Руденко М. Найбільше диво - життя. Спогади / М. Руденко. – К. : Кліо, 2013. – 696 с.
5. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології / М. Руденко. – К. : Кліо, 2015. – 680 с.
6. Руденко М. Формула Сонця. Роман-трактат / М. Руденко. – Тернопіль : Джура, 2005. – 224 с.
7. Український іконопис XII – XIX ст. з колекції НХМУ : Альбом. – Хмельницький : Галерея; К. : Артанія Нова, 2005. – 256 с.
8. Степовик Д. Історія української ікони X – XX століть / Д. Степовик. – К. : Либідь, 2004. – 440 с.

ноги, де з'яв порожніми очними отворами голий людський череп, що лежав на схрещених кістках. Мене вжахнув той образ, бо я розумів його значення. ...Для Бога треба зберегти три енергетичні одиниці (бо то є Він сам!), – пояснював мислитель, – а двома можна скористатися для державних та промислових потреб» [4, с. 430–432].

Викладене є свідченням того, як глибоке світоглядне осмислення ідей і образів християнського (хай навіть і не українського) іконопису відкриває бачення фундаментальних закономірностей цивілізаційного розвитку. Осягнення М. Руденком онтологічної методології, яку інтелектуал іменує «перевдяганням гносису» [6, с. 173], дозволило йому, осмислюючи образ Миколи Угодника, сформулювати засадничі положення економіко-філософського бачення суспільного устрою.

Важливим духовно-культурним симбіозом був витворений у християнізованій Україні феномен цивілізаційного виміру – синтез розколотого перед тим європейського християнства на західне і східне. «Берестейська унія й полеміка довкола неї, – пише сучасний дослідник іконопису Д. Степовик, – розбудили від летаргійної сплячки значні інтелектуальні сили в Україні, які згуртувалися в двох основних таборах: прихильників і противників унії» [8, с. 54].

Показовою є поведінка в ту історичну добу провідників, творців і прихильників української культури. Бо якщо найвищі ієрархи тодішньої церкви стали заручниками ворожнечі, що триває донині, то зовсім по-іншому повели себе українські митці. Вони укотре підтвердили закорінену в духовній ментальності українства ідею верховенства розуму над владою, в т. ч. вищість богословського художнього мислення над чварами духовенства.

Справді унікальним є те, як драма синтезу розколотого християнства виявила себе в українському іконописі тієї історичної доби. «Берестейська унія не поділила українського церковного мистецтва на православне й греко-католицьке, – стверджує Д. Степовик [8, с. 61]. Доба напруження й борні в Україні на зламі XVI та XVII століть і впродовж першої половини XVII століття зумовила незвичайне піднесення в літературі та мистецтві [8, с. 62].

Належить зазначити, що витворення духовно-культурного симбіозу в церковному житті тодішньої України збіглося в часі з величним феноменом в її культурно-мистецькому житті. Ним у першій половині XVII століття став ренесансно-бароковий синтез, що продовжує впливати на суб'єктів творення української культури, включно з сучасними її творцями [8, с. 51].

Пропонований нами культурознавчий підхід до аналізу давньоукраїнського іконопису доцільно розглядати як концептуальну

Дмитренко І. М.

Феномен «розриву очікувань» користувачів та чинники забезпечення довіри суспільства до професійного аудиту53

Дмитренко Ю. В.

Основні методи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємства59

Дрипан А. О.

Теоретичні та практичні аспекти обліку основних засобів61

Єршова О. Л., Єршов П. С.

Економічні та технічні аспекти переходу українського сегмента Інтернет на протокол IPv663

Журавльов О. В.

Проблеми складання інформаційної бази управління національною економікою в умовах глобалізації та інформатизації66

Залюбовська С. С.

Формування моделі людського потенціалу в світі: тенденції використання в Україні68

Здольник Б. С.

Теоретичні аспекти дослідження банківського капіталу72

Зоріна О. А.

Аналіз фінансового стану підприємства: проблеми і перспективи75

Іващенко О. А.

Проблеми відновлення конкурентоздатності української економіки в контексті викликів глобальної нестабільності78

Ігнатенко Т. С.

Сучасні тенденції формування глобального середнього класу83

Ільченко О. О.

Залежність розвитку бізнесу від оподаткування86

Ільченко О. О.

Залежність умов інноваційного розвитку економіки від оцінки майна конкретного підприємства89

Іриневич Ю. В.

Оцінювання впливу факторів структури населення на рівень безробіття молоді в Україні92

Кадієвський В. А., Перхун Л. П.

Когнітивна карта системи управління суб'єктом інфраструктури товарного ринку96

<i>Каменська Т. О.</i> Переваги та проблеми запровадження внутрішнього аудиту	99
<i>Карабанова О. В.</i> Застосування статистичних методів при оцінці трудового потенціалу населення	102
<i>Кизименко Г. С.</i> Функціональна і адміністративна підзвітність внутрішніх аудиторів міністерств в умовах можливого конфлікту інтересів	106
<i>Кисельов К. Ю.</i> Управління маркетинговою діяльністю підприємства	111
<i>Кобилінська Т. В.</i> Проблеми забезпечення якості екологічної статистичної інформації	114
<i>Коваль Ж. Г.</i> Внутрішній контроль в органах державного сектору: формування нового погляду	116
<i>Ковальова Г. М.</i> Формування та зміцнення дохідної бази державного бюджету України.....	121
<i>Ковальчук В. В.</i> Проблеми практичного розроблення облікової політики на підприємствах України та шляхи їх вирішення	123
<i>Колупасєв Ю. Б., Яковенко М. А.</i> Сучасна депозитарна діяльність в рамках Національної депозитарної системи України	126
<i>Корінько М. Д.</i> Сучасні напрями розвитку аудиту в державному секторі економіки України	129
<i>Король В. М.</i> Правові проблеми розвитку внутрішнього аудиту в Україні на сучасному етапі	135
<i>Корченко О. Г., Гнатюк С. О., Казмірчук С. В.</i> Аналіз поняття «ризик» у сфері інформаційної безпеки	140
<i>Криворучко А. В.</i> Проблеми та перспективи консолідації капіталу в банківській системі України	144
<i>Кушнір Є. О.</i> Вплив наслідків інвентаризації запасів на зміст і структуру аудиторського висновку	147

духу, високої самосвідомості, непроминущої самокерованості українського народу, особливо виявлених у наш час, є очі святого, можливо, самого Спасителя, зображені на уламку фрески X ст., вцілілому після окупаційних захоплень і руйнувань християнських святинь Києва.

До найдавніших шедеврів давньоукраїнського іконопису належать, зокрема, ікони з образом Богородиці. Світоглядне її осягнення знаходимо у наукових працях і літературно-художніх творах М. Руденка – українського мислителя, письменника і правозахисника. У книзі спогадів, що має назву «Найбільше диво – життя», наш сучасник дав глибоке життєтвердне її трактування як Матері людства [4, с.417].

У праці «Економічні монолози» він виклав метафізичну та економіко-філософську інтерпретації Богородиці як землі. «Завжди, за всіх часів, ґрунт, – писав український інтелектуал, – виступав у ролі Богині-Матері: у давніх єгиптян Ізіда, у греків – Деметра, у християн – непорочна Діва Марія, що несе на своїх руках Сина Людського» [5, с. 231]. Мислитель істотно розвинув цю ідею в романі-трактаті «Формула Сонця», показавши вже, що «йдеться не про землю взагалі, а про земний гумус – ... правдиве відображення жіночого начала в природі. І не лише в земній природі, а в космічній також» [6, с. 173].

Унікальна значущість для нинішнього культуротворення образу Богородиці, яка віддзеркалює життєтвердні ідеї спасіння, невмирущості, вічності мислення, буття і діяння, пояснюється і питомо українським контекстом осягнення християнства в національній культурі – ушанування Покрови Богородиці є сучасним українським, до того ж козацьким, релігійним святом.

В український іконопис другої половини XVI ст. під впливом європейського Ренесансу проникали ідеї гуманізму, часто набуваючи фольклорної інтерпретації. Відома дослідниця сакрального мистецтва України Л. Членова, характеризуючи ікону з с. Бусовисько, писала, що зображений на ній Святий Микола – «добрий і щиросердний селянин, мудрий і доступний», а його іконописне зображення є «проявом живописного смаку та майстерності іконописця, що спирається на фольклорні традиції» [7, с. 12, 13].

В українській літературі образ Святого Миколи знайшов інтерпретацію у письменницькій творчості вже згаданого М. Руденка. Перебуваючи свого часу на Кавказі в Будинку творчості письменників, він побачив на дверях розташованої поряд резиденції патріарха образ Миколи Угодника. Святий, «вписаний на повний зріст, підіймав до неба праву руку, на якій два пальці були загнуті, а три інші складені до купи « вони символізували Святу Трійцю. Ліва рука показувала під

Г. В. Шевчук,
здобувач,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,
м. Київ

УКРАЇНСЬКИЙ ІКОНОПИС І ВИТОКИ ЖИТТЄСТВЕРДНИХ ІДЕЙ СУБ'ЄКТІВ СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КУЛЬТУРОТВОРЕННЯ

Україна має глибоке духовне і культурне коріння, заховане в історії прадавніх цивілізацій. Українське культуротворення сучасності є плодом світоглядних та духовно-культурних симбіозів світового цивілізаційного значення.

Сучасний норвезький письменник – дослідник історії філософії Ю. Гордер вказує на дві культурні традиції, що лежать в основі загальнолюдської культури, включно з українською. Йдеться про культурні традиції, суб'єктами творення яких були давні індоєвропейці та семіти [1, с. 183, 188]. Індоєвропейська культурна традиція дала людству такі найбільші релігії, як буддизм, котрий є найдавнішою світовою релігією, та індуїзм, належний до національних релігій. У лоні семітської культурної традиції розвиваються релігії, характерною відмінністю яких є монотеїзм, – іудаїзм, християнство й іслам [2, с. 16–18].

Перебуваючи на перехресті найбільших духовно-культурних ареалів, Україна, зробивши свій цивілізаційний вибір понад тисячоліття тому, відтоді є своєрідним поєднанням загальнолюдських релігійних та національних культурних традицій.

Вік писаної історії української культури перевищує тисячоліття [3]. Отже, історично вона збігається з більш ніж тисячолітнім триванням християнської віри в Україні. Це дає підстави для розгляду давньоукраїнського іконопису як одного з проявів духовно-мистецького становлення й розвитку національного культуротворення. Провідною християнською ідеєю є ідея спасіння і безсмертя. З погляду християнства вона має виразне релігійне звучання. Коли ж, як нині, заходить мова про виживання людства, ця ідея набуває актуального світоглядного високогуманістичного звучання. У контексті християнської культури особливий загальнолюдський рятівний вимір мають Богородиця і її Син Христос як Спаситель.

Належить зазначити, що першоджерелом картини сучасного художника О. Мельника «Очі Майдану», котра стала символом, вираженням сучасного мистецького бачення незнищенності національного

<i>Лаврінчук П. В.</i> Фінансування галузі вищої освіти України: проблеми та перспективи	149
<i>Лелека В. М.</i> Особливості бюджетного дефіциту України	152
<i>Липова Т. В.</i> Фінансові інструменти для підтримки реформування економіки України	154
<i>Луньова Г. М.</i> Сільське домогосподарство як об'єкт статистичного обстеження	157
<i>Малащук Д. В.</i> Методичний інструментарій з формування маркетингової стратегії виходу фірми на зарубіжний ринок	159
<i>Малько К. С.</i> Проблеми формування державної політики іноземного інвестування в Україні	163
<i>Малюга Н. М., Боримська К. П.</i> Роль обліку у формуванні концепції економічної безпеки підприємств в інформаційному суспільстві	166
<i>Манько Н. Ф.</i> Професійне судження аудитора в контексті МСА	170
<i>Мартинів І. К.</i> Законодавче регулювання оцінки об'єктів інтелектуальної власності у процесі їх комерціалізації	173
<i>Махсма М. Б.</i> Сучасні соціально-економічні ризики зайнятості сільського населення України	178
<i>Мельник В. А.</i> Зовнішні запозичення як джерело інноваційної активності підприємництва	182
<i>Мельничук І. О.</i> Фінансове забезпечення місцевих бюджетів України як інструмент розвитку стабільної держави	185
<i>Мельничук Н. Ю.</i> Засади державного регулювання на місцевому рівні	187
<i>Момотюк Л. Є.</i> Проблеми інформаційного забезпечення статистичного вивчення фінансової системи України	191

<i>Мороз Ю. Ю.</i> Формування бухгалтерської моделі стратегічного управлінського обліку на підприємстві	193
<i>Новіченко Л. С.</i> Бухгалтерський облік сек'ютиризації активів для фінансування лізингових активів	198
<i>Однволик В. І.</i> Проблеми адаптації сучасного підприємства до динамічних умов зовнішнього середовища	201
<i>Пантелеєв В. П., Сакада Т. Д.</i> Рейтинги та ризики вищої освіти України в соціальному та економічному контексті	203
<i>Пархоменко В. М.</i> Сучасні проблеми бухгалтерського обліку запасів	207
<i>Петраковська О. В.</i> Розробка завдань для аудиту касових операцій банку	211
<i>Пилипенко О. І.</i> Проблеми обліково-аналітичного забезпечення бюджетування на підприємствах України в умовах економічної кризи	214
<i>Пищейко В. О.</i> Адаптація нового типового Закону про офіційну статистику для країн СЕКЦА як один із напрямів реформування системи державної статистики в Україні	219
<i>Позовіков Д. І.</i> Від сталого розвитку підприємства до сталого розвитку країни	221
<i>Попов В. Ю.</i> Ознаки аномальності економічних циклів в Україні	223
<i>Попова В. В.</i> Обґрунтування методології статистичного вимірювання та оцінювання економічного розвитку національної макросистеми	228
<i>Потапова М. Ю.</i> Людський капітал та людський потенціал: підходи до вивчення	232
<i>Радіонова Н. Й.</i> Методика організації стратегічного управлінського обліку на підприємстві	234
<i>Редько К. О.</i> Аксиоми контролю, що забезпечують стабільність та розвиток	238

навчання здійснюється за такими програмами: «Магістр в галузі бізнес консалтингу: податковий і бухгалтерський» (Іспанія), «Магістр в галузі управлінського обліку та управлінського контролю» (США), «Магістр в галузі міжнародного бухгалтерського обліку і фінансів» (Велика Британія) та ін. Навчальні програми підготовки фахівців з бухгалтерського обліку у вищих навчальних закладах мають відповідати міжнародним програмам сертифікації бухгалтерів.

Отже, нова спеціальність «Облік і оподаткування», яка належить до галузі знань «Управління та адміністрування», має покращити підготовку фахівців з бухгалтерського обліку та рівень ділового адміністрування в бухгалтерських службах України, а також електронного податкового адміністрування. Можливість включати в навчальні плани щорічно поряд з нормативними вибіркові дисципліни дозволяє враховувати сучасні вимоги до професії та нові дисципліни, застосовує вітчизняний та закордонний досвід.

Список використаних джерел

1. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/ – Назва з титул. екрану.
2. Экономическая теория [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. Підприємництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 р. № 847-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p>

є теоретичною основою бухгалтерського фінансового обліку, який ґрунтується на нормативно-правових актах. Деякі економічні теорії можуть застосовуватися як теоретична основа управлінського обліку у менеджменті. Відповідно до Вікіпедії [2], предметом вивчення економічної теорії є поведінка або діяльність людини, підприємства, групи людей або суспільства в цілому в умовах певної економічної системи. Тому бухгалтерський облік обґрунтовано віднесено до нової галузі знань 07 «Управління та адміністрування», оскільки управління включає такі основні функції: планування, облік, аналіз, контроль, процес прийняття управлінських рішень, а адміністрування – це форма управління, за якої застосовуються організаційно-розпорядчі методи.

Крім того, галузь знань «Економіка і підприємництво» у новому переліку галузей [1] поділена на дві галузі знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки» (спеціальність 051 «Економіка») і 07 «Управління та адміністрування» (спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»). Якщо економіка є дисципліною про організацію та управління матеріальним виробництвом, ефективне використання ресурсів, розподіл, обмін, збут і споживання товарів та послуг, то підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність із метою досягнення економічних та соціальних результатів та одержання прибутку [3].

Назва нової спеціальності «Облік і оподаткування» включає слово «оподаткування», що, на наш погляд, має важливе значення, бо здійснюються постійні зміни та доповнення до податкового законодавства. Пропонуємо збільшити перелік дисциплін щодо оподаткування і включити в навчальні плани такі з них: «Теорія та історія оподаткування», «Нормативне регулювання обліку та оподаткування», «Податковий менеджмент», «Податкова звітність», «Податкові системи в країнах ЄС», «Податкові розрахунки в бухгалтерському обліку». Поглиблене вивчення проблем оподаткування має значну роль в підготовці до сертифікації бухгалтерів.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України [4] передбачено імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що потребує вивчення політики, економіки, бухгалтерського обліку та інших дисциплін, пов'язаних з ЄС. Тому доцільно здійснювати викладання таких дисциплін: «Європейський Союз: історія та сучасність», «Європейська економічна інтеграція», «Інститути Європейського союзу», «Євроконвергенція бухгалтерського обліку» або інших.

Розвиток професії бухгалтера не можливий без вдосконалення бухгалтерської освіти, врахування закордонного досвіду. За рубежом

<i>Резнікова Н. В.</i> Макроекономічні виміри боргової залежності	242
<i>Сабо М. В.</i> Особливості бюджетного процесу на місцевому рівні	245
<i>Сандул М. С.</i> Сучасний стан і перспективи нарощення конкурентоспроможності системи вищої освіти України	248
<i>Свистун-Золотаренко Л. О.</i> Статистичне вивчення економічних ризиків	253
<i>Селіщев С. В.</i> Ознаки порушення припущення про безперервність діяльності та їх ідентифікація в аудиті	255
<i>Синяков А. В.</i> Місцеві бюджети як фінансова основа органів місцевого самоврядування	258
<i>Сіницький М. Є.</i> Сучасні програмні продукти вимірювання латентних змінних у сфері освіти	261
<i>Сліпченко Г. М.</i> Проблемні аспекти складання зведених податкових накладних	266
<i>Соколова К. І.</i> Роль облікової політики у процесі управління підприємством	270
<i>Степанова А. О.</i> Проблеми банківського сектору в Україні	274
<i>Тарасенко А. Г.</i> Трансформація економічних уявлень про чинники соціально-економічного розвитку	278
<i>Терещенко Р. В.</i> Операції комерційних банків та їх місце в діяльності банківських установ	281
<i>Тюхляєва М. Ю.</i> Проблемні питання за депозитними та кредитними операціями банків в контексті структури плану рахунків бухгалтерського обліку банків України	284
<i>Хазан П. В.</i> Статистичне оцінювання соціального аспекту розвитку сонячної та вітроенергетики в Україні	290

<i>Ханова О. В.</i> Вимушена міграція в Україні як прояв сучасних тенденцій	293
<i>Харитончик І. В.</i> Дефіцит бюджету як складова системи бюджетного регулювання	297
<i>Хоруженко О. І.</i> Економічний взаємозв'язок між ціною і попитом	299
<i>Цаль-Цалко Ю. С.</i> Стратегічний управлінський облік: розуміння його сутності та перспективи розвитку	300
<i>Червона С. П.</i> Витрати домогосподарств України в сучасних умовах: аналіз структури та структурних зрушень	305
<i>Чепка Є. Ю.</i> Баланс (Звіт про фінансовий стан) як інструмент оцінки фінансового стану підприємства	308
<i>Чиж Б. І.</i> Впровадження комунікаційного аудиту та комплаєнс як інструментів забезпечення і підвищення якості вищої освіти	311
<i>Чопляк Є. І.</i> Використання принципу суттєвості в аудиті	316
<i>Чугуй Н. О.</i> Еволюція соціально-економічних систем в середовищі стратегічного розвитку економіки України	320
<i>Шевчук В. О.</i> Методологічні та інформаційні аспекти взаємодії статистики і контролю в управлінні економікою	324
<i>Шлаєва С. В.</i> Статистичний аналіз демографічної ситуації в Україні та світі	325
<i>Шинкар С. В.</i> Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів	330
<i>Шульга С. В.</i> Еволюція моделей ціноутворення в аудиті	333
<i>Щирба М. Т., Щирба І. М., Щирба М. М.</i> Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку у глобальному інформаційному суспільстві	335

Н. М. Цветкова,
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри теорії бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

РОЛЬ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА В УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ

Професія як вид трудової діяльності потребує спеціальних знань і практичних навичок, навчання та підвищення кваліфікації за тою чи іншою спеціальністю. Перелік галузей знань і спеціальностей [1], за якими з 2016/2017 навчального року почалася підготовка фахівців у системі вищої освіти, включає нову галузь знань 07 «Управління та адміністрування», до якої належать спеціальності: 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 074 «Публічне управління та адміністрування», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». За цією галуззю знань здійснюється підготовка адміністративно-управлінського персоналу – керівників та службовців апарату управління, спеціалістів підприємств та їх структурних підрозділів. До них належать директори, фінансові та комерційні директори, головні бухгалтери, бухгалтери, фінансисти, податкові інспектори, економісти, маркетологи, працівники контрольно-ревізійних служб та інших відділів підприємств і організацій. Нова спеціальність «Публічне управління та адміністрування» готує менеджерів-адміністраторів, фахівців з публічного управління та адміністрування для органів державного управління та місцевого самоврядування, громадських організацій, недержавних організацій, політичних органів та міжнародних фондів.

Розглянемо більш детально спеціальність 071 «Облік і оподаткування». Раніше до галузі знань «Економіка і підприємництво» була включена спеціальність «Облік і аудит». Що змінилося по суті? У переліку галузей і спеціальностей [1] спеціальність 051 «Економіка» належить до галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Як відомо, поведінкова економіка – це напрямок економічної теорії, який досліджує вплив психологічних факторів на рішення людей. У сучасних умовах існують такі економічні теорії: теорія перспектив, теорія споживання, теорія товарного циклу, теорія корисності, трудова теорія вартості, підприємницькі економічні теорії та інші. Економічна теорія не

2016 р., м. Київ). – К. : ВГО «Українська Асоціація Економістів-Міжнародників», 2016. – С. 48–49.

2. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / В. И. Вернадский. – М. : Айрис-прес, 2004. – 576 с.

3. Руденко М. Энергия прогресса. Очерки по физической экономии / М. Руденко ; пер. с укр.. – К. : Михайлюта А. А., 2010. – 544 с.

4. Руденко М. Сталий розвиток: пошуки моделей для України / М. Руденко. – К. : БМТ, 2001.

5. Шевчук В. Наукова школа фізичної економії: світовий вимір і цивілізаційна перспектива [Електронний ресурс] / В. Шевчук. – Режим доступу: <http://rudenkomd.narod.ru/Pereklad.htm>

6. Plotnikova M. Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development / M. Plotnikova // Regional Formation and Development Studies. – 2015. – № 3. – P. 134–144.

7. Грабар І. Г. Мікрорезонансні технології та секрети довголіття (Жити до 140 – доступно кожному!) / І. Г. Грабар. – Житомир, К. : Євенок О. О., 2012. – 147 с.

8. Синергетика економічних систем: [навч. посіб.] / І. Г. Грабар, Є. І. Ходаківський, О. В. Вознюк та ін. – Житомир, 2003. – 244 с.

9. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : [навч. посіб.] / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К. : ЦУЛ, 2014. – 276 с.

10. Синергетика: методологія ефектів: монографія / І. Є Януль, Ю. Ю. Мороз, О. В. Іванюк [та ін.] ; наук. ред. Є. І. Ходаківський, Т. О. Зінчук, І. Г. Грабар. – Житомир : ЖНАЕУ, 2012. – 624 с.

Щирська О. В.

Організація внутрішньогосподарського контролю обліку оплати праці під час трансформації економіки України339

Юрченко О. А.

Механізм бюджетного відшкодування ПДВ: теорія та практика342

Яковлев Г. А.

Проблеми розвитку житлово-комунального господарства346

Яковлева В. В.

Податкові надходження як складова доходів бюджетів349

Секція 2.

Соціальні та гуманітарні проблеми розвитку України.....352

Red'ko A. Y.

Humanitarian Determinant of Development352

Бардаш С. В.

Дискусійні питання розвитку обліково-контрольної науки356

Білуха Ю. О.

Корпоративна культура підприємств як фактор сталого розвитку України360

Варавкіна З. Д., Яковенко О. Д.

Інтерактивні технології – ефективний засіб вивчення української мови365

Горюнова М. М.

Аудіювання та принцип автентичності у викладанні іноземної мови369

Гринюк С. П., Желуденко М. О.

Оновлена парадигма гуманітарної політики України у сфері освіти371

Гуляєв А. М.

Стимулювання розвитку туристичного бізнесу за рахунок проведення Олімпійських ігор373

Дідманідзе І., Мегрелішвілі М.

Демократична Республіка Грузія та Українська Рада375

Загородня О. Ф.

Поняття «економіка» в мовній свідомості студентів економічних спеціальностей376

Касьяненко А. Л., Дюканова Н. М.

Ділове спілкування як елемент масової комунікації384

Козлов В. В., Томашевська Т. В., Пашковська А. Ю.

«Інформаційний менеджмент» у системі економічної освіти388

<i>Корнієнко П. С.</i> Реформи Міністерства юстиції України як результат його правозахисної діяльності	388
<i>Курило Г. М.</i> Сучасні проблеми вузівської підготовки бухгалтерських кадрів в Україні та шляхи їх вирішення	390
<i>Лесик В. В., Висоцький В. А.</i> Харчування як складова в системі підготовки спортсменів-важкоатлетів	393
<i>Линник А. М.</i> Ризики проведення Олімпійських ігор в країнах, що розвиваються	396
<i>Мазіна О. І.</i> Формування професійності фахівців з бухгалтерського обліку	398
<i>Надольний І. Ф.</i> Стратифікація соціальної сфери суспільства: реальність, тенденції модернізації	402
<i>Ницик Г. І.</i> Актуальність облікової професії	405
<i>Олександрова Г. М.</i> Навчання граматичним конструкціям Passive Voice студентів економічних спеціальностей за допомогою часових схем-таблиць	409
<i>Пархоменко В. В., Черушева Г. Б.</i> Експериментальна програма професійно-педагогічної підготовки економістів	411
<i>Погорєлова Т. Ф.</i> Місія університетської освіти в умовах глобалізації світової економіки	414
<i>Семяновський В. М.</i> Методи дослідження територіальних громад як базових просторових систем у державі	417
<i>Сімачова О. М.</i> Відмінності соціального захисту населення в Україні та США	421
<i>Стогній І. В., Никонорова Л. І.</i> Використання мотивації та методів педагогічного стимулювання на початковому етапі навчання іноземної мови у немовному ВНЗ	424

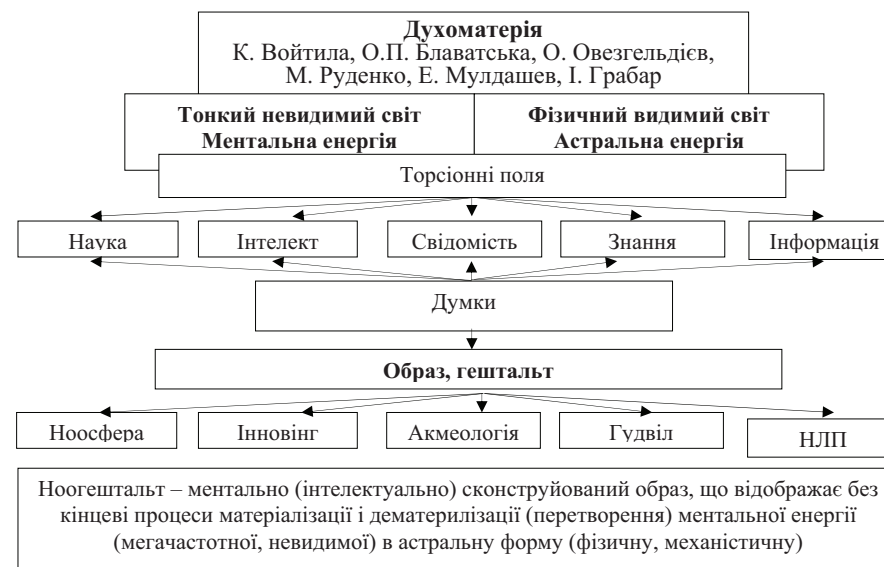

Рис. 2. Логограма формування ментального ноогештальту Провидіння

Усвідомлення соціопсихологічної і релігійної категорії ноогештальту Провидіння має першочергове значення для формування оптимістичної поведінки людини та її передбачення майбутнього. Сучасні досягнення в дослідженні тонкої невидимої енергії та торсіонних полях, взаємодії процесів матеріалізації та дематеріалізації в системі фізіологічного мислення дозволяють модернізувати теорію фізичної економіки до наявності знакових систем, семіотики та реалій об'єктивного світу, а використання категорії Духоматерії сприятиме формуванню ментального гештальту Провидіння і застосуванню його в когнітивних та фізичних системах, розуміння якого дозволяє передбачати самоуправління та саморозвиток соціально-економічних систем, та скеровувати ним застосовуючи науково обґрунтованих механізмів впливу в системі менеджменту, що побудовані на основі принципів психології.

Список використаних джерел

1. Ханін І. Г. Ноосфера Вернадського і проблеми економіки / І. Г. Ханін, М. В. Поляков // Мегатренди світового розвитку та економічні перспективи України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (30 черв.

над минулим, а Провидіння над Нинішнім (теперішнім). Ніщо із сущого не відбувається випадково, а витікає із основного закону Провидіння, поєднуючись з Волею людини, яка підкоряється йому, або його порушує, діє по необхідності.

Згода Волі з провидінням творить Добро, а зло породжено їх протиріччям (незгодою). Людині, яка творить Добро присутнє три частини її сутності, що підзвітні (підкорені) її Волі: перша, що належить тілу – Інстинкт; друга, яка належить Душі – Добродіяльність; третя, що властива Розуму – Мудрість.

Економіко-філософська система українського вченого і письменника М. Руденка є найбільшим внеском в розвиток фізіократичних ідей ноо (інтелектуальної) економіки. Свою економіко-філософську систему, яка охоплює такі основоположні праці, як «Гносис і сучасність», «Архітектура Всесвіту», та «Енергія прогресу», мислитель вибудовує на засадах синтезу знань, охоплюючи філософію, економіку, космологію, фізику, математику, психологію та теологію. Він доводить нагальність відновлення порушеного синтезу Знання, яке у своїй першооснові було, а тому і мусить залишатися єдиним. Відроджена М. Руденком парадигма фізичної економії є прикладом започаткування єдності того сегмента знання, яке окреслює економічний аспект суспільного та загальноцивілізаційного буття.

На основі розробок М. Руденка розроблено логограму ноогешталту Провидіння. При цьому ми використовували світовий досвід орієнтації на ноосферний розвиток та єдності категорій науки та релігії, що нині має домінуючий напрям. Про це свідчать роботи наукових і релігійних діячів: Карла Войтили – Папи Римського Іоанна Павла II, його енцикліки «Сіяння Правди», «Все про людську працю», вчених, що досліджують енергію «тонких» світів: Е. Мулдашев, І. Грабар, О. Овезгельдієв. Особливою актуальністю звучить нині монографія «Енергія прогресу» видатного «фізіократа» світу Миколи Руденка, зокрема відкрита ним категорія «Духоматерії», як геніального відкриття в царині сучасного знання про світ і реальність, в якому Людина впливає на енергетичний потік як суб'єкт, а насамперед, духоматерія за допомогою енергії діє на людське існування. Поєднання гностичного з фізичним привело дослідника до висновку про матеріальність Бога, якого він ідентифікує із Всесвітом (рис. 2).

Теловата М. Т.

Компетенція як складова професійної діяльності майбутніх фахівців економічної галузі427

Ходаківський С. І., Плотнікова М. Ф., Капітула Л. Л.

Гуманність розвитку як атрибутивна ознака наукового провидіння430

Цветкова Н. М.

Роль професії бухгалтера в управлінні та адмініструванні435

Шевчук Г. В.

Український іконопис і витоки життєствердних ідей суб'єктів сучасного національного культуротворення438

СЕКЦІЯ 1.

СУЧАСНІ РИЗИКИ І ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ, ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Г. А. Багратян,

*доктор экономических наук, профессор,
экс-премьер-министр Армении,*

И. С. Кравченко,

*доктор экономических наук, профессор,
проректор по научно-методической работе,
ГВУЗ «Университет банковского дела»,
г. Киев*

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭКОНОМИК СТРАН ВОСТОЧНОГО ПАРТНЕРСТВА, ПОДПИСАВШИХ СОГЛАШЕНИЯ ОБ АССОЦИИИ С ЕС И ПРИСОЕДИНИВШИХСЯ К ЕВРАЗИЙСКОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ СОЮЗУ

По инициативе Польши и Швеции в 2009 году ЕС объявил о развитии институтов Восточного партнерства для шести стран бывшего СССР: Украины, Беларуси, Молдовы, Грузии, Армении и Азербайджана. В течение 5 лет эти страны развивали национальные законодательства с целью максимального приближения к европейским стандартам. В ноябре 2013 году во время саммита ЕС в Риге предполагалось подписание соглашения об ассоциации с ЕС (ЕСДА). Цель этой ассоциации – присоединение к торговому и трудовому пространству ЕС (таможенный союз, безвизовый режим, свободное перемещение рабочей силы и т. д.). Как известно, в итоге три государства (Украина, Грузия, Молдова) подписали соглашение об ассоциации, а два государства (Беларусь и Армения) в мае 2014 года стали членами Евразийского экономического союза (ЕАЭС). Азербайджан решил остаться нейтральным. Каковы же первые итоги развития экономик этих государств после подписания отмеченных документов? В какой мере были реально реализованы чаяния народов, сопровождавшиеся бурными политическими, социальными потрясениями, а в некоторых случаях – и военными действиями? В табл. 1 (по данным [1]) представлена динамика ВВП указанных государств за 2013–2016 гг.

продукції в домашніх господарствах перевищує 80%. Глибинні причини тривало-депресійного стану економіки України сховані в консерватизмі минулих ідеологій мислення, вкорінених парадигмами діалектико-механістичних форматів, про які ще 90 років тому академік В.І. Вернадський зазначив як «червоне чванство».

Позитивна спрямованість світу до свого удосконалення та досконалості визначається його Провидінням. При цьому однокореневе озвучення слова однакове для багатьох слов'янських та романських мов: українською, російською, польською, німецькою, англійською та ін. Це і визначає його винятково важливе і геномне значення в минулому, нинішньому і майбутньому житті багатьох націй.

В змістовому сенсі Провидіння, маючи велику кількість значень і характеристик усталено означає – передбачення, або це дія провидіти, або алгорично – «всевидяще око», або це уява розуму про своє майбутнє, або – далекоглядність, доля, ясновачення, пророцтво, доцільна діяльність, оптимістичне прогнозування та інше.

В античній філософії вчення Провидіння з'явилося у Сократа і означає «світовий Розум, що діє по ідеї Добра, або Провидіння – все що має розумний сенс (зміст), оскільки все причетно до абсолютного Розуму, і все – Добро, оскільки першоосновою всього є абсолютне Добро» і в цій єдності значення провидіння наводить нас до релігійності.

Провидіння – це діяльність Бога який підтримує життя у всьому. Якщо підвести підсистемну синергетичну основу, то це провідні сили, що рухають найскладнішу соціо-біологічну, інтелектуально-духовну систему, якою володіє людина (рис. 1).

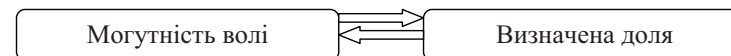

Рис. 1. Формула провидіння

Ще Піфагор визнавав закон Провидіння, що формується на основі двох рушійних сил вчинків людини: могутності волі і визначення долі. При цьому сила волі рівнозначна могутності долі. І така еквівалентність перманентна. Перша із цих сил виникає вільно, а друга формується вимушено. Тому кожна людина – власник своєї долі. Сила волі впливає на поступки і майбутність, а визначення долі на те, що вже відбулося, при чому воля підтримує долю.

Згідно погляду Піфагора, в якого запозичують знань всі наступні філософи світу, із минулого витікає майбутнє, із майбутнього минуле, а з єдності обох – нинішнє, із якого вони, у свою чергу, беруть початок. У відповідності цього вчення, Воля панує над майбутнім, Необхідність –

Динамика ВВП стран, підписавших ЄСДА і ЕАЭС

Страны	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г. (январь – март)
ЕАЭС				
РФ	1,3	0,6	-3,7	-1,2
Казахстан	6,0	4,4	1,2	-0,1
Беларусь	1,1	1,6	-3,8	-3,7
Армения	3,3	3,5	3,5	4,4
Кыргызстан	10,9	3,6	5,9	-4,9
ЕСДА				
Украина	0	-6,6	-9,9	0,7 (январь – июнь)
Молдова	9,4	4,8	-0,5	0,8
Грузия	3,4	4,6	2,8	2,6

Как видим, практически нигде надежды не оправдались. Страны, присоединившиеся к ЕСДА, достаточно далеки от обещанных ЕС цифр экономического роста – 6%. В Украине спад экономики катастрофический; конечно, не последнюю роль при этом сыграла война на востоке страны. Тем не менее, цифры по динамике ВВП Украины приведены с учетом отсутствия данных по Крыму и Донбассу. Следовательно, экономические реформы проводятся медленно, дорогой социальной ценой и не всегда с оправданными рисками. В Молдове хаотичная динамика ВВП, что вполне соответствует часто меняющемуся политическому климату этой страны. Грузия кажется наилучшей среди всех стран, хотя и здесь тревожат неконтролируемая теневая экономика, социальная поляризация и отсутствие прогресса в промышленности.

В странах ЕАЭС ситуация гораздо хуже. В России, Белоруссии и Казахстане отсутствие экономического роста за последние годы связано не только и не столько с санкциями по отношению к РФ, но также с невозможностью этих стран децентрализовать экономику. Опыт быстро прогрессирующих экономик стран мира (Китай, Индия, ЮАР), а также тренд развития стран-членов ОЭСР показывают: доля малого и среднего бизнеса должна быть в диапазоне 60–70% ВВП. В странах же ЕАЭС она составляет 12–20%. При таком соотношении обеспечение стабильного экономического роста проблематично. О проблематичности ЕАЭС свидетельствует и динамика макроэкономических показателей его нового члена – Кыргызстана. Вступление в союз этой страны сопровождалось резким снижением темпов макроэкономического роста.

Очень интересными представляются цифры по объемам внешней торговли исследуемых стран (табл. 2, согласно данным [2]). В ЕАЭС за

Є. І. Ходаківський,

*доктор економічних наук, професор,
директор Науково-інноваційного інституту економіки та агробізнесу
Житомирський Національний агроекологічний університет;*

М. Ф. Плотнікова,

*кандидат економічних наук, доцент;
Житомирський національний агроекологічний університет;*

Л. Л. Капітула,

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут сільського господарства Полісся,
м. Житомир.*

ГУМАННІСТЬ РОЗВИТКУ ЯК АТРИБУТИВНА ОЗНАКА НАУКОВОГО ПРОВІДІННЯ

*Перший Президент Української академії наук
В. І. Вернадський у роботі «Декілька слів про
ноосферу» (1944 р.) визначав: «Могутність
людства» пов'язана не із матерією, а з
людиною, її мозком, з її розумом і
спрямованою цим розумом, її працею»*

Таке оптимістичне твердження передбачає майбутнє ноосферного розвитку світової цивілізації і в цілому цивілізаційної перспективи України. Наразі в загальній відомості ми не будемо аналізувати (ранжувати) причини складної демографічної ситуації та депопуляційних процесів, особливо на сільських територіях. Наші дослідження стосуються підйом низ падаючих трендів та створення передумов розвитку сільського соціуму на основі застосування сучасних систем оптимістичного менеджменту і, зокрема, європейської фундації управління якістю (Q-Менеджмент) пов'язуючи з вимогами законодавчих положень по реформуванню місцевого самоврядування. При цьому нагадаємо про особливу крайність соціально-демографічної ситуації поліських сіл, в яких у останні статистичні роки відбувається обезлюднення та повне зникнення. За 1990–2010 рр. кількість сіл зменшилась на 388 одиниць, наразі 228 населених пунктів ще лишаються на мапі України (М.Л. Васильєв). Загальний фон урбанізаційних процесів залишається одноманітним впродовж більше 15 років, з часу затухання формування кількості корпоративних підприємств, їх холдингової організації. Питома вага виробництва сільськогосподарської

2015 год взаимный товарооборот сократился на 25%, а в 2016 году (первое полугодие) – на 19%. В странах ЕСДА ситуация ничуть не лучше.

Таблица 2

Объемы внешней торговли стран ЕСДА и ЕАЭС в 2013–2016 гг.
(млрд дол. США)

Страны	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г. (январь – июнь)
ЕАЭС				
РФ	841,11	788,29	528,84	209,17
Казахстан	133,5	120,75	76,52	28,03
Беларусь	80,0	76,58	56,96	24,1
Армения	5,87	5,96	4,74	2,25
Кыргызстан	–	7,66	5,58	2,36
ЕСДА				
Украина	162,75	126,22	90,86	40,73
Молдова	7,91	7,64	–	2,26 (январь-май)
Грузия	5,74	6,49	5,59	6,55 (январь-июль)

Динамика внешней и взаимной торговли стран ЕСДА и ЕАЭС показывает, что в некоторых случаях эти страны не “создают” торговлю, а “отбирают” ее (лексикон Винера). В действительности, если судить по цифрам взаимной торговли стран ЕАЭС, сокращение торговли с третьими странами, в т. ч. со странами ЕС, приводит к еще большему сокращению взаимной торговли.

Вывод нашего анализа прост: после присоединения к ЕСДА или ЕАЭС отмеченные выше 5 государств оказались на экономическом краю: Украина, Молдова, Грузия стали восточной окраиной экономического пространства ЕС, а Армения и Беларусь – западной окраиной ЕАЭС. Развитие всех этих государств более высокими темпами роста возможно только в случае подписания договора о свободной торговле между ЕС и ЕАЭС. Тогда эти страны смогут в полной мере реализовывать возможности экономического моста между Западом и Востоком.

Список использованных источников

1. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>;
2. http://www.eurasiancommission.org/ru/act/integr_i_makroec/dep_stat/econstat/Documents/Indicators201606.pdf;
3. <http://ukrstat.gov.ua/>;
4. http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=119&lang=eng
5. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>;

механизмами планування, аналізу, рефлексії, самооцінки успішності власної діяльності. Володіння прийомами дій у нестандартних ситуаціях, евристичними методами розв’язання проблем. Володіння вимірювальними навичками, використання статистичних та інших методів пізнання.

Інформаційна компетенція – це здатність за допомогою засобів інформаційних технологій (телевізор, комп’ютер, телефон, Інтернет та ін.) самостійно шукати, аналізувати, відбирати, опрацьовувати та передавати необхідну інформацію.

Комунікативна компетенція – це володіння навичками взаємодії з оточуючими людьми, уміння працювати в групі. Цей вид компетенції передбачає знайомство з різними соціальними ролями.

Соціально-трудова компетенція – це означає володіння знаннями та досвідом у цивільно-суспільній діяльності (роль громадянина, виборця, представника), у соціально-трудої сфері – права споживача, покупця, клієнта, виробника. До цієї компетенції входить уміння аналізувати ситуацію на ринку праці, діяти з метою особистої та суспільної користі, володіти етикою трудових і цивільних взаємовідносин.

Отже, компетенція і кваліфікація – це питання про цілі освіти. Кваліфікаційний підхід пов’язується із об’єктами (предметами) праці, співпадає з їхніми характеристиками і не свідчить про те, які здібності, готовності, знання і відношення оптимально пов’язані з ефективною життєдіяльністю людини в багатьох контекстах.

Список використаних джерел

1. Левочко М. Т. Експериментальне дослідження складових економічної компетентності фахівців у вищих навчальних закладах / М. Т. Левочко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць / [Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – К., Вінниця, 2008. – Вип. 17. – С.369-372.
2. Левочко М. Т. Компетенція, як складова професійної діяльності спеціалістів економічного напрямку в системі “коледж-ВНЗ” / М.Т.Левочко // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: зб. уаук. праць / [Ред. кол. Н.В. Гузій (відпов. ред.)]. – К., 2008. – Вип.8(18). – Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. – С.120-124. – (Серія 16. «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики»).

У радянському енциклопедичному словнику читаємо: "Компетенція (от лат. *Compete* – добиваюсь, соответствую, подхожу) – знання и опыт в той или иной области".

Новий тлумачний словник української мови подає таке тлумачення компетенції. "Компетенція – це добра обізнаність із чим-небудь...; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи".

Словник сучасної англійської мови пояснює *competence* – компетенція це: а) здібності та вміння здійснювати необхідну діяльність; б) спеціальна сфера знань; в) спеціальні вміння для виконання певних професійних обов'язків.

Крім того, компетенція (латинською *competentia* – належність за правом) це: коло повноважень будь-якого органу або посадової особи; коло питань, у яких дані особи володіють знанням і досвідом.

Компетенція фахівців економічного напрямку є предметом уваги і з боку сучасних дослідників (О. Аксьонової, В. Боброва, Н. Беньковської, Б. Данилишина, Є. Зеєра, Л. Кравченко, В. Сластьоніна, Г. Храмова, О. Хуторського, С. Шишова та інші). В їх працях розглядаються різні аспекти цього феномену. Враховуючи значення термінології у встановленні наукової істини, ми звернулися до аналізу понять і термінів з метою усунення неоднозначного їх використання стосовно проблеми теоретичних основ формування компетенції майбутніх фахівців економічної галузі.

Подібну думку висловлюють *І. А. Аганов*, який розуміє під компетенцією загальну здатність та готовність особистості до діяльності, що засновані на знаннях і досвіді, набутих завдяки освіті, зорієнтовані на самостійну участь особистості в навчально-пізнавальному процесі, а також спрямовані на її успішне залучення до трудової діяльності.

Н. Беньковська зосереджує увагу на тому, що компетенція – це особиста здатність спеціаліста розв'язувати певний клас професійних задач.

Н. Бібік аналізує поняття компетенції як соціально закріплений освітній результат.

В. Введенський поняття компетенції розуміє як сукупність конкретних професійних або функціональних характеристик.

Т. Гудкова дає таке визначення компетенції: це – загальна здібність і здатність до діяльності. Компетенція інтерпретується як "коктейлі навиків", як Portfolio-Worker, як гармонія власної талановитості (здібності) і оригінальної комбінації практичного досвіду.

На підставі аналізу ключових компетенцій у дослідженнях науковців була зосереджена увага на її видах.

Навчально-пізнавальна компетенція представляє собою сукупність умінь і навичок пізнавальної діяльності, володіння

6. http://www.eurasiancommission.org/ru/act/integr_i_makroec/dep_stat/econstat/Documents/Indicators201606.pdf;
7. <http://ukrstat.gov.ua/>;
8. http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=119&lang=eng

О. Є. Болгов,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На теперішньому етапі своєї історії Україна постала перед рядом проблем і викликів. Це і різноманітні зовнішні та внутрішні загрози, і проблеми руху до Європи, і труднощі й повільність економічних реформ.

Ефективність функціонування національної економіки значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіонів, які наразі характеризуються суттєвою галузевою, територіальною та функціональною диференціацією. Предметом діяльності територіальних владних структур щодо формування та реалізації регіональної політики є визначення цілей розвитку відповідних територіальних соціально-економічних систем.

Особливу значущість у системі сталого соціально-економічного розвитку регіону має задоволення потреб та інтересів населення, адже вони виступають рушіями дій та вчинків людини, формуючи систему економічних відносин.

Проблема забезпечення зайнятості населення є ключовою в політиці соціально-економічного розвитку регіону. Це особливо гостро простежується під час оцінки демографічної ситуації, яка, у свою чергу, виступає інтегральним показником ставлення держави до забезпечення потреб життєдіяльності своїх громадян. Тому для виявлення основних тенденцій зміни чисельності та складу населення рекомендується проводити структурно-порівняльний аналіз та відповідне інтегральне статистичне оцінювання.

У контексті ринку праці важливим є визначення рівня безробіття в регіональному розрізі, встановлення наявності диспропорції попиту та пропозиції робочої сили, проблеми працевлаштування вивільнених працівників та зміни у динаміці чисельності незайнятого населення. Виконання цих завдань здійснюється за допомогою картографічного методу. Стратегічною лінією регіонального управління в системі забезпечення зайнятості населення має стати розширення приватного сектору, регулювання процесу створення малих і середніх підприємств.

Ключовою позицією у вирішенні проблем досягнення рівня оптимального регіонального розвитку виступає підприємництво, яке дає можливість забезпечити і досягти необхідного інвестиційного потенціалу. Саме використання інтегральних показників (індексу організації підприємництва, індексу інвестиційної діяльності та індексу результативності виробництва) дозволяє дати об'єктивну оцінку розвитку підприємницької діяльності в кожному з регіонів країни.

Базою прогнозування соціально-економічного розвитку регіону є система досягнутих макроекономічних показників, державні соціальні стандарти і нормативи забезпеченості населення, національно-етнічні особливості регіону, характеристика розвитку соціальної інфраструктури, можливості потенційних інвесторів та інвестиційна привабливість регіону.

Отже, на сьогодні повна реалізація пропозицій, спрямованих на побудову принципово нової методологічної бази політики регіонального розвитку, є достатньо проблематичною через існуючі інституційні, організаційні, правові бар'єри. Для їх ліквідації потрібна адміністративна реформа, яка стала б дієвим каталізатором підвищення ефективності управління процесами соціально-економічного розвитку регіонів.

Список використаних джерел

1. Жук М. В. Регіональна економіка / М. В. Жук. – К. : Академвидав, 2008. – 416 с.
2. Розміщення продуктивних сил (теоретичні основи) / Ю. І. Стадницький, А. Г. Загородній, Т. Данилович. – К. : Знання, 2008. – 351 с.

Теловата М.Т.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
м. Київ*

КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ

В умовах реформування освіти у вищій школі з метою її наближення до загальноєвропейських стандартів доводиться констатувати збільшення розриву між її вимогами до випускника ВНЗ і результатом його професійної підготовки, що зумовлює необхідність відповідних змін у вищій школі.

Із розвитком ринкової економіки і появою нових професій, що потребують високого рівня інтелектуального наповнення, зі зміною професійно кваліфікаційних функцій праці в цілому виникає об'єктивна потреба в розробці теоретичних умов і практичних механізмів фахової підготовки студентів економічного покликання, адекватних умовам сучасного суспільства. Проблеми сучасної освіти вимагають посилити практичний компонент всіх теоретичних досліджень, звернути увагу на вимір і оцінку тієї професійної підготовки, яку досягли реальні фахівці, тому що саме від них буде залежати успішність проведення реформ, а в остаточному підсумку – економічного й соціального розвитку суспільства в цілому. Розв'язати ці проблеми можна шляхом більш широкого й науково обґрунтованого впровадження компетентнісного підходу у вивченні ефективності професійної діяльності майбутнього економіста, бухгалтера, фінансиста, банкіра. Тому, спочатку, звернемося до аналізу наявних класифікацій професійних компетенцій, а потім розглянемо можливість структурування професійної підготовки майбутніх фахівців через систему їхніх компетенцій.

Як свідчить дефініційний аналіз, „компетенція” є похідним поняттям від поняття „компетентність”, яке є семантично первинною категорією та являє собою систему, сукупність, певний „багаж” знань людини. Звернемося до джерел понять і зазначимо, що термін „компетенція” – латинського походження: від *competentia*, що означає “здібний”, або від *competere* – прагну, відповідаю, підхожу, або *competen* – досягати, відповідати.

У російському словнику іноземних слів вказується, що “компетенція” (лат. *Competere* – “добиваться, соответствовать, подходит”) – “круг вопросов, в которых кто-либо хорошо осведомлен”.

виявляється під час проведення рольових тематичних ігор, проектної роботи, у процесі вирішення навчальних мовленнєвих ситуацій, змістом яких передбачається монологічне, діалогічне й полілогічне спілкування учасників навчального процесу. Для подолання ж мовленнєвого бар'єру доцільним є використання аудіо- та відеозаписів з іншомовним матеріалом з подальшим обговоренням проблемних ситуацій [3, с. 137].

Види діяльності, що активно впроваджуються у процес навчання іноземних мов, переконливо свідчать про наявність тенденцій до використання розвивального навчання, переорієнтації його видів з предметного на процесуальний і мотиваційний аспекти [4, с. 31]. Як свідчить практичний досвід роботи зі студентами-першокурсниками, навчання, основане на діалогічному мовленні, позитивній та доброзичливій співпраці викладача й студента, створює сприятливі умови для прискорення процесу дидактичної адаптації першокурсників і приносить досить високі результати.

Список використаних джерел

1. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. – Київ, 2008. – 21 с.
2. Гончаренко Т. Є. Мотивація вивчення іноземної мови як соціальна функція освіти / Т. Є. Гончаренко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2010. – № 4. – С. 47–55.
3. Лопатинська І. С. Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями / І. С. Лопатинська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць. Наукові записки Ріненського державного гуманітарного інституту. – Рівне: РДГУ, 2014. – Вип. 8 (51). – С. 136–139.
4. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В. Редько // Рідна школа. – 2011. – № 8–9. – С. 28–36.

Т. Г. Бондарук,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

І. С. Бондарук

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом,
Уманський державний педагогічний університет,
м. Умань*

АДМІНІСТРАТИВНЕ РЕФОРМУВАННЯ: НАПРЯМИ ТА ПЕРЕДУМОВИ ПРОВЕДЕННЯ

Розвиток України як правової демократичної держави неможливий без проведення адміністративної реформи. Система організації та діяльності місцевого самоврядування має відповідати вимогам належного управління. Це передбачає визнання пріоритету прав та інтересів людини в діяльності держави, реальне дотримання принципів верховенства права й законності, а також впровадження принципів ефективності, економічності та результативності.

Важливе значення на сучасному етапі реформування місцевого самоврядування та місцевих фінансів в Україні має аналіз передумов проведення адміністративної реформи, розкриття форм та методів розширення дохідних повноважень органів місцевого самоврядування. Необхідність забезпечення збільшення дохідних джерел органів місцевого самоврядування зумовлена процесами децентралізації, упровадженням у сфері державного управління принципів деконцентрації, дерегуляції та демонополізації, стимулюванням регіонального розвитку на основі закріплення нових правових норм у сфері адміністративного устрою, системі державного управління, місцевого самоврядування. З цією метою потрібно визначити принципи ефективного державного управління, надати більшу гнучкість органам місцевого самоврядування у питаннях фінансового забезпечення виконання власних повноважень.

Проведенню адміністративної реформи в Україні передували певні причини, головні з яких:

- неефективна організація виконавчої влади на рівні району та області, зокрема високий рівень централізації влади (замість децентралізації, тобто передачі багатьох повноважень органам місцевого самоврядування);
- нерациональний адміністративно-територіальний устрій, що характеризується великою кількістю дрібних населених пунктів

з правами самостійного суб'єкта місцевого самоврядування; радикально відмінні за розмірами та чисельністю населення райони; диспропорції у розвитку регіонів, обсягу і якості послуг;

- неефективне місцеве самоврядування, що характеризується фінансовою неспроможністю первинної (базової) ланки місцевого самоврядування (декларативне право на місцеве самоврядування громади кожного населеного пункту), а також відсутністю відповідальності перед громадою органів влади на районному рівні, оскільки виконавчими органами є місцеві державні адміністрації.

В умовах підготовки проведення адміністративної реформи в країні слушною є пропозиція В. Зайчикової щодо доцільності запровадження у сфері державного управління зазначених вище принципів деконцентрації, дерегуляції та демонополізації в межах чинного правового поля, задекларованих у пунктах 4–7 ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування на основі удосконалення в бюджетному процесі процедур та інструментів фінансового вирівнювання [1, с. 37–39]. Це передбачає:

- визначення засад ефективного державного управління у фінансовій сфері; тобто деконцентрації, дерегуляції та демонополізації фінансового забезпечення місцевого самоврядування;
- розробку нормативів видатків місцевих бюджетів на основі більшої гнучкості фінансового забезпечення місцевих органів через деконцентрацію процесу ухвалення рішень та надання більшої самостійності щодо способів їх реалізації;
- демонополізацію сфер комунального господарства через надання права ухвалення рішень щодо оптимізації мережі установ;
- диверсифікацію джерел фінансування інвестиційних регіональних проектів на основі уточнення процедури їх фінансового забезпечення при спільному фінансуванні з державного та місцевих бюджетів.

Змістом адміністративної реформи є комплексна перебудова чинної в Україні системи державного управління всіма сферами суспільного життя та розбудова інститутів державного управління [2]. Суть адміністративної реформи полягає у здійсненні «змін в інституціональній і функціональній побудові органів державної влади та органів місцевого самоврядування, оптимізація структури та діяльності органів управління, розмежування владних повноважень, поступовий перехід від застосування адміністративно-розпорядчих до координуючо-регулятивних функцій у відносинах з суб'єктами господарювання, використання переважно економічних важелів або соціальних орієнтирів, забезпечення раціонального адміністративного устрою» [3, с. 22].

факторів: емоційної поведінки викладача іноземної мови, його доброзичливості та поваги до студентів, зближення соціально-рольових позицій і скорочення соціальної відстані при спілкуванні викладача та студента, безумовного прийняття кожного незалежно від рівня його мовленнєвої підготовки, дидактичної адаптованості й результативності вивчення іноземної мови тощо.

Для реалізації і популяризації цієї мети, на думку Т. Гончаренко, викладач повинен використовувати такі інструменти:

а) організація інформації та зустрічей зі студентами старших курсів і випускниками, які є еталоном успішності в професійній сфері та можуть довести, що не тільки професійні знання, але і високий рівень володіння мовою дозволили їм досягти поставленої мети;

б) створення оточення, де б знання іноземної мови вважалося престижним, існувала здорова конкуренція і студенти бачили б реальні можливості підвищення рівня знань;

в) активізація самостійної роботи студентів через залучення їх до країнознавчих конференцій та конференцій з фаху з використанням іноземної мови з метою розуміння ними, що знання мови дає можливість бути в курсі останніх подій у науці, професії і житті взагалі.

На початковому етапі навчання дуже важливу роль відіграють особистість викладача, його загальна і професійна культура та педагогічна майстерність. Саме в такому випадку він у змозі сформулювати належні мету й мотиви навчання, задати тон, показати напрямок навчального руху, визначити індивідуальну траєкторію навчальної діяльності для кожного студента [2, с. 50]. Викладач іноземної мови на першому курсі має відчувати відповідальність у виборі методів і прийомів навчання. За актуальності комунікативного підходу все більш популярною стає організація групової роботи на заняттях, що дає змогу студентам використовувати мовні зразки, фрази, кліше та вирази частіше, ніж на звичайних заняттях. Студенти при цьому засвоюють і стратегію спілкування, що охоплює вміння обговорювати питання, підтримувати бесіду, отримувати необхідну інформацію, висловлюватись на запропоновані теми, вирішувати проблему нестачі словникового запасу, тощо.

Групова робота сприяє розв'язанню і таких лінгвістичних комунікативних завдань, як інформування, спонукання, оцінювання ситуації. Завдяки цьому студенти першого курсу швидше знайомляться один з одним, вчать разом працювати та виконувати колективні завдання, не соромляться робити мовні помилки. Найбільш повно це

І. В. Стогній,
старший викладач кафедри сучасних європейських мов;
Л. І. Никонорова,
старший викладач кафедри сучасних європейських мов;
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ МОТИВАЦІЇ ТА МЕТОДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

Реалізація навчального процесу у вищому навчальному закладі – це цілісна педагогічна система, яка передбачає реалізацію принципів гуманізації освіти, її демократизації, методичну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості студентів, формування їх професійних якостей, створення та забезпечення комфортних навчальних умов. Визначення рівня навчальних досягнень студентів з іноземної мови на початковому етапі навчання у ВНЗ є особливо важливим з огляду на те, що навчальна діяльність у кінцевому підсумку повинна дати студентам не просто суму знань, умінь та навичок, а сформувати їх професійну та соціокультурну компетентність.

Останнім часом питання вивчення іноземних мов стало надзвичайно актуальним на всіх рівнях освіти – від початкової школи до мовних і немовних вищих навчальних закладів. Це пов'язано з поступовою інтеграцією України у європейське та світове співтовариство, необхідністю вільного спілкування з іноземними колегами та вмінням сприймати інформацію з першоджерел. Саме тому організація аудиторної роботи на заняттях з іноземної мови потребує від викладача забезпечення високого рівня мотивації студентів до навчання та передбачає вивчення особливостей групового характеру навчання, дослідження соціально-психологічних взаємин у групах, встановлення кореляції між рівнем взаємин і продуктивністю навчання, розміром і складом навчальних груп, просторовим розміщенням студентів і викладача в аудиторії тощо [1, с. 3].

Як правило, в немовних вищих навчальних закладах за відсутності реального мовного оточення вкрай необхідна додаткова мотивація. Мета викладача полягає не тільки і не стільки в тому, щоб ознайомити студентів з предметом на першому занятті, скільки зацікавити їх, створити умови для активізації пізнавальної діяльності, розбудити бажання до неї. Важливим є і врахування низки соціально-педагогічних

Метою державного управління є «поетапне створення такої системи державного управління, яка б забезпечила становлення України як розвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної забезпеченості, культури та демократії, за допомогою якої Україна стала б впливовою державою у світі та Європі» [4, с. 310].

Згідно з Концепцією адміністративної реформи в Україні, для досягнення мети адміністративної реформи в ході її проведення мають бути розв'язані такі завдання [2]:

- формування ефективної організації влади на місцевому та регіональному рівнях управління;
- створення сучасної системи місцевого самоврядування;
- організація законодавчого забезпечення розвитку місцевого самоврядування;
- забезпечення фінансових основ місцевого самоврядування;
- застосування нової ідеології функціонування виконавчої влади;
- запровадження раціонального адміністративно-територіального устрою.

Зміст зазначеної Концепції полягає, з одного боку, у комплексній перебудові системи державного управління, а з іншого – у створенні якісно нових інститутів державного управління [2].

Таким чином, адміністративна реформа має здійснюватися у кількох напрямках [5]. Перший – це створення нової правової бази, що регламентуватиме державне управління в Україні. Другий – формування нових інститутів, організаційних структур та інструментів здійснення державного управління та адміністративно-територіального поділу. Третій – кадрове забезпечення нової системи державного управління. Четвертий – зміцнення та формування нових фінансово-економічних засад функціонування державного управління. П'ятий – наукове та інформаційне забезпечення системи державного управління, формування механізмів наукового та інформаційного моніторингу її функціонування.

Список використаних джерел

1. Зайчикова В. В. Перспективи зміцнення власних доходів бюджетів місцевого самоврядування в Україні / Зайчикова В. В. // Наукові праці НДФІ. – 2006. – Вип. 1. – С. 35–45.
2. Концепція адміністративної реформи в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=89222.
3. Місцеві фінанси : [підруч.] / [за ред. О. П. Кириленко]. – К. : Знання, 2006. – 677 с.
4. Регіональна політика України : інституційно-правове забезпечення : зб. офіц. док. / [упоряд.: З. Варналій, Є Жемеренко, В Жук,

А. Павлюк, О. Шевченко] ; за ред. З. Варналія. – К. : НІСД, 2004. – 521 с. – (Бібліотека офіційних документів).

5. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні : [моногр.] / Бондарук Т. Г. ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. – К. : Експрес, 2009. – 608 с.

K. Borycki,
M.Sc., MBA

AUDIT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ON THE STEEL CONSTRUCTION MARKET IN POLAND

Corporate Social Responsibility Audit

Formal strategic process that will help to measure the company's actual social performance against the social objectives it has set for itself, and how decision making, mission statement, guiding principles,

and business conduct are aligned with social responsibilities. The audit helps in discovering the interests and objectives of the employees and stakeholders.

It is important to start out scoring the company's performance in such general areas as employee benefits, plant safety, ecology, and community involvement in social causes. The goal is to find out which nonprofit organizations and social causes your employees would like to support, and how you can incorporate your employees' interests into the business plan.

The auditing process may be conducted internally by the company. However, you can choose to have one conducted by an outside consultant who will impose minimal biases, which may prove to be more beneficial to the company.

Once the social responsibility audit is complete it may be distributed internally, or both internally and externally, depending on the company's goals and findings. Some companies publish a separate periodic report on their social initiatives and later have it available on their Web site. And nearly all publicly traded companies now include a section in their annual report devoted to social responsibility activities.

The audit may be used for more than simply monitoring and evaluating the company's social performance. For example, you may also use the Auditing process to scan your external environment and to determine your company's vulnerabilities, then decide to launch new social cause initiatives within the company. Companies searching to differentiate themselves in their marketplace start with an audit to help them creative new social cause marketing initiatives with nonprofits. These initiatives aid in capturing market share from direct competitors, and even help introduce new products.¹

¹ <https://news.gcase.org/roadmap-to-entrepreneurial-success>

споживання на соціальні цілі дорівнювали приблизно 2,5 трлн дол. США, у тому числі федеральні витрати – 1,6 трлн дол. США. Вони включали соціальне страхування (у тому числі допомогу по безробіттю), програми грошової, продовольчої та медичної допомоги, а також житлові субсидії та різні соціальні послуги [6].

Список використаних джерел

1. Енциклопедія : в 6 т. // Редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Українська енциклопедія, 1998.
2. U.S. Census Bureau Povetry Thresholds [Electronic resource]. – Access mode : www.census.gov – Screen title.
3. Bureau of Labor Statistics [Electronic resource]. – Access mode : www.bls.gov – Screen title.
4. Правові форми і види соціального забезпечення [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.belozerka.just.ks.ua>
5. Ширмер Я. Соціальна допомога в США [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.case-ukraine.com.ua>
6. Січко С. М. Особливості територіального розподілу безробіття в США / С. М. Січко // Ефективна економіка. – 2012. – № 3.

Підтримка працюючих малозабезпечених сімей представляє собою набір програм, спрямованих на підвищення купівельної спроможності малозабезпечених сімей з дітьми, в яких батьки працюють або активно шукають роботу. Вона включає податковий кредит на зароблений дохід (ЕІТС), субсидії на догляд за дитиною, допомогу на додаткове харчування (SNAP) та Медікейд. Хоча формально ці програми не об'єднані в єдину систему, разом вони забезпечують суттєву матеріальну підтримку громадянам, які працюють на низькооплачуваних роботах і мають труднощі з оплатою житла, харчування, медичних послуг та забезпеченням своїх дітей предметами першої необхідності [5].

Соціальний захист у Сполучених Штатах надається лише тим, хто не має інших доходів, крім соціальних виплат («бідні»). Бідною вважається сім'я з 4-х осіб без дітей до 18 років з річним доходом \$24257 чи сім'я з 4-х осіб з 2-ма дітьми до 18 років з річним доходом \$24036 [2]. Число безробітних осіб в країні за офіційними даними становить 4,9% [3], а більшість населення Сполучених Штатів за рівнем достатку (85%) становлять «середній клас». Федеральний уряд і уряд штатів надає допомогу бідним сім'ям такими способами:

- надання допомоги у соціальному забезпеченні, що являє собою щомісячні суми, які виплачуються державою тим особам, чий дохід не забезпечує таких основних потреб, як їжа, дах і одяг;
- Медікейд – надання безкоштовної медичної допомоги і госпіталізації;
- видача продовольчих купонів (книжечки спеціальних талонів, дійсних для придбання продуктів в будь-якому магазині);
- шкільне харчування – безкоштовні сніданки і обіди для школярів;
- програма надання муніципального житла бідним. Житло надається в будинках, побудованих за рахунок бюджетних коштів. Відповідні органи штату та федерації стежать, щоб житло діставалося бідним сім'ям. Вміст будинків, оплата персоналу, ремонт і опалювання забезпечується за рахунок держави. За відсутності муніципальних будинків бідних, які не мають даху, інколи розселяють на приватних квартирах або в готелях коштом держави.

Головним джерелом фінансування системи соціального забезпечення в США – соціальні внески підприємців, застрахованих працівників та бюджетне фінансування. Так, у 2011 р. ВВП США склав майже 15 трлн. дол. США, тоді як загальний обсяг державних витрат (федеральних штатів, місцевих органів влади) на всі потреби державного

Corporate Social Responsibility has not yet been unequivocally defined in literature or in daily business activities. Various interest circles assume different interpretations of CSR, which are distinctly evolving in the process.²

Attending seminars and conferences or following media reports, we cannot but notice the term 'CSR'. Responsible business is in quest for synergy between three areas in which a company operates:

- economic
- environmental
- social

They can be neatly expressed as the “3P” principle: „People–Planet–Profit”: A basic CSR assumption is that business must adopt a more responsible and ethical attitude towards all social groups that are affected by its activity, with all possible respect for the environment. Put simply, business is expected to improve, i.e. it should take on voluntary commitments for the sake of local communities and the environment, as well as contain the possible occurrence of negative phenomena which might pose a threat to the functioning of a company.³

Analysis of the results

Table 1. Distribution of respondents' sex

Sex	Number	Percentage
Female	30	22.56
Male	98	73.68
No data	5	3.76

Majority of respondents were males – 74%.

Table 2. Distribution of respondents' age

Age	Number	Percentage
20-30	7	5.26
31-45	41	30.83
46-55	48	36.09
Over 55	32	24.06
No data	5	3.76

More than 6_0% of respondents were aged over 45, whereas only 5% were aged under 30.

² Bartkowiak G., Spółeczna odpowiedzialność biznesu, (Corporate Social Responsibility), Difin, Warszawa 2011, p.20

³ Gasiński T., Zrównoważony Biznes Podręcznik dla małych i średnich Przedsiębiorstw, Ministerstwo Gospodarki 2009, (Textbook of Sustainable Business for Small and Medium-sized Enterprises), Ministry of Economy 2009 p.13

Table 3. Distribution of respondents' education

Level of education	Number	Percentage
Basic vocational	1	0.75
Secondary	2	1.50
Post-secondary	4	3.01
Higher	121	90.98
No data	5	3.76

A decisive majority of respondents had higher education – 91%.
The table below shows a distribution of respondents' occupation.

Table 4. Distribution of respondents' occupation

Occupation	Number	Percentage
White collar	18	13.53
Department manager	9	6.77
Director	47	35.34
President	53	39.85
Board member	1	0.75
No data	5	3.76

40% of the respondents were presidents, 35% were directors. 80% of the respondents held managerial position.

The table below presents a distribution of respondents' job seniority.

Table 5. Distribution of respondents' job seniority

Job seniority	Number	Percentage
Up to 5 years	23	17.29
From 6 to 11 years	29	21.80
From 11 to 20 years	43	32.33
Over 20 years	23	17.29
No data	15	11.28

People with 11 to 20 years of job seniority made up the most significant group – 32%. Less than 12 years of job seniority was recorded with 39% of respondents.

The table below presents respondents' answers to the questions asked in a survey.

О. М. Сімачова,

*заступник директора в AnalystSoft,
Флоріда, США*

ВІДМІННОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА США

В умовах складних соціально-політичних і економічних перетворень в Україні протягом 2014-2016 рр., особливого значення набуває дослідження соціального захисту населення. Соціальне забезпечення (соціальний захист) – система економічних, правових та інших заходів держави р забезпечення соціальних прав і гарантій громадян [1], а також матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо).

Принцип соціального забезпечення в Україні передбачає надання соціального захисту окремим категоріям населення (державні службовці, військові, діти-сироти тощо) і фінансування таких соціальних видатків за рахунок податкових надходжень у бюджет. На основі цього принципу відбувається фінансування державної соціальної політики, в тому числі програм в галузі охорони здоров'я, середньої та вищої освіти. В Україні існують такі форми соціального забезпечення [4]:

- обов'язкове державне пенсійне страхування;
- обов'язкове державне соціальне страхування працівників підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності;
- соціальне забезпечення за рахунок прямих асигнувань з Державного бюджету України;
- забезпечення за рахунок коштів соціальних фондів підприємств, творчих об'єднань, благодійних організацій і приватних добровільних внесків громадян;
- утримання непрацездатних громадян у державних, комунальних та інших установах соціального призначення;
- адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, непрацездатним громадянам за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів;
- недержавне пенсійне забезпечення громадян згідно з договорами працівників з роботодавцями, недержавними фондами, приватними пенсійними системами.

В американській моделі соціальної політики існує підтримка працюючих малозабезпечених сімей та соціальний захист «бідних».

Сукупність методів просторових соціально-економічних досліджень постійно ускладнюється та зростає як завдяки виробленню нових власних методів, так і за рахунок поповнення їх із суміжних наук.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

2. Семяновський В. М. Європейська система управління державою – стратегія для України / Семяновський В. М., Бабчук В. Г. // Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний вимір : матеріали І наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті І. І. Пилипенка. – К. : Бізнес Медіа Консалтинг, 2014. – С. 68–70.

3. Семяновський В. М. Самоврядування по-польськи: уроки для України / Семяновський В. М. // Науковий Вісник НАСОА. – 2014. – № 2. – С. 40–49.

4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР, станом на 07.08.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>

5. Європейська Хартія місцевого самоврядування // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 38. – Ст. 249.

6. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : кол. монографія. / за ред. В. В Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. – К. : Атіка, 2007. – 864 с.

7. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : навч. посіб. / М. І. Долішній, Ю. І. Стадницький, А. Г. Загородній, О.Е. Товкан. – Л. ; Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2003. – 256 с.

8. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Table 6. Percentage indication of respondents' answers to respective questions from a survey

Question	Yes	Partly/at times	No	No data
Are socially responsible activities in the enterprise being implemented according to set out principles and/or norms?	56.4	21.8	14.3	7.5
Has the enterprise had a Code of Ethical Conduct compiled and published?	8.3	14.3	75.9	1.5
Have the principles of social responsibility been included in the Articles of Association or the Collective Agreement of the enterprise?	39.1	21.1	30.8	9.0
Have the principles of social responsibility been allowed for while setting out the mission of the enterprise?	45.1	24.8	20.3	9.8
Does the enterprise publish periodic reports on social responsibility?	16.5	15.8	57.9	9.8
Does the enterprise take an active part in promotional activities for corporate social responsibility?	42.1	29.3	27.8	0.8
Is the enterprise going to adopt the ISO 26000 norm?	39.8		51.9	8.3
Does the enterprise set goals regarding socially responsible activities?	70.7	15.0	6.8	7.5
Does the senior management of the company actively participate in setting goals regarding socially responsible activities?	69.2	10.5	12.8	7.5

Source: independent research Karol Borycki

Conclusions

The results above indicate that the managerial staff in companies associated in PIKS show great interest in CSR in the enterprises they are in charge of.

Special attention should be given to the number of affirmative answers to the following questions:

Are socially responsible activities in the enterprise being implemented according to set out principles and/or norms? – 56,4%

Does the enterprise set goals regarding socially responsible activities? – 70,7%

Does the senior management of the company actively participate in setting goals regarding socially responsible activities? – 69,2%

List of references

1. <https://news.gcase.org/roadmap-to-entrepreneurial-success>
2. Bartkowiak G., Społeczna odpowiedzialność biznesu, (Corporate Social Responsibility), Difin, Warszawa 2011, p.20
3. Gasiński T., Zrównoważony Biznes Podręcznik dla małych i średnich Przedsiębiorstw, Ministerstwo Gospodarki 2009, (Textbook of Sustainable Business for Small and Medium-sized Enterprises), Ministry of Economy 2009 p.13

О. О. Булана,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ДЕРЖАВНІ ВИДАТКИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Для багатьох економічно розвинених країн наразі характерною є висока частка перерозподілу ВВП через державний сектор. Так, у 2014 р. співвідношення державних видатків до ВВП становило 52,3% в Австрії, 54,37% – у Бельгії, 57,3% – у Данії, 58,7% – у Фінляндії, 57,3% – у Франції, 50,1% – в Угорщині тощо [1].

Емпіричні дослідження, проведені протягом останніх років, показують, що високі показники державних видатків негативно впливають на рівень економічного зростання. Так, А. Берг та М. Хенрексон, проаналізувавши ряд панельних досліджень, дійшли висновку про наявність кореляції між розміром державного сектору та економічним зростанням [2]. Зростання державного сектору (що може оцінюватися виходячи як із зібраних податків, так і здійснених видатків) на 10 в. п. асоціюється зі скороченням економічного зростання в 0,5–1,0 в. п. Негативний вплив розміру державних видатків на економічне зростання встановили також

простору в процесі історичного розвитку. Етногенетичний метод, що є різновидом генетичного підходу, дозволяє аналізувати та вирішувати національні проблеми у поліетнічних державах.

Геосистемний метод. Геосистемами вважаються цілісні просторові структури, функціонування яких залежить від їх розміщення в просторі та від властивостей навколишнього середовища. Геосистемам властива гетерархічність, здатність реагувати на зовнішні впливи, що свідчить про керованість, щільні зв'язки з зовнішнім середовищем.

Відтворювальний метод. Просторові системи розглядаються як відтворювальні системи, які спроможні до самостійного існування та відтворювання в разі якихось порушень. Метод ґрунтується на самозабезпеченості ресурсами територіальної громади, у тому числі економічними (єдності виробництва, обміну і споживання у громаді).

Проблемний метод. Об'єктивно існуючі протиріччя просторово-часового розвитку повинні системно вирішуватися у самій просторовій структурі, що визначає сутність методу.

Геополітичний метод. Геополітичні проблеми особливо гостро відчуються в умовах кризи та реформ. Метод дозволяє враховувати певні інтереси суб'єктів суспільних відносин у системі просторової організації влади.

Порівняльно-географічний метод. Сутність порівняння – це встановлення подібності й відмінності об'єктів дослідження. Для вирішення завдання типізації просторових об'єктів необхідно мати достатньо велику кількість ознак, за якими порівнюється об'єкти. Для об'єднання об'єктів в одну групу необхідно систематизувати дані за їхнім функціональним призначенням. Для типізації об'єктів слід визначити еталонний об'єкт, з яким можуть порівнюватися інші об'єкти.

Статистичний метод. Метод ґрунтується на звітній статистичній інформації, галузевих і регіональних банках даних. Цей метод забезпечує систематизацію зібраних даних, надає кількісну характеристику факторам, які впливають на стан об'єкта, дає можливість порівняти об'єкти, а також простежити стан одного об'єкта в часі. Існує декілька різновидів методів статистичної оброблення інформації, які широко використовуються у просторових дослідженнях: метод визначення середніх величин, метод дисперсного аналізу, порівняльний аналіз, балансовий метод тощо.

Картографічний метод. Метод широко використовується в економічній географії і у різних прикладних розробках. Соціально-економічна карта містить детальну інформацію про просторову організацію відповідної системи й адекватно відображує просторові процеси та їх структуру.

систематизації і класифікації, методи наукової логіки, системного аналізу, порівняльний та історичний методи тощо – використовуються багатьма науками. До спеціальних методів відносять статистичні методи, групу економічних і економіко-математичних методів тощо. Просторові дослідження вимагають використання спеціальних методів – картографічних, економіко-географічних, фізико-географічних, соціологічних, психологічних (мотиваційних), прогнозних тощо. Поділ на нові та традиційні методи є дуже умовним. Зазвичай традиційними вважають методи, що використовуються достатньо довго і є поширеними. Відповідно, нові методи – це такі, що відкриті недавно і є перспективними, наприклад просторове передбачувальне моделювання, ГІС-технології тощо.

Системний метод – метод наукового пізнання дійсності, який розглядає функціональні та структурні характеристики об'єкта дослідження та зв'язки між ними як єдиного цілого, як системи. Спирається на комплекс загальнонаукових, експериментальних, природничих, статистичних, математичних методів.

Метод економіко-математичного моделювання полягає у формалізованому описі економічних явищ і процесів у вигляді відповідних моделей – систем математичних рівнянь.

Економіко-математичні вирішують задачі моделювання (пряма задача), управління (зворотна задача), задачі ідентифікації, оптимізації, прогнозування та імітаційного моделювання. Вони дозволяють зробити вибір оптимального варіанта вирішення тієї чи іншої проблеми просторового розвитку. Дуже важливим є вибір критерію оптимізації і визначення обмежень моделей.

Просторово-часовий метод. Основою методу є єдність соціально-географічного простору. Його нерозривність ґрунтується також на єдності інтересів і цілей людських спільнот просторових структур.

Існує велике протиріччя між соціальною і географічною складовою – географічна складова змінюється повільно, а соціальна – швидко. Нерозривність та дискретність соціально-географічного простору взаємопов'язані. У рамках територіальної громади існують інші територіальні структури, відносно самостійні, які зберігають свої властивості й параметри, але залишаються частиною громади (ОСН, ОСББ тощо).

Програмно-цільовий метод. Структура методу: проблема – ціль – ресурси – організація – рішення. Послідовне використання методу дозволяє побудувати цільову комплексну програму для вирішення складної проблеми.

Генетичний метод. Метод дає змогу відстежувати зміну просторових співвідношень системи в часі, виявити еволюцію соціально-географічного

в емпіричному дослідженні А. Афонсо та Дж. Халлес [3]. В іншій роботі А. Афонсо і Д. Фурцери встановили, що непрямі податки, соціальні виплати, державне споживання та субсидії підприємствам справляють негативний статистично значущий вплив на економічне зростання [4].

1980-1990-ті роки відзначилися успіхом реформ щодо скорочення державних витратів. Зокрема, подібні реформи були здійснені в Ірландії, Швеції, Канаді, Іспанії, Бельгії, Великій Британії, Фінляндії, Нідерландах тощо. Ці країни скоротили загальні видатки в середньому на 10% ВВП. При цьому вони зосередили свої зусилля на скороченні державного споживання (зарплати та зайнятість), трансфертів та субсидій, на які у середньому припало понад 80% скорочення. Державні інвестиції сильно скорочувалися в перші роки реформ і помірно – у подальші. Витрати на освіту майже не скорочувалися у більшості країн, що провели реформи [5]. Тенденція до скорочення державних витратів була продовжена у 2000-х. Так, в Данії частка державних витратів у ВВП зменшилася з 58,5% ВВП у 1995 р. до 49,6% у 2007 р., у Фінляндії – відповідно з 61,1% до 46,6%, у Німеччині – з 54,7% ВВП до 42,8% ВВП [1].

Однак період успішних реформ закінчився з настанням глобальної фінансової кризи 2007-2009 рр. В 2009 році відбулося стрімке зростання рівня державних витратів, після чого цей показник стабілізувався на вищому рівні, аніж в докризовий період. Єдиним виключенням з даної тенденції є Ізраїль, якому вдалося продовжити реформи щодо консолідації державних фінансів у період кризи. Основне скорочення державних витратів в Ізраїлі протягом останніх років відбулося за рахунок зменшення оборонних витратів та витратів на обслуговування державного боргу в результаті багаторічного скорочення бюджетного дефіциту [6].

Інші країни мали скромніші успіхи в цьому аспекті. Основними напрямками зростання державних витратів були соціальний захист та охорона здоров'я. З 2000 по 2014 роки витрати на соціальний захист у ВВП зросли в Бельгії з 16,53% до 19,95%, у Данії – з 22,35% до 24,49%, у Фінляндії – з 19,57% до 25,41%, у Франції – з 20,29% до 24,71%, в Ірландії – з 8,48% до 12,97%, в Італії – з 16,91% до 21,46%, у Португалії – з 11,94% до 18,23% тощо [1]. Витрати на охорону здоров'я у ВВП за цей період значно зросли в Данії – з 6,69% до 8,73%, у Фінляндії – з 5,73% до 8,31%, у Нідерландах – з 4,69% до 8,06%, у Великій Британії – з 5,15% до 7,57% [1]. Причиною зростання витратів на соціальний захист та охорону здоров'я є тенденція до старіння населення в розвинених країнах [7]. За цих умов основним напрямом реформ мають стати пенсійна реформа та реструктуризації медичної галузі. Однак саме ці реформи є політично найбільш суперечливими та викликають найбільше невдоволення у суспільстві.

За іншими категоріями (на оборону, державне управління, освіту, захист навколишнього середовища тощо) видатки залишилися практично незмінними або навіть зменшувалися.

Проте основні здобутки розвинених країн з реформування 1990–2000-х років та скорочення державних видатків були втрачені внаслідок кризи 2007–2009 років. Старіння населення є основним чинником тиску на бюджет в багатьох країнах, що призводить до зростання видатків на соціальне забезпечення та охорону здоров'я.

В Україні співвідношення державних видатків до ВВП також є дуже високим. Максимального свого значення цей показник досяг у 2012 р. – 48,8% ВВП, після чого відбувалося його поступове скорочення до 42,6% ВВП у 2015 р. Однак подальше скорочення державних видатків зіштовхнеться з тією самою проблемою, що і в розвинених країнах, а саме: зростання видатків на соціальне забезпечення та охорону здоров'я через старіння населення.

Список використаних джерел

1. Government at a Glance – 2015 edition [Electronic resource]. – Access mode : http://stats.oecd.org/index.aspx?DatasetCode=GOV_2015
2. Bergh A. Government Size and Growth [Electronic resource] / Bergh A., Henrekson M. // A Survey and Interpretation of the Evidence (January 3, 2011) ; IFN Working Paper No. 858. – Access mode : <http://ssrn.com/abstract=1734206> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1734206>
3. Afonso A. Economic Performance and Government Size [Electronic resource] / Afonso A., Jalles J. T. // ECB Working Paper No. 1399. – Access mode : <http://ssrn.com/abstract=1950570>
4. Afonso A. Government Size, Composition, Volatility and Economic Growth [Electronic resource] / Afonso A., Furceri D. – Access mode : <http://ssrn.com/abstract=1699715>
5. Hauptmeier S. Expenditure Reform in Industrialised Countries: A Case Study Approach [Electronic resource] / Hauptmeier S., Heipertz M., Schuknecht L. – Access mode : <ftp://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp06050.pdf>
6. Ben-David D. Public Spending in Israel over the Long-Run / State of the Nation: Society, Economy and Policy 2010 ; D. Ben-David (ed.). – Taub Center for Social Policy Studies in Israel, 2011. – P. 55–92.
7. Guerguil M. Fiscal Monitor / Guerguil M., Keen M. : Public Expenditure Reform: Making Difficult Choices. – New York : International Monetary Fund, 2014.

В. М. Семяновський,
*кандидат фізико-математичних наук,
професор кафедри економічної кібернетики,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК БАЗОВИХ ПРОСТОРОВИХ СИСТЕМ У ДЕРЖАВІ

Децентралізація влади є стратегічною реформою в Україні [1]. У рамках децентралізації дуже актуальними проблемами є створення територіальних громад та їх ефективний розвиток. Декілька варіантів ефективної територіальної організації влади використовується у світі, зокрема у Європі [2; 3]. Зрозуміло, що нам необхідно взяти один із ефективних взірців територіальної організації та пристосувати його до вітчизняних умов. Це потребує ретельного використання сучасних методів дослідження і моделювання територіальних громад та методів управління ними [4–6].

Більшість закордонних та вітчизняних досліджень територіальних проблем стосуються регіонального розвитку [7]. Причому існують значні розбіжності у визначеності поняття регіон та регіональний розвиток. Значно менше досліджень, особливо вітчизняних, стосуються проблем територіальних громад як об'єкта дослідження. Сучасна теорія віддає перевагу поняттю просторовий розвиток замість територіальний розвиток. Просторовий розвиток включає територію, акваторію, аероторію та літоторію, що і є власністю територіальної громади згідно з Конституцією України [8].

Ціллю роботи є розкриття множини можливих методів дослідження територіальних громад як просторових систем. Сучасні методи дослідження дозволяють з'ясувати закономірності й фактори просторового розвитку, дати наукове обґрунтування причинам соціально-економічних диспропорцій просторових, методам їхнього регулювання та спрогнозувати їх розвиток. Питання ефективного управління просторовими об'єктами залежить від якості методів їх моделювання та прогнозування, їх теоретичного і методологічного рівнів.

Поступове ускладнення просторових об'єктів приводить до зростання кількості методів їх дослідження. Для наукового обґрунтування соціально-економічного розвитку просторових об'єктів використовуються як загальні, так і спеціальні методи пізнання, традиційні й нові. Загальні методи – інформаційні, методи аналогій,

акцентують увагу в основному на економічних засадах інтеграції європейської освіти, а й на міжнародні правові акти та рекомендації ЮНЕСКО, спрямовані на підвищення духовного та культурного розвитку людини через освіту.

Згідно з положеннями «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», стратегія розбудови національної системи освіти має відбуватись адекватно сучасним глобалізаційним та інтеграційним процесам шляхом переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку [2].

Автори «Стратегії реформування вищої освіти України до 2020 року» зазначають, що вища освіта має стати ключовим фактором підвищення конкурентоздатності вітчизняної економіки, а молоді, високоосвічені кадри стратегічним резервом соціально-економічних реформ в Україні [3].

Отже, першочерговими завданнями реформи системи вищої освіти є модернізація якості освітніх послуг відповідно до сучасних європейських стандартів, що дасть можливість забезпечити підготовку висококваліфікованих спеціалістів для ринку праці; запровадження системи управління якістю вищої освіти; створення умов для формування освітньо-наукових кластерів, в яких фундаментальна наука має поєднуватись з прикладними дослідженнями.

Відмінними характеристиками навчального процесу сучасної вищої школи мають бути адаптивність, гнучкість, модульність та опора на новітні інформаційні технології. Сучасна система підготовки фахівця з вищою освітою повинна враховувати прогресивні досягнення та історичні традиції вітчизняного науково-педагогічного досвіду, а також вимоги кращих світових стандартів.

Список використаних джерел

1. World Declaration on Higher Education for the Twenty First Century [Electronic resource] / World Conference On Higher Education, 9 October 1998. – Access mode : http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Стратегія реформування вищої освіти України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1415795124/>

О. О. Васечко,
доктор економічних наук,
професор університету Пантеон-Сорбонна, Париж

О. М. Мотузка,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, Київ

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день прямі іноземні інвестиції (ПІІ) стали основним джерелом економічного зростання в багатьох країнах з перехідною економікою. У зв'язку з цим однією з основних цілей інвестиційної політики переважної більшості таких країн є залучення ПІІ в національну економіку. Вважається, що ПІІ позитивно впливають на економічний розвиток, відкривають нові ринки, сприяють запровадженню нових технологій і поліпшують практику управління та підприємницької діяльності. Країни-одержувачі ПІІ допомагають покрити значну частину коштів, необхідних для інвестицій, за рахунок припливу капіталу з-за кордону.

Саме приплив іноземних інвестицій сприяв трансформації структури національних економік країн Південно-Східної Азії та зміні їхньої спеціалізації із експортерів мінеральної сировини та сільськогосподарської продукції на великих виробників й експортерів готової промислової продукції.

За даними Держстату, у січні-червні 2016 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2859,1 млн. дол. США та вилучено 330,1 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), у січні-червні 2015 року – 1042,4 млн. дол. США та 351,3 млн. дол. США відповідно [1]. Тобто, спостерігається хоч і незначна ще, але позитивна динаміка.

Загалом обсяг залучених з початку інвестування ПІІ в економіку України на 01.07.2016 року становив 44790,7 млн. дол. США.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 29,6 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 29,4 %.

До основних країн-інвесторів, на які припадає 83,5% загального обсягу прямих інвестицій, входять зокрема: Кіпр – 11091,7 млн. дол. США, Нідерланди – 5769,0 млн. дол. США, Німеччина – 5447,4 млн. дол. США, Австрія – 2629,8 млн. дол. США, Велика Британія – 1969,0 млн. дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1719,5 млн. дол. США, Франція – 1526,0 млн.

дол. США, Швейцарія – 1476,5 млн. дол. США та Італія – 964,9 млн. дол. США.

Найбільше всього інвестицій – 94,1 відсотка всіх залучених ПІІ надійшло до наступних регіонів: Івано-Франківської, Дніпропетровської, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Харківської областей та до м. Києва. Слід зазначити, що таке спрямування ПІІ в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку. Територіальний розподіл іноземних інвестицій, приплив ПІІ в окремі регіони досі багато в чому визначається їх порівняльними перевагами, оснащеністю традиційними базовими факторами виробництва – значними природними ресурсами, традиційною концентрацією галузей, де їх використовують, дешевою кваліфікованою робочою силою. Такі ж конкурентні переваги регіонів, як їх науково-технічний та інфраструктурний потенціал, розвиненість ринкових інститутів, залишаються поки що на другому плані. Це закріплює невигідну для України спеціалізацію в системі міжнародного поділу праці і вимагає посилення регулюючої ролі держави.

Економічна реальність дозволяє зробити висновок про те, що потоки ПІІ орієнтовані на країни, які практично демонструють наступні елементи:

- селективна галузева інвестиційна політика або зосередження на більш наукоємних видах діяльності;
- політична та макроекономічна стабільність і лібералізація ринків;
- обмежена роль держави в економіці, сприятливий бізнес-клімат (відкритість для торгівлі та вільний комерційний режим, прозорі і автоматичні стимули, платіжна система за міжнародними стандартами, вільна валютна система, фінансові та податкові пільги, невеликий податок на прибуток);
- покращення залучення людського капіталу (забезпечення стійкого зв'язку між освітою і запитами ринку праці);
- гарантії права приватної та інтелектуальної власності, аналіз думок іноземних інвесторів про інвестиційний клімат та інше.

Досвід багатьох країн показує, що інвестиційний бум в економіці починається з приходу іноземного капіталу. Створення власних передових технологій в ряді країн починалося з освоєння технологій, принесених іноземним капіталом. Неприятливі умови для роботи іноземних компаній всередині країни призводять до необхідності зовнішніх державних позик і зростанням зовнішнього боргу країни. Причому, оскільки державні позики зазвичай використовуються неефективно, то великі зовнішні борги починають гальмувати розвиток економіки. Крім того, державні позики є важелем політичного тиску і причиною економічних поступок.

На сьогоднішній день Україні поки не вдалося перетворити приплив ПІІ в дієвий фактор активізації інвестиційного процесу. Вона

свідомості людини, і перш за все відбувається глибоке розуміння нею моральних, етичних, духовних цінностей, які є сутністю існування людства. Що стосується науки та технологій, то вони є лише засобами цього розвитку.

Експерти ЮНЕСКО наполягають на тому, що саме освітянам прийдеться духовно готувати суспільство до життя в нових умовах співробітництва, взаєморозуміння, довіри, толерантності, поваги до прав і свобод людини та прагнення до миру. У розробленій ЮНЕСКО середньостроковій стратегії розвитку ідеться про необхідність впровадження такої системи освіти, яка допоможе новим поколінням інтегруватися у суспільство майбутнього, характерними рисами якого мають стати прагнення до мирного співіснування, повага до демократії, конструктивного діалогу на міжнародному рівні, підтримка культурного плюралізму та інформаційної революції.

Система освіти, побудована на засадах формування почуття солідарності та відповідальності за долю світу, прагнення зробити свій власний внесок у розвиток загальнолюдських цінностей, встановлення та вдосконалення демократії у різних сферах життєдіяльності суспільства, зможе допомогти людству вижити в сучасних умовах. Динамізм розвитку сучасної цивілізації пов'язаний перш за все з інформаційною революцією і потребує втілення в життя концепції неперервної освіти. Отже, експерти ЮНЕСКО виділяють чотири головних напрями навчання:

- *Вчитись знати*, тобто розвивати здібності до здобуття нових знань протягом всього життя.
- *Вчитись діяти* тобто отримувати та вдосконалювати практичні вміння та навички в різних галузях життєдіяльності.
- *Вчитись жити разом* це успішно співпрацювати та контактувати з людьми на основі знання та поваги до їхньої історії, традицій та духовних цінностей.
- *Вчитись бути* передбачає необхідність розвивати почуття незалежності та водночас особистої відповідальності за долю світу [1].

Сьогодні у світі іде активний процес формування єдиного освітнього простору. Системі вищої освіти у цьому процесі належить найважливіша роль через те, що саме вищі навчальні заклади забезпечують країну кваліфікованими кадрами для всіх галузей суспільної діяльності, в тому числі й управлінськими. Саме від якості підготовки фахівців з вищою освітою великою мірою залежить майбутнє держави, рівень її матеріального та духовного потенціалу.

У процесі проведення реформи системи вищої освіти України особливу увагу слід звернути не тільки на відомі Болонські рішення, які

умовах історичного поступу, сучасних глобалізаційних викликів та євроінтеграційних процесів; оволодіння практичними навичками застосування новітніх досягнень у сфері змісту освіти.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5–9.
2. Гура О. І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект : монографія / О. І. Гура. – Запоріжжя : ГУ “ЗІДМУ”, 2006. – 332 с.
3. Міщенко І. Б. Дидактичні умови формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх викладачів економіки в процесі професійної підготовки : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І. Б. Міщенко. – К., 2004. – 208 с.
4. Чепелев В. І. О внедрении результатов научных исследований в учебно-воспитательный процесс вуза / Пути совершенствования культурно-просветительного образования : материалы конференции представителей вузов культуры соц. стран. – Л. : ЛГИК, 1981.

Т. Ф. Погорелова,
*старший викладач,
кафедра сучасних європейських мов,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВИТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасна світова спільнота переживає непростий період свого розвитку. З одного боку це глобалізація, для якої характерне економічне, територіальне, інформаційне зближення та об'єднання різних країн світу, з другого – намагання зберегти власні суспільні, культурні, політичні та духовні цінності та відмінності. Вчені різних країн доводять, що процеси глобалізації у XXI столітті посилюють ризик стандартизації та взаємозалежності в усіх галузях людської діяльності, що може призвести до різного роду несподіваних ситуацій, навіть катастроф. Отже, людству слід шукати нові джерела стабільності.

Такі процеси не могли не торкнутися й системи освіти, зокрема вищої, тому що саме в процесі оволодіння знаннями іде розвиток

помітно відстає від середньосвітового рівня, від ряду країн з перехідною економікою. Попри суттєві зусилля у формуванні відповідних організаційно-економічних та правових засад зміцнення інвестиційного клімату, відбувається зниження інвестиційної привабливості України. Так, за результатами щорічного рейтингового дослідження Міжнародної фінансової корпорації, група Світового банку «Ведення бізнесу – 2015» Україна погіршила свої позиції, перемістившись з 149 на 152 місце, за рахунок зменшення рейтингів у «Інновації». Водночас відбулося збільшення рейтингу за такими категоріями як «Реєстрація підприємств», «Отримання дозволів на будівництво».

Як показує статистика, переважна частина ПІІ вкладається не в стратегічний розвиток економіки країни, а в ті галузі, які не здатні забезпечити технологічний прорив національного виробництва як на внутрішньому ринку, так і на світовому. За даними Держстату, у 2015 р. іноземні інвестори основні пріоритети віддавали галузям із швидким терміном окупності – фінансовій сфері (22,4 %) і сфері торгівлі (10,6 %) [1]. Що стосується промисловості, ПІІ були зосереджені переважно на виробництві харчових продуктів і напоїв; металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів; хімічній та нафтохімічній промисловості. Стратегічні галузі не залучають необхідних обсягів капіталу, що важко назвати ефективним для країни-реципієнта. Крім того, процеси іноземного інвестування абсолютно не сприяють розвитку експортного потенціалу нашої держави.

Соціально-економічна нестабільність країни негативним чином позначилася на інвестиційній діяльності підприємств у кожному регіоні, зумовила зниження інвестиційної привабливості регіонів та погіршення інвестиційного клімату у них. Брак інвестицій не дозволяє розкрити внутрішній потенціал країни, ефективно використати наявні ресурси і розширити галузевий спектр інвестиційної діяльності. А внаслідок надмірного нарощування інвестиційного потенціалу високозатратних галузей неможливо добитися успіху в економічному розвитку України.

Пріоритетними напрямками для залучення і підтримки стратегічних інвесторів мають бути визначені ті, де Україна має традиційні виробництва, володіє необхідним ресурсним потенціалом і формує значну потребу ринку у відповідній продукції, а саме: виробництво легкових і вантажних автомобілів; авіа- і ракетобудуванні, суднобудуванні; розвиток енергогенеруючих потужностей; упровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій; переробки сільгосппродукції; транспортної інфраструктури. Саме орієнтація на технологічний розвиток, науково-технічний прогрес, поряд з цілеспрямованою і послідовною діяльністю урядів, працьовитим і освіченим населенням, дозволило таким країнам як Південна Корея, Японія, Китай підвищити свою інвестиційну позицію і активно розвивати галузь нанотехнологій, про яких в Україні більшою мірою тільки говорять.

Разом з тим Україна ще має шанс залишитися конкурентною в авіаційній промисловості, брати участь у космічних розробках, окремих сегментах машинобудування, фармацевтиці та біотехнологіях, але для цього необхідні або дуже серйозні державні інвестиції, або ресурси від держав-донорів і міжнародних фінансових організацій на рівні довгострокових міждержавних угод.

Водночас слід також зважати на той факт, що важливою сучасною світовою тенденцією, не представленою достатньо в Україні, є неухильне зростання ПШ у сектор послуг й одночасне зменшення частки інвестування, спрямованого у виробничий сектор. Особливо яскравою ця тенденція є у розвинутих країнах, де інвестиції у сектор послуг сягають понад половину усього обсягу прямого інвестування. Країни, що розвиваються, також поступово переймають подібну модель інвестування. Сектор послуг є дуже перспективним й для української економіки, до того ж не потребує матеріалоємних капіталовкладень, натомість є джерелом нових робочих місць.

Можливість управління процесом інвестування на державному рівні потребує його наукового обґрунтування та статистичного забезпечення. Науковий і статистичний аспекти проблеми полягають в тому, що не дивлячись на величезну кількість досліджень з питання прямих іноземних інвестицій, це питання залишається досить складним як з точки зору теорії, так і практичної реалізації. В умовах глобалізації види прямого міжнародного інвестування розвиваються бурхливо і набувають все нових форм, які не вкладаються у традиційні уявлення. З'являються все нові спонукальні або стримуючі чинники для інвесторів, не представлені у класичних моделях. Не існує на сьогодні єдиної теорії прямих іноземних інвестицій. Немає також універсальних та ідеальних методів відстеження міжнародних інвестиційних потоків. Тобто потребують поєднання зусилля науковців-теоретиків та статистиків-практиків щодо визначення типу статистичної інформації, яка може бути реально зібрана щодо прямих інвестицій та джерел її походження.

Список використаних джерел

1. Сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
2. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Solomon E. (2011). Foreign Direct Investment, Host Country Factors and Economic Growth, *Ensayos Revista de Economía*, Vol. 30, No. 1, pp. 4–70.
4. Torrisi C., Delaunay C., Kocia A., Lubieniecka M. (2008). FDI in Central Europe: Determinants and Policy Implications, *Journal of International Finance and Economics*, Vol. 8, No. 4, pp. 136–147.
5. UNCTAD, FDI/MNE DATABASE [Electronic resource]. – Access mode : <http://unctad.org/en/Pages/DIAE/FDI%20Statistics/FDI-Statistics.aspx>

опосередковане практичне або теоретичне дослідження об'єкта, в процесі якого вивчається не сам реальний об'єкт, а певна допоміжна або штучна система, яка знаходиться у певній об'єктивній відповідності з ним. Такий підхід дає можливість замінити реальний об'єкт штучним на певних етапах пізнання і в подальшому надати інформацію щодо самого об'єкта моделювання, відпрацьовувати в аудиторних умовах певні професійні дії, а також формувати у студентів науковий підхід щодо організації педагогічної діяльності. Особливу цінність цей метод набуває у розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів.

Формування у студентів професійних вмінь передбачало: розуміння комплексу та послідовності виконання певних дій, які склали основу того чи іншого уміння; демонстрацію (моделювання) та аналіз зразків; виконання вправ відповідно до ситуативних завдань; колективне обговорення й аналіз результатів роботи; ознайомлення з новітніми методами викладання економічних дисциплін та використання різних підходів залежно від поставлених цілей та завдань. При розробці системи практичних завдань спиралися на загально-психологічну концепцію діяльності. Для досягнення ефективності практичної підготовки студентів була введена система спеціально розроблених завдань, диференційованих за цілями, виконання яких вимагало від студентів постійного звернення до теоретичного матеріалу. Стимулювання та активізація пізнавальної діяльності досяглось самостійним інформаційним пошуком та опрацюванням необхідної методичної та наукової літератури, що сприяло ефективному поглибленому засвоєнню знань. Особливу увагу мали зосередити на формуванні професійних вмінь творчого характеру: загальні діалогічні уміння; спеціальні уміння у прогнозуванні, моделюванні, конструюванні освітніх продуктів, діалогічної взаємодії студентів; діагностичні уміння; уміння коригувати і вдосконалювати створені продукти пізнавально-творчої (евристичної) діяльності.

Упровадження курсу «Педагогіка вищої школи» сприяло: формуванню загальнолюдських та професійних якостей майбутнього фахівця; усвідомленню основних параметрів ціннісно-світоглядних орієнтирів розвитку системи вищої освіти України в контексті Євроінтеграції; баченню та розумінню тенденцій розвитку вищої економічної освіти відповідно до сучасних вимог згідно з концептуальними положеннями Закону про вищу освіту, Національної стратегії розвитку освіти в Україні; усвідомленню теоретичних основ педагогічної діяльності, закономірностей, напрямів та принципів пізнавального процесу; засвоєнню культурно-освітніх цінностей в

внесення суттєвих коректив у загальну організацію і управління педагогічним процесом. Основними завданнями дисципліни є розкриття закономірностей розвитку педагогічного процесу у сучасній вищій школі; формування педагогічної майстерності; засвоєння основних категорій педагогіки та основних технологій освіти і навчання, розкриття морально-етичних основ професійної діяльності викладача, норм ділових відносин. Своєрідність експериментальної програми визначалася тим, що кожна складова розглядалась як її відносно завершена частина та забезпечувала суттєві зміни у розвитку певних програмованих якостей; по-друге, вона передбачала оптимальне співвідношення інформаційно-логічного і емоційного впливу; рух від інформаційно-пізнавальної діяльності до прояву ділової активності у навчальній та професійній сфері.

Слід підкреслити, що для ефективного засвоєння знань у навчальній процес впроваджена спеціальна технологія навчання, яка необхідна для повноцінного усвідомлення і сприйняття цілі діяльності. При формуванні педагогічної культури студентів було передбачено: перехід до інтегрованого навчання в контексті предмету вивчення; посилення самоконтролю студентів в процесі навчальної діяльності; розвиток умінь вирішувати проблем професійного характеру; заміна пасивного типу спілкування на активний міжособистісний.

В основі навчального процесу покладений принцип єдності навчальної та наукової роботи. Особливість методів навчання при вивченні дисципліни полягала у тому, що вони наближені до методів науки [4, с. 180].]

Принцип систематичного та послідовного співвіднесення педагогічної теорії із професійною діяльністю відкривав можливості та спонукав студентів до дослідження реальних економічних процесів. У процесі теоретичної підготовки йшли від загального системного уявлення сутності та закономірностей педагогічного процесу, його впливу на професійну підготовку майбутнього фахівця. Ця діяльність базувалась на багатоаспектному аналізі різноманітних педагогічних ситуацій, з якими студенти стикались в період практичної діяльності, проектування та моделювання стратегії і тактики педагогічної поведінки. Метод проблемного навчання орієнтує студентів на критичне мислення, творче вирішення проблеми, пошуку нестандартних рішень, сприяє розвитку навиків планування і обґрунтування своїх дій.

З метою формування професійно значущих вмінь і навичок нами використовувався метод моделювання різних аспектів професійної діяльності в аудиторних умовах. Метод моделювання являє собою

С. С. Герасименко,
доктор економічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри статистики,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Визначення “якості вищої освіти” та “якості освітньої діяльності”, наведені у новому Законі України “Про вищу освіту” [1], практично не враховують вимоги до поняття “якість” як його розуміє філософія. Базовими поняттями у цих визначеннях є “рівень” та “стандарт” вищої освіти, що передбачає необхідність створення критеріїв для визначення якості вищої освіти.

Управління якістю вищої освіти вимагає: визначення поняття та оцінювання рівня якості вищої освіти; формування системи показників, що має характеризувати чинники, які обумовлюють цей рівень; визначення джерел інформації для розрахунку вказаних показників, вибору методів аналізу закономірностей формування рівня та тенденцій якості вищої освіти. Отримана за результатами аналізу статистична інформація складатиме базу для прийняття рішень щодо внесення відповідних змін до процесу підготовки фахівців у вищих навчальних закладах з метою доведення рівня якості їх освіти до рівня, визначеного критеріями. У свою чергу, ознайомлення з цією інформацією споживачів-працедавців сприятиме формуванню в них обґрунтованого погляду на вимоги щодо знань, вмінь та навичок майбутніх працівників. Ураховуючи відсутність в Україні фундаментальних праць і розробок з оцінювання якості вищої освіти, забезпечення якої становить одне з основних завдань реалізації положень Закону України “Про вищу освіту”, та складність вирішення питань, пов’язаних із розробленням методології статистики якості вищої освіти, в доповіді пропонується виклад методологічних засад такого оцінювання.

Вихідним пунктом оцінювання якості вищої освіти є розгляд системи вищої освіти як ланки ринкової економіки. Такий підхід дозволяє розглядати систему вищої освіти на засадах аналізу кон’юнктури ринку, враховуючи при цьому особливості вищих навчальних закладів з погляду на “виробництво” специфічного “товару” – фахівців з вищою освітою шляхом надання їм послуг з навчання. Таким чином, за вихідну тезу можна прийняти визначення якості товару чи послуги у тій формі, в якій воно застосовується у забезпеченні їх якості: “Якість товару чи послуги – це їх придатність до використання. Ця придатність включає як розробку продукту, так і відповідність цій розробці. Під якістю розробки розумі-

ється відповідність ... властивостей, що визначають, якими саме повинні бути товар чи послуга і яке вони мають призначення. Якість відповідності передбачає узгодженість із певними специфікаціями, закладеними в розробці самого продукту” [2].

Вказане мають урахувувати як “виробники” фахівців у процесі їх навчання, так і їх споживачі – працедавці. Останні, зокрема, приймаючи на роботу випускників вузів, мають, з одного боку, враховувати, що такого фахівця, який йому потрібен на конкретну посаду, вуз підготувати не в змозі, оскільки діяльність вузу – це масове, а не індивідуальне “виробництво”. З іншого боку, він має брати до уваги здатність кандидата на посаду вчитися з метою врахування змін і вимог до його праці в майбутньому. При цьому важливо, щоб працедавець це розумів, створюючи працівнику умови для такого навчання (підвищення кваліфікації). У сучасній економіці, яку тепер називають “економікою знань”, саме безпосередньо знання (а не будь-які інші фактори виробництва) прискореними темпами змінює обличчя світу.

Оцінювання якості вищої освіти має базуватися на таких засадах:

- 1) гармонізація національної освітньої системи України та освітніх систем європейських країн з метою подальшого входження України в європейський освітній простір;
- 2) поширення інформації щодо програм і напрямів навчання у вищих навчальних закладах у взаємозв’язку з пропозицією на ринку праці, що має забезпечити обґрунтоване формування попиту на освіту відповідного рівня та напряму з боку абітурієнтів і на випускників вищих навчальних закладів з боку працедавців.

Узагальнюючи визначення якості як “придатності товару чи послуги до використання”, розглядаючи фахівця з вищою освітою як товар на ринку праці та враховуючи висловлені вище зауваження щодо специфіки кон’юнктури ринку вказаного товару, засади оцінювання якості розробки та якості відповідності слід розглядати у взаємозв’язку. При цьому, враховуючи значно більший досвід функціонування системи вищої освіти провідних економічно розвинених країн світу в ринкових умовах порівняно з Україною, критерієм для оцінювання вказаної якості може бути визначено структуру їх освітніх систем та зміст знань, які здобувають студенти у вищих навчальних закладах цих країн.

Виходячи зі стандартів ISO серії 9000, які визначають якість як “ступінь відповідності властивості якого-небудь об’єкта (продукту, послуги, процесу) певним вимогам (нормам, стандартам)” [3], оцінювання якості вищої освіти потребує вибору:

- стандарту (зразка) освітньої діяльності, що становитиме основу побудови вищої освіти в Україні,
- критерію для характеристики ступеня досягнення відповідності цьому стандарту.

В. В. Пархоменко,

кандидат економічних наук, декан фінансового факультету;

Г. Б. Черушева,

професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних

дисциплін,

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ

Зміна соціально-економічних орієнтирів розвитку України привела до необхідності переосмислення мети професійної освіти у вищій школі – з простого засвоєння знань на формування системного, конструктивного мислення як основи подальшого професійного самовдосконалення фахівця, впровадження інноваційних технологій навчання в практику ВНЗ.

З метою дослідження ефективності підготовки магістрів до педагогічної діяльності нами проведений педагогічний експеримент, *основними завданнями* якого були: створення педагогічних умов, а саме сприятливого освітньо-професійного середовища; організація та проведення експериментальних заходів; виявлення результативності експериментальних заходів професійної підготовки до педагогічної діяльності; визначення стимулюючого впливу комплексу заходів на пізнавальну та комунікативну активність; дослідження динаміки змін мотивації та прояву інтересу студентів до професійно-педагогічної діяльності; визначення якісних змін у розвитку творчої ініціативи у різних видах навчально-пошукової діяльності як результат діалогової взаємодії на основі суб’єктно-суб’єктних відносин.

Підготовка майбутніх фахівців до педагогічної діяльності здійснювалася відповідно до спеціально розробленої програми, яка коригувалась і доповнювалась в ході експерименту. Основою експериментальної програми було введення дисципліни «Педагогіка вищої школи», у якій певною мірою віддзеркалені особистісні орієнтації освіти, національні та загальнолюдські цінності, особливості інтеграції вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів, основи освітніх інновацій, інформаційних технологій. Ця дисципліна мала забезпечити необхідний базовий рівень психолого-педагогічної підготовки сучасного викладача-економіста. Курс «Педагогіка вищої школи» спрямований на підготовку викладачів до реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчання,

в) моделювання спеціальних питальних речень (на початку речення допоміжне дієслово + об'єкт (іменник або займенник) + Participle II (ed);

г) моделювання заперечних питальних речень (на початку речення об'єкт (іменник або займенник) + допоміжне дієслово + Participle II (ed).

Важливо наголосити студентам на тому, що допоміжне дієслово має узгоджуватись у реченні з об'єктом (іменником або займенником), який виступає у ролі додатка а не підмета.

Часові схеми-таблиці можна використовувати при поясненні нового граматичного матеріалу а також для самостійної роботи. Наприклад, під час удосконалення тієї чи іншої часової форми Passive Voice (репродуктивної діяльності) корисне послугування цими наочними засобами для того, щоб уникнути типових помилок (пропуск допоміжного дієслова, неправильне написання форми дієслова-дії Participle II).

Застосування запропонованих часових схем-таблиць як наочного засобу дозволяє скоротити час, відведений на пояснення нового матеріалу, і сконцентрувати більше уваги на тренувальних можливостях. У свою чергу, це активізує пізнавальну діяльність студентів, розвиває у них здатність відтворювати теоретичні аспекти часових форм на практиці, у ситуативному мовленні, формує навички технічної культури, виховує увагу, підвищує інтерес до навчання, робить його більш доступним.

Стандартів може бути відібрано декілька в такий спосіб, щоб можна було почергово, з мінімумом руйнувань існуючої в Україні системи вищої освіти, впроваджувати в ній потрібні зміни. Це дозволить встановити реальні терміни для виконання необхідних дій і, після завершення кожного етапу перебудови, оцінити якість досягнутого щодо освітньої діяльності результату.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про вищу освіту” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
2. Вардеман С. Б. Статистичні методи забезпечення якості / С. Б. Вардеман, Дж. М. Джоуб. – К. : Видавничий цент КНТЕУ, 2003. – 254 с.
3. ISO 9000:2005 (E) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.klubok.net/Downloads-index-req-viewdownloadaddetails-lid-219.html>

В. І Гладкова,

кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Національна академія статистики, обліку та аудиту

В. С. Богатирьова,

студентка 4-го курсу напрямку підготовки «Менеджмент» Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ.

СИНЕРГЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЯК ФАКТОРУ РИЗИКУ

Слово «якість» має велике змістовне навантаження, майже всі виробники запевняють споживачів, що в них продукція високої якості і вони завжди піклуються про неї, але зобов'язання та відповідальності ніякої не несуть, тому що не мають достатнього уявлення про якість та конкурентоспроможність своїх виробів, відсутність яких все частіше приводить до кризових ситуацій.

Багато вчених різних країн вважають, що причинно-наслідкові зв'язки проблемних і кризових явищ можна пояснити і визначити за допомогою порівняно молодого науки синергетики. Ця наука почала розвиватися в ХХ сторіччі, починаючи з точних наук і далі охоплюючи такі сфери діяльності як інформаційні технології, економіку, бізнес, управління трудовими ресурсами.

Синергія (грец.) – це співробітництво, сумісні дії, що базуються на трьох факторах – людських, інформаційних, організаційних ресурсах. Наука синергетика має такі характеристики: вона вивчає процеси самоорганізації і виникнення, підтримки, стійкості і розпаду систем різної природи на основі методів математичної фізики [1; 6].

Якість відображає міру корисності виробів, сукупність властивостей, що визначають ступінь здатності виробу виконувати притаманні йому функції і відповідати призначенню.

Тема якості є актуальною тому, що висока якість є умовою виживання в конкурентній боротьбі, а сама якість продукції стає стратегічним засобом, який намагається задовольнити мінливі потреби замовника (споживача). Якість для підприємства – це показник конкурентоспроможності, залог благополуччя всього колективу і кожного робітника, а також збереження робочих місць завдяки належному прибутку.

Але розмір прибутку є ймовірною величиною і має три головні фактори: ціна, обсяг випуску і собівартість продукції, на які впливає система управління якістю, що пов'язана з системою управління прибутком. Головними складовими якості є: продукція що задовольняє замовника; необхідна інформація; єдиний рівень якості; низькі експлуатаційні витрати; гарантійне обслуговування реалізованої продукції; безпека продукції; простота експлуатації; чіткі пропозиції по обслуговуванню [7].

Якістю потрібно управляти, тому створюється система управління якістю, яка є сукупністю організаційної структури, розподілу відповідальності, процесів, процедур і ресурсів, що забезпечує загальне управління якістю.

Всі елементи, що характеризують якість обтяжені ризиком, тобто існує вірогідність виникнення збитків порівняно з цілями або одержання додаткового прибутку. Головними елементами ризику є об'єкт (економічна система), суб'єкт (менеджер) та джерело (невизначеність, альтернативність).

А основним принципом управління ризиком є право кожного суб'єкта господарювання на ризик, на обґрунтований ризик, пов'язаний з вираженою компетентністю підприємства. В економічній літературі розглядають управління ризиком як сукупність методів, прийомів та дій, що дають можливість прогнозувати настання ризикових подій і прийняти міри по виключенню або зниженню міри ризику. Основною задачею тут є знайти варіант дій, що забезпечує оптимізацію поєднання ризику і доходу.

Ця задача характерна також і для управління якістю. Такий підхід називається класичний і його часто використовують у менеджменті. Застосовують також модернізовані підходи, які базуються на теорії портфеля проектів, багатокритеріальних методах та стохастичних моделях.

На практиці існують такі системи управління якістю: японська система: концепція CWQC (Company Wide Quality Control) – тут у вирішенні

Г. М. Олександрова,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри сучасних європейських мов,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

НАВЧАННЯ ГРАМАТИЧНИМ КОНСТРУКЦІЯМ PASSIVE VOICE СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ЧАСОВИХ СХЕМ-ТАБЛИЦЬ.

Процес оволодіння іноземною мовою сьогодні стає найбільш уразливим у реформуванні освітньої системи: дедалі більшої уваги набуває проблема мовної компетенції у контексті формування нового типу особистості й суспільних відносин на основі національної освіти. Ця проблема нині є предметом обговорення вітчизняних педагогів, психологів, соціологів, зокрема й у негуманітарному науковому середовищі.

У соціокультурному дискурсі мовна компетенція реалізується апріорі безпосередньо через носія мови, чия внутрішня генеза характеризується комплексом філософсько-світоглядних детермінант, культурних інтенцій, аналітико-синтезуючих вмінь та, безперечно, природних здібностей. Навчання іноземним мовам, що постають своєрідним інструментарієм не лише спілкування, а й розуміння реальії оточуючого світу, передбачає насамперед усвідомлене володіння термінологічним та граматичним апаратом.

Однією з необхідних умов успішного сприйняття та засвоєння граматичних конструкцій, на нашу думку, є раціональний відбір учбового матеріалу та створення часових схем-таблиць, які б, у свою чергу, найкращим чином сприяли виконанню цієї умови. Вирішальне значення надається принципу наочності та засобам, що імплементують його контекст, оскільки останні окреслюються як підвалини формування мовних навичок та умінь.

Вважаємо за необхідне оперування часовими схемами-таблицями особливо під час вивчення різновидів конструкції Passive Voice, де репрезентовано правила використання граматичних форм, а саме:

а) моделювання розповідних речень – позиціонування займенників та відповідних до них допоміжних дієслів (на початку речення об'єкт (іменник або займенник) + допоміжне дієслово + Participle II (ed);

б) моделювання загальних питальних речень (на початку речення допоміжне дієслово + об'єкт (іменник або займенник) + Participle II (ed);

через відсутність можливості отримати міжнародний сертифікат. Він переважно має значення для компаній з іноземним капіталом, або в тому випадку, коли претендент збирається працювати за кордоном.

Отже, сучасний бухгалтер має бути високоосвіченою, компетентною людиною з кваліфікацією, що відповідає вимогам професії, суспільства, часу; бути яскравою, неординарною і всебічно розвинутою особистістю, що постійно удосконалює свій професійний рівень. Сучасний бухгалтер – це комунікабельний, здатний до продуктивного ділового спілкування спеціаліст, який розбирається в питаннях, що для більшості вважаються недосяжними, і водночас є спокійною, розсудливою, виваженою людиною.

Список використаних джерел

1. Жук В. М. Професійні аспекти підвищення кваліфікації бухгалтерів / В. М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 4. – С. 176–180.
2. Марущак О. Я. Професія бухгалтера – синтез знань, необхідних для успішного кар'єрного старту / О. Я. Марущак // Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України : тези доповідей Другої наукової конференції. – Львів : Вид-во Національного університету “Львівська політехніка”, 2015.
3. Чижевська Л. В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку : монографія / Л. В. Чижевська. – Житомир : ЖДТУ, 2007.
4. Статистика зарплат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.work.ua/ua/stat/?r=38>

питань якості приймає участь весь персонал фірми; американська систем: концепція TQC (Total Quality Control) – ця система охоплює всі сторони діяльності фірми із забезпечення якості продукції фірми; європейська система: вона відповідає американським методам та прийомам, але є відмінності, що відображають загальні тенденції розвитку Європи (ЄФУЯ – європейський фонд управління якістю; розробка стандартів ISO 9000, EN 29000 та ін.; гармонізація вимог національних стандартів; регіональна інфраструктура, що обслуговує роботи із сертифікації продукції, акредитації лабораторій, реєстрації фахівців з якості, стандарт ISO 9004 включає в себе основний напрямок розвитку системи управління якістю в Європі.

Відомий діяч Американської революції якості Джуран Дж. М. запропонував підходити до управління якістю, використовуючи три управлінські функції: планування якості, контроль якості, вдосконалення якості [4].

Якщо додати до цього переліку ще такі функції ризику як стимулюючу і захисну, то використовуючи закон синергії можна одержати результати по зниженню мірі ризику, підвищенню якості продукції і конкурентоспроможності підприємства.

Управління якістю і управління ризиком базуються на головній ідеї – використання принципів системного підходу і тому синергетична концепція якості продукції як фактору ризику спрямована на підвищення конкурентоспроможності підприємства з метою збільшення його ринкової вартості.

Для підприємств, які намагаються вийти на зовнішній ринок, система якості є засобом одержання сертифікату на цю систему і відповідну продукцію, якого вимагають зовнішні споживачі. Але одержання сертифікату є тільки необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності, а достатньою умовою є критерій ефективності підприємства у вигляді показника ринкової вартості підприємства або бізнесу. Цей показник реагує на будь-які ситуації: зниження рентабельності, погіршення платоспроможності, збільшення інвестиційного ризику, втрату конкурентної переваги [1;5].

Література:

1. Джусов О. А. Інвестування на міжнародному ринку акцій: аспект управління: монографія / О. А. Джусов. – Д: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2013. – 324 с.
2. Исикава К. Японские методы управления качеством / К. Исикава. – М: Экономика, 1988. – 215 с.
3. Цай Т. Н. Конкуренция и управление рисками на предприятиях в условиях рынка / Т. Н. Цай, П. Г. Грабовый, Б. С. Марашда. – М.: Аланс, 1997. – 287 с.
4. Ханна М.Д. Управління виробництвом з метою задоволення споживача: підручник: [пер. з англ.] / М. Д. Ханна; [Пер. Р. Григоренко, А. Йолкіна, К. Мішенкова]. – К.: Б.в., 2003. – 225 с.

5. Сіваченко І.Ю. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств: навч. посіб. / І. Ю. Сіваченко, Ю. Г. Кокан, Ю. І. Єхануров. – К.: ЦНЛ, 2006. – 456 с.
6. Веретенев В. Что такое синергия [Электронный ресурс] / В. Веретенев. – Режим доступа: <http://www.dw-world>.
7. Шарп А. Качество – ключевой фактор поддержания конкурентоспособности / А. Шарп // EOQC QUALITY. – 1986. – С. 4-8.

С. В. Глушенко,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ТІНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ: СУЧАСНІ ОЦІНКИ

Вплив тіньового сектора на офіційну частину економіки неоднозначний. З одного боку, він здійснює внесок у споживання і є джерелом добробуту для різних груп громадян. З іншого боку, через недоотримання державою доходів від тих, хто ухиляється від сплати податків, зменшуються доходи соціально незахищених верств населення, знижується кількість та якість суспільних послуг, зокрема йдеться ті блага, що не можуть бути вироблені приватним сектором: наприклад, військовий захист державних кордонів, забезпечення правопорядку, забезпечення інфраструктури. Така неоднозначність впливу зумовлює актуальність та науковий інтерес до оцінки неофіційного сектора з метою подальшого скорочення його питомої ваги в економіці. Для України ця проблема також є актуальною, оскільки в сучасних умовах за різними оцінками тіньовий сектор України займає від 20% до 50% офіційного ВВП.

Основні сфери прояву прихованої економіки в Україні: приховування фірмами свого доходу; видача заробітної плати в конвертах; неофіційна зайнятість; роздрібна торгівля на ринках; реалізація контрабанди; здійснення великих покупок (автомобілі, квартири) в іноземній валюті.

Розглянемо більш детально оцінювання частки тіньового сектору економіки України за методами: «витрати населення – роздрібний товарооборот», монетарний підхід, електричний метод, метод збитковості підприємств, метод розрахунку інтегрального показника, МІМІС-підхід. Зведену таблицю результатів обчислень за різними методами подано у табл. 1 (за даними [1–5]).

1) Витрати населення – роздрібний товарооборот.

Метод «Витрати населення – роздрібний товарооборот» відповідає світовому методу доходів та витрат. Метод порівнює статистичні дані щодо споживчих грошових витрат населення на придбання товарів з обсягами

бухгалтерів в Україні складала 5310 грн. При цьому середня зарплата фахівців по Києву перевищує середню зарплату по країні та становить 6350 грн. Для порівняння, середня зарплата бухгалтера в Львові – 5395 грн, у Харкові – близько 4892 грн, близько 5457 грн – в Одесі, найменший рівень із розглянутих міст демонструє Дніпро – 5078 грн. Але на цю зарплату можуть розраховувати, як правило, фахівці з досвідом роботи. Молодим фахівцям доводиться задовольнятися більш скромними зарплатами [4].

Основна вимога при прийомі на роботу – висока кваліфікація кандидата. І тут мова йде не тільки про вищу освіту. У деяких компаніях у бухгалтерів обов'язково запитують професійні міжнародні сертифікати, наявність яких дозволяє отримувати зарплату на 10–20% більшу. Знання англійської мови на гідному рівні може підвищити зарплату вдвічі. Сертифікованих фахівців часто шукають компанії з іноземними інвестиціями або ті українські підприємства, які виходять на міжнародний фінансовий ринок. Найбільш популярні сертифікати – професійні ACCA, CPA, CIMA, CAP/CPA та сертифікат IAB. ACCA (The Association of Chartered Certified Accountants) сертифікує фахівців за британськими та міжнародними стандартами фінансової звітності.

Інший варіант – американський сертифікат CPA (Certified Public Accountant), це сертифікат присяжного бухгалтера, тобто бухгалтера, який готує публічну звітність. Сертифікат з управлінського обліку – CIMA (The Chartered Institute of Management Accountants). Це сертифікат британської незалежної професійної організації. Особливість кваліфікації CIMA – акцент на стратегічний управлінський облік та фінансовий менеджмент.

Сертифікований міжнародний професійний бухгалтер (CIPA) – це програма сертифікації світового рівня для російськомовних професійних бухгалтерів відповідно до вимог Міжнародною федерацією бухгалтерів (МФБ).

Останнім часом все більше відомим стає сертифікат IAB (International Association of Book-keepers) Міжнародної асоціації бухгалтерів. Book-keeper співвідноситься з рядовим бухгалтером, можна сказати, “рахівником”. Тобто за кордоном такі фахівці ведуть рахунки, заповнюють облікові реєстри, але фінансовою звітністю, як правило, не займаються. IAB менш престижний, ніж ACCA або CPA, але він доступніший [1, с. 177].

Всі ці сертифікати можна отримати, вже маючи бухгалтерську освіту та досвід роботи. На деякі сертифікати потрібно складати іспити в Америці або Великій Британії, природно, англійською мовою. Втім, не варто переживати

служить державі у справі зміцнення її економіки. Адже професія бухгалтера є однією з найбільш значущих для діяльності будь-якого підприємства, установи чи організації. Починаючи з управління економічними процесами на підприємствах, бухгалтери-обліковці будують системну злагоджену роботу економічного механізму країни. Отже, саме вони є фахівцями, покликаними та професійний обов'язок яких являє собою запоруку зміцнення та розвитку, добробуту, процвітання та впевненого поступального руху фінансової системи України загалом. З метою вивчення актуальності облікової професії серед осіб, які тільки їй навчаються, було анонімно опитано студентів Білоцерківського коледжу фінансів, обліку та аудиту. Досліджувана сукупність студентів 1 курсу становила 13 осіб, 4 курсу – 23 особи (табл. 1).

Таблиця 1

Результати анонімного опитування студентів спеціальності «Облік та аудит» Білоцерківського коледжу фінансів, обліку та аудиту

(%)

Запитання	I курс		IV курс	
	так	ні	так	ні
Чи самостійно Ви обрали спеціальність «Облік і аудит» при вступі?	73	27	50	50
Чи змінилося Ваше ставлення до обраної професії за час навчання?	46	54	75	25
Чи бачите Ви перспективи з працевлаштування за цією спеціальністю в теперішніх ринкових умовах?	92	8	50	50
Чи вважаєте Ви обрану спеціальність високооплачуваною?	85	15	46	54
Чи подобається (не подобається) Вам спеціальність?	96	4	79	21

Із даних таблиці видно, що думки студентів старшого курсу суттєво відрізняються від поглядів першокурсників. Цей факт в основному спричинений тим, що старшокурсники більш реально оцінюють ситуацію, яка відбувається в економіці країни. Незмінним у дослідженні є те, що обидва курси студентів бачать перспективи у працевлаштуванні, але для цього необхідні вища освіта і висока кваліфікаційна підготовка. Мало того, лівова частка студентів хотіли б працювати головним бухгалтером чи аудитором через високу оплачуваність цих посад.

Ще до 2010 року бухгалтери в Україні належали до низькооплачуваних професій. Сьогодні ситуація дещо змінилася. За даними порталу work.ua, у вересні 2016 року середня зарплата

продажу населенню товарів усіма суб'єктами господарювання в офіційному секторі. Цей метод дає оцінку рівня тінізації у розмірі 40–50% (див. табл. 1, [2]).

2) *Монетарний метод.*

У рамках цього методу розрахунок обсягів тіньової економіки здійснюється за методом Гутманна за моделлю SCR.

$$T_t = \frac{1 - f_t}{f_{t-1}} \quad (1) \quad f = \frac{\frac{D}{M2_{t0}}}{\frac{M2 - M0}{M2_{t0}}} = \frac{M2}{M2_{t0} - M0_{t0}} \quad (2)$$

де T_t – рівень тіньової економіки відносно до офіційної економіки в періоді t ; f_t та f_{t-1} – показники відношення обсягу депозитів до грошового агрегату в поточному та попередньому періодах.

Рівняння (1) та (2) побудовані на основі формули (1.2), що використовував у своїй роботі П. Гутманн.

Базовим періодом, коли, за припущенням, обсяг тіньової економіки був нульовим, взято 1991 рік. Але твердження про те, що в Радянському Союзі тіньової економіки не існувало, навряд чи відповідає реальності. Через це монетарний метод в українському трактуванні дає занижені порівняно з іншими методиками оцінки тінізації – у середньому 30% (див. табл. 1, [2]).

3) *Електричний метод*

В українській методології внесок технологічних змін у споживання електроенергії та палива враховано дуже суб'єктивним чином. “Починаючи з 1998 року індекс зміни ВВП коригується на величину мінімального співвідношення індексу зміни витрат палива, теплоенергії та електроенергії на технологічні потреби до індексу зміни ВВП. Ця величина за період з 1998 по 2006 роки є константою і дорівнює 0,912” [6]. Методики не пояснюють, звідки цю цифру взято, а тому рівень тінізації, визначений за електричним методом, недостовірний.

Також для української економіки, де сфера послуг виробляє 40% валового продукту, такий метод не покаже рівня тіньової економіки повною мірою. За електричним методом можна теоретично лише визначити рівень тінізації сфери виробництва щодо офіційного ВВП. Вона становить у середньому 31% (див. табл. 1).

4) *Метод збитковості підприємств*

Цей метод застосовується для оцінки мінімального та максимального коефіцієнтів, у межах яких знаходиться рівень тіньової економіки. Припущення про те, що “усі збиткові підприємства за офіційними статистичними даними фактично є прибутковими” [6], дозволяє визначити нижню межу рівня тіньової економіки. Визначення верхньої межі базується на припущенні, що «всі прибуткові підприємства відображають у звітах лише

Оцінка частки тіньового сектору економіки України за різними методами
(% до офіційного ВВП)

Рік	Метод «витрати населення – роздрібний товарообіг»	Електричний метод	Монетарний метод	Метод збитковості підприємств	Інтегральний показник	Оцінка Держстату економіки, яка безпосередньо не спостерігається	Метод сукупного попиту – сукупної пропозиції (Ю. Харазішвілі)	Оцінка Ф. Шнайдера за методикою МММС
2004	33,5	28,0	29,5	25,0	N/A	18,9	39,0	48,8
2005	46,5	28,0	25,0	24,0	N/A	18,1	37,0	47,8
2006	40,5	27,5	24,5	23,5	N/A	17,3	33,5	47,3
2007	38,0	27,0	26,0	24,0	N/A	15,5	34,5	46,8
2008	40,0	26,0	38,0	30,0	N/A	15,1	35,5	46,0
2009	45,0	35,0	40,5	31,0	N/A	16,1	30,0	46,0
2010	44,0	37,0	30,0	30,0	38,0	16,5	33,0	45,0
2011	48,0	29,0	26,0	25,0	34,0	16,0	34,0	44,1
2012	46,0	29,0	24,0	27,0	34,0	18,9	N/A	N/A
2013	51,0	30,0	24,0	27,0	35,0	18,3	N/A	N/A
2014	58,0	39,0	33,0	31,0	41,0	18,8	N/A	N/A
2015	54,0	35,0	37,0	40,0	42,0	N/A	N/A	N/A
Середнє	45,0	31,0	30,0	28,0	37,0	17,0	35,0	47,0

Г. І. Нищик,
викладач,
Білоцерківський коледж
фінансів, обліку та аудиту,
м. Біла Церква

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ПРОФЕСІЇ

З підвищенням значення бухгалтера в інформаційному суспільстві на перший план виходить питання його професійної підготовки. У більшості країн світу знання бухгалтерського обліку є необхідною частиною кваліфікації кожного економіста. Як наслідок, набувають актуальності питання розробки теоретичних аспектів підготовки спеціалістів з бухгалтерського обліку у напрямі задоволенню потреб соціально орієнтованого суспільства. В умовах господарської самостійності підприємств значення бухгалтерської служби та облікової інформації помітно зросло. Сьогодні бухгалтер повинен забезпечувати ефективну роботу облікової служби, контроль за правильністю ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, організувати облік відповідно до потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів. Крім того, бухгалтер повинен бути не тільки економістом, але і юристом. Уся його діяльність регламентується нормативними документами, сукупність вимог яких дозволяє говорити про бухгалтерське право. Сучасний бухгалтер не тільки займається веденням рахунків, він здійснює широкую діяльність, яка охоплює планування і прийняття управлінських рішень, контроль і привернення уваги керівництва до порушень, оцінку, аналіз діяльності та аудит.

Щоб отримати гідну роботу, спеціалісту з бухгалтерського обліку нині недостатньо мати відповідну вищу освіту та досвід роботи. Він має постійно змінювати, розширювати й удосконалювати нові види спеціалізацій бухгалтерської професії, підвищувати свій професійний рівень, відповідати іміджу ділової презентабельної людини, дотримуватися етичного та морального принципів, за вимогами часу підвищувати професійну кваліфікацію за сучасними стандартами Міжнародної федерації бухгалтерів [2, с. 89].

За ініціативи членів Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України, а також багатьох представників бухгалтерської професії у 2004 році наша країна стала першою, де було офіційно проголошено професійне свято – День бухгалтера. Для людей, які присвятили себе обліковій справі, це особливий і значний день. Він є визнанням важливої ролі усіх тих, хто

- комерційний клас;
- дрібна буржуазія;
- техніки та працівники, які виконують керівні функції;
- кваліфіковані робітники;
- некваліфіковані робітники.

Стан та зміна соціальної структури України за період з 1998 по 2011 рік характеризується такими даними (табл. 1, за [3, с. 107–110]).

Таблиця 1

Соціальна структура України за період 1998–2011 рр.

(%)

Назва класу (страти)	1998 р.	2008 р.	2011 р.
Вищий	3	4	5
Середній	20	23	24
Нижчий	77	73	71

Динамічний розвиток насамперед економічної платформи сучасного громадянського суспільства в Україні створює об'єктивні та суб'єктивні передумови для формування міцної соціальної структури суспільства в інтересах виробників матеріальних та духовних цінностей і благ.

Список використаних джерел

1. Александрова О. С. Специфіка становлення середнього класу в умовах перехідного періоду сучасного українського суспільства : монографія / О. С. Александрова. – Суми : Університетська книга, 2008. – 336 с.
2. Анурин В. Ф. Проблема эмпирического измерения социальной стратификации / В. Ф. Анурин // Социс. – 1993. – № 4.
3. Масальський В. І. Зміни у соціальній структурі України протягом 1998 – 2011 р.р.: досвід наукового аналізу / В. І. Масальський, Д. С. Скородумов // Соціологія. – 2011. – № 4.

невикривлені дані, а всі збиткові підприємства приховують весь обсяг валової доданої вартості виробленої ними продукції, а не тільки прибуток» [6]. Методика розрахунку не зазначає, яким чином верхня та нижня межа тіньової економіки перетворюються в один інтегральний показник, який публікує Міністерство економічного розвитку та торгівлі. Цей метод припускає, що задекларована рентабельність прибуткових підприємств дорівнює фактичній. Тобто метод не враховує такого явища, як трансфертне ціноутворення. Також припущення про те, що всі підприємства теоретично можуть бути прибутковими, недоречно у складних макроекономічних умовах. Цей метод дає недооцінений рівень тінізації – у середньому 30% (див. табл. 1). Причиною зростання у попередні два роки, швидше за все, є поширення явища збитковості підприємств через економічну нестабільність, а не нарощення обсягів тіньової діяльності.

5) Розрахунок інтегрального показника.

Обчислення інтегрального показника здійснюється шляхом зведення оцінок за методами “витрати населення – роздрібний товарооборот”, фінансовим, монетарним та електричним в узагальнений показник з використанням коефіцієнтів, які враховують стабільність оцінок за відповідним методом за попередні роки. Що більш нестабільними є оцінки рівня тіньової економіки за кожним методом у попередні роки, то меншим є вплив відповідного методу на інтегральний показник рівня тіньової економіки [6].

Інтегральний показник враховує занижені оцінки за електричним та монетарним методами, тому також є низьким і дає оцінку 35–40 % (див. табл. 1).

6) Оцінка Ф.Шнайдера за методикою МІМІС

Рівняння моделі МІМІС для перехідних країн, в тому числі України, враховує такі екзогенні зміни: розмір державного сектора, фінансова свобода, рівень економічної свободи, рівень безробіття, відкритість економіки, темпи інфляції. Модель також враховує перелік індикаторів тіньової діяльності: темп зростання ВВП на одну особу населення (що він більший, то меншими є обсяги тінізації), темп зростання робочої сили (якщо обсяги робочої сили зростають, то це свідчить про детінізацію ринку праці).

З наданого переліку показників дослідження Ф. Шнайдера дає найбільш достовірний результат: рівень тінізації економіки України – близько 45–50 % від офіційного сектора (див. табл. 1.).

Оцінки за методом «Витрати населення – роздрібний товарооборот» та за методикою Шнайдера можна вважати найбільш достовірними, оскільки вони виходять зі зрозумілих припущень. За цими двома оцінками, рівень тінізації української економіки протягом 2004–2014 років становив 40–50 % від офіційного ВВП.

Список використаних джерел

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.me.gov.ua
3. Тенденції тіньової економіки в Україні / Міністерство економічного розвитку та торгівлі. – К. : МЕРТ, 2015. – 19 с.
4. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання : аналіт. доп. / Т. А. Тишук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 96 с.
5. Schneider F. New Estimates for the Shadow Economies all over the World / F. Schneider, A. Buehn, C. E. Montenegro // International Economic Journal, 2010.24: 4, 443 – 461.
6. Бочі А. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання / А. Бочі, В. Поворозник. – К. : МЦПД, 2014. – 7 с.

А. І. Гречко,

магістр спеціальності «Фінанси і кредит, банківська справа та страхування»

*науковий керівник: Т. Г. Бондарук,
доктор економічних наук, професор;*

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Сьогодні проблеми іпотечного кредитування сільськогосподарських підприємств є важливими для ефективного функціонування іпотечного ринку в Україні. Сільське господарство займає друге місце серед галузей економіки країни в структурі експорту. Та на жаль, непослідовна економічно-правова політика у цій сфері не дає можливості для розкриття повного потенціалу агросектору, знижує рівень рентабельності та платоспроможності підприємств, що в свою чергу не дає можливості для поліпшення матеріально-технічної бази.

На нашу думку, для досягнення економічної стабільності необхідно привернути увагу до кредитних ресурсів України. Від доступу суб'єктів господарювання до кредитних ресурсів залежить і обсяг виробництва, і технологічні нововведення, а отже, самозабезпечення продовольчою базою країни та обсяги експорту. Україна зможе значною мірою задовольняти власні продовольчі потреби, а це покращує продовольчу безпеку держави. Виникає необхідність в розвитку ринкових інститутів та створенні нових підходів до кредитування сільськогосподарських підприємств.

серед яких: рівень освіти, розміри майна і прибутків, відношення до усталених нині форм власності, наявність капіталів і ресурсів, сповідування світоглядних орієнтацій тощо.

Соціальна стратифікація – це відносини структурованої соціальної нерівності за умов, коли соціальні групи мають нерівний доступ до таких соціальних благ, як гроші, влада, освіта, кар'єра, інформація, самореалізація суспільства тощо.

Американський соціолог Бруно Барбер провів стратифікацію за шістьма показниками: престиж, професія і влада; дохід; освіта; релігійна належність; становище родичів; етнічна належність. Французький соціолог Ален Турен зазначає, що соціальна диференціація відбувається не за відношенням до форм власності, а за доступом до інформації. Панівне становище у суспільстві займають ті люди (верстви), хто має найбільший доступ до інформації.

Нині в соціально-економічній теорії є пануючою характеристика соціальної стратифікації суспільства, особливо постіндустріального, або його ще називають інформаційним, інтелектуальним, зданневим, ноосферним (за вченням В. І. Вернадського) викладена американським соціологом російсько-українського походження Пітрімом Сорокіним (Петром Олександровичем Сорокіним, 1889 – 1968 рр.). Він проаналізував виміри стратифікації соціально-класової системи та запропонував шкалу параметрів (критеріїв) [2, с.87–96], а саме:

1. *Економічна форма стратифікації:* – дохід; – відношення до власності; – роль в організації праці.

2. *Політична форма стратифікації:* – ранг державної ієрархії; – партійна належність; – ранг партійної ієрархії.

3. *Професійна форма стратифікації:* – освіта; – кваліфікація; – ранг професії.

Умовно можна зазначити, що в нашому сучасному українському суспільстві домінують три основні страти (або в новій інтерпретованій парадигмі – класи), зокрема: нижчий клас (страта); середній клас (страта); верхній клас (страта).

Найбільш широко щодо загальної чисельності населення України представлено *нижчий* клас (50–70%); *середній* клас в основному перебуває на стадії формування (водночас в економічно розвинених країнах він охоплює до 70% загальної чисельності населення) і, нарешті, *верхній* клас – це невелика кількість олігархів, яка володіє по суті 2/3 національного багатства країни.

Часто використовується семикласова *вертикальна стратифікація* [1, с. 49–53]:

– вищий клас професіоналів-адміністраторів;

– технічні спеціалісти середнього рівня;

Список використаних джерел

1. О бухгалтерском учете : Закон Молдовы от 27.04.2007 г. № 113 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=324098&lang=2>
2. О бухгалтерском учете и отчетности : Закон Республики Беларусь №57-3 от 12.06.2013 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pravo.by/main.aspx?guid=3871&p2=2/2055>
3. Об аудите бухгалтерского учета и финансовой отчетности : Закон Грузии №6598-□□ от 29. 06. 2012 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/1698895/4/ru/pdf>
4. ACCA [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.accaglobal.com/gb/en.html>
5. IFAC [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ifac.org/>
6. Кодекс Етики Професійних Бухгалтерів / пер. з англ. за ред. С. Я. Зубілевич. – К. : ФПБАУ, 2014. – 172 с.
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua
8. ACCA [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.accaglobal.com/russia/ru/students/new-students.html>

І. Ф. Надольний,

*доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

СТРАТИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СУСПІЛЬСТВА: РЕАЛЬНІСТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Зміни в матеріально-виробничій, соціально-політичній та духовній сферах зумовлюють стан і тенденції розвитку соціальної структури суспільства на відповідних історичних етапах, а також зміни в ній самій. До реальних змін у структуризації суспільства з необхідністю ведуть зміни і розширення форм власності, з'являються нові суб'єкти виробництва – верстви, страти, групи, де всередині кожної зазначеної спільноти також відбуваються складні процеси і явища. Соціальну диференціацію можна виокремити за деякими визначальними ознаками,

Проблеми іпотечного кредитування досліджуються багатьма вченими, зокрема Ю. Новіковою, О. Логвіною, А. Ющенко, І. Чапко, Н. Шуфричем та ін. Науковцями було досліджено багато теоретичних та практичних аспектів, але досі є великою проблемою створення ефективної іпотечної системи кредитування сільськогосподарських підприємств і ця проблема продовжує загострюватись [1, с. 196].

Завданням дослідження є обґрунтування необхідності іпотечного кредитування сільськогосподарських підприємств та пошук шляхів його удосконалення з використанням досвіду розвинутих країн, що стикались з подібною проблемою.

Для створення іпотечного кредитування власного зразка, який буде найбільш вдалий для нашої країни, та покращення спеціалізованого інституту Земельного (іпотечного) банку, розглянемо систему іпотечного кредитування країни, що мала схожі проблеми, що й Україна. На увагу заслуговує іпотечна система сусідньої країни – Угорщини, бо в ній, як і в нашій країні, використовували адміністративні важелі регулювання земельних відносин.

Більша частина земель Угорщини належала людям пенсійного віку на правах реституції, оскільки відбувалося повернення земель колишнім власникам, які до того часу стали пенсіонерами. Ці люди упродовж усього часу лише формально залишалися власниками тих земель. В Україні ситуація склалась дещо подібна; після проведення колективізації майно людей було відібрано і громадяни були позбавлені будь-яких прав на земельну власність. Серед близько 7 мільйонів українців дві третини є пенсіонерами, що при випадку скасування мораторію «Про продаж земель сільськогосподарського призначення» може спричинити продаж для іноземних власників [1, с. 197].

Суттєвий вплив на розвиток системи іпотечного кредитування в Угорщині справив прийнятий у 1997 р. Парламентом Угорщини Закон 1997р. «Про іпотечний кредитний інститут і закладний лист», який визначав умови створення, функціонування та порядок нагляду за діяльністю іпотечного земельного банку. Відповідно до акту було створено АТ «Іпотечний банк Земельного кредиту» як спеціалізовану кредитну структуру [1, с. 197]. В Україні, як і в Угорщині є земельний банк – Державний земельний банк. Рішення про створення цієї установи було задекларовано в постанові Кабінету Міністрів від 2 липня 2012 року № 609, яка передбачає створення публічного акціонерного товариства «Державний земельний банк» [2]. Ідея створення подібного банку була ще передбачена прийняттям з 1 січня 2002 року Земельного кодексу України. Але це положення так і не було виконано протягом десяти років, хоча неодноразово на розгляд до Верховної Ради України подавалися відповідні законопроекти. У 2013 році були здійснені поправки до законодавчих актів України, які передбачали створення «Державного

земельного банку» з метою забезпечення сприятливих умов для розвитку економіки та сільського господарства [3].

Відповідно до Законодавства України, Державний земельний банк наділяється правом купувати і продавати земельні ділянки, передавати їх в оренду та інше користування, що не притаманно діяльності звичайних комерційних банків. Проте якщо банк буде лише державним, то ризик за виконання зобов'язань лежатиме на державному бюджеті, а іпотечний прибуток стане джерелом доходу бюджету, що ускладнить забезпечення порівняно низьких кредитних ставок, довгостроковості іпотечних кредитів, та монополістичності на іпотечному ринку і держава буде вимушена керувати відсотковими ставками задля поповнення держбюджету [4, с. 6].

В основу угорської системи іпотечного кредитування покладена європейська іпотечна модель – іпотечні банки самостійно випускають облігації, забезпечені заставою (землею). Проте в Угорщині це відрізняється від звичайної однорівневої моделі, адже іпотечний кредит надають як спеціалізовані, так і універсальні комерційні фінансові інститути, що є більш характерним для дворівневої моделі.

Вважаємо, що Земельний банк в Україні повинен створюватись у симбіозі державних та комерційних установ, що займались сільськогосподарською діяльністю. Це розширить спектр можливостей агрокомплексу. Для забезпечення функціонування повноцінного іпотечного ринку необхідно:

- удосконалити ринок цінних паперів та нормативно-правову базу для обігу іпотечних облігацій на первинному і вторинному ринках – на основі пулів іпотек;
- створити симбіоз державних та комерційних установ для ефективного використання грошових ресурсів в сфері сільського господарства.
- Підвищити ефективність діяльності підприємств-позичальників. Заходи щодо підвищення ефективності використання сільськогосподарських земель та поліпшення фінансування сільськогосподарських підприємств, повинні проводитися паралельно із проведенням фінансового оздоровлення збиткових підприємств.

Список використаних джерел

1. Чепка В. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/5_2015ua/45.pdf
2. Урядовий портал. Єдиний веб-портал виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=245834216>
3. Олійник О. Державний земельний банк: мета створення та організація діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

демонструє і підтримує компетентність, відповідає кодексу етики, дотримується високих професійних стандартів і діяльність якої регулюється через професійну організацію бухгалтерів або інший механізм регулювання.

Професійність бухгалтера формується шляхом проходження декількох етапів становлення фахівця. На першому етапі особа починає свій розвиток, на другому етапі особа розвивається у професійному плані, на третьому – формується розвинена особа, а четвертий етап – це етап безперервного розвитку, що досягається навчанням протягом всього життя для підтримки належного професійного рівня. На кожному з цих етапів встановлюються свої вимоги як до професійних знань та етики, так і до практичного досвіду [5].

Згідно з вимогами МСО (Міжнародних стандартів освіти), відповідальність за професійний розвиток, починаючи з вхідних умов, початкового розвитку і закінчуючи періодом безперервного розвитку, покладається на професійні організації, які є членами МФБ. Ними же розробляються і вхідні критерії входження в процес початкового розвитку, одним з яких може бути, наприклад, наявність диплому про вищу освіту. Крім того, слід зазначити, що процес професійного розвитку від початку до повної завершеності, коли фахівця визнають як професіонала і повного члена професійної організації, займає значний період часу (до 10 років) і вартість навчання та складання іспитів становить суттєві суми (до \$ 10 000) [8]. Отже, чим раніше особа, що обирає спеціальність, пов'язану з обліком і аудитом, розпочне етап професійного розвитку, тим швидше суспільство отримає фахівця, якому можна довіряти формування інформаційного забезпечення прийняття економічних рішень.

У пришвидшенні процесу проходження всіх етапів професійного розвитку особисто зацікавлені й самі особи – фахівці з обліку й аудиту, адже зменшення часової дистанції від початку розвитку до формування розвиненої особи дозволить не тільки прискорити процес, а і зменшити фінансові витрати, не зашкодивши при цьому кваліфікаційному рівню. Такий процес вбачається можливим лише за умови навчання у вищих навчальних закладах за програмою професійної організації, якій надається право встановлювати вимоги до входження в процес початкового розвитку та вимоги проходження всіх етапів професійного розвитку.

Отже, забезпечення сучасних викликів в підготовці фахівців з бухгалтерського обліку і аудиту можливе у двох основних напрямках:

- 1) визначення стратегії розвитку професії і ролі професійних організацій на законодавчому рівні;
- 2) поєднання зусиль вищих навчальних закладів та професійних організацій у напрямі формування кваліфікаційних та етичних вимог до освітніх програм і їхньої реалізації.

Роль об'єднуючої професійної організації взяла на себе Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ, International Federation of Accountants, IFAC). МФБ – це всесвітня організація, заснована у 1977 році, головним завданням якої є служіння суспільним інтересам шляхом сприяння розробці, прийняттю та впровадженню високоякісних міжнародних стандартів, підтримці розвитку сильних професійних організацій бухгалтерів, поширенню у всьому світі розуміння цінності професійних бухгалтерів та визначення суспільно значущих проблем, у яких досвід професії бухгалтера є найбільш доречним. До складу МФБ входять 167 дійсних і асоційованих членів зі 127 країн світу, які представляють близько 2,5 млн практикуючих бухгалтерів [5; 6, с. 6.] Авторитет МФБ зумовлений не лише тим, що в ній представлені організації багатьох країн світу, а й високим професійно-етичним рівнем членів організацій, які особисто віддані ідеї утвердження якості, компетентності та добросовісності в бухгалтерській професії. МФБ розробляє та ініціює стандарти, які повинні базуватися на концептуальній основі, гармонізованій у глобальних масштабах для задоволення дедалі зростаючих міжнародних вимог, що висувуються до бухгалтерської професії чи то з боку бізнесу або освіти, чи то з боку організацій державного сектору.

З метою поширення в усьому світі програм підготовки бухгалтерів Комітет з освіти МФБ розробляє Міжнародні стандарти освіти, визначаючи критерії щодо підготовки фахівців з обліку і аудиту. Передбачається, що всі організації – члени МФБ мають дотримуватися цих стандартів, у яких розкривається процес фахової підготовки кваліфікованих професійних бухгалтерів, а також актуальні проблеми їхнього постійного професійного розвитку [5].

Професійні організації світу прагнуть приєднатися до високої місії МФБ та, виконуючи вимоги високих стандартів професії, закладених у статуті організації, стають її асоційованими і повними членами. Так, АССА, будучи до 2008 року асоційованим членом, виконала всі вимоги і стала дійсним членом МФБ. Серед вітчизняних професійних організацій, яких в Україні нараховується сім, єдиним дійсним членом МФБ є Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ) [7].

У документах, які розробляє МФБ, встановлюється і універсальне тлумачення терміну професійного бухгалтера як фахівця, діяльність якого є гарантією успішного використання усіх розроблених стандартів незалежно від національних, законодавчих та галузевих особливостей.

Професійний бухгалтер – це особа, яка завдяки формальній освіті та практичному досвіду є експертом у сфері бухгалтерського обліку,

<http://www.agro-business.com.ua/ekspertna-dumka/1353-derzhavnyi-zemelnyi-bank-meta-stvorennia-ta-organizatsiia-diialnosti.html>

4. Чапко І. Розвиток іпотеки в Україні, формування аграрного сегменту / І. Чапко // Проект «Аграрна політика для людського розвитку». – К., 2004. – 7 с.

Н. А. Гринчак,
*старший викладач кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Поява та наступне поширення консультування в Україні було основане на потребі швидшого впровадження нових технологій, методів та теорій управління та виробництва в умовах, коли Україна почала активно інтегруватися у світове економічне суспільство та виходити на міжнародну арену торговельних відносин [1]. На українському ринку почали з'являтися іноземні конкуренти, що призвело до усвідомлення українськими підприємцями свого відставання. Початок консультування в Україні зарубіжними фірмами носив вигляд розвідницької діяльності спрямованої на вивчення нового середовища ринку. Наразі на українському ринку консалтингових послуг присутні такі зарубіжні лідери (табл. 1, за даними [2; 3]).

Таблиця 1.

Зарубіжні консалтингові компанії-лідери в Україні

Сегмент	Світові лідери	Частка на ринку України
Управлінський консалтинг	McKinsey and Company, Boston consulting Group, Bain and Company та ін.	40%
Маркетингові дослідження	AC Nielsen, GFK, TNC та ін.	40%
Фінансовий консалтинг і аудит	Deloitte, Ernst and Young, PricewaterhouseCoppers, KPMG та ін.	80%
ІТ консалтинг	Roland Berger Strategy consultants, Amazing Global Technologies та ін.	10%
Юридичний консалтинг	Baker and McKenzie-CIS, CMS Cameron McKenna, DLA Piper та ін.	25%
Консалтинг в сфері управління персоналом	Brain Source International, Manpower, CDS Recruiting та ін.	40%

В умовах інтеграції України у світове економічне суспільство, питання, пов'язані з обслуговуванням бізнесу, набули великого значення для підприємств. З'явилися проблеми з переорієнтацією підприємств на новий тип економічної системи, виникла необхідність підвищення конкурентоспроможності та управління бізнес-процесами з використанням передових технологій. Зазначене, з урахуванням швидкої зміни умов функціонування вітчизняних підприємств, потребувало професійної допомоги керівництву в управлінні діяльністю підприємства.

Питання конкурентоспроможності національних підприємств стало питанням виживання для українського бізнесу. Конкурентоспроможність компаній – це конкурентоспроможність економіки країни, тому для вирішення цього важливого питання перед урядом України стояв вибір між двома варіантами. Перший варіантом – розвиток української економіки та зовнішньоекономічної діяльності за китайським сценарієм, при якому український ринок закритися би для зарубіжних суб'єктів економічних відносин з метою захисту національного виробника. Але такий сценарій не підходив Україні, державність якої будувалася на демократичних принципах рівності, дотримання прав та свобод.

При детальному аналізі українського середовища іноземні спеціалісти дійшли висновку, що консалтинг в Україні розвивається під впливом стандартних проблем перехідних економік. Основною проблемою вважають небажання працівників українських компаній щось змінювати, навіть розуміючи потребу у зміні. Діяльність потенційних клієнтів в Україні характеризується страхом перед змінами, страхом помилки, недостатністю поваги до реформаторів, недостатністю переконуючих факторів важливості змін. З початком світової фінансової кризи український консалтинг почав входити в нову фазу на якій він перетворюється на частину інфраструктури основної професійної освіти для розвитку бізнесу у суспільстві. Професійна освіта має складатися з побудови стратегій та архітектури бізнесу, управління взаємодією з клієнтами, управління ланцюгами поставок; впровадження нових технологій та інформаційних систем для управління ефективністю бізнесу, аудиту і податкового консультування, управління фінансами.

Список використаних джерел

1. Забедюк М. С. Сутність консалтингу та особливості його формування в Україні [Електронний ресурс] / М. С. Забедюк, М. М. Юхимук – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_3_61
2. Conerly B. The Value of Management Consulting: Proven [Electronic resource] / Bill Conerly. – Mode of access : <http://www.forbes.com/sites/billconerly/2013/01/27/the-value-of-management-consulting-proven/>

метою яких є удосконалення і розвиток бухгалтерського обліку. З роллю професійних організацій у становленні професій бухгалтера й аудитора визначилися також законодавці Білорусі [2], Грузії [3] та інших країн Східного партнерства.

Оскільки країни пострадянського простору, у тому числі й Україна, реалізують стратегії входження до єдиного економічного простору з ЄС, критичною стає транспарентність інформації, яка генерується системою бухгалтерського обліку, що вимагає не тільки використання єдиних правил і методик формування інформації, але і єдиних правил і методик підготовки фахівців. Отже, слід більш уважно дослідити вимоги міжнародних стандартів освіти професійних бухгалтерів, оскільки саме професійність бухгалтера є основоположним фактором довіри до інформації бухгалтерського обліку та звітності й, водночас, запорукою досягнення її соціальної місії.

Найбільш апробованими в історичному аспекті та визнаними у світі громадськими організаціями, що взяли на себе відповідальність за формування вимог щодо ведення бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності, здійснення аудиту та вимог до освітньо-кваліфікаційного і етичного рівнів відповідних фахівців, вважаються Американський інститут дипломованих публічних бухгалтерів (AICPA) та Асоціація присяжних сертифікованих бухгалтерів (ACCA, Велика Британія).

AICPA – це американська громадська професійна організація, заснована у 1887 році, що розробляє загальноприйняті аудиторські стандарти, здійснює випуск коментарів з основних питань обліку, несе відповідальність за етичне керівництво професією. Нині членами цієї організації є понад 350 тис. фахівців, зайнятих у бізнесі, державному регулюванні, включаючи студентські спілки і міжнародних партнерів.

ACCA заснована в 1904 р., налічує близько 180 тис. членів і 320 тис. студентів у 170 країнах світу. Асоціація має розгалужену мережу офісів і екзаменаційних центрів, які забезпечують підтримку кар'єрного розвитку своїх членів і дотримання ними встановлених професійних та етичних стандартів.

Підтвердженням високого рівня знань і навичок в бухгалтерському обліку є кваліфікації ACCA, такі як DipFM, DipIFR і ACCA Professional Scheme. Повне членство в асоціації передбачає успішне складання 14 екзаменів англійською мовою з фінансового обліку, фінансової звітності, аудиту, стратегічного планування, підприємницького права, податків, етики та ін. Присвоєння цієї кваліфікації засвідчує здатність дипломованого бухгалтера працювати у сфері обліку і фінансів будь-якого бізнесу, зазвичай на керівних посадах [4].

О. І. Мазіна,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту ВНЗПО «Статус»,
член ФПБАУ,
м. Київ*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОСТІ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Як показують дослідження, рівень підготовки фахівців з бухгалтерського обліку, їх професійні навички є дуже важливими складовими не тільки в кар'єрному становленні окремого фахівця, але і в ступені організації бухгалтерського обліку на підприємстві як складової системи управління підприємством загалом. Водночас облікова система, охоплюючи всі без винятку підприємства, генерує інформацію про стан економіки держави в цілому, а отже, рівень фахової підготовки з бухгалтерського обліку впливатиме на прийняття економічних рішень і на рівні держави. Отже, значна увага повинна бути приділена проблемам підготовки фахівців з бухгалтерського обліку у вищих навчальних закладах та підтримки їх професійного рівня в динамічному середовищі регуляторної політики України.

Можна назвати багато причини незадовільного стану освіти у напрямі бухгалтерського обліку. Однак є причини, на які слід звернути особливу увагу, оскільки без їх усунення подолання негативних тенденцій може виявитися неможливим. Перш за все це відсутність виваженої та послідовної стратегії розвитку бухгалтерського обліку на державному рівні, що повинна включати і вимоги до розвитку професії.

Сьогодні в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» відсутні вимоги як до особи, яка здійснює діяльність у сфері бухгалтерського обліку, так і до особи, яка має право займати посаду головного бухгалтера. Законом також повністю ігноруються регуляторні можливості громадських професійних організацій, які втілюють у своїй діяльності найвищі вимоги до професії. При цьому існує досвід багатьох країн Східного партнерства, які зробили багато рішучих кроків у становленні професії бухгалтера саме шляхом впровадження змін в законодавство. Так, у законі про бухгалтерський облік Молдови [1] встановлено два види регулюючих органів: 1) державні органи (Парламент, Міністерство Фінансів, Національна комісія по цінним паперам і фінансовому ринку, Служба фінансової звітності при Національному бюро статистики); 2) професійні асоціації,

3. Грицай С. В. Досвід консалтингу в Україні: наслідування чи новаторство / С. В. Грицай // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. – № 5. – С. 29–33.

І. П. Гриценко,
*магістрант,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
науковий керівник: Ю. Б. Колупаєв,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ

Ринок лізингових послуг в Україні досі перебуває в процесі формування. Ризики, які виникають при лізингових операціях, є стримувальним фактором до розвитку лізингового бізнесу в Україні. Український ринок лізингових послуг представляють такі лізингодавці: банки-резиденти України; лізингодавці-нерезиденти України (міжнародний лізинг); лізингові компанії-резиденти України [3]. Кожна лізингова компанія стискається постійно з різноманітними ризиками, але найбільш небезпечними для діяльності компаній є фінансові ризики. Чільне місце в загальній сукупності ризиків, притаманних діяльності вітчизняних лізингових компаній, займають фінансові ризики.

У сучасних дослідженнях із питань лізингу майже не виділене місце проблемі ризиків і їхньої класифікації. Тому, тут слід виділити найбільш загальні види ризиків, які варто брати до уваги:

- майнові ризики. Вони пов'язані з рухом об'єкта угоди або зміною його технічних і вартісних характеристик протягом дії угоди. Це такі ризики як: ризики морального старіння устаткування, ризик зміни вартості об'єкта лізингу на ринку основних засобів, ризик низького рівня кваліфікації учасників угоди і відсутності досвіду тощо;
- фінансові ризики, пов'язані з можливістю несприятливого фінансового стану лізингодавця. Ризик незбалансованої ліквідності, ризик несплати в термін лізингових платежів, валютний ризик при операціях міжнародного лізингу, ризик зміни процентних ставок на ринку капіталів тощо;
- політичні або законодавчі ризики, у результаті яких збільшується імовірність втрат для лізингодавця [1].

Фінансові ризики – ризики, пов'язані з фінансовою стороною відношень лізингодавця і лізингоодержувача [1]. На теперішній час ефективними способами мінімізації ризику лізингової діяльності є: диверсифікація, тобто розподіл ризику між учасниками лізингової операції, та страхування ризиків лізингу.

Страховання – фінансова операція, направлена на грошове відшкодування можливих втрат при реалізації окремих фінансових ризиків (настання страхового випадку). Розрізняють внутрішнє і зовнішнє страхування фінансових ризиків [4].

В умовах, що склалися, одним із способів зміцнення ринкових позицій лізингових компаній є впровадження в практику методів фінансового менеджменту, і зокрема, управління фінансовими ризиками.

Попри те, що лізинг є видом діяльності з мінімальним ризиком, збитки лізингових компаній від реалізації фінансових ризиків за всю історію їх діяльності склали від 0,1% до 10% лізингового портфеля [2].

Водночас специфічною особливістю лізингу в Україні є те, що для більшості лізингової компанії навіть один лізингова угода, платежі по якій не здійснюватимуться, може істотно негативно вплинути на її фінансовий стан через невеликий розмір портфеля і власного капіталу лізингодавця.

Основним методологічним принципом щодо управління фінансовими ризиками лізингових компаній є системність, комплексність, які передбачають аналіз, оцінку та управління не окремими ризиками, а їх групами як за конкретними угодами, так і лізингової компанії в цілому. Було сформульовано принципи, завдання та етапи політики управління фінансовими ризиками лізингових компаній, яка передбачає найоптимальнішу комбінацію напрямів, методів та інструментів управління ними відповідно до загальної стратегії функціонування лізингової компанії [2].

Систематизація існуючих напрямів та методів управління фінансовими ризиками дозволила виявити наступні методи їх скорочення: для ризиків фінансування – використовувати диверсифікацію, для валютних ризиків – хеджування в поєднанні зі самострахуванням, для портфельних ризиків – страхування.

Список використаних джерел

1. Вітт О. Ф. Оцінка можливих ризиків лізингової діяльності та шляхи її мінімізації [Електронний ресурс] / О. Ф. Вітт. – Режим доступу : <http://www.confcontact.com/2009new/7-vitt.php>
2. Дорофєєва О. В. Фінансові ризики лізингових компаній України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О. В. Дорофєєва. – Тернопіль, 2004. — 24 с.
3. Лізинг як важливий інструмент фінансування економіки України: етапи розвитку, особливості, результати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.finalearn.com/lifers-814-2.htm>
4. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с.

тут було проведено тільки у 2012 р.[4]. Приймаючи рішення про проведення ігор на території однієї з країн, МОК фактично бере на себе весь ризик за можливі провали організаторів.

Якщо для розвинутих економік ризики прийому спортивних мегаподій мають локальний характер, останні фінансуються за рахунок місцевих бюджетів та бізнесу, то для країн, що розвиваються, вони реалізуються на національному рівні. Досвід проведення попередніх зимових Олімпійських ігор підтверджує їх незначний негативний вплив на темпи економічного розвитку, який для України посилюватиметься внаслідок надмірного державного споживання. Оскільки основна частка потенціальних витрат припадає на купівлю імпортного обладнання, а робочі, які займаються підготовкою інфраструктури, – це потенційно іноземні спеціалісти, то потрібно очікувати погіршення торговельного балансу, що спричинить додаткове девальваційне навантаження на гривню. Крім того, дефіцит торговельного балансу призведе до зростання дефіциту зведеного бюджету з лагом у 2 роки. У зв'язку з додатковими витратами на підготовку інфраструктури (практично з нульового рівня) підвищиться рівень державних витрат у масштабах, які перевершать показники підготовки до Євро-2012, що, скоріше за все, негативно вплине на стабільність національної фінансової системи та зумовить додаткове щорічне зростання бюджетного дефіциту на рівні 0,7% ВВП.

На основі здійсненого аналізу можна зробити висновок, що проведення спортивних мегаподій у країнах, які розвиваються, порушує рівновагу на ринку спортивних послуг і спричиняє додаткові витрати на утримання інфраструктури внаслідок дисбалансу відповідних попиту та пропозиції після такої події.

Список використаних джерел

1. Kasimati E. Economic Aspects of the Summer Olympics: a review of related research / E. Kasimati // International Journal of Tourism Research. – 2003. – 522 p.
2. Berman G. The Sydney Olympic Games announcement and Australian stock market reaction / G. Berman, R. Brooks, S. Davidson // Applied Economics Letters. – 2000. – 22 p.
3. The Economic Effects of the Athens Olympic Games / S. Balfousia'Savva, L. Athanassiou, L. Zaragas, A. Milonas. – Athens: Centre of Planning and Economic Research, 2001. – 158 p.
4. Handbook on the Economics of Sport / W. Andreef, S. Szemanski. – Cornwall : MPG Books, 2006. – 754 p.

А. М. Линник,
*старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

РИЗИКИ ПРОВЕДЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР У КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Для всебічної характеристики такої міжнародної спортивної події, як Олімпійські ігри – знакового заходу міжнародного туризму, який значною мірою визначає розвиток економіки країни-господаря до, під час і після їх проведення, варто звернутися до історії. Насамперед слід зупинитися на економічних показниках, які характеризують ефективність їх реалізації. Найцікавішими і найповніше висвітленими з погляду статистичних даних та аналітичних досліджень є ігри кінця минулого – початку поточного століття [1].

Олімпійські ігри в Сіднеї у 2000 році спостерігала міжнародна телевізійна аудиторія в 3,7 млрд осіб, забезпечуючи величезну платформу для популяризації країни як туристичного регіону. Було розміщено реклами на суму майже 6,1 млрд австралійських доларів (4,2 млрд дол. США). До 88% спортивних туристів, які були присутні на Олімпіаді'2000, відвідали країну знову або, швидше за все, відвідають її ще раз [1; 2, с. 5–7]. Олімпійські ігри, що відбулись у Греції у 2004 році, продемонстрували аналогічні тенденції. Пасажирські авіап перевезення збільшилися на 33% в серпні 2004 року порівняно з аналогічним періодом 2003 року, кількість пасажирів сягнула 2 млн осіб. Кількість перевезених вітряними суднами пасажирів протягом Олімпіади також зросла – до 20 600 осіб, або на 17% порівняно з 2003 роком [3].

Але вплив проведення Олімпійських ігор на економіку країн, що розвиваються, може нести в собі певні ризики. Особливістю проведення ігор у таких країнах є практично повна відсутність спортивних споруд і досвіду організації змагань з окремих видів спорту. Так, Україна, яка готується подати заявку на проведення зимових Олімпійських ігор 2022 р., ніколи не проводила етапів Кубків світу або Європи з жодного із зимових олімпійських видів спорту. У передбачуваному місці проведення (Львів, Карпати) немає ні сучасних трамплінів, ні гірськолижних трас олімпійського рівня, ні льодових палаців (для керлінгу, фігурного катання, хокею, шорттреку). З цієї позиції Росія має переваги, хоча вперше етап Кубка світу з гірськолижних видів спорту

О. Ю. Гулевич,
*кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри
фундаментальних економічних дисциплін,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, ЯК НАСЛІДОК ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Характерною рисою сучасного глобального світу стало перенесення центру боротьби за владу в економічну сферу. Основною економічною глобальною проблемою сучасності є протистояння транснаціонального капіталу і національних держав. Проблеми, які століттями вирішувались силою зброї, в глобальному світі стали розв'язуватись на основі фінансів та інформації. Економічні війни замінили звичайні. Так, у 1939 році Німеччина пішла на вторгнення у Чехословаччину, зокрема для того, щоб розширити економічну владу своїх корпорацій і поставити собі на службу сильну чеську промисловість. А зараз найбільш привабливі підприємства Чехії, як і багатьох інших східноєвропейських країн, переходять у власність німецьких транснаціональних корпорацій (далі – ТНК) абсолютно безкровно. Питання влади, які століттями вирішувались політичними і військовими методами, все більш переходять в економічну площину. Держави, які ведуть упродовж всієї історії безкінечні війни з метою захоплення територій та ресурсів, вже не є єдиним джерелом влади елітарних груп і націй. Тих самих цілей можна набагато успішніше досягти шляхом економічної експансії, яку здійснюють ТНК.

Найважливішою глобальною економічною проблемою є нарощування відставання країн, що розвиваються. На перший погляд здається, що країнам, які розвиваються, легше використовувати нову техніку і технології, ніж розвиненим країнам створювати таку техніку і розробляти технології. Капітал, професійні навички і знання повинні перетікати з багатих країн, де ці ресурси у надлишку, до бідних, де їх не вистачає і де вони повинні використовуватися ще продуктивніше. Однак реальна ситуація не вкладається в рамки традиційних економічних теорій. Багаті країни розвиваються більш швидкими темпами, ніж бідні, ще з часів промислової революції середини ХІХ ст. Розрив у рівні життя між багатими й бідними країнами постійно і швидко зростає.

Причин цьому декілька. По-перше, важливу роль відіграє значний диспаритет цін між високотехнологічною продукцією розвинених країн і сировинною або низькотехнологічною продукцією більшості країн, що розвиваються. Такий диспаритет підтримується розвиненими країнами.

Наприклад, ціни на нафту не зростають, а технології, ноу-хау і високотехнологічні товари, які продають розвинені країни, дорожчають у багато разів. ВВП розвинених країн вже більш як на 70% складається з дорогих послуг, у структурі яких домінують фінансові операції та інформаційні послуги. Протилежну тенденцію показує структура експорту України за групами товарів, яка склалась у результаті низьких світових цін на сировинні товари (табл. 1, за даними [1], 2014 р.).

Таблиця 1

Товарна структура експорту України

Назва товарної групи	Частка, %
Усього	100
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	30,2
Мінеральні продукти	9,9
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	7,7
Деревина та вироби з неї	4,1
Промислові вироби	2,7
Чорні й кольорові метали та вироби з них	27,6
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	13,3
Різне	4,6

По-друге, інформація має унікальну властивість продукувати нову інформацію. Гроші й фінанси – це теж своєрідна форма інформаційного ресурсу. Тому розвинені країни, зосередивши в своїх руках величезний інформаційний та інтелектуальний капітал, успішно його примножують, залишаючи далеко позаду країни, що розвиваються. Крім того, у цій сфері успішно працює «інтелектуальний насос», який притягує найбільш талановитих людей з країн, що розвиваються, до розвинених, які надають їм набагато кращі умови для роботи і життя.

По-третє, у традиційних економічних теоріях слабо враховується вплив цивілізаційних та інституціональних ресурсів на розвиток економіки. Більшість країн, що розвиваються, не мають поки що необхідних цивілізаційних ресурсів і неформальних інститутів (звичаїв, традицій ділової поведінки), які дозволили б залучити до країни інвестиції та успішно розвивати інноваційний комплекс.

До країн, що розвиваються й водночас мають необхідні цивілізаційні та інституціональні ресурси, іноземні інвестиції поступають. Левову частку усіх прямих іноземних інвестицій отримує відносно невелика кількість країн, серед яких Китай, Бразилія, Індонезія, Малайзія, Мексика, Тайланд. На всі країни, що розвиваються, припадає тільки 30% прямих іноземних

підвищення працездатності і прискорення відновних процесів після тривалих та інтенсивних фізичних навантажень. Удосконалення методів тренувань у силових видах спорту призвело до значного збільшення енергетичних витрат, саме тому харчування спортсмена має відповідати наступним вимогам:

- харчування повинно бути науково обґрунтованим;
- харчування повинно бути комплексним, тобто містити компоненти, які діють на різні ланки метаболізму;
- дотримання збалансованості харчування відповідно до інтенсивності фізичних навантажень та виду спорту;
- усі продукти повинні бути апробовані завчасно, у період тренувань;
- харчування повинно бути осмисленим, тобто спортсмен має бути проінформованим про усі нюанси харчування;
- харчування повинно бути доступним [2, с. 356–357].

Таким чином, раціональне харчування, побудоване на наукових основах, забезпечує правильний ріст і формування організму, сприяє збереженню здоров'я, високої розумової й фізичної працездатності й продовженню творчого довголіття. Для людей, що займаються фізичною культурою й спортом, раціональне харчування сприяє підвищенню працездатності, найшвидшому відновленню після стомлення й досягненню високих спортивних результатів [3, с. 4].

Список використаних джерел

1. Шварценеггер А. Новая энциклопедия бодибилдинга / А. Шварценеггер. – М. : Эксмо, 2006. – 824 с.
2. Особливості харчування спортсменів / С. О. Полієвський, О. Д. Свистун, В. М. Трач, Х. Є. Шавель // Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина». – 2011. – Вип. 2 (41). – С. 356–360.
3. Харчування спортсменів та гігієнічні вимоги до спортивних споруд : метод. пос. / О. П. Романчук К. В. Дроздова – Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 52 с.

входять у склад усіх органів тіла, містяться у структурі шкіри, кісток, клітинах крові й волоссі. Протеїни також є невід'ємною частиною у виробництві таких гормонів як інсулін, гормонів щитовидної залози, естрогену і тестостерону. В їжу протеїн може надходити з двох різних джерел: рослинний (соя, горіхи і боби) або тваринний (м'ясо, молочні продукти та яйця). За винятком сої, тільки в тваринних білках містяться всі необхідні амінокислоти в достатній кількості, однак деяких може бути недостатньо, щоб відповідати дієтичним потребам спортсмена.

2. **Вуглеводи** – паливо для організму, яке людина отримує з продуктів харчування, вони входять до складу складних життєво важливих молекул нашого організму, виконують роль запасних поживних речовин і беруть участь в обміні речовин. Ними багаті овочі, горіхи, бобові, цільні зерна, макаронні вироби. Фрукти також є джерелом вуглеводів. Для продуктивного травлення організму людини необхідний такий складний вуглевод, як клітковина. Вона активно підсилює роботу кишечника і з її допомогою виводиться холестерин. Пшеничні висівки, фрукти і овочі – джерело клітковини.

3. **Жири** – найпотужніше джерело енергії. Також жирові відкладення («депо» жиру) захищають організм від втрати тепла і ударів, а жирові капсули внутрішніх органів служать їм опорою і захистом від механічних пошкоджень. Джерелом жиру є тваринні жири і рослинні масла, а також м'ясо, риба, яйця, молоко і молочні продукти. Жири містять насичені і ненасичені жирні кислоти, лецитин, жиророзчинні вітаміни А, В, Е і ряд інших речовин, необхідних організму [1, с. 703–705].

До особливої групи речовин, які називаються поживними мікроелементами, входять:

1. **Вітаміни** – органічні речовини, котрі сприяють розвитку та протіканню різноманітних біохімічних реакцій в організмі людини.

2. **Мінерали** – необхідні для ряду життєво важливих функцій організму, включаючи повноцінну роботу м'язів та їх скорочення.

У раціоні представників швидкісно-силових видів спорту вміст білків дещо вищий, а вуглеводів менший, ніж у видах спорту на витривалість; частка білків, жирів і вуглеводів у енергозабезпеченні раціону складає, відповідно, 17–18%, 30%, 52–53%.

У спортсменів силових видів спорту в окремі періоди тренувального процесу, які спрямовані на збільшення м'язової системи і розвиток сили, при виконанні навантажень великого обсягу та інтенсивності потребують підвищеної кількості білка в раціоні. Калорійність їжі за рахунок білків у цей період може складати 18–20%, жирів – 31–32%, вуглеводів – 49–50%. Харчування – потужний фактор

інвестицій (ПП), 70% ПП іде у розвинені країни. Це не означає, що життя в країнах, що розвиваються, не покращується. Однак лише в багатих на нафту країнах Близького Сходу і Південно-Східної Азії розрив між рівнем життя з розвиненими країнами реально вдалося суттєво скоротити. Переважна ж більшість країн, що розвиваються, не тільки не скоротила розрив у рівні життя, але й значно його збільшила. Причому справа тут не в неправильно обраних стратегіях розвитку. Наприклад, у багатьох країнах Африки були реалізовані раціональні макроекономічні програми, які привели до успіху в інших регіонах, але при цьому зростання у 1999–2000 рр. склало лише 0,5% на рік. Очевидно, причиною цього є відсутність інституціонального і цивілізаційного підґрунтя для сучасного розвитку.

Економічна нерівність між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, посилюється боргами других щодо перших. Проблема міжнародного боргу постала особливо гостро в останні роки. Основними кредиторами є уряди розвинених країн, транснаціональні банки і міжнародні фінансові організації. Середня частка за цими боргами становить 6–8%. Це означає, що країни, які розвиваються, повинні щорічно виплачувати не менше 120 млрд дол. США тільки одних відсотків без скорочення основного боргу. Оскільки часто це неможливо, країни-боржники вимушені брати нові кредити для того, щоб виплатити відсотки. Якщо країна витрачає на обслуговування боргу, тобто в основному на виплату відсотків, менше 20% ВВП на рік, то вважається, що її положення не таке вже й погане. Але для багатьох країн обслуговування боргу обходиться дорожче.

Оцінивши загрозу серії дефолтів країн, що розвиваються, розвинені країни частково пішли їм назустріч і запропонували план Брейді, названий іменем міністра фінансів США. Цей план передбачає зниження відсоткових ставок, зменшення боргу, обмін боргових зобов'язань транснаціональних банків на менші, але гарантовані розвиненими країнами облигації. У цілому проблема міжнародного боргу визнана глобальною і на її вирішення спрямовані зусилля боржників, кредиторів і міжнародних організацій. Усі погоджуються з тим, що в кожному конкретному випадку необхідним є досконале вивчення ситуації і переговори. Частина боргів країн, що розвиваються, списуються, а інші борги реструктуризуються на тривалі терміни.

Отже, основними глобальними економічними проблемами є: протистояння транснаціонального капіталу і національних держав, міждержавних блоків між собою, зростання розриву в рівні життя між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, проблема гострої нерівності країн «золотого мільярду» і бідних країн, а також проблема зростаючого боргу країн, що розвиваються. Означена проблема – це пошук шляхів подолання прірви між багатими країнами «золотого мільярду» і бідними країнами. І ті, й інші містять приблизно по 20% населення Землі. При цьому на найбагатші

20% припадає 83% світового ВВП і 82% світової торгівлі, а для найбідніших 20 % країн – 1,4 % і 1,0 % відповідно.

Що робить одні країни багатими, а інші – бідними? З часів А. Сміта економісти задаються цим питанням, однак таємниця економічного зростання залишається нерозкритою більше двохсот років. Серед факторів, які впливають на рівень економічного розвитку, науковці називають клімат, релігію, історію, політичний режим тощо. Однак жодна з цих версій не є остаточно переконливою. Тут доречним буде приклад Північної і Південної Кореї, які є абсолютно різними, незважаючи на спільну територію, клімат, релігію, історію, мову, культуру. Гіпотеза про те, що все пояснюється лише політичним режимом (демократія створює передумови для економічного зростання) теж не підтверджується. Приклад – економічне диво Сінгапуру, який не є демократичним, а навпаки – авторитарним. Щодо релігії, то слід зауважити, що серед країн, які вийшли на шлях сталого економічного зростання, є і католицькі, і протестантські, і буддистські, і мусульманські, тож суть і не в релігійних переконаннях.

Найбільш вірогідною є думка, що замок, який утримує країну в певній колії її економічного розвитку, пов'язаний з цінностями і поведінковими установками, тобто неформальними інститутами. Іншими словами – з інтерпретацією людьми цінностей праці, багатства, свободи, з тим, що люди вважають хорошим чи поганим, допустимим чи недопустимим. Наприклад, чи є правильним платити податки, чи допустимо красти з казни, чи можна доносити на сусіда та ін. Зміна неформальних інститутів – процес повільний, але значущий і ефективний. Усі країни, які здійснили перехід з бідних до «клубу багатих», відрізнялися загальними рисами. Зокрема, вони вважали важливою самореалізацію, а не виживання, індивідуалізм (людина має право діяти самостійно) і довгостроковий перспективний погляд на події (не на рік чи кілька місяців вперед). Погодимось з висловом Д. Норта (Нобелівського лауреата з економіки), що перехід із відсталого світу у світ передовий відбувається рідко і вимагає не менше 50 років [2]. Тобто слід усвідомити і прийняти довгий шлях і задіяти усі формальні й неформальні інститути, які формуються та трансформуються в суспільстві перш за все через виховання й освіту.

Список використаних джерел

1. Платіжний баланс і зовнішній борг України 2014 рік // Щоквартальне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – К. : НБУ, 2015 р.
2. Норт Д. Насилие и социальные порядки. Концептуальные рамки для интерпретации письменной истории человечества / Д. Норт, Д. Уоллис, Б. Вайнгаст. – М. : Изд-во Института Гайдара, 2011. – 480 с.

4. Чижевська Л. В. бухгалтерський облік як професійна освіта: теорія, організація, прогноз розвитку : монографія / Л. В. Чижевська. – Ж. : ЖДТУ, 2007. – 527 с.

5. Електронний портал МОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

[http://www: mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua) – Назва з титул. екрана.

В. В. Лесик,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізичного виховання;

В. А. Висоцький,

старший викладач кафедри фізичного виховання;

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ХАРЧУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ-ВАЖКОАТЛЕТІВ

Фізична культура і виховання є одним із соціальних явищ, яке з прадавніх часів вивчалось людством з метою пізнати закономірності фізичного вдосконалення людини для різноманітних потреб, які диктує життя, а також закономірності оздоровлення і підтримання її життєдіяльності якомога довше. Для багатьох людей спорт, фізичні навантаження, гімнастика, фітнес – це не порожні слова, а спосіб життя, в якому окрім систематичним заняттям спортом приділяється неабияка увага здоровому й збалансованому харчуванню.

Тренування важкоатлетів стимулюють нарощування м'язів, але для того, щоб воно було ефективним, організм спортсмена значною мірою потребує життєвої енергії для підготовки до змагань та витривалості при виконанні силових вправ. Тому основні принципи харчування мають для спортсмена-силовика не меншу цінність, аніж основні принципи тренувань. Як і тренування, правильне харчування абсолютно необхідне для сильного, здорового й розвиненого тіла. Інтенсивні вправи створюють необхідність у поживних речовинах, макро- та мікроелементах; кількість та якість цих поживних речовин є головними факторами, що забезпечують бажаний результат тренувань. Існує три основних види поживних речовин, правильний баланс яких є необхідним у харчуванні багатьох спортсменів:

1. **Протеїни (білки)**, складаються з різноманітних амінокислот, забезпечують «будівельний матеріал» для м'язових тканин. Білки

– підвищення професійної компетенції, якими має володіти бухгалтер, щоб ефективно здійснювати свою діяльність на сучасному підприємстві;

– Упровадження міжнародних стандартів навчання бухгалтерів, створених Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAS, наразі їх вісім) тощо.

У цьому контексті зауважимо. Вузам, яким надано право навчати студентів за власними стандартами (навчальними планами), бажано в їх основу закладати навчальний план одного з провідних закордонних вузів, який у міжнародному рейтингу попав у першу сотню. Такі вузи на практиці довели свій високий рівень якості навчання студентів, якого слід досягти українським вузам. І в інформації про діяльність такого вузу оголосити, що він навчає студентів, зокрема по спеціальності «бухгалтерський облік, аудит та оподаткування» за навчальною програмою відомого за межами України такого-то престижного вузу. Це доведе не на словах, а на практиці, що навчання студентів (у цьому прикладі – майбутніх бухгалтерів, аудиторів, ревізорів-контролерів) здійснюється на рівні кращих світових стандартів. Тим самим будуть створені умови для досягнення поставленої цілі і майбутнього фахівця і вузу (щодо збільшення студентського контингенту).

Викладене окреслює сутність головних проблем підготовки бухгалтерських кадрів вузами України та шляхи їх подолання.

Деякі рекомендації, на наш погляд, можуть бути впроваджені у навчальному процесі (при підготовки навчальних планів) Національної академії статистики, обліку та аудиту. Це дозволить на постійній основі проводити моніторинг якості підвищення рівня академічної освіти підготовки майбутніх фахівців, зокрема в галузі бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування на міжнародному рівні, підвищення професійної кваліфікації професорсько-викладацького складу вуза.

Список використаних джерел

1. Антоненко Н. В. Проблеми підготовки бухгалтерських кадрів в Україні/ Бухгалтерський облік і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Чернігів : Чернігівський державний технологічний університет, 2013. – С. 48–49.

2. Соколов Я. В. История бухгалтерского учета : учеб. / Я. В. Соколов, В. Я. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 272 с.

3. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 640 с.

І. М. Дмитренко,
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і аудиту,
Інститут банківських технологій та бізнесу,
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
м. Київ

ФЕНОМЕН «РОЗРИВУ ОЧІКУВАНЬ» КОРИСТУВАЧІВ ТА ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВІРИ СУСПІЛЬСТВА ДО ПРОФЕСІЙНОГО АУДИТУ

Сучасні бізнес-реалії корпоративного сектору України значно посилюють ситуацію суттєвої невизначеності, опосередковуючи корпоративні конфлікти інтересів та зростання потреб користувачів у напрямі отримання додаткової інформації про чутливість корпоративних систем до майбутніх ризик-подій, забезпечення сталості, безперервності їхньої діяльності. У цих умовах загострюється проблема зростання «розрив очікувань» в аудиті, а отже, відбувається зниження рівня довіри суспільства до професійного аудиту.

Слід зазначити, що до феномену «розриву очікувань» в аудиті зверталися Ф. Дефліз, В. О'Рейлі, М. Хирш - автори видання «Аудит Монтгомері» [1, с.31– 33], Є. Гутцайт [2]. Виходячи з поглядів попередників, розділяємо їх позицію з приводу того, що під «розривом очікувань» в аудиті слід розуміти невідповідність між запитом користувачів аудиту та тим, що надає діяльність аудиторів у реальності. Не вдаючись до детальної аналогії щодо розриву очікувань в інших сферах діяльності з надання послуг, зосередимо увагу саме на тих аспектах цієї проблеми, які мають бути враховані для визначення шляхів її розв'язання в площині професійного зовнішнього аудиту. Вочевидь, розрив очікувань може завдати та вже завдає негативних наслідків, що полягають перед за все у формуванні недовіри до професійної діяльності аудиторської спільноти та суттєвому зниженні рівня затребуваності. У загальному випадку розрив очікувань може охоплювати основні характеристики ринку будь-яких послуг, а саме: ціна, обсяг, якість.

Проте основна компонента розриву очікувань пов'язана з якістю послуг. Саме тому на рівні міжнародних регуляторних професійних органів, зокрема Ради з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості Міжнародної федерації бухгалтерів, було поставлено питання щодо жорсткого посилення вимог до забезпечення якості надаваних аудиторами послуг на базі удосконалення підходів до стандартизації аудиторської діяльності, що спостерігається у кожній оновленій редакції стандартів, особливо протягом 2010–2014 років. У свою чергу, на рівні вітчизняного

регуляторного органу – Аудиторської палати України (далі –АПУ) за останні дев'ять років була прийнята низка рішень та відповідних положень щодо створення та впровадження системи зовнішнього та внутрішнього контролю якості професійної аудиторської діяльності та відповідних послуг [3; 4; 5].

Тому доцільно виокремити у розриві очікувань дві компоненти: 1) розбіжності між якістю реально надаваних послуг та тих, що відповідають професійним стандартам (*достандартна*); 2) розбіжності між якістю послуг, що відповідають стандартам, та тих, що бажають отримати користувачі (*післястандартна*).

Вважаємо, що однією з найважливіших проблем теорії та практики аудиту є зменшення зазначеного розриву очікувань. Логічно, що достандартна компонента розбіжностей піддається зменшенню шляхом підвищення якості роботи суб'єктів аудиторської діяльності до відповідного вимогам стандартів рівня або відтоку з ринку тих суб'єктів, діяльність яких не відповідає зазначеним вимогам. І тут спрацьовує як адміністративно-дисциплінарний механізм (заходи впливу АПУ за результатами зовнішнього контролю якості роботи аудиторських фірм та аудиторів), так і економічний механізм (за звичайних обставин – страхування ризику професійної відповідальності аудиторів; за надзвичайних обставин – втрата клієнтів). Щодо післястандартної компоненти розриву очікувань, то її зменшення слід пов'язувати з: 1) необхідністю послідовного поліпшення самих професійних стандартів аудиту відповідно вимогам часу; 2) намаганням вплинути на «вподобання» й потреби користувачів результатів аудиту через їх оптимальне задоволення та просвітницьку роботу щодо роз'яснення обмежених можливостей та недоцільності підвищення якості аудиту зверх визначеного рівня.

Посилення значення професійного аудиту у забезпеченні зниження інформаційних ризиків користувачів для прийняття обґрунтованих економічних рішень, а отже зменшення «розриву очікувань», призводить до висновку про те, що сучасний етап розвитку українського аудиту корпоративних систем потребує нової концептуальної основи, яка передбачає інтеграцію теоретико-методологічних засад як системно-орієнтованого так і ризик-орієнтованого аудиту, що забезпечуватиме зниження інформаційних ризиків користувачів для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. За цих умов професійний зовнішній аудит має фокусуватися на оцінці та висловленні незалежної думки за розширеним складом об'єктів та їх предметної сфери. Це стосується не тільки інформації про економічні події, що відбулися та пройшли обліково-звітне узагальнення. Особливої уваги вже потребує інформація про сталість майбутнього розвитку компаній. Порівняльну характеристику елементів сутності системно-орієнтованого та ризик-орієнтованого аудиту у їх первісному розумінні та з огляду

приділено достатньої уваги питанню підготовки бухгалтерських кадрів в Україні у світлі глобалізації та інтеграції.

На наш погляд до головних проблем слід віднести: демографічну ситуацію в Україні; погіршення соціально-економічного рівня життя; безробіття; невинуватну ліквідацію вузів; відсутність мотивації у викладацько-професорського складу вузу тощо. При цьому вважаємо за головну проблему демографічну, яка протягом останніх років, продовжує бути найсуттєвішим чинником, що впливає на систему національної освіти. Зокрема, у 2016 році за статистичними даними МОН України, кількість випускників середніх шкіл склала близько 510 тисяч осіб, а зможуть навчатися у вузах (усіх рівнів) приблизно 50–80% [5]. Причин цьому багато, це й проведення ліберальних реформ; погіршення соціально-економічного рівня життя, що призводить до неможливості отримання вищої професійної освіти, оскільки багато студентів навчаються на комерційній основі; безробіття, що, у свою чергу, унеможливило їх працевлаштування у майбутньому; низький рівень оплати праці викладацько-професорського складу і як наслідок – відсутність у них мотивації і їх ухід із вузу, а також укрупнення чи ліквідація вузів з наступним звільненням викладачів без представлення їм нових робочих місць. До речі, у більшості закордонних вузів у таких випадках цих викладачів обов'язково працевлаштовують в інших державних вузах. Наприклад, у Франції, де приблизно 90% вузів державні, якщо скороченого викладача не вдається працевлаштувати в іншому державному вузі, то тих з них, хто не відпрацював до виходу на пенсії 10 років, відправляють на пенсію. А ці недопрацьовані десять років зараховують до трудового і страхового стажу для визначення розміру пенсії [1].

Щодо вирішення вказаних та інших проблем ми можемо запропонувати такі шляхи:

- Упровадження нових моделей вузів, наприклад прикладного бакалавріату;
- розробка чіткої, наукової концепції підготовки бухгалтерських кадрів з врахуванням новітніх технологій, розвитку промисловості в регіонах, демографічної ситуації, світової інтеграції і міграції спеціалістів з наступним обговоренням суспільством;
- Упровадження нових моделей магістратури і аспірантури (технології очно-заочної і заочної освіти, моделі варіативних охвітних технологій;
- розширення мережі центрів моніторингу якості освіти;
- Упровадження світової практики закордонних вузів у розглянутій області, ґрунтовану на запитах сучасного бізнесу;

реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг, як: 1) надання правової інформації; 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань; 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

При цьому безоплатна допомога включає такі види правових послуг, як: а) захист від обвинувачення; б) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; в) складення документів процесуального характеру.

Г. М. Курило,
кандидат економічних наук,
доцент, кафедра бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРСЬКИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується посиленням вимог щодо підготовки фахівців вищими навчальними закладами, у тому числі в області обліку та аудиту. Від якісної підготовки спеціалістів з бухгалтерського обліку багато залежить якість організації й ведення бухгалтерського обліку на підприємстві та складання його звітності.

Залишились у минулому ті часи, коли для якісного виконання покладених обов'язків бухгалтеру вистачало такі якості, як: охайність, прискіпливість, терпіння, уважність та базові знання, бо його дії визначалися і обмежувалися посадовою інструкцією [4]. Система освіти бухгалтерів повинна реагувати на зміни, оскільки існує у середовищі, що постійно змінюється [2, 3].

Проблемам освіти та підвищення кваліфікації сучасного бухгалтера присвятили праці такі вітчизняні та закордонні вчені, як Н. Антоненко [1], Я. Соколов [2], В. Сопко [3], Л. Чижевська [4] та ін. Проте при вивченні поставленої проблеми вищезазначеними вченими не

запропонованої концепції системно-орієнтованого аудиту корпоративних систем подано у табл. 1 (авторська розробка).

Отже, за авторським визначенням, системно-орієнтований аудит корпоративних систем є формою зовнішнього незалежного аудиту, що інтегрує теоретико-методологічні засади системно-орієнтованого та ризик-орієнтованого аудиту і передбачає надання впевненості користувачам щодо достовірності звітної інформації (а у подальшому – інтегрованої звітності) про стан, результати та перспективи майбутнього розвитку компаній, які є корпоративними системами, на підставі визначення прийнятності рівня залишкових бізнес-ризиків для забезпечення сталості, безперервності їхньої діяльності. Тому переорієнтація практики обов'язкового аудиту корпоративних систем як суб'єктів суспільного інтересу суб'єктами аудиторської діяльності має відбутися у напрямі надання впевненості замовникам послуг та іншим користувачам (особливо тим, для кого аудиторський звіт є єдиним джерелом розуміння дійсного стану справ компаній, – міноритарним акціонерам та потенційним інвесторам) за таким комплексом системних об'єктів: 1) система бізнес-процесів (СБП); 2) система обліку та звітності (СОЗ); 3) система внутрішньокорпоративного контролю (СВКК); 4) система управління бізнес-ризиками (СУБР); 5) система корпоративного управління (СКУ).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика сутності системно- і ризик-орієнтованого аудиту та системно-орієнтованого аудиту корпоративних систем

Елементи сутності	Системно-орієнтований аудит	Ризик-орієнтований аудит	Системно-орієнтований аудит корпоративних систем
1	2	3	4
Вихідна ідея	Аудит має виконуватися в інтересах різних груп користувачів, що приймають різноспрямовані рішення	Орієнтація аудиту на вибіркові дослідження саме тих ділянок економічної діяльності, які є уразливими до бізнес-ризиків, та де ймовірність викривлень обліково-звітної інформації та шахрайства є найвищою	Інтеграція теоретико-методологічних засад системно- і ризик-орієнтованого аудиту та застосування їх методів до розширеної предметної сфери – підсистем генерування інформації – з урахуванням впливу ризиків їх неефективності на сталість майбутнього розвитку корпоративних систем

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Мета	Висловлення думки про ступінь достовірності фінансової звітності, що публікується, надання впевненості користувачам щодо релевантності її інформації	Висловлення думки не тільки про ступінь достовірності фінансової звітності, а і про ефективність діяльності компанії-клієнта; зменшення інформаційного ризику користувачів до прийнятного рівня	Висловлення думки не тільки про стан, результати, а також про перспективи, керованість залишковими ризиками та сталість майбутнього розвитку корпоративних систем; зменшення «розриву очікувань» користувачів
Об'єкт	Інформація обліку та фінансової звітності	Інформація обліку та фінансової звітності	Інформація фінансової звітності та нефінансова інформація корпоративних систем (у теперішній час); інформація інтегрованої звітності (по завершенні розробки її формату IIRC у 2020 р.)
Предмет	Стан системи внутрішнього контролю компанії-клієнта як гаранта якості системи обліку та фінансової звітності	Стан системи внутрішнього контролю компанії-клієнта з урахуванням її спроможності попереджувати негативний вплив ризик-подій щодо шахрайства та викривлення інформації фінансової звітності	Якість систем генерування інформації про стан, результати та перспективи діяльності компанії-клієнта (система бізнес-процесів, система обліку та звітності, система внутрішньокорпоративного контролю, система управління бізнес-ризиками, система корпоративного управління)
Визначення	Форма зовнішнього незалежного аудиту, що передбачає надання впевненості користувачам про		
	достовірність фінансової звітності компанії-клієнта на підставі визначення стану її системи внутрішнього контролю	достовірність фінансової звітності та ефективність економічної діяльності компанії-клієнта на підставі визначення спроможності її системи внутрішнього контролю утримувати цю діяльність в межах припустимого ризик-апетиту	достовірність звітної інформації (інтегрованої звітності) щодо стану, результатів та перспектив майбутнього розвитку компанії, які є корпоративними системами, на підставі визначення прийнятності рівня залишкових бізнес-ризиків для забезпечення сталості, безперервності їхньої діяльності

державних виконавців і запроваджено змішану систему виконання судових рішень. Зокрема, Міністерством юстиції України запропоновано запровадити інститут приватних виконавців, які працюватимуть поряд із державними виконавцями, у визначених законом випадках – переважно у сфері бізнесу. З цією метою було розроблено проект Закону «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» (реєстр. № 2506), прийнятий парламентом у жовтні 2015 р. у першому читанні за основу. А 2 червня 2016 р. цей Закон, представлений у Верховній Раді Міністром юстиції України П. Петренком, було прийнято в цілому.

Найбільш очікуваним ефектом від реформи державної виконавчої служби і запровадження інституту приватних виконавців є оптимізація виконання судових рішень, яких нині в Україні виконується лише близько 1/5 судових рішень.

Револьюційною для України стала й реформа Державної пенітенціарної служби, започаткована Міністром юстиції України і його командою в 2016 році. 18 травня 2016 року Уряд України схвалив постанови «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» та «Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції».

Разом з тим найбільший вплив на удосконалення конституційної правозахисної діяльності в Україні мають реформи Міністерства юстиції в сфері надання правової допомоги. Реалізуючи частину першу статті 59 Конституції України, про право кожного на правову допомогу, яка має надаватися державою в випадках, передбачених законом, Верховна Рада України ухвалила 2 червня 2011 року Закон України «Про безоплатну правову допомогу», до якого за час його дії було внесено 10 змін і доповнень. Динамічність згаданого Закону, в свою чергу, засвідчує його дієвість, оперативне реагування на виклики і завдання, що сьогодні стоять перед державою в правозахисній сфері.

Безоплатна правова допомога, згідно зі ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 р., є різновидом правової допомоги, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів і інших, не заборонених чинним законодавством джерел. Тобто надання державою безоплатної правової допомоги є самостійним видом її правозахисної діяльності, спрямованої на утвердження та гарантування конституційних прав і свобод людини.

Така допомога є видом гарантування державою прав людини, зміст якої полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх

3. Информационный менеджмент : учеб. пособ. для студ. специальности “Прикладная информатика в экономике”. – Ульяновск : УлГТУ, 2006. – 95 с.

4. Матвієнко О. В. Інформаційний менеджмент: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посіб. [Електронний ресурс] / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. – Режим доступу : www.documentoved.at.ua

5. Реинжиниринг бизнес-процессов : учеб. / Абдикеев Н. М., Данько Т. П., Ильдеменов С. В., Киселев А. Д. – М. : Эксмо, 2007. – 592 с.

П. С. Корнієнко,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,

Національна академія статистики, обліку та аудит,

м. Київ

РЕФОРМИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЙОГО ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В останні роки у Міністерстві юстиції України розпочалася реформа Державної реєстраційної служби (2015 р.), Державної виконавчої служби (2015 р.) і Державної пенітенціарної служби (2016 р.). Так, Міністерство юстиції України відмовилося від абсолютної монополії на державну реєстрацію та делегувало значну частину відповідних повноважень органам місцевого самоврядування та нотаріусам. Для забезпечення доступності відповідних адміністративних послуг було запроваджено електронний документообіг і спрощено процедуру державної реєстрації. Цей крок керівництва Мін'юсту сприяв запобіганню корупції у сфері державно-реєстраційних відносин, оптимізував систему центральних органів виконавчої влади (Державна реєстраційна служба України була ліквідована в 2015 р., а її функції передано Мін'юсту), а також сприяв реформі місцевого самоврядування на засадах децентралізації. Так, центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) отримали реальні повноваження у сфері надання надзвичайно важливих для жителів територіальних громад адміністративних послуг. Тобто діяльність ЦНАП в Україні з 2015 р. наповнилась реальним змістом.

У сфері реформування державної виконавчої служби Міністерством юстиції України було ліквідовано Державну виконавчу службу України, як самостійний центральний орган виконавчої влади, а її функції передано Мін'юсту, оптимізовано діяльність системи

Відтак, суспільне визнання та забезпечення довіри до аудиторської професії неможливе без скорочення «розриву очікувань» шляхом надання користувачам упевненості за більш широким колом релевантної інформації шляхом:

1. Розширення предметної сфери обов'язкового аудиту фінансової звітності та іншої нефінансової інформації корпоративних систем, перш за все, в частині безперервності діяльності, ефективності корпоративного менеджменту, внутрішньокорпоративного контролю, управління ризиками (тобто у напрямі надання користувачам додаткової впевненості у характері наслідків впливу ризик-подій на перспективи розвитку таких компаній).

2. Практичного запровадження розробленої автором інтегрованої концепції розвитку аудиту, що полягає в об'єднанні та спільному застосуванні теоретико-методологічних засад як системно-орієнтованого, так і ризик-орієнтованого аудиту. За цих умов професійний аудит має фокусуватися на оцінці та висловленні незалежної думки за розширеним складом об'єктів, що охоплюють повний комплекс систем генерування інформаційних потоків у середовищі компаній суспільного інтересу (системи: бізнес-процесів, обліку та звітності, внутрішньокорпоративного контролю, управління бізнес-ризиками, корпоративного управління) з урахуванням впливу ризиків неефективності або неадекватності функціонування зазначених системних об'єктів на майбутній розвиток таких компаній.

3. Імплементатії запропонованої концепції в контрольне середовище корпоративних систем України на засадах імперативного закріплення на законодавчому рівні вимог до: 1) розширення предметної сфери виконання завдань з обов'язкового аудиту корпоративних систем та узагальнення їх результатів у Звіті незалежного аудитора за новим форматом – у Законі України «Про аудиторську діяльність»; 2) побудови загальної системи внутрішньокорпоративного контролю (СВКК), порядку створення та функціонування аудиторських комітетів наглядових рад, служб внутрішнього аудиту та суб'єктів внутрішньогосподарського контролю – у Законі України «Про акціонерні товариства»; 3) розширення складу регулярної річної інформації про стан системи корпоративного управління, додаткове введення вимоги щодо розкриття інформації про стан СВКК та системи управління бізнес-ризиками – у Положенні НКЦПФР «Про розкриття інформації емітентами цінних паперів» [6]. Це сприятиме подоланню правових неузгодженостей та невідповідностей вітчизняного правового поля Директивам ЄС, значно зміцнить інформаційну базу для аудиторської оцінки якісного стану комплексу системних об'єктів та надання впевненості користувачам.

У підсумку реалізація зазначених чинників забезпечить належний рівень довіри суспільства до професійного аудиту в Україні.

Список використаних джерел

1. Аудит Монтгомери / Ф. Л. Дефлиз, В. М. О'Рейли, М. Б. Хирш ; пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 542 с.
2. Гутцайт Е. М. Разрыв ожиданий и отечественный аудит / Е. М. Гутцайт // Аудитор. – 2011. – № 4. – С. 15–21.
3. Концептуальна основа контролю аудиторської діяльності в Україні : затверджена рішенням Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 182/3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua>
4. Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг» : затверджено рішенням Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 182/4 зі змінами від 30.06.2011 р. № 232/9, від 27.11.2014 р. № 303/13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua>
5. Положення про зовнішні перевірки систем контролю якості аудиторських послуг : затверджено рішенням Аудиторської палати України від 26.05.2011 р. № 231/12 зі змінами від 30.05.2013 р. № 271/6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua>
6. Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів : затверджено рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 03.12.2013 р. № 2826 зі змінами від 16.12.2014 р. № 1713 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmc.gov.ua>

зайнятості персоналу. Експлуатація ІС повинна максимально задовольняти інтереси користувачів.

6. Формування інноваційної політики. Сфера ІТ є динамічною. Внаслідок цього готовність до інновацій в області ІС стає явною і важливою складовою культури виробництва і підприємництва взагалі. Якщо стратегія компанії передбачає передову роль у своїй галузі, потрібні постійні інновації в галузі ІС. Завданням ІМ такої компанії є виявлення перспективних напрямів в розвитку інформаційних технологій і перетворення їх в інноваційні проекти. Реалізація інноваційних проектів відбувається на оперативному рівні відповідно до стратегічних планів компанії.

7. Управління персоналом в сфері ІС. Це надзвичайно важливий напрям ІМ. Об'єктом управління для інформаційного менеджера є не лише персонал ІС, а увесь персонал компанії. Основне завдання – зробити рядового співробітника-користувача союзником в процесі експлуатації і розвитку ІС. Попит на кваліфікованих співробітників у сфері економічної інформатики в нашій країні в найближчі роки буде істотно зростати.

8. Управління фінансами в галузі ІС. Фінансові кошти, що витрачаються на створення ІС, як правило дуже значні. При цьому фінансові витрати мають бути ефективні: окупатися в заплановані терміни, приносити дохід. Бізнес просто не може собі дозволити іншого. Плануючи створення і розвиток ІС будь-яка компанія починає з оцінки необхідних витрат на створення і володіння ІС.

Інформаційний менеджмент перетворюється в основну базу технологію організації управлінської діяльності в усіх сферах діяльності інформаційного суспільства. Зважаючи на все вище сказане, в системі сучасної вищої освіти необхідно приділити увагу набуттю студентами знань та навичок щодо забезпечення процесів управління інформаційними системами та ресурсами.

Отже, викладання дисципліни “Інформаційний менеджмент” є важливим у процесі формування системи освіти, оскільки зміст цієї дисципліни відображає тенденції розвитку в системі управління організаціями та повинен висвітлювати питання інформаційного забезпечення різних галузей діяльності людини.

Список використаних джерел

1. Информационный менеджмент: краткий курс : [учеб. пособ.] / О. В. Васюхин, А. В. Варзунов. – СПб. : СПбГУ ИТМО, 2010. – 119 с.
2. Матвейкин В. Г. Информационный менеджмент : курс лекций / В. Г. Матвейкин, Б. С. Дмитриевский, К. А. Садов. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 44 с.

усередині об'єкта. При цьому розглядаються як зовнішні щодо об'єкта інформаційні підсистеми, так і внутрішні, як автоматизовані підсистеми обробки інформації, так і не автоматизовані.

Очевидно, що обидва напрями ІМ мають багато спільного. І для першого, і для другого напрямів актуальними є питання створення, розвитку, впровадження ІС, управління і підготовки персоналу. Для обох напрямів характерні частинні завдання застосування ІТ. Проте другий напрям ІМ більш системний і дозволяє об'єднати увесь комплекс завдань застосування ІТ для вирішення завдань управління підприємствами і організаціями [4, с. 14-17; 5, с. 23-25].

Перелік завдань ІМ складає його основний зміст у рамках розгляду другого напрямку ІМ. Приведемо завдання ІМ та їх коротку характеристику.

1. Формування технологічного середовища ІС. Маються на увазі не проектні рішення по створенню ІС, а рішення менеджера як замовника, зі створення технічного завдання для фахівців галузі ІТ як виконавців, рішення зі створення техніко-економічного обґрунтування для вищого менеджменту компанії.

2. Розвиток і обслуговування ІС. Існує очевидний взаємозв'язок розвитку-обслуговування. Зростаючий об'єм обслуговування ускладнює розвиток ІС, призводить до зростання нездійснених планів щодо розвитку ІС. Це пов'язано як з витратами фінансових ресурсів, втратами що виникають в результаті простоїв ІС, так і з витратами людських ресурсів.

3. Планування в середовищі ІС. Розрізняють стратегічний ІМ, оперативний ІМ. Між рівнями менеджменту існують стосунки підлеглості. Цілі, що визначаються на стратегічному рівні менеджменту, реалізуються на оперативному. Планування на стратегічному рівні ІМ є довгостроковим – від 3 до 5 років. Стратегічний ІМ визначає цілі з усіх питань ІС, і шляхи їх досягнення. Завдання оперативного ІМ вирішуються виходячи з глобальних завдань стратегічного планування і поточних завдань ІС компанії.

4. Формування організаційної структури ІС. Організаційна структура ІС повинна однозначно відповідати основній діяльності підприємства і у багатьох випадках структурі самого підприємства. Загальноприйнятою основою для вирішення завдань проектування і організації області ІС являється структурний підхід. Зміна в структурі функціонування компанії може призводити до істотних змін в структурі організації області обробки інформації.

5. Використання і експлуатація ІС. Використання ІС має бути максимально ефективним з погляду завантаження потужностей ІС і

Ю. В. Дмитренко,
магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
науковий керівник: Л. Є. Момотюк,

доктор економічних наук, професор,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ОСНОВНІ МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Інвестиційна діяльність підприємств в умовах економічної кризи є актуальною для нашої держави. Досить важливим для розвитку підприємства є обґрунтований вибір інвестицій та ефективний інвестиційний менеджмент. Для ефективної інвестиційної діяльності потрібні вибір об'єктів інвестування та способів управління інвестиційними проектами, а також пошук необхідних фінансових ресурсів.

Джерела фінансування інвестиційної діяльності – це ті інструменти, які можна використати як інвестиційні ресурси. Досить важливим питанням є правильність підбору джерел фінансування, адже від цього залежить не лише результативність інвестиційної діяльності, а й розподіл кінцевих доходів від неї, що підвищує фінансову стійкість підприємства, яке здійснює інвестиції.

Розрізняють такі методи фінансування інвестиційної діяльності: самофінансування, акціонування, кредитне фінансування, лізинг, селенг, змішане фінансування [3, с. 338]. Проаналізувавши ці методи, можна зробити висновок, що кожен з них має свої недоліки і переваги. Підприємству необхідно самостійно вирішувати, які з цих методів використовувати в інвестиційній діяльності.

Самофінансування здійснюється виключно за рахунок власних внутрішніх коштів підприємства, до яких відносять: чистий прибуток; амортизаційні відрахування; страхові суми відшкодування збитків; іммобілізовані надлишки основних та оборотних коштів, нематеріальних активів тощо. Головна роль серед власних джерел фінансування інвестиційних проектів, безумовно, належить прибутку, який залишається у підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Такий метод фінансування включає можливість підприємства не тільки відшкодувати затрати, а й здійснювати за рахунок отриманого прибутку матеріальне стимулювання працівників, вирішувати питання соціального розвитку і, головне, здійснювати розширене відтворення та розвиток підприємства [2, с. 565]. Цей метод є основним для реалізації невеликих інвестиційних проектів індивідуальних інвесторів. Самофінансування безперечно має значні переваги над іншими

джерелами фінансування інвестицій діяльності підприємства, серед таких переваг можна виділити такі: власний капітал поповнюється за рахунок прибутку, що, у свою чергу, підвищує фінансову стійкість підприємства; значно знижуються витрати із зовнішнього фінансування; процес стратегічного планування щодо розвитку підприємства спрощується, оскільки джерела покриття додаткових витрат заздалегідь відомі. Основним недоліком самофінансування є те, що для його реалізації необхідно одержувати високі прибутки.

Другий метод – акціонування, яке використовується для фінансування великих інвестиційних проектів із значними строками окупності витрат. Привабливість цієї форми фінансування проявляється в тому, що основний обсяг необхідних ресурсів надходить на початку реалізації проекту. Це означає можливість профінансувати нові підприємства, в яких ще немає прибутків, амортизації, немає заставного майна, щоб одержати кредит у банку. Але недоліком є те, що акціонування можуть застосовувати тільки великі акціонерні компанії.

Третій метод – кредитне фінансування – використовується при фінансуванні інвестиційних проектів із високою нормою прибутковості, яка перевищує ставку позичкового відсотка, та незначними строками окупності витрат. Наразі воно є ефективним тільки тоді, коли не існує альтернатив. Інвестиційний лізинг є однією з перспективних форм залучення позичкових ресурсів. Його можна вважати різновидом довгострокового кредиту, що надається у натуральній формі, тобто як довгострокова оренда різноманітного устаткування і транспортних засобів. Інвестиційний селенг – це порівняно нова форма залучення інвестиційних ресурсів, яка полягає у передачі власником права користування і розпорядження своїм майном за певну плату [1].

В умовах інфляції та спричиненої фінансовою кризою неплатоспроможності багатьох підприємств комерційні банки утримуються від видачі кредитів на строк вище трьох місяців, якого не вистачить для реалізації переважної більшості інноваційно-інвестиційних проектів. Тому підприємства в умовах складного економічного та політичного становища в Україні, змушені шукати шляхи самофінансування інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Інвестування : [підруч.] / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. – К. : Знання, 2008. – 452 с.
2. Пересада А. А. Проектне фінансування : [підруч.] / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2012. – 736 с.
3. Фінанси підприємств : [підруч.] / за ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2002. – 571 с.

період (1950–60-ті роки) з'явилися перші стратегічні ІС, які створювалися з метою забезпечити собі перевагу в конкурентній боротьбі. За короткий термін ІС стали необхідним засобом успішного менеджменту.

Інформаційний менеджмент є новою галуззю знання, що розвивається. Він виник на стику дисциплін галузі ІТ і практичного менеджменту в результаті рішення завдань управління інформаційними системами компаній і організацій. Досі ІМ не має ні сталої термінології, ні рішень, що стали класичними [3, с. 11-12].

Процес досягнення вказаної мети – отримання акуратної, своєчасної і корисної інформації на усіх рівнях – називається інформаційним менеджментом. Інформація при цьому розглядається як внутрішньофірмовий ресурс, самостійний чинник виробництва. ІМ охоплює увесь життєвий цикл ІС, від планування до використання, з метою цілеспрямованого використання інформації як ресурсу. Існують два основні напрями ІМ:

- 1) розглядає питання застосування ІТ в цілях рішення загальних завдань менеджменту компаній, державних організацій;
- 2) розглядає питання і завдання управління і розвитку ІС.

Питання і завдання ІМ за першим напрямом розглядаються як частинні питання автоматизації роботи менеджменту компаній. Тобто на першому місці стоїть менеджмент, а ІС грають роль технічного обслуговування, допоміжної функції. ІТ застосовуються для вирішення окремих локальних завдань менеджменту – фінансового менеджменту, менеджменту персоналу, виробничого менеджменту, інвестиційного менеджменту та ін. Як правило, у рамках курсів і тренінгів, що вивчають цей напрям менеджменту, розглядаються окремі рішення в сфері застосування ІТ для потреб менеджменту:

– класифікація ІС для бізнесу за функціональною ознакою; аналіз готових рішень в галузі ІС, критерії вибору готових ІС; проблеми впровадження готових систем;

– питання підготовки персоналу компанії до впровадження ІТ тощо.

Перелік питань можна продовжити. Проте усі вони мають однозагальну якість – вони розглядають застосування ІС до завдань менеджменту. Конкретно, цей напрям ІМ розглядає ІС, що управляють, і усі питання, пов'язані з їх створенням, впровадженням та експлуатацією.

Другий напрям ІМ є глобальнішим і більшою мірою відбиває позицію фахівців сфери ІС. Тут розглядаються питання інформаційного забезпечення різних галузей діяльності людини. Тут інформаційним забезпеченням є уся сукупність даних і підсистем обробки інформації

В. В. Козлов,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних системі технологій

Т. В. Томашевська,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних системі технологій

А. Ю. Пашковська,
асистент кафедри інформаційних системі технологій,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

«ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Бурхливий розвиток комп'ютерної техніки, створення дружнього для некваліфікованого користувача програмного забезпечення призвели до широкого застосування інформаційних людської діяльності, послужили поштовхом до розвитку технологій (далі – ІТ) в усіх сферах суспільства, побудованого на використанні різної інформації. Рівень розвитку інформаційної системи організації, значущість інформаційних технологій для діяльності організації робить ІТ-підрозділи компаній невід'ємною частиною бізнесу. Складність завдань в управлінні інформаційними системами (далі – ІС) і персоналом приводить до необхідності розробки стратегії в галузі ІТ та введення спеціалізованого менеджменту – інформаційного менеджменту.

Поняття «Інформаційний менеджмент» (далі – ІМ) з'явилося відносно нещодавно – у кінці 70-х років минулого століття. Виникнення ІМ як поняття, а потім як самостійної галузі знання пов'язано як з необхідністю приймати ефективні рішення у сфері інформатизації (внутрішні завдання ІМ), так і з вимогами до управління інформацією в основній діяльності підприємства (зовнішні завдання ІМ). Практика створення та експлуатації інформаційних систем виявила проблеми і протиріччя, які могли бути розв'язані тільки введенням всебічного спеціалізованого ІМ. Витрати на проектування і впровадження ІС досить часто істотно перевищували заплановані суми, а якість розробки виявлялася незадовільною [1, с. 4; 2, с. 5–6].

Історичною точкою виникнення ІМ як поняття можна назвати 1957 р., коли у США число працівників галузі обробки інформації порівнялося з числом працівників, зайнятих в матеріальному виробництві. У цей же

А. О. Дрипан,
магістрант, спеціальність «Облік та аудит»
науковий керівник: Н. М. Малога,
доктор економічних наук, професор,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Основним засобом належить вагоме місце в господарській діяльності підприємства, їх частка дозволяє оцінити рівень забезпеченості необхідними умовами для здійснення фінансової діяльності суб'єктом господарювання. Успішне вирішення завдань управління основними засобами та обґрунтування інвестиційної політики в їх частині вимагає ефективного обліку та різнобічного використання інформації, яка надається. Надзвичайної актуальності управління основними засобами набуває у зв'язку з широким розповсюдженням застосування прикладних програм з обліку, аналізу, аудиту, корпоративного управління тощо.

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції та економічної нестабільності робить актуальним питання раціональності організації та методики обліку основних засобів. Для правильної організації обліку основних засобів важливе значення має єдиний принцип їх оцінки, доцільність переоцінки, економічно обґрунтований вибір методу нарахування амортизації, а також своєчасно оброблена та систематизована інформація. В період переходу до повноцінної ринкової економіки вирішальним фактором успішного розвитку економіки України є автоматизація бухгалтерського обліку, точність і оперативність інформації.

Проблема удосконалення обліку основних засобів останніми роками є однією з найбільш дискусійних у сфері управління діяльністю підприємства та є предметом дослідження багатьох науковців і практиків. Значний внесок у розвиток теорії та методології бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту основних засобів зробили українські та зарубіжні вчені: М. Баканов, І. Бланк, О. Бородкін, Ф. Бутинець, Б. Валусь, А. Герасимович, Г. Кірейцев, М. Кужельний, В. Линник, В. Мец, Є. Мних, Л. Нападовська, Ю. Осадчий, Г. Савицька, В. Сопко, М. Чумаченко, Ю. Цаль-Цалко та ін. Однак потребують подальшого науково-практичного дослідження та уточнення окремі питання удосконалення обліку основних засобів в умовах переходу до міжнародних стандартів якості інформації, зокрема облік основних засобів в умовах корінної перебудови діяльності підприємств.

Метою публікації є розгляд теоретичних та практичних аспектів обліку основних засобів.

Згідно з П(С)БО 7, основні засоби – це матеріальні активи, що підприємство утримує з метою використання їхній у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яким більш одного року (або операційного циклу, якщо він більш року) [1]. З прийняттям Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та П(С)БО 7 “Основні засоби” внесено кардинальні зміни до системи бухгалтерського обліку підприємства, особливо до одного з головних елементів методу бухгалтерського обліку – методу оцінки, як способу грошового вимірювання об’єктів бухгалтерського обліку [1]. За допомогою оцінки визначають вартість активів, що дозволяє проводити узагальнення облікової інформації, порівняння об’єктів обліку та перераховувати натуральні і трудові вимірники у вартісні.

Деякі аспекти обліку основних засобів потребують перегляду та реформування, наприклад залишаються невирішеними протиріччя між податковим та бухгалтерським обліком щодо нарахування амортизації, щодо обліку безоплатно одержаних основних засобів, обліку поліпшення основних засобів, що призводить до виникнення різниць в обчисленні податку на прибуток [2, с. 27]. Поява цієї проблеми викликана тим, що ці дві системи мають на меті протилежні інтереси щодо амортизаційних відрахувань. Згідно з Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”, амортизація розглядається як елемент розрахунку бази оподаткування податком на прибуток. В обліково-аналітичній системі амортизація – це витрати, що формують собівартість реалізованої продукції. Основні засоби невиробничої сфери за податковим методом не є об’єктом амортизації, тому необхідно внести ряд коректив до системи рахунків бухгалтерського обліку. У бухгалтерському обліку відображаються всі операції та всі витрати, пов’язані з придбанням і виготовленням основних засобів. У податковому обліку відображаються не всі операції, а тільки ті, під час яких підприємство здійснює витрати, що підлягають амортизації згідно з податковим законодавством [3].

Згідно з діючою типовою класифікацією, основні засоби групуються за їх функціональним призначенням, галузями, речовим натуральним характером і видами, за використанням і належністю [4].

Бухгалтерський облік і контроль основних засобів потребує удосконалення в методико-організаційних аспектах, а також узгодженості законодавчо-нормативних документів. Крім того, у П(С)БО 7 наявні істотні розбіжності з міжнародними стандартами. Тому запропоновані шляхи удосконалення нормативної бази бухгалтерського обліку основних засобів дозволять гармонізувати вітчизняний облік з міжнародними стандартами та зменшити невідповідності й проблемні питання обліку основних засобів.

фізіологічними факторами (наприклад, вік, здоров’я) і психологічними (припущення, відбір), індивідуальними (сподівання, досвід) та соціальними (культура, мова) [3]. Причому треба мати на увазі, що якщо Ви не можете встановити гарні взаємини з іншою людиною, одні лише логічні аргументи не допоможуть Вам переконати співбесідника.

Спочатку людина повинна проаналізувати «послання». Дати подумки відповідь на такі питання: «Чого бажає ця людина?», «Як вона ставиться до мене?», «Чого від мене чекають?», «Що мені робити?».

Як же розпочати спілкування? По-перше, треба встановити правильні доброзичливі відносини. Далі слухати, роздивлятися та думати. Потім пояснити свою ідею, ціль та бажаний результат, перевірити готовність іншої людини до спілкування і, нарешті, не боятися зробити перший крок.

Список використаних джерел

1. Костенко В. Формування мовної компетенції студентів ВНЗ як складової професійної культури майбутнього фахівця / Костенко В. // Актуальні проблеми вищої професійної освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (21–22 бер. 2013 р.) / за заг. ред. І. В. Лузик, О. М. Акмалдінової. – К. : НАУ, 2013. – С. 55–56.
2. Дюканова Н. Діловий (діяльницький) підхід до викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам економічних спеціальностей / Н. Дюканова. – Там же. – С. 136–137.
3. Кравчук Г. В. Навчання професійно-орієнтованого діалогічного мовлення на основі текстів науково-технічної реклами / Г. В. Кравчук // Іноземні мови. – 2008. – № 4. – С. 54–57.

2. Переклад інформації, перенесення значення інформації (змісту) тексту з однієї знакової системи в іншу.

3. Розмноження інформації – відтворення того самого тексту в більшій або меншій кількості примірників.

4. Передача (поширення) інформації – трансляція чи ретрансляція тексту за допомогою технічних засобів або без них.

5. Споживання інформації, прийом тексту та його засвоєння і т. ін..

6. Використання інформації – різного роду маніпулювання текстом з метою створення нової інформації або досягнення наслідків, відмінних за своєю природою від інформації, того наслідків, що мають неінформаційну природу.

7. Зберігання інформації, забезпечення можливостей її багаторазової актуалізації (передачі, вживання, тощо) у часі.

8. Руйнування інформації, фізичне або моральне знищення тексту, створення перешкод на шляху його поширення, тощо.

Ділова людина і сприймається як надійний діловий партнер саме тому, що вона спроможна спілкуватися на належному рівні. Процес спілкування – це процес обміну інформацією. Завдяки ж чому він відбувається? Вважаємо, за допомогою символів, знаків, поведінки. Спілкування відбувається і є успішним, якщо співрозмовник розуміє, що саме йому передають та відповідає належним чином. Проблема ж полягає у тому, щоб зрозуміти саме те, що йому бажали передати.

Кажуть, що людина інколи розуміє половину того, що їй кажуть, приймає на віру те, що зрозуміла, і запам'ятовує половину цього. Смішне перебільшення, але щось в ньому є і це треба взяти до уваги.

Есі ми живемо в суспільстві, отже не можемо не спілкуватись; і ми розуміємо, що спілкування необхідне, щоб задовольнити як базові, так і інші людські потреби (житло, їжа, одяг, захищеність, любов, повагу, самореалізацію тощо). Тобто, матеріальні, моральні, духовні потреби. І це чудово!

І ми розуміємо, що успіх однієї людини, родини, компанії залежить від спроможності ефективно передавати інформацію в усній та письмовій формах [2]. А як досягнути саме ефективного спілкування? Треба бути готовим до спілкування, вміти передавати інформацію, мати професійні навички «кодування» та «декодування» інформації, і ще треба, щоб співпадали семантичні коди.

Що жє заважає ефективному спілкуванню? Безумовно, викривлена інформація, невизначена, нечітка інформація, різниця у сприйманні інформації. Чому ми кажемо «різниця» у сприйманні інформації? Тому, що вона реально існує. Адже вона (різниця) може бути зумовлена

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. № 290. Зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.liga.net
2. Бондар О. Проблеми визнання основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку / О. Бондар // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 3. – С. 23–27.
3. Городянська Л. В. Особливості нарахування і використання амортизації в обліково-аналітичній та податковій системах / Л. В. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 2 (56). – С. 101–112.
4. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : [підруч.] / Ф. Ф. Бутинець. – Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир, ЖТІ, 2011. – 640 с.

О. Л. Єршова,

*кандидат економічних наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри інформаційних систем і технологій,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

П. С. Єршов,

*магістрант НТУУ КПІ,
Python Django Developer КІТ XXI,
м. Київ*

ЕКОНОМІЧНІ ТА ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНСЬКОГО СЕГМЕНТА ІНТЕРНЕТ НА ПРОТОКОЛ IPv6

Історія виникнення. Наприкінці 1980-х стала очевидною нестача адресного простору Інтернет. На початку 1990-х, навіть після введення безкласової адресації, виявилось, що однієї економії та використання NAT’у буде замало для попередження вичерпання адресного простору, і необхідна зміна адресації. NAT (англ. *Network Address Translation – перетворення (трансляція) мережевих адрес*) – це механізм зміни мережевої адреси в заголовках IP датаграм, поки вони проходять через маршрутизуючий пристрій з метою відображення одного адресного простору в інший). Крім того, накопичилась певна кількість пропозицій щодо усунення недоліків наявної моделі Інтернет. Наприкінці 1992 року IETF оголосила конкурс на створення протоколу Інтернет наступного покоління (англ. *IP Next Generation – IPng*). IETF (англ. *Internet Engineering Task Force*) – відкрите міжнародне співтовариство проектувальників, учених, мережевих операторів і провайдерів, створене в 1986 році, яке займається

розвитком протоколів і архітектури Інтернету). 25 липня 1994 року IETF ствердила модель IPng з утворенням кількох робочих груп IPng. У 1996 було створено серію RFC, що визначали новий протокол Інтернет. Оскільки версія 5 вже була раніше призначена експериментальному протоколу передачі мультимедійних потоків, новий протокол отримав версію 6.

Вичерпання IPv4 адрес. Оцінки часу повного вичерпання IPv4 адрес розрізнялись в 2000-х, але потім всі оцінки збігалися до 2011 року. У 2003 році директор APNIC Пол Уїлсон (англ. Paul Wilson) заявив, що, виходячи з темпів поширення мережі Інтернет того часу, вільного адресного простору вистачить на одне-два десятиріччя. У вересні 2005 року Cisco Systems відзначила, що пула доступних адрес вистачить на 4–5 років. (IANA (англ. Internet Assigned Numbers Authority) – «Адміністрація адресного простору Інтернет») – американська організація, що керує просторами IP-адрес, доменів верхнього рівня, а також реєструє типи даних MIME і параметри інших протоколів Інтернету). У вересні 2010 р., виходячи з даних IANA, весь пул адрес IPv4 планувався розподілити реєстратурам (RIR) до середини 2011 року, в листопаді ця дата була перенесена на березень 2011. 3 лютого 2011 року IANA виділила останні п'ять блоків IP-адрес /8 (IPv4).

IPv6 (англ. Internet Protocol version 6) – нова версія IP-протоколу – IP версії 6 [1]. Розробка протоколу IPv6 почалася 1992 року, а з 2003 р. його підтримку забезпечують виробники більшості телекомунікаційного устаткування (корпоративного рівня). IPv6 – новий крок у розвитку Інтернету. Цей протокол розроблено з урахуванням вимог до Глобальної мережі, що постійно зростають. 3 лютого 2011 року IANA виділила останні п'ять блоків IP-адрес /8 (IPv4) [1].

Найбільш суттєва різниця між IPv4 та IPv6 полягає в тому, що раніше на інтернет-адресу виділяли 4 байти (32 біта), що відповідає стандартній на сьогодні чотириблоковій адресі IP, а протокол IPv6 виділяє на адресу 16 байтів (128 біт). Це відповідає 340 трильйонам адрес ($3,4 \times 10^{38}$) або по 5×10^{28} адрес на кожну людину.

Уночі 5 лютого 2008 року організація ICANN, яка наглядає за використанням інтернет-протоколів, почала додавати в DNS-сервери записи, що містять адреси у форматі протоколу IPv6. Це поклало початок переходу з нинішнього протоколу IPv4 на сучасніший IPv6.

Порівняння з IPv4. Розширення адресного простору скасовує необхідність використання NAT, оскільки на кожну людину припадає близько $3 \cdot 10^8$ унікальних адрес. Принцип призначення хосту IPv6 адреси є ієрархічним. Мінімальний розмір підмережі – (2^{64}). Молодша частина адреси (64 біти) використовується як унікальний ідентифікатор користувача, наступна частина визначає підмережу всередині оператора зв'язку, далі йде ідентифікатор самого оператора. Такий підхід значно спрощує маршрутизацію.

світу майбутніх економістів відмічається зсув від нейтральності до позитивності, хоча в ній також наявний певний стійкий негативний компонент. В хронологічному аспекті динаміка конотацій поняття за період 2014-2016 років мала коливальний характер, проте позитивність поступово тяжіла до спаду в 2016 р. Поняття «економіка» в свідомості студентів економічних спеціальностей зазнає фахового впливу.

Список використаних джерел

1. Карпенко О. Ю. Асоціативне визначення семантичного наповнення онімічних концептів [Електронний ресурс] / Карпенко О. Ю. – Режим доступу :

karpenko.in.ua/wp-content/uploads/2012/12/38.doc

2. Терехова Д. І. Психолінгвістичні засади вивчення семантики слова / Терехова Д. І. // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної : матеріали наук.-практ. конф. ; за ред. В. К. Зернової. – Полтава, 2010. – С. 485–488.

А. Л. Касьяненко,

старший викладач кафедри сучасних європейських мов;

Н. М. Дюканова,

доцент кафедри сучасних європейських мов;

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Важливим елементом масової комунікації є тексти. Усі тексти (маються на увазі ті, що проходять через засоби масової комунікації) можна об'єднати за метою передавання інформації. Фахівці-психологи знімають обмеження на усне мовлення і вважають, що воно також є текстом, який слід досліджувати разом з газетно-журнальними текстами. Через те, що текст створюється за допомогою мовних засобів, при його вивченні не обійтись без лінгвістики. При аналізі текстів не можна також нехтувати психологічним моментом, пам'ятаючи, що автор тексту – це людина зі своїми звичками та установами.

Інформаційна діяльність може набувати різноманітного вигляду [1]:

1. Творення (виробництво) інформації, інформування тих чи інших суджень, відомостей і закріплення їх у відповідних текстах, системах знаків.

підвищенням фахової мотивації студентів економічних спеціальностей, подоланням впливу загальносуспільних депресивних настроїв щодо економічної сфери України, переконуючи молодь в наявності широкого простору для дій з поліпшення ситуації та відбудови держави.

Фаховий вплив на психологічну структуру значення лексеми «економіка» в мовній свідомості студентів економічних спеціальностей відобразився декількома шляхами. По-перше, це досить часте сприймання стимулу «економіка» в значенні науки, академічної дисципліни та пов'язування стимулу з предметом і звичайними щоденними учбовими діями. Так, семи лексико-семантичного варіанту лексеми «економіка» в значенні науки, зафіксовані в тлумачних словниках, а саме «Наукова дисципліна, що вивчає фінансовий аспект» і «Матеріали з питань цієї науки» актуалізовані в мовній свідомості майбутніх економістів майже в 9% (8,86) від усієї кількості реакцій (для порівняння, студенти ІТ-спеціальностей актуалізували цей компонент в 2,6% реакцій, а студенти психолого-педагогічних спеціальностей взагалі не згадували цей ЛСВ (0%), звертаючи увагу на інші значення слова). Таким чином, в АП стимулу економіка наявні реакції *статистика 0,196; університет (універ) 0,166; спеціальність (вид спеціальності) 0,112; математика 0,110; Політех 0,056; предмет 0,056; наука 0,056; навчання 0,056; мікроекономіка 0,056; цифри 0,290; розрахунки 0,140; графіки 0,140* тощо, згадувалися викладачі: *Жанна Василівна 0,056; Шиндирук 0,056* тощо. По-друге, для студентів економічних спеціальностей поняття і стимул «економіка» швидше позитивне явище, тоді як для студентів інших спеціальностей – суперечливе з тяжінням до негативності. По-третє, АП стимулу «економіка» у студентів економічного профілю просотане спеціальною термінологією: *фінанси, бюджет, підприємство, дефолт, інфляція, статистика, господарська діяльність, активи, пасиви, баланс, девальвація, мінімізація витрат, попит, пропозиція, фінансові потоки, курс*, – чого не спостерігаємо в АП стимулу, спродукованих студентами інших спеціальностей (згадали хіба що *бюджет і дефолт*, тобто терміни, що повсякденно ллюються з мас-медіа). І нарешті, студенти економічних спеціальностей ототожнюють себе з фаховою роллю, в їх АП стимулу зустрічаємо реакції: *бухгалтери, обліковці, економісти, банкіри* на ближній і дальній периферії.

Отже, поняття «економіка» в мовній свідомості студентів економічних спеціальностей відображається більше предметно і емоційно-оцінно, ніж діяльнісно. Відмічене позитивніше сприйняття цього поняття майбутніми економістами в порівнянні зі сприйняттям студентів інших профілів. В конотативній структурі лексеми «економіка» в мовній картині

З IPv6 вилучено кілька функцій, що ускладнюють роботу маршрутизаторів:

- Маршрутизатори більше не розбивають (фрагментують) пакет на частини (розбиття пакета можливо тільки на боці передавача).
- Зникла контрольна сума.

Незважаючи на суттєве збільшення розміру адреси IPv6, завдяки цим покращенням основний заголовок пакета збільшився лише у 2 рази: з 20 до 40 байт.

Покращення IPv6 у порівнянні з IPv4:

- В надшвидкісних мережах можлива підтримка надвеликих пакетів (джамбограм) – до 4 гігабайт.
- *Time to Live* перейменовано в *Hop limit*.
- З'явилися відмітки потоків та класи трафіку.
- З'явилася багатоадресна передача.

Протокол IPsec з рекомендованого перетворився на обов'язковий.

Нотація. IPv6 адреси показуються як вісім груп по чотири шістнадцяткові цифри, розділених двокрапками. Приклад адреси:

2001:0db8:11a3:09d7:1f34:8a2e:07a0:765d

Якщо одна чи більше груп підряд дорівнюють 0000, то вони можуть скорочено записуватись як подвійна двокрапка (::). Наприклад, 2001:0db8:0000:0000:0000:0000:ae21:ad12 може бути скорочена до 2001:db8::ae21:ad12, 0000:0000:0000:0000:0000:0000:ae21:ad12 – до ::ae21:ad12. Скорочення не дозволяється у випадку, коли адреса містить 2 окремі нульові групи через виникнення невизначеності.

При використанні IPv6-адреси в URL необхідно брати адресу в квадратні дужки: [http://\[2001:0db8:11a3:09d7:1f34:8a2e:07a0:765d\]/](http://[2001:0db8:11a3:09d7:1f34:8a2e:07a0:765d]/)

Якщо потрібно вказати порт, то він пишеться після дужок:

[http://\[2001:0db8:11a3:09d7:1f34:8a2e:07a0:765d\]:8080/](http://[2001:0db8:11a3:09d7:1f34:8a2e:07a0:765d]:8080/)

Поступовий перехід. Наразі вже зрозуміло, що перехід з IPv4 на IPv6 займе декілька років і те, що не існує жодного способу синхронізувати перехід в різних місцях. Тому необхідна розробка поступового механізму. Тоді як невеликі організації можуть перейти на IPv6 за один крок, достатньо великим мережам знадобиться багато часу. Більш того, таким компаніям потрібно розроблювати свій власний план переходу і строго його дотримуватись весь час переходу. В цей час обладнання IPv4 і IPv6 мереж повинно співіснувати і взаємодіяти. Також необхідно зрозуміти, що деяка частина невеликих мереж не зможе перейти на IPv6 через застарілість обладнання, що на них застосовується. Такі мережі будуть використовувати IPv4 весь час – до тих пір, поки це обладнання не вийде з ладу (для такого випадку і потрібна перша вимога до переходу).

У механізмах переходу також важливе місце займає ідея незалежності переходу. Вона означає, що немає необхідності одразу оновлювати все

обладнання в мережі. Більше того, подібне оновлення просто неможливо, оскільки обладнання, яке використовується на мережі, може бути вироблено різними виробниками, які не зможуть одночасно випустити оновлення для свого обладнання. Старе обладнання і програмне забезпечення буде використовуватись на мережах поки механізм переходу буде розроблюватись. Старі системи мають працювати без змін і мати можливість взаємодіяти з новими і старими системами.

В умовах економічної кризи в Україні важко сподіватися на швидкий перехід до нового формату IP адрес. Це стосується і великих компаній – через велику кількість мережевого устаткування, яке слід замінити, і малих організацій та установ та навіть побутових абонентів Інтернету. Виходом щодо підтримки переходу до v6 споживачів в масштабах усієї країни має бути участь держави в даному процесі. Але поступово настане час, коли світ перейде повністю на нову адресацію та відставання України стане істотним гальмом для країни при участі у глобалізаційних процесах.

Список використаних джерел

1. Kaushik Das. IPv6 Addressing [Electronic resource] / Kaushik Das. – Access mode : <http://ip6.com/articles/general/IPv6-Addressing.htm>

О. В. Журавльов,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Надійна економічна статистика є життєво важливим суспільним благом і новим ресурсом національної економіки. Вона має визначальне значення для вироблення ефективної економічної політики управління в державі, бізнес-планування та дозволяє електорату оцінювати економічну ефективність дій політиків, які займають керівні посади в державі.

Методи, які нині використовуються для вимірювання економіки, є доволі застарілими і ситуація погіршується. Статистичні конвенції, за якими формуються оцінки, були прийняті 50–60 років тому в часи, коли економіка виробляла схожі фізичні товари. Сучасна економіка радикально відрізняється і швидко змінюється як результат технологічних інновацій, зростання вартості нематеріальних активів, заснованих на знаннях, та інтернаціоналізації господарської діяльності.

Конотації (позитивність / негативність) стимулу «економіка» аналізувалися через аналіз конотацій усіх реакцій АП. Хоча тлумачні словники не відображають конотацій цієї лексеми спеціальними мітками, в мовній свідомості носіїв нейтральне за лінгвістичною традицією слово «економіка» набуває яскравого забарвлення. Ранжування оцінок конотацій реакцій АП за шкалами від -1 до 1 та їх статистична обробка дає змогу відзначити, що позитивність лексеми «економіка» в свідомості майбутніх економістів переважає над негативністю: 48% позитивних та умовно позитивних зв'язків в порівнянні з 31% негативних та умовно-негативних. Проте слід зазначити, що негативний зміст конотацій стимулу в сьогоднішньому зрізі 2014–2016 років стійкіший і «фундаментальніший» (24% яскравих пейоративів: *криза, крах, дно, дефолт, розруха, відстала, корупція, паніка, яма, чорна діра, розкрадена, плаче, о-о, вона є?* тощо), тоді як позитивність тільки набирає обертів: 5% яскравих меліоративів (*багатство, благо, процвітання, покращення* тощо) і 43% умовно позитивних асоціативних зв'язків, наприклад *економіка – механізм, економіка – бюджет, економіка – діяльність господарства, економіка – бізнес* тощо.

Динаміка конотацій по роках опитування відобразила поступове розчарування респондентів в економічній ситуації України: будучи позитивним в 2014 році, коефіцієнт трохи спадає в 2015, а вже в березні 2016 уходить в мінус. Детальніший розгляд по місяцях опитування груп показує коливальний характер емоційно-оцінного сприйняття стимулу «економіка» зі сплесками надії і новими розчаруваннями. Це означає, що в певні періоди часу студенти продукували більшу чи меншу кількість реакцій з позитивними і негативними конотаціями, що є віддзеркаленням впливу зовнішніх суспільно-економічних і політичних чинників на мовну свідомість носіїв. Так, якщо в січні 2014 р. показник позитивності стимулу «економіка» для студентів економічних спеціальностей близько +1,8, в квітні 2014 р. він падає до -0,2 і знову відновлюється до +1 в жовтні 2014 р., проте в квітні 2015 р. спостерігаємо різке падіння позитивного сприйняття стимулу «економіка» до -2 з різким відновленням до +0,8 (що, схоже, свідчить про суперечливе ставлення до суспільно-економічних подій у респондентів різних груп); впродовж 2015 р. позитивність сприйняття економіки тримається на рівні вище 0, хоча є коливальною зі спадами та підйомами; найвищий показник позитивного сприйняття економіки зафіксований в лютому 2016 р. (близько +2), а вже в березні 2016 р. тенденція різко змінюється на протилежну і показник падає до -0,5. Це дає підстави фахівцям економічного профілю працювати над

Компонент АП «Стан економіки» налічує 208 асоціатів (найбільшу кількість) переважно з негативними конотаціями: *криза 0,077; занепад 0,063; спад 0,043; дефолт 0,029; дно 0,019; нестабільність 0,019; крах 0,019; падіння 0,014; бідність 0,014; падає 0,014; жах 0,014; впала 0,014; відсутня 0,014; немає 0,014; низька 0,014; слабка 0,014* (найчастотніші) тощо. Дещо просвітлюють негативну оцінку асоціати *стабільна 0,024 і розвиток 0,014*. Разом з тим очікування, пов'язані з економікою, у респондентів навпаки досить позитивні, оптимістичні та стверджувальні. В компоненті «Очікування» (5% реакцій) зустрічаємо такі асоціати: *процвітання 0,110; збереження 0,036; повинна зростати! 0,036; багато грошей 0,036; благо 0,036; багатство 0,036; високий рівень 0,036; стабільність 0,036; покращення 0,036; дешеві товари 0,036; має розвиватися 0,036; Європа 0,036; реформа 0,036; ефективна 0,036; зростаюча 0,036; врегульована 0,036; підвищення рівня життя 0,036* тощо. Серед суб'єктів та об'єктів економіки (близько 9 % асоціацій) студенти називають: *країна (державна) – сумарний індекс 0,210; підприємство (підприємства) – сумарний індекс 0,181; бухгалтери (обліковці) – сумарний індекс 0,091; господарство (господарства) – сумарний індекс 0,091; ринок 0,061; економісти 0,030; банкіри 0,030*. За видами, типами, характеристиками економіка в мовній свідомості майбутніх фахівців економічного профілю перш за все *міжнародна 0,253*, потім *ринкова 0,170; планова 0,083; вільна 0,083; підприємницька 0,083; процвітаюча 0,083; ідеалістична 0,083*. З'явилися асоціати *черная економіка 0,083; піраміда 0,083*.

Серед дій і функцій студенти називають: *функціонування 0,091; управління 0,091; мінімізація витрат 0,091; розвиток 0,091; торгівля 0,091; взаємодія суб'єктів господарювання 0,091*; респонденти також пов'язують економіку зі *станом України 0,091* та *станом суспільства 0,091*.

На жаль, компонент ментального образу поняття економіка «Дії і функції» набрав лише 2,83% реакцій, що свідчить про те, що сприйняття економіки у студентів економічних спеціальностей швидше предметне та емоційно-оцінне, ніж діяльнісне. Це має змушувати фахівців економічного профілю, що навчають студентів, корегувати власні фахові установки і педагогічні дії таким чином, щоб збільшувати в свідомості майбутніх економістів саме прагматичний, діяльнісний погляд на економіку загалом, спрямовувати студентів на розбудову та розвиток економіки держави, оскільки на поточний час сприйняття студентами економіки як грошей, багатства і блага з однієї сторони, і емоційного засудження ситуації – з іншої значно превалює над управлінням і методами поліпшення стану економічної сфери.

Останні технологічні досягнення докорінно змінили спосіб, яким люди проводять свій час як на роботі, так і на відпочинку. Досягнення в області обчислювальної техніки, які лежать в основі цифрової революції, привели не тільки до швидкого поліпшення якості та інноваційності продукції, а й до нових можливостей надання послуг.

Одне конкретне завдання економічного вимірювання випливає з того факту, що збільшення частки споживання включає в себе цифрові продукти, які поставляються за нульовою ціною або фінансуються за рахунок альтернативних засобів, таких як реклама. У той час, як вільні віртуальні товари явно мають цінність для споживачів, вони, відповідно до міжнародних статистичних стандартів, повністю виключені з ВВП. У результаті традиційні виміри не можуть охоплювати все більшу частку економічної діяльності.

Розглянемо індустрію музики онлайн. Нині завантаження й онлайн послуги значною мірою замінили компакт-диски, що домінували в 1990-ті роки. Однак грошові потоки знизилися, доходи і рентабельність галузі різко впали. В результаті внесок цієї індустрії у ВВП (за стандартним виміром) може падати навіть тоді, коли кількість і якість послуг зростає.

У такій ситуації існують два методи, які можуть дати приблизну оцінку того, скільки цифрової економічної активності ми не в змозі охопити у спостереженнях. Ми можемо або використовувати середню заробітну плату, щоб оцінити час, який люди проводять в Інтернеті за допомогою безкоштовних цифрових програм, або налаштувати телекомунікаційні програми для обліку швидкого зростання інтернет-трафіку. Обидва підходи передбачають, що облік зазначених видів діяльності може додати від однієї до двох третин процентного пункту до середньорічного темпу зростання економіки країни за останнє десятиліття.

Цифрова революція також порушує традиційні бізнес-моделі, створюючи нові робочі місця для кваліфікованих робітників (ця тенденція відома як «gig economy») і ринок недостатньо використовуваних активів (відомий як «sharing economy») [1]. Наступна хвиля цифрової революції, принесе значні досягнення в галузі матеріалознавства, штучного інтелекту і генної інженерії. З розвитком економіки система статистичного обліку, що використовується (у т. ч. і в Україні), має постійно вдосконалюватися.

Отже, узгоджені на міжнародному рівні статистичні стандарти майже завжди будуть дещо застарілими або неповними, оскільки вони мають часовий лаг відставання від змін у реальному секторі економіки. Національні статистичні органи повинні вивчити питання вимірювання, що виходять за рамки існуючих стандартів, а не використовувати окремі відповідності як виправдання нездатності вимірювачів до новаторства. Одним із можливих рішень було б створення на постійній основі програми досліджень наслідків вимірювання нових економічних тенденцій, проведення разових досліджень для оцінки потенціалу кількісного

значення; це може стати детермінантами подальшого розвитку експериментальної статистики, яка вивчає нові явища.

Нові методи збирання й аналізу великих даних, такі як web scraping, text-mining, а також машинне навчання дають нові наукові можливості для статистиків.

Уряди мають деякі адміністративні дані, але їх використання у статистичних цілях часто вимагає законодавчих змін. Розблокування цієї інформації буде поширювати статистичні вибірки за обсягом, підвищить своєчасність і точність обстежень, що на них базуються.

Список використаних джерел

1. Bean Ch. Are economic statistics in danger of becoming irrelevant? [electronic resource]. – Access mode : <https://www.weforum.org/agenda/2016/05/are-economic-statistics-in-danger-of-becoming-irrelevant>

С. С. Залобовська,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СВІТІ: ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку людський потенціал є основним чинником економічного зростання та конкурентоспроможності країн. Як наслідок, національні економіки зацікавлені у використанні різних засобів його відтворення. Основною перешкодою формування людського потенціалу у розвинутих регіонах світу на сучасному етапі є старіння населення і пов'язане з ним скорочення кваліфікованих працівників на ринку праці. У цьому руслі ефективним засобом компенсації втрат людського потенціалу стає міграційний перерозподіл, що надає додаткові можливості фінансування його розвитку, кількісного поповнення та додаткових інноваційних зрушень у контексті становлення економіки знань та інформаційного суспільства.

Для країн походження та призначення мігрантів реалістичною є можливість кількісного і якісного відтворення людського потенціалу внаслідок його міграційного перерозподілу. Поштовхом для ефективного перерозподілу є процес імміграції в країнах призначення та процеси рееміграції та надходження грошових переказів у країни походження.

Мета дослідження – визначення певних критеріїв оцінки людського потенціалу як необхідний елемент ефективної державної кадрової політики.

Орієнтація України в європейське співтовариство вимагає прискореного розвитку економіки, раціональнішого використання людського

несе ще і фахове навантаження, адже саме ці респонденти стануть невдовзі до економічного штурвалу країни. Усвідомлення характеру розуміння студентами – майбутніми економістами ключового фахового поняття має і психолого-педагогічну цінність, оскільки допоможе викладачам-фахівцям економічного профілю корегувати студентські стереотипи щодо економіки у процесі викладання фахових предметів.

За допомогою асоціативного експерименту нами було опитано понад 200 студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів України (міст Житомира, Києва, Львова). В опитуванні також взяли участь деякі студенти Одещини, Херсонщини, Тернопільщини, Донеччини, Рівненщини. Розширення розміру та географії вибірки може злегка урізноманітнити периферійну частину психологічної структури значення лексичної одиниці, тоді як ядерні та близькопериферійні реакції, як показали попередні експерименти, зазвичай лишаються незмінними і лише набирає обертів інтенсивність їх прояву.

Ядерною реакцією, що визначає ключові сторони поняття «економіка», для респондентів економічних спеціальностей став асоціат «гроші» з індексом частотності 0,150. Різні варіанти номінації поняття «гроші» (фінанси, капітал, деньги, долар, гривня, фінансові потоки) посіли місце на ближній та дальній периферії асоціативного поля (далі – АП) стимулу «економіка» і в сумі складають показник частотності 0,197. На ближній периферії АП зустрічаємо лексеми, що позначають стан та актуальні для респондентів складові економіки: криза 0,039; занепад 0,035; фінанси 0,025; бюджет 0,025; підприємства 0,018. Прочерк як реакція на стимул «економіка», що свідчить про свідому відмову реагувати на явище або ж певну несвідому блокаду реагування (коли «нічого не приходить в голову») також посідає місце на ближній периферії: '–' з індексом частотності 0,032, тобто 6% опитаних студентів відмовились реагувати на стимул.

Розподіл всіх слів-реакцій за семантичними компонентами ментального образу поняття «економіка» показав, що найбільш актуальними сторонами явища для респондентів виявилися компоненти «Стан економіки» (35% реакцій на цей компонент від кількості всіх реакцій) та «Складові елементи» (33 %). Респонденти виділили такі складові економіки, як гроші та грошові одиниці в різних варіантах номінації (гроші, фінанси, долар, гривня тощо): сумарний індекс частотності 0,657; бюджет (сумарний індекс частотності 0,099); фінансові розрахунки (сумарний індекс частотності 0,032), політика (індекс частотності реакції 0,026), бізнес (індекс частотності реакції 0,013); серед реакцій в цьому компоненті також асоціати майно, ринок, торгівля, колообіг, співвідносини, МВФ та ін.

состоится в Киеве 10–20 сентября 1913 года, и приглашает его посетить Съезд со своими представителями. Документ был подписан главой города Киева И. Дьяковым [1; 2].

Думаем, что и сегодня такие связи между мерами Батуми и Киева были бы плодотворными.

Список использованных источников

1. АЦГА. – Фонд и-7. – Описание 1. – Дело 551. – С. 3.
2. АЦГА. – Фонд и-7. – Описание 1. – Дело 704. – С. 9.

О. Ф. Загородня,

*старший викладач кафедри сучасних європейських мов,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІКА» В МОВНІЙ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Мовна свідомість людини широко вивчається в сучасній лінгвістиці за допомогою психолінгвістичних методів аналізу, зокрема асоціативних експериментів. Асоціативний експеримент дає змогу проаналізувати психологічну структуру значення слів, якими оперує суб'єкт в різних сферах життєдіяльності, а також виявляє особистісні смисли, котрі вкладаються суб'єктом в позначувані словами поняття і засновуються в свідомості носія мови на когніції, життєвому і суспільному досвіді та під впливом мінливих екстралінгвістичних факторів [1; 2].

Мінлива та загострена нині суспільно-політична й економічна ситуація в Україні суттєво впливає на усвідомлення молоддю понять суспільно-політичної сфери. Вивчення психологічної структури значення лексем на позначення ключових понять, якими постійно оперують молоді суспільно активні люди, дасть змогу зрозуміти як закладені, так і такі, що наразі формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, стереотипи щодо важливих сфер суспільної діяльності українців, передбачити їх настрої, можливу поведінку, проаналізувати мотиви діяльності тощо.

Оскільки поняття «економіка» наразі є особливо актуальним у зв'язку з дестабілізацією ситуації в державі, психолінгвістичний аналіз лексеми «економіка» як одного з елементів мовної свідомості і мовної картини світу української молоді стає ключовим, а аналіз відображення цієї лексеми у мовній свідомості студентів економічних спеціальностей

потенціалу. Гостра конкуренція наголошує на вирішенні проблеми формування високого рівня працівників-професіоналів, здатних розвиватись і вдосконалюватись, постійно вчитися, вміти знаходити спільну мову з оточуючими та спроможних реалізувати себе. Сучасна парадигма підвищення людського потенціалу притягує до себе особливу увагу. Оцінки людського потенціалу мають як кількісний, так і якісний характер, є як об'єктивними, так суб'єктивними. Для вимірювання величини підвищення людського потенціалу в Україні доцільно, перш за все, застосовувати зарубіжний досвід високорозвинених країн.

Техніко-організаційні чинники впливають на структуру та форми зайнятості, формування внутрішнього ринку праці, організацію праці, розвиток горизонтальних комунікацій у процесі нововведень, підвищення кваліфікації та перепідготовку трудового потенціалу. Під впливом цих чинників та взаємодії двох моделей менеджменту – західної та східної – сформувалися концептуальні підходи до системи управління трудовим потенціалом. Система управління трудовим потенціалом базується на трьох засадах – інновації, інтеграції та інтернаціоналізації.

Зі зростанням тривалості зв'язків працівників зі своєю фірмою збільшуються можливості оптимізації системи управління трудовим потенціалом. У Японії це реалізується в рамках довічного найму, а у провідних корпораціях США та Західної Європи тривалі зв'язки стимулюються матеріальними та моральними методами. Одним із сучасних нетрадиційних підходів до побудови системи матеріального стимулювання, який дедалі більше поширюється в зарубіжній практиці, є застосування моделей компенсаційної системи оплати праці, розрахованої на тривалу кар'єру працівника. Комплексна та постійна дія на персонал, яка визначається не лише виробничою сферою, а охоплює всі сторони життя працівників корпорації (підприємств) (сім'я, побут, культура, охорона здоров'я, освіта, відпочинок тощо), підвищує ефективність управління трудовим потенціалом.

Так, у Японії широко використовується розгалужена система пільг для постійних працівників: надбавок на утримання сім'ї, оплати проїзду до місця роботи, медичного страхування, соціального страхування, виплат на соціальні потреби, надання путівок на відпочинок, оплати стоянок автомашин, забезпечення харчуванням працівників, видачі премій та цінних подарунків тощо.

За критерієм рівня залучення персоналу та його представницьких органів до управління виробництвом і розподілу його результатів виробничу демократія розвивається на рівні фірми (корпорації), підприємства, цеху (дільниці), бригади (ланки), робочого місця. Має місце застосування різних форм, інститутів, видів участі персоналу та його представницьких органів в управлінні виробництвом. Працівники залучаються до різних творчих

груп, органів управління на низовому рівні й рівні організації, створюються представницькі організації найманих працівників, які діють на паритетних з роботодавцями засадах та беруть участь у вирішенні проблем соціально-трудового характеру.

ІРЛП – індекс для порівняльної оцінки бідності, грамотності, освіти, середньої тривалості життя та інших показників країни. Індекс був розроблений ще в 1990 році пакистанським економістом Махбубом ель Хаком (Mahbub ul Haq) і використовується з 1993 року ООН в щорічному звіті. Країни поділено на три категорії: високий рівень ІРЛП, середній рівень ІРЛП і низький рівень ІРЛП.

Відтворення людського потенціалу за допомогою його міграційного перерозподілу здійснюється шляхом імміграції, рееміграції та надходженню грошових переказів. Імміграція сприяє формуванню вікового та освітньо-кваліфікаційного людського потенціалу в країнах призначення (рис. 1).

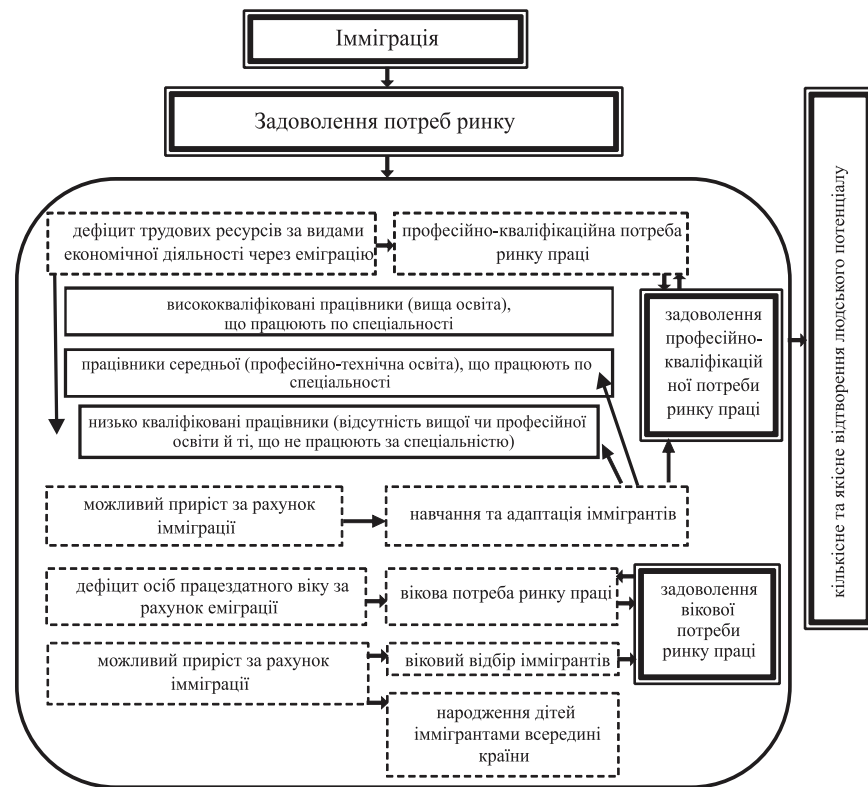

Рис. 1. Система відтворення людського потенціалу через міграційний перерозподіл

3. Dwyer L. Interindustry effects of tourism growth: implications for destination managers / L. Dwyer, P. Forsyth, R. Spurr // Tourism Economics. – 2003. – № 9 (2). – 325 p.

4. Economic Impacts of Inbound Tourism under Different Assumptions Regarding the Macroeconomy / L. Dwyer, P. Forsyth, J. Madden, R. Spurr // Current Issues in Tourism. – 2000. – № 3. – 450 p.

5. Copeland B. Tourism, Welfare and Deindustrialization in a Small Open Economy / B. Copeland // Economica. – 1991. – Vol. 58. – P. 515–529.

И. Ш. Дидманидзе,
доктор физико-математических наук, профессор;

М. Мегрелишвили,
доктор исторических наук, профессор;
Батумский государственный университет имени Шота
Руставели

ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РЕСПУБЛИКА ГРУЗИИ И УКРАИНСКАЯ РАДА

После провозглашения образования Грузинской демократической республики в 1918 году в члены высших законодательных органов стали избираться лица различных национальностей, проживающие в стране, в том числе и украинцы. Они внесли большой вклад в экономическое и социально-политическое развитие страны и навсегда оставили свой след в истории Грузии.

В этот период в Батуми активно действовал Национальный совет Украины, который сыграл огромную роль в укреплении связей между грузинским и украинским народами.

Отношения между двумя государствами, уже ставшие традицией, продолжают крепнуть и развиваться и на сегодняшний день. В этом направлении необходимо отметить деятельность украинского посольства и украинского консульства в Батуми. Грузины избираются в украинскую Раду. В будущем их деятельность будет оцениваться самими украинцами.

Материалы, подтверждающие дружественные отношения между украинским и грузинским народами, ныне хранятся в Центральном государственном архиве Аджарии. Содержание одного их множества находящихся здесь документов представляет особый интерес. В нем говорится, что городской глава Киева уведомляет мера Батуми о Съезде представителей города в связи с финансовыми вопросами, который

надходжень іноземної валюти, впливає на платіжний баланс країни, а також на соціальне і культурне середовище, екологію. Туристський ринок не існує незалежно від держави і суспільства. Головне завдання держави в нинішніх умовах – вироблення стратегії туристської діяльності, її правове регулювання, надання сприяння підприємствам готельного і туристського комплексу у розвитку виробництва, укладання угод з іноземними державами з метою створення кращих умов для розвитку міжнародного туризму, створення сприятливого для туризму іміджу країни [3].

На думку більшості сучасних учених, ефективна реалізація туристичних проєктів рівня Олімпійських ігор та інших наймасштабніших міжнародних спортивних подій можлива лише за умови ефективного планування та врахування всіх основних чинників, що впливають на перебіг проведення знакової події. Згідно з доповіддю мережі готелів Travelodge, розвиток туризму Великої Британії може перевищити динаміку розвитку світового туризму на 50% за чотири роки до і після Олімпійських ігор 2012 року; потенціал цього розвитку можна виміряти додатковими 6,6 млн відвідувачами країни в період між 2007 і 2016 роками, які генеруватимуть додаткові доходи для туристичної індустрії та економіки країни в цілому [4].

Для збільшення туристичних потоків має значення і місце проведення Олімпійських ігор. Більшість міст, які приймають літні Ігри, розташовані на берегах великих водоймищ або у безпосередній близькості від них. Це є необхідною умовою для проведення змагань із парусного та інших видів водного спорту. Наочною ілюстрацією може бути столиця Олімпійських ігор 2000 року у Сіднеї, розташованому на березі Тасманового моря в Австралії. У попередні роки столицями літніх Олімпійських ігор ставали Токіо, Мельбурн, Лос-Анджелес, Гельсінкі, Стокгольм, Амстердам, Антверпен, Афіни, Рим, Лондон, Берлін, Мехіко, розміщені поблизу морів, озер, штучних водоймищ чи каналів. Саме ці фактори також позитивно впливають на кількість туристів під час проведення Олімпійських ігор [5].

Список використаних джерел

1. Журнал спортивного туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tandf.co.uk/journals/titles/14775085.html>
2. Blake A. The Economic Impact of the London 2012 Olympics / A. Blake. – Nottingham : Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute Nottingham University Business School, 2005. – 72 p.

Потоки грошових переказів стимулюють фінансування людського розвитку у країнах походження мігрантів. Реєміграція є процесом накопичення та якісного вдосконалення людського потенціалу шляхом формування міждержавних спільнот, міжнародних науково-технічних взаємозв'язків, передачі технологій та глобалізації освітньої сфери. У цьому напрямі дослідження перспективним і необхідним є визначення інструментів ефективного перерозподілу людського потенціалу за допомогою міграційної політики.

Отже, для вдосконалення використання людського потенціалу доречно залучати працівників до роботи у найвищих органах управління – раді директорів та спостережній раді, що найбільш поширено в країнах Західної Європи. Виконавцю на кожному робочому місці надається право самостійно здійснювати планування, організацію, контроль і регулювання виробничого процесу. Він може самостійно приймати рішення з оптимізації своєї праці. Добре зарекомендованою формою управління стали «гуртки якості», які виникли у 60-х роках у Японії. До них входять, як правило, 6–8 (до 25) робітників виробничої дільниці, цеху. «Гуртки якості» покликані виявляти дефекти, контролювати якість продукції на всіх етапах виробничо-збутового циклу, розробляти пропозиції щодо вдосконалення технологічних процесів, підвищення продуктивності праці, зниження витрат.

Список використаних джерел

1. Глуценко Г. Транснаціоналізм мігрантів и перспективы глобального развития / Глуценко Г. // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 12. – С. 50–57.
2. Роузфилд С. Порівнюємо економічні системи / пер. з англ. – К. : «К.І.С.», 2005. – 370 с.
3. Економічна енциклопедія. – Т. 1. – К. : Академія, 2000. – 655 с.
4. Украина и Европа: сравниваем зарплаты и пенсии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://context.crimea.ua/digest/>

Б. С. Здольник,
магістрант,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник: Н. Ю. Мельничук,
кандидат економічних наук, доцент,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ

Ключовими якісними характеристиками стану банківської системи країни з ринковою економікою є надійність та фінансова стабільність банків. Тільки за постійно високого рівня цих характеристик можлива повна реалізація властивого банкам могутнього потенціалу щодо сприяння економічному і соціальному розвитку. Банківський капітал є самостійним видом капіталу, який виник у процесі розвитку товарно-грошових відносин і формування банківництва як окремої сфери економічної діяльності, поряд з торговим і промисловим капіталами [4].

Термін «капітал» (нім. Kapital, франц. Capital, лат. Capitalis – головний, основний) означає багатство у формі грошових ресурсів, нерухомості, цінних паперів, яке використовується для самозростання [1]. Дослідження капіталу розпочали основоположники класичної політичної економії. Найбільш вагомий внесок в теорію капіталу вніс К. Маркс [2]. Поняття банківського капіталу широко застосовується в наукових дослідженнях та банківській практиці, проте до цього часу немає його однозначного трактування (табл. 1, за даними [3]).

З табл. 1 видно, що поняття «банківський капітал» варто досліджувати у широкому та вузькому розумінні. Все залежить від цілей дослідження. На нашу думку, під банківським капіталом варто розуміти сукупність фінансових ресурсів, які формують статутний, резервний та інші фонди та спрямовуються на забезпечення фінансової стабільності банківської установи. Тобто банківський капітал дає можливості здійснювати розширення активних операцій і забезпечує достатній рівень конкурентоспроможності як узагальнюючого показника стійкості та дієздатності кожної банківської установи зокрема і банківської системи загалом.

Усе вищевказане означає, що українська вища освіта нині шукає шляхів оновлення вітчизняної системи освіти, здійснює постановку цілей і завдань, пошуку реалізації ефективних рішень щодо досягнення цих цілей, виходячи, у першу чергу, з реальних потреб і інтересів українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Желуденко М. О. Розвиток лідерського потенціалу управлінських кадрів освіти / М. О. Желуденко, Н. О. Якушко // Сучасна педагогіка та психологія: від теорії до практики : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 26–27 серпня 2016 р. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. – С. 149–150.
2. Про вищу освіту : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/1556-18>
3. Україна 2015–2016: випробування реформами (аналітичні оцінки) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2016_FNL_A4.pdf

А. М. Гуляєв,
старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ЗА РАХУНОК ПРОВЕДЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

В останні роки туризм став одним із найприбутковіших видів бізнесу в світі. Туризм як міжгалузевий комплекс соціально-побутової інфраструктури грає одну з головних ролей у світовій економіці, забезпечуючи десяту частину світового валового національного продукту, і в найближчі роки стане найбільш важливим її чинником [1]. Міжнародний туризм потужно впливає на зайнятість населення. Наразі кожен 15-й працівник у світі зайнятий у сфері готельного і туристичного бізнесу. На частку туризму припадає близько 7% світового капіталу, 5% всіх світових податкових злочинів, 11% світових споживчих витрат [2]. Ці цифри характеризують прямий економічний ефект функціонування індустрії туризму. Індустрія туризму – трудомісткий процес, що займає важливе місце в економіці більшості країн. Туризм є активним джерелом

Підходи до формування поняття «капітал»

Етапи розвитку економічної думки	Напрями економічної думки	Представники	Трактування поняття «капітал»
1	2	3	4
Докапіталістичний період (XVI–XVII ст.)	Ранній меркантилізм	У. Стеффорд (Англія), Де Сантис, Г. Скаруффи (Італія)	Капітал – це гроші у вигляді дорогоцінних металів. Основним джерелом накопичення капіталу є зовнішня торгівля.
	Пізній меркантилізм	Т. Ман (Англія), А. Серра (Італія), А. Монкретьєн (Франція)	
Буржуазна класична політична економія (XVIII–XIX ст.)	Фізіократи (Франція)	Ф. Кене, В. Мірабо, Ж. Сімонді	Капітал розглядався в уречевленій формі, представляв собою засоби виробництва, за допомогою яких створюється «чистий продукт» Поділявся на оборотний капітал («щорічні» аванси або витрати, вироблені щорічно), та основний (первинні аванси – фонд землеробського господарства)
	Велика Британія	У. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль	Категорія «капітал» характеризувалася з двох сторін: як вартість, що приносить прибуток
	Марксизм	К. Маркс, Ф. Енгельс	Капітал – це суспільні відносини, вартість, що самозростає. Причина зростання вартості – неоплачена чужа праця
	Німецька історична школа	М. Вебера, К. Бюхер	Капітал – раціональна форма організації людської поведінки. Сутність капіталу є мінливою величиною, що залежить від стадії еволюції форм обміну

– розвиток лідерського потенціалу управлінських кадрів освіти [1].

Однак означені аспекти мають численні інтерпретації – як у позитивній, так і в негативній площинах. По-перше, автономія вищого навчального закладу – це не просто незалежність, право та свобода університету самостійно визначати траєкторію розвитку закладу, формувати зміст освіти та власні програми підготовки, самостійно проводити науково-дослідну діяльність. Це поняття об'ємніше, оскільки стосується усіх суб'єктів освітньо-наукового процесу і пов'язане з поняттями відповідальності, прозорості та підзвітності.

До того ж законом «Про вищу освіту» 2014 року було зміщено парадигму управління вищою освітою від командно-адміністративної з жорсткою централізацією до демократично-плюралістичної моделі державно-громадського управління, від регуляції – до дерегуляції, від підпорядкування – до самоврядності. По-друге, збільшення автономії автоматично означає зменшення важелів впливу держави, уповноважених на то органів державної влади, зокрема Міністерства освіти [2]. При цьому безсумнівним та беззаперечним залишається той факт, що важливо зберегти баланс регуляції або дерегуляції системи вищої освіти і у такий спосіб забезпечити систему від авторитарного університетського управління.

Окрім вище означених питань державної політики України у сфері освіти, можливими перспективними напрямками для реформування української освіти є, на думку українських науковців, також такі:

1. Перехід до гібридної моделі навчання. Поступова заміна означеною моделлю традиційного для України очного, вечірнього, заочного, заочно-дистанційного та екстернатного навчання;

2. Формування сучасної української філософії освіти та електронної освіти (е-освіти), яка зорієнтована на імплементацію найкращих практик та розробку і популяризацію власних, інтеграцію вітчизняних ресурсів в систему світових відкритих освітніх ресурсів;

3. Пошук української моделі практично-орієнтованого навчання;

4. Запровадження аналізу змін на ринку праці в формі прогнозів попиту на універсальні та фахові якості в перспективі 5-10 років;

5. Формування нового типу системи перепідготовки працівників освіти, розбудованої на принципах LLL та випереджальної освіти. Освітяни припускають, що, можливо, саме в цій системі нині формується потреба в трансферах навчальних курсів, що дозволить реально сформувати персональні освітні траєкторії;

6. Постійний моніторинг світових освітніх тенденцій та аналіз міжнародного досвіду з метою впровадження найкращих здобутків.

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Неокласична політекономія (кінець XIX –початок XX ст.)	Австрійська школа	Е.Бем-Баверк, К.Менгер, Ф.Візер	Ввели фактор часу у визначенні капіталу: дохід на капітал – це винагорода за відмову від задоволення тимчасових потреб у цей час, заради майбутнього. Отже, капітал є одночасним результатом заощаджень і виробництва
	Математична школа	К. Віксель (Швеція), Й. Фішер (Америка), В. Парето (Італія), В. Джевонс	Капітал – результати минулої праці, що мають вартість і підвищують продуктивність праці й землі в цей час. Джерело прибутку – рідкість капіталу. Капітал – багатство, що може бути привласнене
	Кембриджська школа	А.Маршалл, А. Пігу	Капітал – частина людського багатства, спрямована на придбання за допомогою торгово-промислової діяльності. Попит на капітал породжується його продуктивністю. Виникнення доходу на капітал пов'язане з очікуваннями й передбачуваним ризиком
	Американська школа	Дж. Кларк	Капітал – сума активного й виробничого багатства, що складається з матеріальних засобів виробництва
	Кейнсіанство	Дж. Кейнс	Капітал – багатство, здатне приносити більший дохід, ніж у випадку його альтернативного використання – збереження в грошовій формі. Умова перетворення багатства в капітал – перевищення доходу над відсотком
Сучасні економічні теорії	Неокласична школа	М. Фрідмен (США), Дж. Хікс (Англія), П. Лоффер (США)	Капітал – це товари виробничого призначення. Капітал – це грошова сума, що використовується в господарських операціях з метою одержання доходу
	Критичний напрям економічної думки	Е.Хансен (США), Дж.Робінсон (Англія)	Капітал – засоби виробництва. Джерело прибутку – фізична сутність капіталу, підприємництво, ризик

С. П. Гринюк,

кандидат педагогічних наук, доцент;

М. О. Желуденко,

кандидат педагогічних наук, доцент;

Національний авіаційний університет,

м. Київ

ОНОВЛЕНА ПАРАДИГМА ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОСВІТИ

Система освіти як показник якості людського капіталу та її відповідність часу – це імперативи та чинники запоруки розвитку суспільства, які не викликають двозначності трактування. Проте сучасний стан та динаміка якості української освіти в цілому і вищої освіти зокрема демонструють чимало різних, нерідко суперечливих оцінок. Українська освітня спільнота шукає шляхів оновлення української вищої освіти з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному контексті.

Нині освітньо-наукова сфера України зазнає повномасштабного реформування, спрямованого на трансформацію системи вищої освіти і наукових досліджень, наближенню її до загальноєвропейських трендів та академічних цінностей. До перших здобутків Міністерства освіти, які спрямовано на підвищення якості вищої освіти в Україні, слід віднести такі:

1. У сфері вищої освіти суттєво (з 900 до 600) знижено аудиторне навантаження. Відтак, викладачі отримали час для самоосвіти та наукової роботи.

2. Суттєво скорочена й упорядкована мережа вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, у тому числі – з урахуванням якості освітніх послуг, що надавалися цими закладами. Через неналежну якість освіти впродовж 2015 року припинено дію ліцензій 80 вищих навчальних закладів і філій, що були окремими юридичними особами [3].

Зазначені здобутки не завжди отримують позитивну оцінку серед освітян, оскільки є нюанси, що потребують уточнення та роз'яснення. До питань, які залишаються актуальними та викликають гострі дискусії в системі освіти України, належать також:

– реорганізація системи управління, фінансування і менеджменту освіти шляхом децентралізації, дерегуляції, запровадження інституційної, академічної і фінансової автономії навчальних закладів;

– дотримання принципу відповідальності навчальних закладів за результати освітньої і виховної діяльності;

практиці викладання. Іноді викладачі ВНЗ недооцінюють важливість аудіювання, віддаючи перевагу читанню, письму чи роботі над граматичним матеріалом. На жаль, розвиток вміння слухати має на заняттях епізодичний та несистемний характер, не підпорядкований певному плану вивчення лексичних та граматичних тем.

Аудіювання, дійсно, вважається одним з найскладніших рецептивних видів мовленнєвої діяльності, але «вміння слухати» повинно бути розвинуто як найкраще. Дослідження з психології також свідчать, що одночасне сприйняття мовної форми й розуміння змісту усного висловлювання є досить складною психологічною діяльністю. Існує декілька факторів, які заважають ефективному слуханню:

- невміння слухачем сприймати інформацію, яку він чує, що пов'язано з недостатньо розвинутим фонематичним мовленнєвим слухом;
- осмислення висловлювання, тобто декодування інформації, при якому слово, словосполучення, речення перетворюється в думку й змістовно осмислюється;
- відсутність уваги;
- неточне розуміння тексту, яке пов'язане з незнайомою лексикою або мовними конструкціями.

Практичний досвід аудіювання зі студентами немовних ВНЗ дає можливість констатувати, що саме використання автентичних матеріалів, які взяті з оригінальних джерел і характеризуються реальними, а не штучними лексичними, граматичними формами, сприяє формуванню психологічної готовності до безпосереднього спілкування з носіями мови. Сучасний інтернет-простір, закордонні видання навчальної літератури з обов'язковим супроводжувальним аудіо-, відеоматеріалом, з текстами різних рівнів володіння іноземною мовою дозволяють створити таке необхідне природне мовне середовище, яке позитивно впливає на мотивацію студентів. Принцип автентичності в процесі аудіювання сприяє досягненню таких мовленнєвих навичок у студентів, коли форма та зміст поєднані, що, в свою чергу, позитивно впливає на весь навчальний процес під час вивчення іноземної мови.

Отже, власний капітал банківської установи варто вважати загальноекономічним поняттям. За своїм призначенням власний капітал є ключовим фінансовим джерелом формування реальної матеріальної бази діяльності банку, а його нарощування – неодмінною умовою подальшого розвитку. Визначальною ознакою власного капіталу банків є значно ширше функціональне призначення його порівняно з іншими видами капіталу.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія : у 3 т. / . – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 2000. – 861 с.
2. Маркс К. Сочинения : в 50 т. / К. Маркс, Ф. Енгельс. ; пер. с нем. – 2-е изд. – М. : Госполитиздат, 1960. – Т. 23. – 1960. – 907 с.
3. Осадчий Є. Економічне трактування сутності банківського капіталу [Електронний ресурс] / Є. Осадчий, А. Стрижак. – Режим доступу : file:///C:/Users/User/Downloads/rcpu_2011_1-2_10.pdf
4. Савлук С. М. Теоретичні аспекти функціонування власного капіталу банків / С. М. Савлук // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць. К. : КНЕУ, 2007. – Вип. 9. – С. 124–130.

О. А. Зоріна,

*доктор економічних наук, доцент,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Економічна криза вимагає від учасників бізнесу ухвалення швидких, але максимально вивірених рішень, заснованих на аналізі поточного стану підприємства і причин, що на нього вплинули. У сучасній непростій економічній ситуації перед більшістю підприємств гостро постають завдання підвищення ефективності діяльності, мобілізації ресурсів для продовження своєї роботи і майбутнього стійкого розвитку. Повноцінне їх вирішення неможливе без аналізу ситуації, що склалася. На рівні підприємства або групи підприємств одним із основних інструментів аналітичного обстеження є фінансовий аналіз. Актуальність цього питання зумовила в період кризи розвиток методик оцінки фінансового стану підприємств, направлених на експрес-оцінку фінансового стану підприємства, підготовку інформації для ухвалення управлінських рішень, розробку стратегії управління фінансовим станом.

Оскільки існуючі методи й моделі оцінки фінансового стану підприємства є базовими і на практиці в чистому вигляді застосовуються дуже рідко, то для отримання точніших результатів фахівці пропонують

використовувати комбіновану модель оцінки. Це зумовлено наявністю в кожного окремого базового методу недоліків і обмежень, які значною мірою нейтралізуються при їх комплексному використанні. Базові методи у складі комбінованих взаємодоповнюють один одного.

Сучасний фінансовий аналіз дещо відрізняється від традиційного аналізу фінансово-господарської діяльності. Перш за все, це пов'язано зі зростаючим впливом зовнішнього середовища на роботу підприємств. Зокрема, посилилася залежність фінансового стану господарюючих суб'єктів від інфляційних процесів, надійності контрагентів (постачальників і покупців), організаційно-правових форм господарювання. У результаті інструментарій сучасного фінансового аналізу постійно розширюється за рахунок нових прийомів і способів, що дозволяють урахувати вказані явища. На основі даних аналізу фінансового стану приймаються управлінські та інвестиційні рішення.

Цілі аналізу фінансового стану підприємства досягаються в результаті вирішення визначеного взаємозалежного набору аналітичних завдань. Щоб приймати рішення щодо керування у сфері виробництва, фінансів, інвестицій, керівництву потрібна постійна поінформованість з відповідних питань, що є результатом добору, аналізу, оцінки і концентрації вихідної інформації. Але не тільки постійність надання інформації визначає вибір альтернативних цілей фінансового аналізу. Вони залежать також від цілей суб'єктів фінансового аналізу, тобто конкретних користувачів фінансової інформації.

Головною метою аналізу фінансового стану є визначення результатів господарської діяльності за певний період і на певну дату для з'ясування й виправлення недоліків у фінансовій діяльності та виявлення резервів покращання фінансового стану акціонерного товариства і його платоспроможності. У сучасних умовах нестабільної економіки та впливу економічних криз різного рівня на передній план виходить не просто здійснення фінансового аналізу, а всебічна фінансова діагностика, що надає більш ґрунтовні й об'єктивні результати для ефективного прийняття управлінських рішень. Зарубіжною наукою і практикою розроблено ряд способів зменшення негативних наслідків інформаційної асиметрії, зокрема: система подання сигналів, фільтрування, самоселекція, стимулювання, моніторинг та контроль. Одним із дієвих інструментів інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень та важливим елементом забезпечення інформаційної функції управління на підприємстві є фінансова діагностика.

Отже, фінансовий аналіз за показниками надасть можливість оцінити перспективи компанії, визначити критичні моменти під час реалізації проектів і надати контрагентам акціонерного товариства інформацію про підприємство у такому форматі, що дасть змогу порівняти наявні

анкетування серед студентів 2-х курсів Академії. Виявлено, які саме інтерактивні методи і прийоми навчання є для них найбільш цікавими та корисними. Так, під час вивчення української мови студенти віддають перевагу різним інтерактивним технологіям, а саме використанню на заняттях: а) дискусій; б) проектів; в) ділових ігор; г) евристичних бесід; д) презентацій; е) ділових ігор.

Цікавим є той факт, що 100% студентів зацікавлені, щоб викладачі не тільки української мови, а й інших навчальних дисциплін у подальшому використовували на своїх заняттях інтерактивні технології навчання..

Нині широкого розвитку набули різні сфери професійної діяльності, ось чому оволодіння навичками професійної україномовної комунікативної компетенції є необхідністю для майбутніх спеціалістів-економістів НАСОА. Виходячи з цього, викладачі української мови намагаються широко використовувати різноманітні технології інтерактивного спрямування. Покладаємо надію, що студенти, одержуючи належні знання, вміння та навички в Академії, будуть і надалі професійно зростати, а знання української мови допоможуть їм достойно реалізувати себе у подальшому житті.

М. М. Горюнова,

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри сучасних європейських мов,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

АУДІОВАННЯ ТА ПРИНЦИП АВТЕНТИЧНОСТІ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Мовлення як одне з найважливіших засобів спілкування здійснюється за допомоги говоріння та аудіювання, механізми яких тісно пов'язані між собою. Саме під час комунікативно-спрямованого навчання аудіювання відіграє важливу роль, оскільки розпізнавання усного мовлення є доволі важким видом діяльності для студентів немовних спеціальностей, але дуже важливим. Ступінь володіння цією навичкою визначає подальший успіх у вивченні іноземної мови.

Оскільки процес навчання орієнтується на практичне володіння іноземною мовою, то і проблемі сприйняття мовлення на слух надається особливе значення. В останнє десятиліття велика увага приділяється теоретичним дослідженням цього процесу. Водночас слід зауважити, що теоретичні надбання недостатньо використовуються у вітчизняній

проявити уяву та творчість, дає їм можливість вільно висловлювати свої думки. Мета "мозкового штурму" – зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх студентів протягом обмеженого періоду часу.

Рольова гра. Імітує реальність призначенням ролей учасникам і наданням їм можливості діяти, наче насправді. Кожна особа в рольовій грі має чітко знати зміст її ролі та мету рольової гри взагалі. Мета рольової гри – визначити ставлення до конкретної життєвої ситуації, набутти досвіду шляхом гри (наприклад, усний журнал «Економічна Україна в особистостях», де студенти виконують ролі екскурсоводів, журналістів, фоторепортерів та ін.).

Дискусія – це активне висловлювання власних думок, тобто без інтерактивності вона просто неможлива. Учні отримують можливість не тільки здобути нові знання, а й використати, активізувати вже наявні. Використовуємо такі види дискусії: згода – незгода, капелюх з квитками, відповіді по колу, дебати, форум.

Метод проектів є дієвим засобом формування компетентності студентів. Навчальне проектування орієнтоване передусім на самостійну діяльність студентів: індивідуальну, групову або колективну, яку вони виконують упродовж певного часу. Метод проектної технології використовуємо на завершальному етапі вивчення будь-якої теми програми.

До кожного із зазначених інтерактивних методів можна підбирати й застосовувати **мовні ігри**, оскільки гра – це найцікавіший для студентів вид діяльності. У грі яскраво проявляються особливості мислення та уяви, емоційність, активність, розвивальна потреба у спілкуванні. Цікава гра підвищує рівень активності студента і є одним із інтерактивних методів, який дає гарні результати у поєднанні з традиційними методами навчання.

Вітчизняні й зарубіжні методисти вважають, що застосування інтерактивних технологій є найбільш ефективним засобом реалізації комунікативного підходу до вивчення мови. Саме тому їх використання є актуальним для сучасної освіти. Перевагами інтерактивного навчання є свідоме засвоєння студентами навчального матеріалу і подальше застосування його на практиці; можливість розвитку у молоді критичного та креативного мислення; можливість створення умов навчання, за яких студенти знаходяться у стані пошуку та активно взаємодіють, обговорюючи проблеми та намагаючись довести власну позицію.

Не менш важливим моментом є самооцінка студентів, аналіз їх досягнень та обговорення їх слабких сторін. Тому нами було проведено

економічні показники як з нормативними значеннями, так і з аналогічними коефіцієнтами підприємств-конкурентів, а також оцінити коливання основних економічних показників у співвідношенні з відповідними коефіцієнтами по галузі.

Самі по собі коефіцієнти за один фінансовий рік можуть дати тільки загальне уявлення про товариство. Тому рекомендується проводити аналіз в динаміці, що уможливить широке застосування основних показників фінансового стану під час планування економічної і фінансової діяльності, для поточного контролю, контролю за рухом грошових потоків, для визначення співвідношення курсів корпоративних цінних паперів та їх балансової вартості, оборотності активів, інвестиційної привабливості підприємства й для вирішення багатьох інших завдань.

На основі проведення аналізу фінансового стану з використанням методик визначення імовірності його банкрутства аналітики й обліковці готують фінансову стратегію підприємства на перспективу, що забезпечує:

- формування та ефективне використання фінансових ресурсів;
- виявлення ефективних напрямів інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;
- відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;
- визначення загроз з боку конкурентів, вибір напрямів фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами.

Отже, діагностика фінансового стану підприємств передбачає: вибір оптимальних форм фінансування, структури фондів, капіталу та резервів підприємства і напрямів їх використання з метою забезпечення високої прибутковості; балансування в часі надходжень і витрат платіжних засобів; підтримання належної ліквідності та своєчасності розрахунків.

О. А. Івашенко,
кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Відносно швидке залучення України до світового поділу праці виявило нездатність більшості національних виробників змагатися за зовнішні ринки та утримувати конкурентні позиції навіть на внутрішньому ринку, що призвело до негативних структурних зрушень вітчизняних виробництва та експорту в напрямі значного збільшення частки продукції з низьким рівнем доданої вартості та високою енерго-, матеріало- та трудомісткістю. Надто швидке «відкриття» національних економік призводить до структурних шоків у ряді галузей, що виявляються неспроможними до швидкої перебудови відповідно до вимог міжнародної конкуренції. Через спад виробництва у цих галузях підвищується потреба в імпорті. Таким чином, структурні зміни у таких економіках відбуваються практично некеровано та часто не відповідають стратегічним інтересам і потребам економічної безпеки. Досвід нових індустріальних країн та Японії свідчить, що ефективно включення до світової економічної системи було забезпечене шляхом реалізації стратегії поступового допуску іноземних конкурентів на внутрішні ринки, диференціації протекціоністських заходів по галузях у поєднанні з активним розвитком експортних виробництв.

Сировинна, ресурсна й технологічна залежності, з одного боку, спричинили структурні недосконалості української економіки (адже ринкова модель розвитку національної економіки вимагає формування потужної виробничої бази, здатної створити нову вартість у процесі залучення максимального набору ресурсів у обіг), а з іншого – продовжують загострювати їх, будучи спровоковані фінансовими й інвестиційними обмежувачами (високий рівень нагромадження основного капіталу є необхідною умовою реалізації процесу модернізації національної економіки задля підвищення її конкурентоспроможності).

Так, серед причин консервування структурної залежності України виокремлюємо наступні детермінанти: 1. залежність від імпорту обладнання і сировини для розвитку власних галузей промисловості; 2. високий рівень енерговитратності виробництва;

- *інтерактивні технології колективно-групового навчання* (мікрофон, мозковий штурм, дерево рішень тощо);

- *технології ситуативного моделювання* (стимуляційні або імітаційні ігри, рольові ігри тощо);

- *технології опрацювання дискусійних питань* («Займи позицію», «Зміни позицію», діалог у стилі ток-шоу, дебати тощо).

У нашій педагогічній практиці ми застосовуємо низку таких інтерактивних технологій:

Робота в парах. Об'єднані в малі творчі колективи, студенти згодом стають професіоналами, здатними співпрацювати в команді.

Робота в групах. По-перше, студенти працюють у групі однолітків, де вони можуть досить вільно висловлювати власні думки, мобілізувати знання, виявити творчий, організаторський та лідерський потенціал. По-друге, після закінчення роботи групи розпочинають дискутувати, обмінюватися думками та аргументами. У такий спосіб до роботи залучається ще й подвійна мотивація: мотив прояву особистості та самоствердження в групі та мотив досягнення колективної мети, що повинна бути доцільнішою, ніж в іншій групі. Мета викладача – об'єктивно оцінити їхні результати, намагаючись акцентувати увагу не на бажанні бути кращими, а на досягненні поставленої мети.

«Ажурна пилка» – це метод, який передбачає роботу групами з 4–5 осіб. Уся команда працює над одним і тим же матеріалом. Але при цьому кожен член групи отримує свою підтему та стає експертом з певного питання.

«Майстерня лінгвіста». Студенти виконують роль мовознавців, лінгвістів, наукових працівників.

«Музей помилок». Студенти – музейні працівники. До них потрапляють реліквії, але час наклав свій відбиток – стерто частини речень, нечітко написані слова, відсутні розділові знаки, переплутано місцями слова, коли склеювали аркуш. Завдання – відтворити текст, пояснити помилки, виправити їх. А ще іноді потрібно відредувати текст-переклад з давньої мови, виконаний не досить грамотними дослідниками.

«Мистецтво красномовства». Студенти виступають у ролі журналістів, письменників. Завдання – написати творчу роботу, статтю, репортаж, узяти інтерв'ю... Може пропонуватися лише тема роботи, а можуть – опорні слова чи сполучення слів.

«Мозковий штурм» – інтерактивна технологія колективного обговорення, що широко застосовується для вироблення кількох вирішень конкретної проблеми. "Мозковий штурм" спонукає студентів

Китайський філософ Конфуцій сказав більше як 2400 років тому: “Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам’ятаю. Те, що я роблю, я розумію”. Ці три прості твердження обґрунтовують потребу людини в активному навчанні. Дещо змінивши слова великого китайського педагога, можна сформулювати *кредо інтерактивного навчання*: “Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу і чую, я трохи пам’ятаю. Те, що я бачу, обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром”.

Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Деякі вчені визначають його як діалогове навчання: інтерактивний означає здатність взаємодіяти чи знаходитись у режимі бесіди, діалогу з чимось (наприклад, комп’ютером) або кимось (людиною). Отже, інтерактивне навчання — це насамперед діалогове навчання, у процесі якого здійснюється взаємодія вчителя та учня.

Працюючи над цією актуальною темою, ми спирались на практичний досвід доктора педагогічних наук, професора О. Пометун, кандидата педагогічних наук Л. Пироженко (які займаються вивченням використання у навчанні інтерактивних технологій) та кандидата педагогічних наук Г. Передрій (яка обстоює ідею використання ігрових форм роботи). Вищезазвані науковці стверджують, що інтерактивні технології навчання мають великий освітній і розвивальний потенціал, забезпечують максимальну активність слухачів у навчальному процесі, оптимальний час навчання і його результативність.

Зацікавленість студентів у використанні інтерактивних технологій є головною мотивацією впровадження інтерактивних технологій у навчальний і виховний процес. Важливим завданням викладача є створення творчої атмосфери. Він виступає і організатором, і консультантом одночасно. Взаємна довіра, партнерство у спілкуванні викликає у студентів задоволення від навчального процесу, бажання брати у ньому активну участь.

Ми пропонуємо якомога частіше використовувати різноманітні інтерактивні технології на практичних заняттях, оскільки використання інтерактивного навчання дозволяє значно збільшити відсоток засвоєння інформації (приблизно до 90%).

О. Пометун і Л. Пироженко визначили умовну робочу класифікацію технологій інтерактивного навчання залежно від мети та форм організації навчальної діяльності студентів:

- *інтерактивні технології кооперативного навчання* (робота в парах, карусель, робота в групах – діалог, синтез думок, спільний проект, коло ідей тощо);

3. монополізацію міжнародного ринку, якому притаманне заниження цін на сировинні товари та підвищення цін на готові вироби; 4. ефект Ванека-Райнерта, згідно з яким штучно запроваджена вільна торгівля відразу руйнує найрозвиненіші економічні сектори країни; 5. перешкоди на шляху до діяльності, пов’язаної з високими технологіями; 6. значні витрати, що обмежують можливості започатковувати власні ТНК; 7. базові фінансові асиметрії, що відображаються в різниці внутрішнього фінансового розвитку та доступу до коштів міжнародного фінансування; 8. макроекономічні асиметрії, що сприяють розбіжностям у рівнях автономії макроекономічної політики та тенденції приймати проциклічну політику через залежність від нестабільного міжнародного фінансування.

Глобалізація є вразливою перед фінансовою дестабілізацією. Валютно-фінансові кризи, які протікають в одній країні, можуть мати регіональні або навіть глобальні наслідки, адже із урахуванням взаємозалежності набагато виразнішою стає взаємна вразливість. Глобалізація і транснаціоналізація фактично виводять економічне життя окремих країн за межі національного регулювання, обмежуючи можливості національної макроекономічної політики, що створює певні труднощі в управлінні їх економічними процесами та спонукає уряди враховувати сучасні світові тенденції при прийнятті рішень, погоджуватися на міжнародне узгодження найважливіших правил регулювання глобальної економіки.

Обумовленість отримання технічної, фінансової, консультативної допомоги підтримкою комерційних інтересів країни-донора на тлі залежності національної банківської системи від потоків капіталів ззовні загострює прояви фінансової залежності України, яка зачіпає боргову безпеку країни. Докорінна причина глобальної кризи, що стартувала у 2008 році, з якої випливають і всі інші – втрата довіри між агентами ринку, що призвело до падіння інвестиційного, а пізніше й платоспроможного попиту; невідповідність системи регулювання ринків, заснованої на класичній економічній теорії, новим умовам їхнього функціонування; перевищення рівня споживання в розвинених країнах над їх реальним виробництвом. Окреслене формує нові виміри залежності національної економіки в процесі інтеграції в глобальну економіку на тлі відсутності глобальних і слабкості національних механізмів регулювання. На сьогодні дедалі більш очевидно, що реалізація та формування ефективної антикризової програми залежить від вирішення трьох принципових питань: на якій теоретичній базі буде заснована сама антикризова програма; кому потрібно надавати допомогу – населенню (споживачам), фінансовим інститутам, компаніям реального сектору або муніципалітетам, розвиваючи їхню інфраструктуру; якими каналами має надходити допомога (кредити та інші грошові вливання, зниження податків, базової процентної ставки, державні гарантії, девальвація валюти, зміна митних тарифів, державні замовлення на товари, роботи і послуги). У

свою чергу, державне втручання в кризу гальмує відсіювання неефективних інвестиційних проектів і відкладає банкрутство безвідповідальних бізнес-проектів, глибинну кризу.

Про масштаби фінансової залежності української економіки, зокрема, свідчать показники її доларизації, суть якої полягає у використанні іноземної валюти у якості грошового засобу та/або зберіганні резидентами країни своїх активів у готівковій іноземній валюті і у вигляді валютних внесків у вітчизняних банках. Здебільшого виділяється дві форми доларизації. Перша, поширена в останні роки – так звана депозитна доларизація, – відображає велику ступінь внесків та депозитів у іноземній валюті у широкому показнику грошової маси, який включає ці депозити. З доларизацією пов'язані три типи валютних активів: валютні внески та депозити в національній банківській системі, внески та депозити в іноземних банках, а також готівкова іноземна валюта всередині країни. Готівка в іноземній валюті поза банківською системою відіграє особливо важливу роль в Україні, де слабо розвинена система кредитно-фінансових установ, яка не викликає до себе довіри з боку фізичних та юридичних осіб.

Однак, неофіційна доларизація (де-факто) зараз на підроз'язі. Цей феномен привернув увагу дослідників через ризик, який спричиняє доларизація у разі знецінення національної валюти. Насправді, деякі нові моделі фінансових криз серед основних своїх пускових механізмів розглядають валютні диспропорції балансових звітів, в яких зобов'язання є доларизованими, а потоки доходів деноміновані в національній валюті. Водночас, депозитна доларизація є об'єктивною відповіддю приватного сектору на політичну нестабільність та мінливість. Наприклад, в українському інституційному середовищі, в якому політики не можуть дати надійні гарантії не знецінювати національну валюту з метою приваблення електорату чи іншими цілями, економічні актори можуть використовувати доларизовані депозити в якості механізму дешевого страхування. І навпаки, в інституційному середовищі, в якому знецінення з політичними мотивами є ускладненим (тобто система стримувань і противаг закріпилася міцніше), депозитна доларизація буде менше. Пояснюється це тим, що сприйняття майбутньої політичної стабільності – а звідси і більший захист майнових прав (тобто менший ризик експропріації) – підкріплюється політичними інститутами, які мають суттєві можливості у встановленні різного роду заборон.

Водночас, слід застерегти, що переваги доларизації не перетинають горизонт короткострокових переваг, тоді як витрати цементують залежність, продуковану на рівні боргової, валютної та монетарної політики держави, змушуючи відштовхуватися, в першу чергу, від умов співіснування з країною-емітентом валюти-прив'язки (у випадку адаптації політики валютної ради) та політики ФРС (у випадку виконання долларом

З. Д. Варавкіна,

в. о. доцента кафедри сучасних європейських мов;

О. Д. Яковенко,

ст. викладач кафедри сучасних європейських мов;

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Основне завдання викладачів сучасних ВНЗ – формувати конкурентоздатну, компетентну особистість студента. Набуття компетентності перетворює студента з носія академічних знань на людину соціально активну, налаштовану на соціалізацію в суспільстві з метою практичного використання здобутих знань.

Найбільш ефективними шляхами реалізації комунікативного підходу до вивчення української мови є застосування інтерактивних методів навчання, які не тільки допомагають формувати у студентів комунікативну компетентність, а й виховують у них потребу удосконалювати власну мовленнєву культуру протягом усього життя.

Інтерактивне навчання (англ. Interest – взаємодія) – технологія, яка передбачає активну взаємодію усіх учасників навчально-виховного процесу, індивідуалізує участь кожного в колективній (груповій) діяльності з чітко спланованим очікуваним результатом навчання.

Термін “інтерактивна педагогіка” відносно новий, його увів 1975 року німецький дослідник Г. Фрінц. Лінгвістичне тлумачення слова, представлене в іншомовних словниках, свідчить, що поняття “інтерактивність” прийшло до нас з англійської мови “inter” – взаємо-, act – діяти, отже можна пояснити як взаємодію учнів, перебування їх у режимі бесіди, діалогу, спільної дії. Інтерактивним є метод, у якому той, хто навчається, є учасником, який щось здійснює, говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власноруч створюючи це. Суть навчання за інтерактивними технологіями полягає у тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії усіх учасників навчального процесу (і студентів, і викладача). Вони є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Викладач виступає як організатор процесу навчання, консультант.

характеру залежить від стану розвитку суспільства, держави, права, економічної культури, від можливості людини реалізувати свої права і свободи. Отже, національний характер являє собою не стільки сукупність психологічних явищ, скільки буття, форми самоусвідомлення народу.

Отже, з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства в Україні в сучасних умовах необхідно спрямувати матеріальні ресурси в удосконалення корпоративної культури та механізми її відтворення. Оскільки корпоративна культура є внутрішнім джерелом стимулювання економічного зростання, саме її передові зарубіжні та вітчизняні підприємства використовують як складову новітніх технологій інноваційного менеджменту, забезпечення стабільного розвитку, збільшення обсягів зовнішньоторгових операцій та підвищення конкурентоспроможності. Сьогодні корпоративна культура є одним із найважливіших ресурсів збереження та розвитку суб'єктів бізнесу; вона – потужний стратегічний інструмент, який орієнтує всі підрозділи на досягнення загальних цілей; мобілізує людей на виконання вищих цілей і місії організації; стимулює самосвідомість і відповідальність кожного; об'єднує організації та людей.

Список використаних джерел

1. Корпорації: управління та культура : монографія / Воронкова А. Е., Баб'як М. М., Коренев Е. Н., Мажура І. В. ; за ред. А. Е. Воронкової. – Дрогобич : Вимір, 2015. – 376 с.
2. Пітель Н. Я. Корпоративна культура підприємства в умовах глобалізації / Н. Я. Пітель // Інформаційна економіка. – 2012. – № 6. – С. 62.
3. Рюттінгер Р. Культура підприємництва / Рюттінгер Р. – М. : ЗКОМ, 2012. – 42 с.
4. Чернишова А. О. Деякі аспекти корпоративної культури організації / Чернишова А. О. // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 98–101.
5. Ячменева В. М. Особенности формирования корпоративной культуры в Украине / В. М. Ячменева, Л. И. Вериковская // Экономика и управление. – 2014. – № 5. – С. 49.

функцій, покладених на національну валюту). Водночас, наявність значних рівнів офіційних та/або приватних боргів, деномінованих в іноземних валютах, – так звана доларизація зобов'язань – призводить до значного впливу обмінних курсів на стан національної економіки та фінансові умови.

Тоді як в розвинутих країнах валютна нестабільність рідко переноситься на стан платіжного балансу та національного кредитного ринку та ринку капіталів, в Україні національні цикли ділової активності, а також фінансові цикли часто асоціюються із різкими коливаннями зовнішніх потоків капіталу та валютних курсів. Борг перетворився на набагато більш важливий канал передачі змін валютних курсів на економічну активність, аніж торгівля, яка проголошується основним каналом передачі в традиційній теорії несумісної трійці. Валютні кризи за такої ситуації надзвичайно рідко проходять без здійснення суттєвого впливу на національні фінансові умови, платіжний баланс та економічну активність.

Щодо валютної й боргової залежності української економіки, то тут слід виокремити негативний вплив від руху та обсягів капіталу на чисту вартість та чистий прибуток, який виникає внаслідок змін валютних курсів (неспівпадіння валют) та відсоткових ставок (неспівпадіння строків погашення) відповідно. Негативний (позитивний) ефект неспівпадіння валют виникає, коли зростання (падіння) номінального валютного курсу призводить до зростання (падіння) курсу боргових цінних паперів та обслуговування боргу, який вимірюється в національній валюті.

Неспівпадіння валютних курсів завжди виникає, коли зовнішній борг країни перевищує поточне сальдо торговельного балансу, навіть якщо приватний, банківський або державний сектор захищені від впливу заборгованості за рахунок отримання значного прибутку в іноземній валюті. У випадку девальвації валютного курсу балансові рахунки економічних суб'єктів, наприклад, уряду, банків, нефінансових компаній, домогосподарств, деформуються (тоді виникає різниця між валютними активами і пасивами), що призводить до значного зниження чистої вартості та кредитоспроможності.

Зазвичай, криза поширюється швидко через фінансовий, виробничий та фіскальний канали, призводячи до сукупної девальвації, яка поглиблює призводить до її подальшого загострення. Для ведення ефективної боргової політики необхідною умовою є стабільність фінансової системи держави. Водночас цьому перешкоджають недосконалість законодавчої бази, значний обсяг державного боргу та його постійне збільшення, механізм реструктуризації боргу і його обслуговування. Водночас здійснення ефективного управління зовнішнім державним боргом України передбачає розробку концепції такої стратегії, з точки зору якої державний борг слід визначати не як борговий тягар на національну економіку, а як інструмент механізму забезпечення економічного зростання країни. Водночас, руйнівні

наслідки боргової залежності України були б мінімізовані виключно за умови здійснення нових зовнішніх запозичень у безпечних розмірах і тільки на інвестиційні цілі або у випадку повної відмови від нових зовнішніх державних запозичень.

Фінансова залежність української економіки втілюється, серед іншого, у високій частці іноземного капіталу в структурі банківського капіталу країни (частка іноземного капіталу в Україні щорічно зростає, все більше інститутів стають об'єктами угод купівлі з боку іноземних фінансових установ та переходять під контроль іноземних інвесторів). На сьогодні внутрішня інвестиційна позиція України не виглядає привабливою, а виробнича структура радше вказує на додаткові ризики посилення (вже найближчим часом) виробничої депресивності. Зокрема, до ознак останньої В. Юрчишин зараховує таке: загальна стагнація економіки та дорогі грошові ресурси не дають підстав очікувати на зростання кредитного портфеля банківської системи. Відсутність платоспроможних позичальників і збереження жорстких умов отримання кредитів призведуть до подовження тенденції обмеження інвестиційної активності підприємств; зношеність основних фондів (до 70%) та обмеженість у використанні сучасних технологій не дозволяють прогнозувати різких змін у структурі вітчизняного експорту та значного покращання конкурентних позицій вітчизняних виробників на зовнішньому та внутрішньому ринку в короткостроковій перспективі; накопичення як зовнішніх, так і внутрішніх боргових зобов'язань разом з неможливістю розрахуватися за ними без нових запозичень створюють загрозливу ситуацію у короткостроковій та середньостроковій перспективі; слабка виробнича готовність до зміни технологічної структури в напрямі збільшення частки продукції вітчизняного виробництва у структурі проміжного та кінцевого споживання на внутрішньому ринку, а з тим і освоєння нових конкурентних ніш.

корпоративна культура підприємства стає основою колективізму та командного духу, що дозволяє співробітникам проявляти творчість та ініціативу. Саме тому підприємства приділяють найбільшу увагу створенню та розвитку корпоративної культури в процесі стратегічного управління та стратегічного планування.

Сьогодні корпоративна культура підприємства в Україні відіграє все більшу роль в управлінні підприємством, оскільки вона є фактором його конкурентоспроможності, фактором успіху, запорукою ефективної діяльності, а іноді і основою виживання. Створення конкурентоспроможного підприємства, що має індивідуальність і загальні цінності, можливо лише в результаті послідовного формування й впровадження системи поглядів, складовою якої є особиста внутрішня культура персоналу підприємства. Культура підприємства має відповідати викликам зовнішнього середовища та корпоративної стратегії, щоб співробітники змогли створити організацію, яку складно перемогти в конкурентній боротьбі. Конкурентні переваги підприємства зв'язані не стільки з вже накопиченим багажем знань, скільки з її здібностями їх створювати й оновлювати.

З метою формування позитивної корпоративної культури, яка в майбутньому збільшить конкурентоспроможність підприємства на зовнішньому ринку, необхідно створити певні економічні, соціально-культурні та організаційні передумови. Потрібно постійно приділяти достатньо уваги формуванню позитивної репутації і привабливого іміджу підприємства, забезпечити гідні умови праці, соціальної захищеності персоналу, умови його розвитку. Важливо також оцінювати зовнішні та внутрішні суб'єктивні атрибути корпоративної культури з метою розробки ефективних управлінських рішень для їх забезпечення довгостроковими конкурентними перевагами та ефективністю зовнішньоекономічної діяльності.

Керівництву підприємства треба інвестувати ресурси в удосконалення корпоративної культури та механізми її відтворення, а також створювати необхідні умови для збереження персоналу підприємства, адже чим сильніша корпоративна культура, тим сильніша компанія. Тільки потужна корпорація здатна забезпечити стабільний розвиток підприємства, інноваційну привабливість, здатність до постійного розвитку і збільшення обсягів зовнішньоторговельних операцій.

На нашу думку, при формуванні корпоративної культури підприємств в Україні слід також враховувати національний характер, суспільну свідомість, психологію, які завжди значно впливають на економічне середовище й економічну культуру. Розвиток національного

міжнародному бізнесі. Вони зазвичай є лідерами в економіці держави, і впливають не тільки на економіку, а й на політику, соціальне життя.

А. Воронкова і М. Баб'як у своїх дослідженнях зазначають, що досвід успішних міжнародних корпорацій характеризує важливість сильної корпоративної культури, яка сприяє згуртованості колективу компанії, формуванню відчуття належності до організації, об'єднанню працівників навколо досягнення цілей компанії [4, с. 122]. Також корпоративну культуру можна визначити як інструмент у сфері управління, що дозволяє керувати персоналом, підвищити конкурентоспроможність організації, ступінь довіри до корпоративних прав, забезпечити захист власників, підвищити якість продукції і задовольнити вимоги споживачів. Фактично корпоративна культура виступає правилами ведення бізнесу як у національному, так і в міжнародному середовищі, прийняття управлінських рішень, делегування повноважень, організації комунікативного процесу, поліпшення якості, створення соціального клімату і т. д. [2, с. 79].

Формування корпоративної культури повинно відбуватися поступово, враховуючи досвід працівників, їхню культуру виховання, цілі та установки підприємства. Управління корпоративною культурою повинно постійно перебувати в центрі уваги менеджерів, підпорядковуватися досягненню максимальних результатів підприємства на основі наближення інтересів адміністрації і персоналу. Оскільки корпоративна культура – це правила і норми поведінки, засновані на матеріальних і духовних цінностях, культурних, етичних і соціальних потребах працівників для досягнення цілей підприємства.

Корпоративна культура підприємств також характеризується взаємною узгодженістю окремих елементів культури за рівнем свого розвитку, спрямованістю, ідейністю, цілями, завданнями, способами їх досягнення. Вона постійно розвивається, відносини внутрішнього і зовнішнього середовища будуються на підставі розуміння їх системної сутності й унікальності, тому підприємство докладает максимум зусиль для одержання найбільш повних відомостей про ділових партнерів і співробітників з метою їх кращого розуміння.

Варто зазначити, що корпоративній культурі притаманні швидкі зміни. Усе це призводить до того, що формування корпоративної культури має чітко виражену орієнтацію на майбутнє. Адже нині, коли підприємства в Україні вимушені виживати в умовах нестабільного економічного та політичного становища, їх успіх тримається на відповідальності та цілеспрямованості працівників, які часто вимушені працювати в умовах нестабільності й невизначеності. У таких випадках

Т. С. Ігнатенко,
аспірант,

*ДВНЗ «Університет банківської справи»
Національного банку України,
м. Київ*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ

Питанням формування глобального середнього класу, оцінці його значення для національних економік присвячена низка публікацій провідних зарубіжних науковців. У більшості із них досліджуються критерії ідентифікації середнього класу, аналізуються тенденції його формування в різних країнах світу. Зокрема, на сьогодні важливою є теза про зростання чисельності середнього класу в країнах Азії.

Зарубіжні дослідники використовують різноманітні критерії для ідентифікації середнього класу. До середнього класу відносять: домогосподарства, дохід яких потрапляє в інтервал від 75% до 125% від медіанного; осіб, щоденні витрати яких знаходяться між 6 та 10 дол. США; осіб з річним доходом понад 3900 дол. США (за паритетом купівельної спроможності) [1, с. 11]. Світовий середній клас становлять особи, чий середній річний дохід на душу населення знаходиться в межах аналогічних показників між Бразилією (3470 дол. США) та Італією (8000 дол. США), і у відсотковому співвідношенні становить 11% від населення світу. Середній клас – це люди, що мають комфортні умови проживання, користуються стабільним житлом, мають дохід, який достатній також і для відпочинку чи дозвілля.

Визначення чисельності середнього класу за різними країнами світу особливо цікавить великі корпорації, які займаються виробництвом і реалізацією споживчих товарів, адже представники середнього класу – це масові споживачі. Наразі дослідники налічують 1,8 млрд осіб глобального середнього класу (табл. 1, за даними [1]).

Наведені дані свідчать про таке зосередження середнього класу у світі: Північна Америка – 338 млн осіб, Європа – 664 млн осіб, Азія – 525 млн осіб. Для визначення чисельності середнього класу у 145 країнах (98% населення світу і 99% світового ВВП) проводяться обстеження домашніх господарств [1, с. 14].

Використовуючи критерій визначення середнього класу з доходом понад 10000 доларів США, дослідники роблять висновок, що частка домогосподарств середнього класу коливається від 99,5% в ОАЕ до 4,8% у Кенії [2].

На думку експертів, до 2020 року більше половини світового середнього класу може бути зосереджено в Азії. Середній клас в Азії є однією із найбільш швидкозростаючих груп населення у світі. За даними Світового

банку, на середній клас Південної і Східної Азії у 2000 році припадало 1,4% світового населення і 2,1% глобальних доходів, а до 2030 року ця група становитиме 8,9% населення і 7,7% глобальних доходів. Таке зростання є набагато вищим, ніж в інших регіонах, що розвиваються [3].

Таблиця 1

Глобальний середній клас та обсяги споживання

Регіон	Населення		Споживання	
	млн осіб	%	млрд дол. США	%
Північна Америка	338	18	5602	26
Європа	664	36	8138	38
Центральна і Південна Америка	181	10	1534	7
Азійсько-Тихоокеанський регіон	525	28	4952	23
Субсахарна Африка	32	2	256	1
Близький Схід та Північна Африка	105	6	796	4
Світ	1845	100	21278	100

Усього двадцять років тому середній клас в КНР був практично відсутній, а сьогодні велика кількість китайських громадян, особливо в прибережних містах, мають у приватній власності особисті автомобілі, збільшують свої фінансові активи, здатні оплатити відпочинок за кордоном та відправляють своїх дітей на навчання за кордон. Слід зазначити, що можна провести паралелі між появою середнього класу в Китаї і відродженням Піднебесної на світовій арені. Проте слід сказати, що використання терміну «китайський середній клас» для західних вчених залишається спірним, вони неохоче визнають наявність середнього класу в цій країні. Причини цього такі: труднощі з отриманням значних емпіричних даних, що стосуються середнього класу; культурні відмінності у концептуалізації ідеї середнього класу у китайському контексті; небажання західних аналітиків прийняти той факт, що у комуністичному Китаї може формуватися середній клас, подібний до середнього класу на Заході [4, с. 7]. Середній клас Китаю ділиться на три основні групи [4, с. 5]:

- кластер дрібних підприємців, сільських промисловців і багатих фермерів;
- політичний кластер (урядові чиновники, офісні службовці, менеджери і юристи державного сектору);
- культурно-освітній кластер (вчені, педагоги, особистості ЗМІ, інтелектуали, науковці).

Питання корпоративної культури відносно нові й недостатньо висвітлені з наукової позиції як у нашій країні, так і за кордоном, тому останнім часом на ці питання все більше уваги звертають теоретики і практики управління. Корпоративна культура як напрям дослідження перетинається з багатьма науками: соціологія, психологія, культурологія, логістика та ін. З одного боку, це викликає певні проблеми в дослідженні, а з іншого, дозволяє найбільш повно використовувати корпоративну культуру, як інструмент ефективного управління підприємством. Слід зазначити що, за умов глобалізаційних процесів, виникає необхідність розробки механізму, за допомогою якого корпоративну культуру можна аналізувати і змінювати, щоб посилити її вплив на ефективність міжнародного менеджменту. Проблеми формування, застосування й розвитку корпоративної культури підприємства набувають великого наукового і практичного розгляду.

Для реалізації стратегічних цілей пріоритетного значення набуває процес розробки та розвитку корпоративної культури, який в кінцевому підсумку дозволить підприємству вийти на якісно новий рівень розвитку. Корпоративна культура – це сфера менеджменту, пов’язана з розвитком інтеграційних процесів управління, яка дає змогу значно підвищити продуктивність праці, звести до мінімуму плинність кадрів в умовах, коли конкуренція загострюється, й отримати максимальний прибуток [1, с. 101–103]. Н. Пітель у своїх судженнях розкриває роль корпоративної культури, як фактора конкурентоспроможності підприємства і визначає корпоративну культуру компанії як систему цінностей, переконань, традицій і норм поведінки працівників, що розуміються, сприймаються і підтримуються всіма членами колективу, причому такі цінності повинні формувати цілісність компанії за рахунок створення єдиних, визнаних правильними, стандартів поведінки і мислення [2, с. 89]. Отже, корпоративна культура впливає на ефективність діяльності підприємства в Україні та підвищення трудового потенціалу, що приводить до розширення компетенцій персоналу і забезпечує зростання прибутку підприємства.

Прямота у відносинах і принцип відкритого й чесного спілкування сприяють зміцненню довіри та співробітництва. Водночас гнучкість і прагнення до того, щоб можливості всіх і кожного були рівні, дозволяють створити умови, де люди зможуть вільно ділитися своїми знаннями та досвідом, розкриваючи потенціал один одного. Найбільше можливостей сформувати організаційну культуру підприємства мають здебільшого чисельні організації та корпорації в Україні, які є поширеною організаційно-правовою формою комерційних організацій у

достовірність знань; віддзеркалення об'єктивних закономірностей, а також довговічність системи знання. Якщо про це пам'ятати, не виникатиме окремих казусів.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль : Карт-Бланш, 2006. – 334 с.

3. Довбуш А. В. Стратегічний облік: сутність та поняття / А. В. Довбуш // Інноваційна економіка. – 2014. – № 6. – С. 304–307.

4. Про Рахункову палату : Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. – Режим доступу :

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/576-19>

5. Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>

Ю. О. Білуха,

студентка 5 курсу,

факультет соціології і права,

Національний Технічний Університет України

«Київський Політехнічний Інститут»,

м. Київ

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сучасні умови ринкових відносин, що відбуваються сьогодні в Україні, дають могутній поштовх розвитку діяльності підприємств на рівні конкурентоспроможності, а зростаючий рівень міжнародної конкуренції змушує підприємства шукати шляхи об'єднання потенціалів в боротьбі за виживання і ринкове співробітництво. Саме за цих умов корпоративна культура набуває нових форм, які визначають розвиток додаткових інструментів не лише макроекономічного впливу, але й внутрішньокорпоративного управління.

Бізнес-співтовариство в Китаї, включаючи як вітчизняні, так і іноземні компанії, зацікавлене в зростанні середнього класу, адже його заощадження – це головною рушійна сила інвестицій та бізнес-діяльності в країні. У 2008 році, наприклад, китайські домогосподарства заощаджували близько 40% свого доходу, тоді як американські домогосподарства – лише 3% наявного доходу [4, с. 9].

Куба також стала суспільством, що має середній клас, правда із вкрай низьким рівнем приватного споживання. Формування середнього класу на Кубі пов'язане із розвитком малого підприємництва. Серед 5,1 млн економічно активного населення вже більше 1 млн осіб (або 20%) тепер можуть бути класифіковані як повністю приватний сектор, у тому числі 430 тис. осіб юридично зареєстровані як самозайняті. В аграрному секторі налічується 575 тис. фермерів, які мають власні або орендовані земельні ділянки [5, с. 2]. Багато малих підприємств є незначними за розміром, але більшість з них можуть стати головними генераторами економіки і створення робочих місць.

Коефіцієнт Джині, розрахований для Куби, становить 0,3844, що свідчить про більш рівномірний розподіл доходів, ніж у більшості латиноамериканських країн, де цей показник становить близько 0,5045 [5, с. 41]. Для довідки: у розвинених країнах значення коефіцієнта Джині становить 0,25–0,35, у слаборозвинених – 0,70–0,80.

Представники сучасного кубинського середнього класу виховувалися в дусі кубинського соціалізму і по праву пишаються здобутками революції в аспекті забезпечення загального доступу до соціальних послуг, але вони також прагнуть до більшої особистої самостійності і матеріального благополуччя.

Отже, чисельність глобального середнього класу складає 1,8 млрд осіб. Формування середнього класу в різних країнах має свої особливості. В Азії середній клас є однією із найбільш швидкозростаючих груп населення у світі.

Список використаних джерел

1. Kharas H. The emerging middle class in developing countries / H. Kharas // Global Development Outlook, 2010. – 61 p.
2. Boumphrey S. Reaching the emerging middle classes beyond BRIC / S. Boumphrey, E. Bevis // Euromonitor International, 2013. – 41 p.
3. Dyck S. Emerging Asia's middle class / S. Dyck, S. Hansakul, R. Saxena // Deutsche Bank Research. – 2009. – 12 p.
4. Li C. China's emerging middle class: beyond economic transformation / C. Li // The brookings institution. – 2010. – 42 p.
5. Feinberg R. E. Soft Landing in Cuba? Emerging Entrepreneurs and Middle Classes / R. E. Feinberg. // Latin America Initiative at Brookings. – 2013. – 62 p.

О. О. Ільченко,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ЗАЛЕЖНІСТЬ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

Нинішня податкова система України потребує реформування та розробки й застосування в довготерміновій перспективі чітких і зрозумілих правил. Українська податкова система є однією з найскладніших і найменш ефективних не тільки серед країн європейського регіону, але й у глобальному масштабі, хоча формувалася на принципах і засадах європейського та світового досвіду. Це регулярно підтверджують міжнародні рейтинги, дослідження вітчизняних економістів, а також оцінки інвесторів, що працюють в Україні.

Метою має бути створення ефективнішої та раціональнішої податкової системи, яка забезпечить сприятливі умови для ведення бізнесу, реалізації інвестиційно-інноваційної політики, зростання споживчого попиту на внутрішньому ринку на фоні динамічного збільшення обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів, а також оптимальний рівень перерозподілу ВВП через податкову систему.

Відомо, що адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування. Адміністрування (від англ. administration) означає управління, організація, виконання, здійснення, нагляд (контроль); у широкому розумінні, це – організаційно-розпорядча діяльність керівників і органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень. Об'єктом адміністрування є процес узгодження й погашення податкових зобов'язань платників податків. Існують різні види адміністрування у фінансовій та економічній сферах. На відміну від них податкове адміністрування являє собою комплекс правових, економічних і фінансових заходів держави для формування системи оподаткування, забезпечення своєчасної і повної сплати податків і зборів з метою задоволення фінансових потреб суспільства в цілому, а також розвитку економіки країни шляхом перерозподілу фінансових ресурсів.

Розглядаючи світові підходи до вирішення питань, пов'язаних з взаємодією платників податків та держави, розглянемо їх через призму різних податкових систем. У першу чергу це пов'язано з тим, що Україна нарешті визначила європейський вектор розвитку, але довгий час запроваджувала у різному співвідношенні основи обліку, оподаткування й аудиту таких країн як США, Канада та окремих країн Європейського Союзу.

Щодо рівня розвитку теорії контролю та його окремих форм (аудиту фінансової звітності, державного фінансового аудиту, інспектування (ревізії), внутрішнього аудиту, внутрішньогосподарського контролю) варто зазначити про певні прогалини. Зокрема, контрольна діяльність є пізнавальною діяльністю суб'єкта контролю, складність якої полягає у тім, що суб'єкт контролю переважно пізнає об'єкт контролю постфактум за умов обмеженої тривалості пізнавального процесу. Це стосується як внутрішнього, так і зовнішнього контролю, адже контрольний захід уповільнює цілеспрямовану діяльність суб'єкта управління, а отже заважає її запланованому протіканню. У зв'язку з цим виникає запитання, чому науковцями не актуалізується доцільність включення до загального понятійного апарату контролю як галузі наукових знань таких термінів як:

– «контрольний ризик», адже як і в аудиті фінансової звітності він виникатиме у суб'єкта контролю – виконавця при проведенні інших форм контролю;

– «суттєвість у контролі», адже рівень суттєвості важливий для прийняття управлінських рішень за будь-якими іншими формами контролю, вона також впливатиме на тривалість контрольного заходу, а отже й обсяг витрат на його проведення;

– «вибірка в контролі», адже проведення державного фінансового контролю також обмежене в часі;

– «професійне судження», адже при проведенні контрольного заходу у будь-якій його формі суб'єкт контролю має право на професійне тлумачення того або іншого встановленого факту?

Варто також зазначити, що поняття ризику та професійного судження набуватиме актуальності й в бухгалтерському обліку, адже під час професійної діяльності бухгалтера виникає ризик викривлення облікової інформації, зумовлений можливим фактичним не проведенням господарської операції, яка за формальними ознаками має бути відображена в обліку. Професійне судження бухгалтера має місце при визнанні й оцінці об'єкта бухгалтерського обліку.

Отже, у практиці облікової та контрольної діяльності є достатньо нерозв'язаних питань, які суттєво уповільнюють їх розвиток та негативно впливають на процес прийняття ефективних управлінських рішень як на мікро-, так і макрорівні. Це спонукає до нових наукових розробок у сфері бухгалтерського обліку та господарського контролю як галузей наукових знань. Під час їх проведення слід зважати, що ознаками науки як системи наукових знань обов'язково мають бути: систематизованість сукупності нагромаджених знань; перевіреність і

Інформаційні ресурси стратегічного обліку мають зв'язок з традиційним обліком, але ним не обмежуються. Зокрема, для стратегічного управління необхідні дані не лише про діяльність підприємства, а й про зовнішнє середовище, яке має надзвичайно важливе значення для передбачення траєкторії розвитку підприємства» [2, с. 282]. Це дає підстави визнати, що стратегічний управлінський облік, як і загальний управлінський облік, виконує своє головне завдання завдяки застосуванню методів економічного та фінансового аналізу, які не притаманні бухгалтерському обліку та своїм процедурним змістом більше стосуються фінансового менеджменту.

Окремі науковці пішли ще далі, зазначаючи: «... об'єктом стратегічного обліку виступають окремі види та напрямки діяльності підприємства, центри відповідальності, бюджети та довгострокові плани, зовнішнє середовище» [3, с. 306]. Однак слід нагадати, що центри відповідальності, бюджети, довгострокові плани та зовнішнє середовище не є об'єктами бухгалтерського обліку, видом якого, на думку ряду вчених, є управлінський облік, у т. ч. стратегічний управлінський облік. Варто також нагадати, що для всіх об'єктів бухгалтерського обліку є відповідні синтетичні та субрахунки. Отже, для доведення тези про те, що управлінський облік є видом бухгалтерського обліку, необхідно як мінімум запропонувати синтетичний рахунок для зовнішнього середовища, а також довести, що інформація про зовнішнє середовище є інформацією про діяльність підприємства. Адже згідно з законом [1], «внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством».

Аналізуючи розвиток обліково-аналітичної науки, слід звернути увагу на певні диспропорції змісту та розвитку контролю як галузі наукових знань. Зокрема, привертає увагу недостатньо системний розвиток державного аудиту, бо його зводять до державного фінансового аудиту, який проводить Рахункова палата України [4] та Державна аудиторська служба Україна [5]. Такий підхід є необґрунтованим, адже об'єкт державного аудиту є ширшим, ніж об'єкт державного фінансового аудиту. По-друге, завдання Рахункової палати України та Державної аудиторської служби в частині проведення державного фінансового аудиту є по суті абсолютно різними. Варто також пам'ятати, що державний фінансовий аудит, який проводиться Державною аудиторською службою України [5], переважно має у собі ознаки ревізії, котра, у свою чергу, з відомих фахівцям причин змінила назву на інспектування.

Кардинальні зміни в оподаткуванні юридичних осіб та громадян, за словами керівництва держави, покликані спростити і здешевити систему адміністрування податків, а також додатково залучити до бюджету держави 40 млрд грн на рік. З цією метою з 2015 року в Україні зменшується кількість податків: з 22 до 9. Податків стало менше, але складність їх адміністрування, на наш погляд, не вплинула на спрощення ведення бізнесу в Україні. Деякі податки не скасовані повністю, а лише трансформовані за принципом «два в одному»: наприклад, фіксований сільськогосподарський податок став 4-ю групою єдиного податку.

Як наслідок, з 01.01.2015 року маємо таку систему податків: 7 загальнодержавних та 4 місцевих. При цьому кожен українець, за підрахунками експертів, у 2015 році, не враховуючи інфляційну складову, заплатить на утримання держави близько 40 тис. грн податків. Тобто реформа не зумовить зменшення податкового тиску, а навпаки, збільшить адміністративні витрати платників податків. Для більшості останніх це демонструє очевидне: практично у всіх них у найближчому майбутньому значно погіршиться матеріальне становище.

Форми податкової звітності громіздкі й потребують уніфікації показників та обов'язкових реквізитів, які вони містять. Більшість форм не мають інструкцій щодо їх заповнення. Кількість звітних періодів в Україні досить велика, що призводить до збільшення часу, який платник витрачає на справляння податків. За даними досліджень, кількість платежів, які протягом року сплачує середньостатистичне українське підприємство, сягає 135. При цьому за часом, який підприємства та підприємці в середньому витрачають на заповнення звітності та сплату податків, Україна посідає 174 місце із 183 можливих (657 годин на рік).

У багатьох країнах Євросоюзу за одним податком закріплена тільки одна форма податкової звітності, форми податкової звітності прості та зрозумілі, а інструкції щодо їх заповнення не припускають різного тлумачення. Наприклад, у Нідерландах і Бельгії декларація з ПДВ складається з однієї сторінки.

У таких країнах Європи, як Швеція, Данія та Великобританія, застосовується найбільш ефективна, прозора та проста система сплати податків – єдиний рахунок. Ця система дозволяє платнику податків одним платіжним дорученням сплатити грошові зобов'язання за всіма податками та зборами, обов'язковими до сплати, та стовідсотково запобігає помилкам при перерахуванні коштів. При цьому податкова служба отримує реальну картину, що характеризує стан розрахунків платників податків з бюджетами, а тому ситуація, за якої в одного платника податків за одним податком обліковується переплата, а за іншим – податковий борг, неможлива.

Платники податків зазначених країн вважають запровадження єдиного рахунка для сплати податків найважливішим досягненням податкової

служби, яке значно покращило відносини з нею, скоротило бюрократичні процедури та витрати, пов'язані зі сплатою податків. Багато країн Європи застосовують подібну систему податкових платежів, зокрема єдиний рахунок для сплати податків запроваджено в Бельгії.

Крім того, вилучення у платника податків значної суми доходів (близько 40–50%) є межею, за яким ліквідуються стимули до підприємницької ініціативи, розширення виробництва. Утворюються цілі групи платників податків, які зайняті пошуком методів ухилення від оподаткування і прагнуть концентрувати фінансові ресурси в тіньовому секторі економіки. Потрібно відмовитися від системи прогресивного оподаткування (саме одержувачі великих доходів – лідери в оновленні виробництва), знизити податкові ставки на підприємництво, на заробітну плату і дивіденди. Потрібно стимулювати інвестиційний процес, бажання мати додаткову роботу і додатковий заробіток. Високі податки знижують базу оподаткування та доходи державного бюджету. При скороченні ставок база оподаткування в кінцевому рахунку збільшується (більше продукції – більше податків).

Основними напрямками вдосконалення чинної системи оподаткування мають бути: помірне зниження і рівномірність розподілу податкового навантаження між платниками залежно від виду діяльності; підвищення ефективності податкового контролю за рівнем витрат виробництва; створення умов для активізації інвестиційних та інноваційних процесів у пріоритетних галузях економіки; забезпечення контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів, мобілізованих внаслідок застосування податкових пільг; мінімізація витрат на податкове адміністрування; оптимізація ставок різних податків та їх узгодження з європейськими стандартами.

Головним завданням податкової політики національної економіки можна вважати застосування на практиці іноземного досвіду, що сприятиме якнайшвидшому переходу до нової системи оподаткування. Вона має бути сталою та дієвою, ґрунтуватися на поєднанні передових методів і найкращих запозичених елементів податкових систем іноземних країн. Це дасть поштовх зміцненню соціального складника системи оподаткування в Україні.

За результатами вивчення досвіду побудови механізмів податкового адміністрування розвинених країн можемо зробити такі узагальнення і висновки:

- 1) доцільно спростити податкову систему та реально зменшити кількість загальнодержавних та місцевих податків;
- 2) необхідно запровадити прозору систему сплати податків – єдиний рахунок;

фінансового обліку, проте існує фінансова звітність. Також існуюча назва закону [1] надає право сумніватися в якості базових знань з бухгалтерського обліку у авторів закону, адже звітність є обов'язковим атрибутом бухгалтерського обліку, без якої він не спроможний виконати своє основне призначення.

Наведений парадокс у подальшому негативно вплинув і на підготовку фахівців з обліку та аудиту (тепер з обліку та оподаткування) у вищих навчальних закладах України. Так, першою дисципліною, що формує майбутнього фахівця, є бухгалтерський облік, пізніше вивчається фінансовий облік, про який згадка у законі відсутня, а також управлінський (внутрішньогосподарський) облік. Якщо виходити з тези, що фінансовий та управлінський облік є частиною бухгалтерського обліку, то їх об'єкти, предмет і метод мають бути узгоджені. Щодо бухгалтерського та фінансового обліку відмінності за зазначеними атрибутами відсутні (фактично студенти вивчають не фінансовий, а бухгалтерський облік). Такий висновок ставить під сумнів доцільність виокремлення фінансового обліку. У частині управлінського обліку відмінності є настільки суттєвими, що виникає невпевненість щодо його визнання видом бухгалтерського обліку. Зокрема, це стосується методу або методів управлінського обліку. Так, в одній із наукових статей Є. Мниха, опублікованій у журналі «Економічний аналіз», зазначалося: близько 70% методів управлінського обліку запозичено з економічного аналізу, що відповідає дійсності. Разом з тим, у теорії бухгалтерського обліку методи економічного аналізу навіть не згадуються. Із наведеного можна зробити висновок: для доведення тези про те, що управлінський облік є видом бухгалтерського обліку, необхідно, як мінімум, суттєво розширити методологію бухгалтерського обліку. Однак тоді виникатиме питання щодо відповідності змісту назви явища (процесу).

Ще більше суттєвих зауважень виникає щодо стратегічного управлінського обліку. Зокрема, переважна більшість науковців, які розбудовують теорію управлінського обліку, дотримуються думки, що основне завдання стратегічного обліку – це моделювання діяльності підприємств з урахуванням досягнутих та очікуваних показників і розроблення основних параметрів діяльності на тривалу перспективу. Аналогічне завдання, на думку М. Пушкаря, притаманне й контролінгу. На думку вченого, контролінг «орієнтується на досягнення мети підприємства, ... складає прогнозні звіти про прибути та баланси, визначає відхилення між фактичними і прогнозованими показниками [2, с. 281–282]. У згаданій праці також зазначається: «Стратегічний облік формує свої власні інформаційні ресурси прогнозного характеру.

С. В. Бардаш,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Київський кооперативний інститут бізнесу і права,
м. Київ*

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО- КОНТРОЛЬНОЇ НАУКИ

Сучасна обліково-контрольна наука в Україні суттєво трансформувалася, внаслідок чого виникли нові види практичної діяльності, якісне виконання яких неможливе без належного наукового обґрунтування їх теоретичного змісту. Так, за 25 років існування незалежної України відбулися суттєві зміни, у т. ч. з'явилися та відбулися: приватна аудиторська діяльність, державний фінансовий аудит, державний внутрішній аудит, внутрішній аудит, фінансовий облік, управлінський облік, стратегічний облік, контролінг тощо. Зникли або майже зникли оперативнотехнічний облік та ревізія. При зникненні з наукового обігу поняття «господарський облік» ніхто з науковців не займається дослідженнями місця, ролі, значення та змісту статистичного обліку, що ускладнює ідентифікацію того, існує він чи ні.

Варто визнати, що переважна більшість сучасних науковців на догоду фундаторам та адептам глобальної економіки скерували свої зусилля на суттєве наближення національної економіки до світових канонів ведення бізнесу через імплементацію світових наукових здобутків у вітчизняний науковий простір. Цей крок має право на існування, однак перед ним або паралельно з ним слід було б провести комплексне наукове дослідження того, чому слід відмовитися, наприклад, від оперативнотехнічного обліку, ревізії. Варто звернути увагу й на те, що поява нових явищ в обліково-аналітичній діяльності, а також їх теоретичне обґрунтування, має достатньо суперечливих питань.

Перше, на що слід звернути увагу, – це поява фінансового та управлінського обліку. Перший парадокс закладений назвою нормативно-правового акту, що регламентує бухгалтерський облік, – Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Така назва дозволяє зробити припущення, що профільний комітет Верховної ради України визнав: в Україні існує бухгалтерський облік, проте не існує бухгалтерської звітності (згідно зі ст. 1 закону [1], бухгалтерська звітність – це фінансова звітність), і навпаки, не існує

- 3) доречним є помірне зниження і рівномірність розподілу податкового навантаження між платниками залежно від виду діяльності;
- 4) висока ефективність податкової системи повинна базуватися на широкому використанні інформаційно-комунікаційних технологій;
- 5) корисним є досвід організації побудови і взаємодії податкових органів різних рівнів.

О. О. Ільченко,

*аспірант,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ЗАЛЕЖНІСТЬ УМОВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ВІД ОЦІНКИ МАЙНА КОНКРЕТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка вартості підприємства виступає підґрунтям для прийняття управлінських рішень. Поряд з цим, розвиток міжнародних економічних відносин стимулює підвищення уваги до процесу уніфікації методології оцінки вартості майна підприємств у відповідності до вимог міжнародного законодавства, яке, у свою чергу, акумулює в собі позицію бухгалтерів та оцінювачів різних країн світу і формує цілісну систему вимірювання цінності економічних благ.

У будь-якій країні суспільство прагне до поліпшення рівня життя і добробуту. Зараз найбільш емним індикатором рівня життя визнаний ВВП на особу населення, який, за даними Світового Банку в Україні, становить 3800 дол. США, у той час як у розвинених країнах цей показник в середньому досягає 32 тис. дол. США. Як Україні підвищити цей показник у середньостроковій перспективі (5–7 років), досягти такого рівня ВВП в умовах загальної відсталості економіки? Це можна зробити тільки за рахунок стрімкого стрибка в розвитку виключно за рахунок інновацій. Давно доведено, що країни з ресурсно орієнтованою економікою мають низький потенціал зростання. Сьогодні Україна, на жаль, належить саме до такого типу країн – досить поглянути на міжгалузеву структуру зовнішньоторговельного балансу, а також на структуру ключових галузей ВВП України, щоб зрозуміти це. Короткий аналіз структури експорту країни дає нам такі результати: основна частка припадає на металургію, 18,2% експорту, далі у першій п'ятірці – аграрна (8,7%) і мінеральна (7,6%) продукція, транспортні засоби (6,0%), продукти хімічної промисловості (5%). При цьому досвід багатьох розвинених країн свідчить про високий ступінь залежності ВВП на особу населення від глобального інноваційного індексу. За останніми даними, 84% країн із топ-50 за рейтингом ВВП збігаються з топ-50 рейтин-

гу найбільш інноваційних країн, який складається шляхом дослідження структури витрат на інновації і результатів, які вони приносять. У процесі складання індексу проводиться опитування понад 1000 топ-менеджерів у більш ніж 110 країнах. Прямий кореляційний зв'язок між місцем країни в обох рейтингах також досить висока – 30%.

Інноваційна складова неможлива без належно проведеної оцінки майна підприємства, що є основою управлінського рішення щодо можливих вкладень в розвиток, реконструкцію та модернізацію виробництва. Окремо розгляду безумовно потребують інновації в інформаційні технології, де основою є людський капітал.

Стандартизована методика є інструментом перехідного періоду становлення ринкових відносин, тому має тимчасове значення, поступово замінюючись методами незалежної оцінки із завершенням періоду масової приватизації та становлення відкритого ринку нерухомості в Україні. До недоліків стандартизованої оцінки можна віднести те, що вона спирається на дуже недосконалу систему обліку засобів виробництва. Численні індексації основних засобів, переоцінки та зміна методик нарахування амортизації, здійснені в Україні в останні роки, вкрай викривили дані щодо фактичного стану підприємств. Є підстави стверджувати, що результати стандартного оцінювання дуже приблизно відображають вартість оцінюваної власності. Таку оцінку в сучасних умовах не бажано застосовувати навіть для визначення попередньої вихідної ціни при проведенні аукціону.

Незалежна оцінка може виконуватися стороннім експертом, який має право застосовувати будь-які методи та свій власний досвід у рамках Договору, або представниками органа приватизації, що володіють достатнім досвідом і навичками та є експертами в даному питанні.

Незалежна оцінка, на відміну від стандартної, може більш точно відображати реальну ринкову вартість об'єкта на момент оцінки, але потребує значних витрат. Експерт враховує співвідношення попиту та пропозиції на аналогічні об'єкти, зацікавленість конкретних покупців, забезпеченість оцінюваного об'єкта сировиною й матеріалами, близькістю транспортних артерій, наявність необхідної інфраструктури і т. ін. Але навіть експертна оцінка нині не використовує категорії потенціалу, а якщо окремих експерт і використовує його, то методи оцінки потенціалу нічим не відрізняються від традиційних методів оцінки підприємства.

Кожен методичний підхід має свої переваги та недоліки. З метою обґрунтування остаточного висновку про вартість оцінюваного об'єкта результати, отримані із застосуванням різних методичних підходів, зіставляються шляхом аналізу впливу принципів оцінки, які є визначальними для мети, з якою проводиться оцінка, а також інформаційних джерел на достовірність результатів оцінки. Неможливість або недоцільність за-

information base for making management decisions in consideration of the alternative information (opinions). This leads to doubts and requires the intervention of authority. Taking into account that parochial mentality is extremely respectful to everything foreign, the best authority is a foreign expert (his authority is based on his position and his foreign status). For example, the appointment of Georgians, Armenians, Lithuanians, Germans and Poles to positions in the government and other executive authorities of Ukraine.

Usually parochial mentality estimates critically the abilities of individual in their own region or country. Since the top positions are already occupied and nepotism does not allow a stranger to get through to social lift, the expectations and aspirations of material nature are turning to emigration. This is the reason why 40% of students in Poland are people from Ukraine, and the main attraction for students in Ukrainian universities is the possibility for training and working abroad. The labor emigration to Portugal, Italy, Germany, Poland and other European countries grows actively. As a result, the Ukrainians, instead of developing Ukraine as a European country, go to “build up Europe” in Europe itself.

In general the problem is transparent and studied in Ukraine. This can be revealed in fairly extensive publications of the famous Ukrainian philosopher Mr. Eugene Sverstiuk, a former President of the Supreme Court of Ukraine V. Maliarenko et al. [1]. But in reality it is almost impossible to influence the current situation. Changing of the ethical peasant code in conditions, when figuratively speaking “the village has conquered the city”, is possible only in a very remote historical prospect. Nowadays parochial approach towards the development of the country and society is only strengthened.

It is the paradox, but at this stage of the crisis in economics, politics, spirituality and religion in Ukraine, namely the parochialism holds together different layers of society and influences on the preservation of a unitary state status. That is the positive aspect of parochialism. In business parochialism also allows to maintain and support individual enterprises, preserving workspaces and expectations of people. On the other hand, the one-time economic success, despite the subsequent negative environmental or economic loss (sometimes non-recoverable), leads to the collapse of many social constitutive agglomerations and causes all the negative results for the population of the region and the country as a whole.

In all appearances Ukraine will have to live with a factor of parochialism for a very long, trying to develop itself. And the result of such development is unknown.

Reference

1. Argumentua.com, 2016.

education system. A prime example is the attempt to promote local regional “thinkers” and writers, who are rediscovering to the world that nature consists of animate and inanimate. Any innovation in science and education is perceived very carefully, because it has no visible self-interest, and at the same time there are risks of the unknown result. A small-town scientist or teacher is extremely afraid of any risks that can damage his stable existence in familiar coordinates. By the way, the parochialism of domestic scientists gave rise to an interesting phenomenon – the veneration of titles and awards, as well as active demand for them. At that there are so many sectorial awards and desire to purchase the titles such as “Man of the Year”, “Choice of the Year”, “Financial Olympus”, etc. From the parochial point of view, the sequence of acceptance in society adopted in his region has the following algorithm: head – state award – academic title. Such person, in a parochial point of view, deserves respect and reverence automatically.

Thus, the possibility of social lift for individuals from the other regions or individuals who do not have the aforesaid features is extremely remote.

The national culture also suffers from parochialism, but to a lesser extent. The architecture has simple and practical peasant forms, in music – epic ballads, heroic-patriotic themes and love lyrics, in literature – hard protectionism, despite the low readership demand. Domestic writers, such as Kapranov brothers, prefer to appeal to the government with demands to ban foreign literature and to print only national authors, rather than to produce a quality art work in the book market. Gradually they are pushing the society to the third rate by speculating on national motives, under the pretence of returning to national origins. And this is the radical difference from a tolerant Europe, which Ukraine wishes to be associated with.

The common language is constantly replenished with colloquialisms, dialectical and regional expressions, again under the guise of “authenticity”. At the same time it should not go unmentioned that according to the data of the Defense Ministry of Ukraine and volunteer organizations, more than 2/3 of the military men involved in the antiterrorist operation speak in Russian. This aspect of provincialism is especially valuable during military operations in the Eastern region of the country.

Parochial view at the chief-position of any level (watchman, controller, law enforcement officer, judge, tax inspector, etc.) implies that it is a position which automatically allows obtaining illegal benefits and preferences. Unfortunately, this makes the anticorruption efforts in our country fictitious and extremely prospectless in the nearest future.

Orientation to maintenance of the gained status, in the parochial sense, is an obstacle for estimating the critical or any other view, which narrows the

стосування певного методичного підходу, пов’язана з повною відсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об’єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про оцінку майна. Національними стандартами можуть передбачатися також інші випадки обмежень щодо застосування певних методичних підходів для визначення ринкової вартості та неринкових видів вартості об’єктів оцінки.

Для оперативної трансформації нашої перехідної економіки в економіку інновацій необхідна реалізація наступних умов:

- результати стандартного оцінювання занадто приблизно відображають вартість оцінюваної власності, таку оцінку в сучасних умовах не бажано застосовувати навіть для визначення попередньої вихідної ціни підприємства;
- незалежна оцінка, на відміну від стандартної, може більш точно відображати реальну ринкову вартість об’єкта на момент оцінки, але потребує значних витрат;
- методи оцінки потенціалу підприємства нічим не відрізняються від традиційних методів оцінки, але потребують значного інформаційного забезпечення;
- без належно проведеної оцінки майна підприємства неможлива інноваційна складова його розвитку.

Ю. В. Іриневич,
аспірант,

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ*

ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ НА РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Однією з найважливіших характеристик функціонування ринку праці є безробіття молоді. Значення цього явища важко переоцінити, бо в ньому віддзеркалюються недовикористані резерви людського капіталу. [1] На чисельність безробітних, у тому числі серед молоді, впливає демографічна та соціально-економічна структура населення. Тому постає питання визначення впливу факторів структури населення віком від 15 до 35 років та оцінки їхньої ролі, яка зумовлює інтенсивність безробіття серед молоді в країні. [2]

Важливість цієї проблеми пояснюється ще і тим, що чисельність безробітної молоді впливає на формування нових структур зайнятості населення, які, в свою чергу, призводять до ряду важливих макроекономічних наслідків. Отже, виникає потреба в аналізі факторів структури населення віком 15–35 років, що впливають на величину коефіцієнта безробіття серед молоді.

Питаннями вивчення безробіття серед молоді займалися багато українських і російських учених: Л. Арзамасцева, З. Бараник, Д. Богиня, О. Грішнова, Г. Єгіазарян, І. Карякіна, А. Клемешев, А. Колот, Е. Лібанова, С. Львов, М. Мутяк, В. Покрищук, Г. Радіонова, З. Суркова, А. Хмелюк, Ю. Щотова та ін. Зокрема, безробіття молоді на регіональних ринках праці досліджували О. Абашина, О. Ягірська, зайнятість молоді в аграрній сфері – О. Лаврук, А. Уланчук.

Одним зі статистичних методів вивчення структури населення, її впливу на рівень безробіття є метод стандартизації. Стандартизація показників – це сукупність прийомів перерахування показників руху населення, розрахованих у конкретних умовах, в умовні, стандартизовані за фіксованою віковою структурою з метою усунення впливу її на величину коефіцієнтів інтенсивності [3].

Зауважимо, що методи стандартизації надто відомі та дуже широко використовуються у демографічній статистиці, однак статистика ринку праці таких методів не використовує взагалі. Очищенні від впливу одного або декількох факторів структури населення, стандартизовані

oriented on personal will. Whenever ruled by the Law, but not the chief, the democracy is perceived badly and with fear of losing the existing preferences or stability.

- Recognition (legitimization) of corruption as a social norm both for bribe-takers and bribe-givers.
- Recognition of leadership positions at all levels as the most reliable and safe way to social success and personal enrichment (as well as the welfare of family and relatives).
- Mutual guarantee and collective responsibility.
- Explanation of personal failures, errors or miscalculations by the machinations of external enemies or local detractors.

These are not comprehensive characteristics of the parochialism, but they are basic. They govern the relationships between people in the country, which in turn produces a vector, forms and ways of development of Ukraine.

The parochialism has two sides, both positive and negative. For example, a kind of regional clan system (“regional brotherhood”) allows the beginner to emerge from the village to the big society, to secure the support by administrative resource or by informal lobbying (or protection and assistance) of his countrymen. Not without a reason the Donetsk, Luhansk, Dnipropetrovsk (Dnieper), Zhytomir, Volyn, Transcarpathian, Vinnitsa and other fraternities are officially registered in Kiev. In general all regions of Ukraine are represented by the fraternities. On the other hand, when a person, who comes from a certain region, occupies the leadership position in higher echelons of power, he can rely on his countrymen, establishing the appropriate top-down command structure. The negative side of this practice reveals in the creation of mafia and corruption or extremely conservative and closed communities which unfortunately guide the development of the country according to the parochial views of their own region. Ukraine was unsuccessfully (to the same extent) governed by the representatives of Dnipropetrovsk, Western Ukraine, Lugansk, Donetsk region. Now the power belongs to the representatives of Vinnitsa region.

Taking into consideration the different historically formed mentality and peculiarities of development of each region, there is no clear and consistently focused concept of development in the country during the last 25 years.

Regional parochialism requires any leader to take care about the development of own region in the first turn and afterwards about the country as a whole. This is easily displayed by the state of roads, the opening of establishments and social infrastructure.

In the national science the parochialism is expressed in extreme conservatism, stagnation of the science itself and the degradation of the

СЕКЦІЯ 2.
СОЦІАЛЬНІ ТА ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

A. Y. Redko,
Doctor of Economics, Professor,
Professor of the National Centre of Accounting and Auditing,
National Academy of Statistics, Accounting and Auditing,
Kyiv

HUMANITARIAN DETERMINANT OF DEVELOPMENT

Putting aside the state of the economy and politics, one of the main factors of development of a country becomes the national mentality or ethics code of the population, developed by Mario Grondo (Argentine sociologist). Today the dominant social population group determining the forms and types of life (through their representatives at all levels of government) is the people coming from villages or small provincial towns. Therefore, the parochialism has become determining factor of the country development.

The parochialism is characterized by the system of beliefs, values and action motives. The most important characteristics of the parochialism are follows:

- Fear of innovation and desire to preserve the existing relationships. Any innovations are perceived through the prism of personal gain (acceptability) or personal preferences to others of one's own social circle (area). Effective rules are: "do not stand out from the crowd", "be easy going", "be like everyone else". The interior comfort is above all.

- Personal empathy combined with a desire of sincerity from the external environment.

- The tendency towards unification and unitarity with a strong focus on the group, crowd, "Maydan", the majority. The group should be "personal", regional or on the basis of kinship (nepotism).

- Absolutization of area (region) where he was born, lived and spent his childhood (or now lives), where his parents live or were buried. At this, relationships, customs, manners, views of the representatives of this region are recognized as axiomatically correct. The country is perceived through the prism of the region.

- Personification of the Law in the face of the chief and the perception of democracy as permissiveness. The law is not a measure of justice, but it is

показники зайнятості можна з більшим успіхом використовувати для регіональних, соціальних, динамічних та інших порівнянь, ніж звичайні загальні та спеціальні, на рівень яких впливають усі без винятку фактори, у тому числі і структури.

Стандартизовані рівні безробіття серед молоді розраховують у два етапи. На першому етапі обчислюється індекс фіксованого складу, який показує відмінність рівня безробіття серед молоді, що вивчається, від рівня безробіття серед молоді, взятого за стандарт в умовах усунення впливу вікової структури населення. Рівень безробіття серед молоді стандартного населення множиться на індекс фіксованого складу:

$$PU^{cm} = PU^0 \cdot I, \quad (1)$$

де PU^{cm} – стандартизований рівень безробіття серед молоді;

PU^0 – рівень безробіття серед молоді у стандартного населення;

I – індекс фіксованого складу.

За прямим методом стандартизації рівень безробіття серед молоді розраховується за формулою:

$$PU^{cm} = PU_x^0 \frac{\sum_{x=1}^n PU_x^1 d_x^0}{\sum_{x=1}^n PU_x^0 d_x^0}, \quad (2)$$

де PU_x^1, PU_x^0 – частинні рівні безробіття серед молоді, що вивчаються;

d_x^0 – частка групи за ознакою x у стандартного населення.

Чисельник дробу $\sum_{x=1}^n PU_x^1 d_x^0$ представляє умовну чисельність безробітних за структурою стандартного населення; знаменник дробу $\sum_{x=1}^n PU_x^0 d_x^0$ – умовну чисельність безробітних стандартного населення.

За побічним методом стандартизації рівень безробіття серед молоді розраховується як за відносними, так і абсолютними даними. За відносними даними:

$$PU^{cm} = PU_x^0 \frac{\sum_{x=1}^n PU_x^1 d_x^1}{\sum_{x=1}^n PU_x^0 d_x^1}, \quad (3)$$

де d_x^1 – частка групи за ознакою x у молоді, що вивчається;

$\sum_{x=1}^n PU_x^1 d_x^1$ – фактична чисельність безробітних серед молоді.

Стандартизований рівень безробіття серед молоді побічним методом за абсолютними даними розраховується за формулою:

$$PU^{cm} = PU_x^0 \frac{\sum_{x=1}^n PU_x^1 \overline{D}_x^1}{\sum_{x=1}^n PU_x^0 \overline{D}_x^1}, \quad (4)$$

де \overline{D}_x^1 – чисельність безробітної молоді за ознакою x у населенні, що вивчається.

За зворотним методом стандартизації рівень безробіття серед молоді розраховується так:

$$PU^{cm} = PU_x^0 \frac{\sum_{x=1}^n U_x^{1(100)} : PU_x^0}{\sum_{x=1}^n d_x^1} = PU_x^0 \frac{\sum_{x=1}^n U_x^1 : PU_x^0}{\sum_{x=1}^n \overline{D}_x^1}, \quad (5)$$

де U_x^1 – чисельність безробітної молоді, що вивчається;

$\sum_{x=1}^n \frac{U_x^{1(100)}}{PU_x^0}$ – умовна чисельність населення віком 15–35 років за відносними даними;

$\sum_{x=1}^n \frac{U_x^1}{PU_x^0}$ – умовна чисельність населення віком 15–35 років за абсолютними даними.

Так, за прямим методом стандартизації сучасним рівням безробіття серед молоді надається вікова структура населення, що була в минулому, а в регіональному, статистичному аналізі (коли порівнюються рівні безробіття серед молоді різних груп населення, що мешкають на одній території, наприклад рівень зайнятості жінок і чоловіків) ми надаємо групі населення, що досліджується, нейтральну вікову структуру, можливо, відмінну від обох груп населення. При використанні побічного методу стандартизації вікова структура, що є вагою, притаманна досліджуваній групі [1].

Зауважимо, що у ряді випадків варто віддати перевагу не побічному методу стандартизації, а прямому. Його переваги – простота, можливість одноетапного розрахунку. Крім того, коло його застосування ширше, ніж побічного, тому що при прямому методі розраховують середній рівень показника за умовною стандартною віковою структурою [2]. Прямий метод доречніше застосовувати і при вимірюванні впливу вікової структури населення на рівень безробіття серед молоді. Зворотний метод є доцільним, коли немає можливості використати ні побічний, ні прямий методи, тобто коли відсутня необхідна інформація [2].

Динамічний аспект аналізу рівня безробіття серед молоді як стандартного населення передбачає використання базового населення. В регіональному аналізі вибір стандартного населення так само, як і при

З табл. 1 видно, що податкові надходження займають найбільшу частку надходжень фінансових ресурсів до державного бюджету. У 2015 році до державного бюджету надійшло 409,4 млрд грн податкових надходжень, що на 129,2 млрд грн, або на 46,1% більше відповідного показника минулого року. За підсумками року у зведеному бюджеті відбулося зменшення частки податкових надходжень, зміни пов'язані, в основному, з падінням надходжень податку на прибуток підприємств, внутрішнього ПДВ, а також зі зростанням надходжень від оподаткування імпортних операцій: податку на додану вартість, акцизного податку та ввізного мита

Ураховуючи зазначене, погоджуємося з думкою О. Мірчева, що податки є одним із найефективніших важелів забезпечення розвитку економіки [3]. Податкові надходження служать важливою формою перерозподілу валового внутрішнього продукту і забезпечують мобілізацію майже три чверті доходів бюджетів України.

Отже, податкові надходження є одним із найбільш потужних інструментів державного регулювання економіки. Податки – це основне джерело інвестицій для виробництва суспільних благ. Що більше функцій виконує держава, то більше коштів вона потребує. Простіше кажучи, податки – це плата за необхідні всім і кожному суспільні блага, або плата за цивілізоване життя.

Список використаних джерел

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – березень 2016 року / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.]; ІБСЕД. Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ – II) впровадження», USAID. – К., 2016. – 73 с.
2. Економічний зміст податків, їх роль та сучасний стан податкової системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://globalnational.in.ua> – Назва з титул. екрану.
3. Мірчев О. В. Проблеми і шляхи нарощування податкового потенціалу у світлі реалізації окремих принципів податкового кодексу України / О. В. Мірчев // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2(14). – С. 134–138.
4. Новости Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://from-ua.com>
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
6. Степура М. М. Ризик-менеджмент формування податкових доходів бюджету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спеціальність 08.00.08 / М. М. Степура . – К., 2011. – 20 с.

На законодавчому рівні податкові надходження як важлива складова державного бюджету регламентуються Податковим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до ст. 6 Податкового кодексу України, податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу України. Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значущих дій [5].

З метою визначення ролі податкових надходжень у доходах державного бюджету проаналізуємо структуру доходів за 2015 рік (табл. 1, за даними [1]).

Таблиця 1

Доходи державного бюджету України за 2015 рік, (%)

Роки	Зведений бюджет			Державний бюджет		
	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Доходи						
Податкові надходження, з них:	79,9	80,6	77,8	77,80	79,0	77,0
– податок на доходи фізичних осіб	16,3	16,5	15,3	2,20	3,6	8,5
– податок на прибуток підприємства	12,4	8,8	6,0	16,1	11,3	6,5
Збори за спеціальне використання природних ресурсів, з них:	6,5	7,4	6,4	4,1	5,3	7,5
– плата за землю	2,9	2,7	0,0	-	-	-
– податок на додану вартість	29	30,5	27,4	38,0	39,2	33,5
– акцизний податок	8,3	9,9	9,7	10,5	12,7	11,9
– податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	3	2,8	6,2	3,9	3,5	7,6
– рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси	1,3	1,3	1,1	1,7	1,7	1,4
– інші податкові надходження	3,1	3,4	5,7	1,3	1,7	0,1
Неподаткові надходження у т. ч.:	19,2	17,6	21,5	21,6	19,2	22,6
– доходи від власності та підприємницької діяльності	7,6	6,3	11,0	9,9	8,0	13,4
– збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу	1,6	1,5	2,7	1,5	1,5	2,8
– власні надходження бюджетних установ	8,6	6,9	6,4	8,6	6,2	5,0
– інші неподаткові надходження	1,4	2,9	1,4	1,6	3,5	1,4
Доходи від операцій з капіталом	0,4	0,5	0,3	0,1	0,2	0
Цільові фонди	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Інші надходження	0,3	1,2	0,3	0,4	1,5	0,3

побудові територіальних індексів, залежить від мети аналізу. Якщо необхідно порівняти рівні безробіття серед молоді нашої і розвиненої країн, за стандарт прийнято брати населення розвиненої країни, оскільки за методом історичних аналогій варто припустити, що демографічний режим розвиненої країни – це майбутній режим країни, що розвивається. І тоді структура населення розвиненої країни приймається як норма, базис, стандарт [2].

Список використаних джерел

1. Статистика ринку праці: міжнародні стандарти та національний досвід : навч. посіб. / за ред. Н. С.Власенко. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2006.
2. Бараник З. П. Функціонування ринку праці: статистична оцінка : моногр. / З. П. Бараник ; Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К. : КНЕУ, 2007.– 387 с.
3. Бараник З. П. Статистика праці : навч. посіб. / З. П. Бараник ; Київ. нац. економ. ун-т. – К. : КНЕУ, 2003. – 246 с.
4. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

В. А. Кадієвський,
*доктор економічних наук,
професор кафедри економічної кібернетики;*
Л. П. Перхун,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики;
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

КОГНІТИВНА КАРТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ІНФРАСТРУКТУРИ ТОВАРНОГО РИНКУ

Під суб'єктами інфраструктури товарного ринку у контексті цієї роботи ми будемо розуміти тих суб'єктів господарювання, що забезпечують безперебійний обіг речовинних чинників виробництва і товарів кінцевого споживання та надають комплекс певних послуг з метою підвищення ефективності товарного обігу й раціонального споживання товарів, якомога повнішого задоволення потреб і попиту споживачів [4].

Когнітивна карта складається з факторів (елементів системи) і зв'язків між ними. Для того, щоб зрозуміти і проаналізувати поведінку складної системи, будують структурну схему причинно-наслідкових зв'язків елементів системи (факторів ситуації). Два елементи системи (А і В) зображуються на схемі у вигляді окремих точок (вершин), з'єднаних орієнтованої дугою, якщо елемент А пов'язаний з елементом В причинно-наслідковим зв'язком: $A \rightarrow B$, де А – причина, В – наслідок [1; 2]. Фактори можуть впливати один на інший, причому такий вплив буває позитивним, коли збільшення (зменшення) одного фактора приводить до збільшення (зменшення) іншого чинника, і негативним, коли навпаки. Іноді вплив може мати змінний знак залежно від можливих додаткових умов. Позитивні зв'язки між вершинами моделі позначаються суцільними дугами, а негативні – пунктирними.

У когнітивну карту системи управління суб'єктом інфраструктури товарного ринку включено 4 блоки: «Ринок послуг», «Зовнішнє середовище», «Фінансування», «Інформація» [3]. Блок 1 «Ринок послуг» (рис. 1): 1) підвищення іміджу компанії призводить до збільшення кількості клієнтів $PV4 \xrightarrow{+} PV1$ та рівня конкуренції $PV4 \xrightarrow{+} PV3$; 2) збільшення рівня конкуренції позитивно впливає на кількість клієнтів $PV3 \xrightarrow{+} PV1$ та заявок $PV3 \xrightarrow{+} PV2$; 3) збільшення числа клієнтів, у свою чергу, призводить до збільшення кількості заявок $PV1 \xrightarrow{+} PV2$.

В. В. Яковлева,
*магістрант,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»;*
науковий керівник: Н. Ю. Мельничук,
*кандидат економічних наук, доцент;
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Основним видом доходів бюджету держави є податки. Вони відображають складні економічні відносини, що виникають у процесі розподілу створеного продукту та супроводжуються невизначеністю і ризиком, суперечностями і конфліктами, множинністю цілей двох протилежних за спрямованістю дій суб'єктів – держави та суспільства (окремих осіб) [1].

Податкові надходження (надходження від податків та зборів) є одним із основних джерел наповнення бюджету. За допомогою податків держава здійснює перерозподіл грошових коштів між різними верствами населення, регіонами та сферами економіки. Також вони є відображенням стану економіки та її розвитку.

Теоретичні засади податкових надходжень досліджувалися багатьма українськими вченими, серед яких варто виокремити І. Барановську, В. Опаріна, Г. П'ятаченко, В. Федосова та ін.

І. Барановська пояснює податкові надходження як обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб, які відраховуються до бюджету з метою забезпечення загальнодержавних централізованих фондів грошовими коштами. Науковець визначає оподаткування як історично найдавнішу форму фінансових відносин між державою і членами суспільства. Водночас В. Федосов, В. Опарін та Г. П'ятаченко характеризують податки як одну з форм економічних відносин з розподілу та перерозподілу національного доходу відповідно до потреб фінансування державних витрат; вчені називають податки вихідною категорією фінансів, економічним фундаментом функціонування держави і найважливішою формою регулювання ринкових відносин [2].

Отже, враховуючи вищезазначені трактування, визначимо податкові надходження як обов'язкові платежі, що надходять до бюджету внаслідок виконання платниками податкового законодавства.

співвласників багатоквартирних будинків, можна зробити висновок, що населення також відіграє роль своєрідного тягаря, бо частина людей не хоче нічого змінювати, а деякі взагалі не сплачують свої борги за користування послугами. Це значною мірою погіршує і так не досконалу систему.

Для підвищення ефективності реформування, адаптування населення та мінімізації негативних наслідків у частині можливого загострення соціальних конфліктів у роботі [2] намічено три основні завдання. Перше стосується подолання діючого в адміністративній системі протягом кількох десятиріч механізму вертикального галузевого управління разом із монополією держави на житловий фонд і передбачає визначення господаря житлового будинку.

Друге завдання – перейти на договірні відносини з усіма службами, які обслуговують житловий фонд, що дозволить підвищити рівень конкурентоздатності послуг і, як наслідок, збалансує співвідношення ціна – якість.

Третє завдання – фінансова стабілізація функціонування галузі. Збиток як фінансовий результат діяльності житлово-комунальних підприємств не дозволяє планувати подальшу модернізацію устаткування і їх стратегічний розвиток. Залучення прогресивних технологій за відсутності діючих інвестиційних механізмів на сучасному етапі можливо лише за рахунок підвищення вартості послуг, що провокує соціальну напругу у суспільстві [2, с. 18].

Реалізація цих завдань сприятиме підвищенню рівня функціонування житлово-комунального господарства, як мінімум – забезпечить вихід підприємства на рівень беззбитковості. Питання розвитку житлово-комунальних господарств буде відкритим до того часу, коли держава проведе комплекс реформ цієї сфери в усіх напрямках, які наразі потребують негайного втручання.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Місцеві фінанси : навч. посібник / Т. Г. Бондарук. – К., 2013. – 466 с.
2. Димченко О. В. Процес реформування житлово-комунального господарства: ознаки й завдання / О. В. Димченко, В. В. Димченко // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 20–22 жовт. 2010 р. –Х. : ХНАМГ, 2010. – 436 с.

Блок 2 «Фінансування» (рис. 2): 1) можливості ринку кредитування справляють позитивний вплив на обсяг оборотного капіталу підприємства $\Phi 2 \xrightarrow{+} \Phi 1$; 2) оборотний капітал впливає на прибутковість угоди $\Phi 1 \xrightarrow{+} \Phi 3$.

Блок 3 «Зовнішнє середовище» (рис. 3): 1) держава істотно впливає на діяльність підприємств шляхом регулювання тарифів та цін $ЗС1 \xrightarrow{+} ЗС5$; 2) держава регулює податкову систему країни $ЗС1 \xrightarrow{+} ЗС3$; 3) держава через ЦБ впливає на банківську систему $ЗС1 \xrightarrow{+} ЗС2$; 4) держава володіє значним адміністративним ресурсом, здатним впливати на ринки послуг $ЗС1 \xrightarrow{+} ЗС4$.

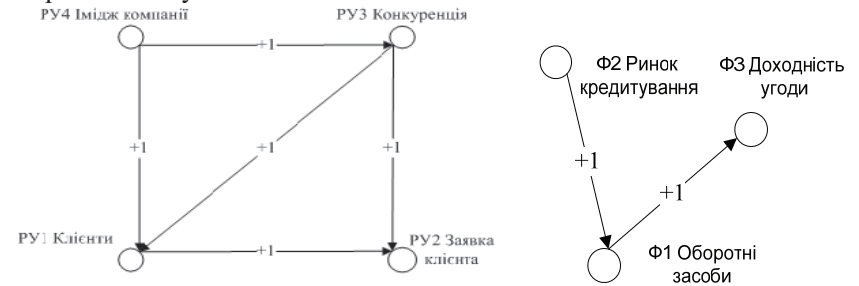

Рис. 1. Блок «Ринок послуг»

Рис. 2. Блок «Фінансування»

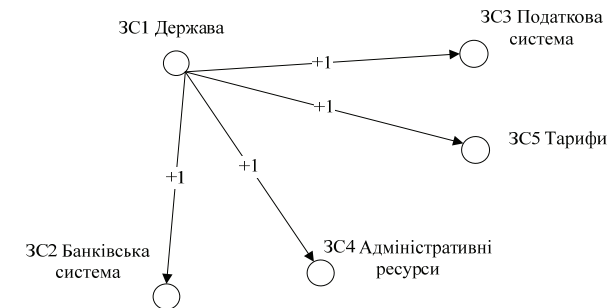

Рис. 3. Блок 3 «Зовнішнє середовище»

Блок 4 «Інформація» (рис. 4): 1) рівень бази знань підприємства впливає на якість управління $I3 \xrightarrow{+} I1$, також позитивно впливає на рівень кваліфікації персоналу $I3 \xrightarrow{+} I5$; 2) рівень інформаційно-технологічної бази підприємства позитивно впливає на швидкість обміну інформацією $I4 \xrightarrow{+} I2$, і на доступність бази знань $I4 \xrightarrow{+} I3$; 3) рівень кваліфікації персоналу позитивно впливає на якість управління $I5 \xrightarrow{+} I1$; 4) швидкість обміну інформацією позитивно впливає на якість

управління $I2 \rightarrow I1$; 5) доступність інформації впливає на якість бази знань $I6 \rightarrow I3$ та на рівень інформаційно-технологічної бази підприємства $I6 \rightarrow I4$.

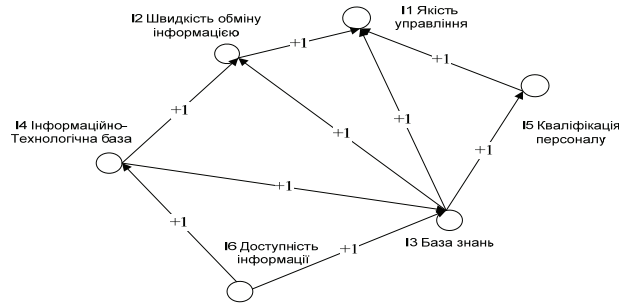

Рис. 4. Блок 4 «Інформація»

Ураховуючи сформовані блоки факторів та взаємозв'язки між ними, наведемо повну когнітивну карту системи управління суб'єктом інфраструктури товарного ринку (рис. 5).

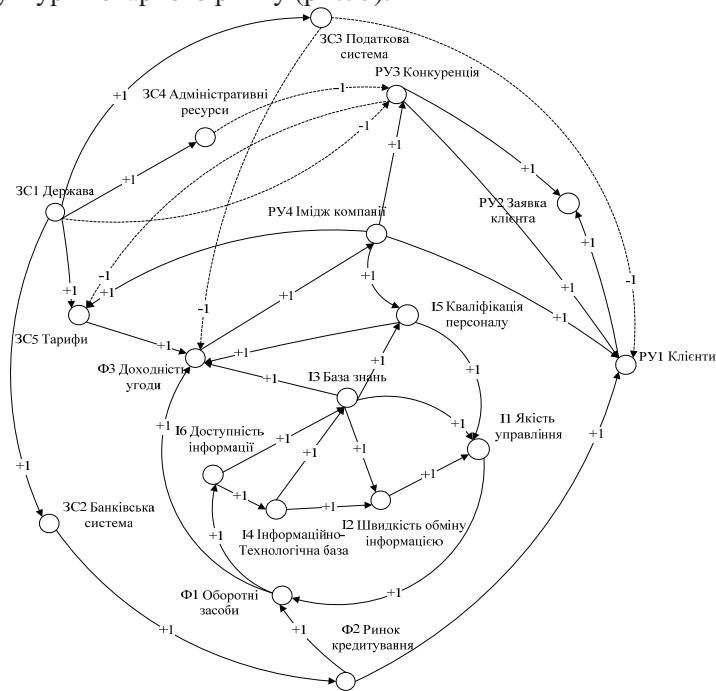

Рис. 5. Когнітивна карта системи управління суб'єктом інфраструктури товарного ринку

застарілість обладнання; неефективність керівництва; невміння вчасно попереджати проблеми; несистемний підхід до їх вирішення [1, с. 294].

Такий стан справ свідчить про те, що житлово-комунальна сфера повільно, але впевнено крокує до прірви, з якої немає шляху до покращення хоча б загального вигляду. Час плине, а будинки, побудовані ще за часів Радянського Союзу, каналізації, станції, обладнання та інші складові зношуються до повної непридатності, і без своєчасного втручання громадяни можуть і їх лишитися. Дивлячись на те, з якою «наснагою» реформується цей сектор, закуповується нове обладнання та розвивається фінансова політика, майже всі підприємства в цьому секторі залишатимуться занедбаними.

Житлово-комунальна сфера – це сьогодні чи не єдина галузь економіки, якої не торкнулися ринкові перетворення. Вона працює за найгіршими зразками радянських часів. Несприятливі економічні та інституційні умови функціонування галузі, адміністративне втручання у ціноутворення та відсутність сильної політичної волі проводити структурні реформи у секторі суттєво зменшують його ефективність. У результаті утворилося замкнуте галузеве коло фінансових проблем, серед яких [1, с. 295–296]:

- зменшення конкурентоспроможності;
- низька якість обслуговування;
- зниження доходу;
- надлишкові витрати через високі теплові та інші втрати, надмірну потужність;
- неплатежі;
- неефективне управління;
- відсутня або недостатньо продумана політика в галузі тепlopостачання;
- слабка нормативно-правова система – відсутність уваги до споживача;
- монополія;
- зростання тарифів – тарифи нижчі за рівень витрат;
- нестача контрольного і вимірального обладнання;
- неефективне управління;
- проблеми постачальників комунальних послуг (можуть бути згруповані в три категорії – інституційні, економічні та технічні проблеми).

Обмірковуючи ситуацію, що склалася в житлово-комунальному секторі та у цілому в країні, зокрема в контексті створення організацій

або є рішення суду, що підтверджує ці суми, то не факт, що Казначейство протягом трьох операційних днів здійснить перерахування коштів на рахунок платника податків. Оскільки в Казначейства просто може не бути на це «вільних коштів», або якщо ці кошти і є, то в жодному нормативному акті не передбачена черговість, пріоритетність здійснення Казначейством таких транзакцій. Як бачимо, чинне податкове законодавство в частині відшкодування ПДВ доволі обмежує реальні способи стягнення платниками ПДВ заявлених до відшкодування грошових коштів.

Яковлев Г. А.

магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

науковий керівник: Т. Г. Бондарук,

доктор економічних наук, професор,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

У комунальній сфері нині нагромадилося багато складних проблем, які потребують якнайшвидшого вирішення, без чого неможливі подальший розвиток нашої країни, її інтеграція у світове господарство, формування соціально орієнтованої і демократичної держави. Комунальний сектор економіки потребує докорінного реформування з метою забезпечення його розвитку, формування ринкових механізмів господарювання, зміцнення матеріально-технічної та фінансової бази, забезпечення прибутковості комунальних підприємств.

Житлово-комунальне господарство – це багатогалузевий комплекс, що охоплює власне житло, теплопостачання, водопостачання, водовідведення, благоустрій, дороги і мости тощо, а також ритуальні послуги [1, с. 293–294].

Існуючі сьогодні найбільші житлово-комунальні господарства є збитковими. Постає питання, чому рівень цих господарств настільки низький? Адже їх фінансує держава. Відповідь одразу можна побачити у питанні, бо саме ставлення держави та керівників цих підприємств безпосередньо впливає на їхній стан. Таке недбале ставлення призвело до низки проблем житлово-комунальної галузі, головними з яких є:

У подальшому слід здійснити формалізацію та комп'ютерну реалізацію побудованої когнітивної карти.

Список використаних джерел

1. Найссер В. У. Когнитивные карты как схемы [Электронный ресурс] / В. У. Найссер. – Режим доступа : <http://www.psychology-online.net/articles/doc-694.html>
2. Максимов В. И. Когнитивные технологии для поддержки принятия управленческих решений [Электронный ресурс] / В. И. Максимов, Е. К. Корноушенко, С. В. Качаев. – Режим доступа : <http://www.iis.ru/events/19981130/maximov.ru.html>
3. Перхун Л.П. Адаптивне програмно-цільове управління товарними ринками / Л.П. Перхун // Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 11 листоп. 2015 р. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агенство». – С. 123–125.
4. Савощенко А. С. Інфраструктура товарного ринку : навч. посіб. / А. С. Савощенко. – К. : КНЕУ, 2007 – 376 с.

Т. О. Каменська,

доктор економічних наук, доцент,

завідувач Національного центру обліку та аудиту,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

У сучасних умовах розвитку корпоративного управління для великих та суспільно значущих підприємств суттєво посилюються цілі, функції та завдання наглядової ради. Від членів наглядових рад, особливо незалежних, сьогодні очікують більш повного виконання всього спектру їх обов'язків, вже не обмежуючи його аналізом і затвердженням бізнес-рішень і угод.

Вимоги до роботи членів наглядової ради передбачають виконання ним директивних, наглядових і моніторингових функцій щодо роботи виконавчого керівництва, а також систем управління ризиками, систем внутрішнього контролю, корпоративного управління й ефективності управління роботою підприємства. Члени наглядової ради також повинні контролювати аспект дотримання підприємством законодавства, нормативних документів, надання достовірної фінансової

звітності та збереження активів. Такими функціями, які визначаються у внутрішніх документах з діяльності наглядової ради можуть бути:

- стратегічне планування: аналіз / схвалення корпоративних планів, стратегій і цілей;
- моніторинг виконання планів і ефективності роботи: підприємства та виконавчого керівництва;
- управління ризиками: система управління ризиками, ризики, властиві бізнесу, і заходи щодо їх зниження;
- система внутрішнього контролю: корпоративне середовище, політики і процедури, що забезпечують достовірність фінансової звітності, дотримання законодавства, внутрішніх нормативних документів і договірних зобов'язань;
- програми ділової поведінки й етики та багато інших.

Безпосередньо за поточне управління підприємством, у тому числі в перерахованих вище сферах, відповідає виконавче керівництво. Наглядова рада здійснює моніторинг і несе відповідальність за те, що виконавче керівництво виконує свої обов'язки й управляє підприємством в інтересах акціонерів.

Оскільки якісно виконати весь спектр моніторингових функцій, покладених на членів наглядової ради, дуже складно, актуальним стає залучення незалежних експертів. Такими професійними експертами, здатними ефективно сприяти членам наглядової ради у виконанні моніторингових функцій, може стати служба внутрішнього аудиту. Зазвичай вона створюється як підрозділ підприємства, адміністративно підпорядковується виконавчому керівнику, але функціонально відповідає перед наглядовою радою. Функціональна підпорядкованість служби внутрішнього аудиту наглядовій раді підтримує організаційну незалежність і об'єктивність внутрішніх аудиторів.

За правильно організованої роботи служби внутрішнього аудиту та забезпеченні її ресурсами (в тому числі кваліфікованими кадрами), достатніми для дотримання стандартів внутрішнього аудиту, члени наглядової ради отримують такі переваги:

- наглядова рада може фактично делегувати більшість своїх моніторингових і наглядових функцій службі внутрішнього аудиту, функціонально їй підзвітної;
- внутрішній аудит може служити для наглядової ради джерелом об'єктивної і незалежної від виконавчого керівництва інформації про працездатність та ефективність систем управління ризиками, внутрішнього контролю й корпоративного управління, відповідальність за моніторинг яких покладено на наглядову раду.

Документальна перевірка проводиться у випадках, передбачених п. 200.11 ПК, а камеральна – протягом 30 к. д. після закінчення строку подання декларації.

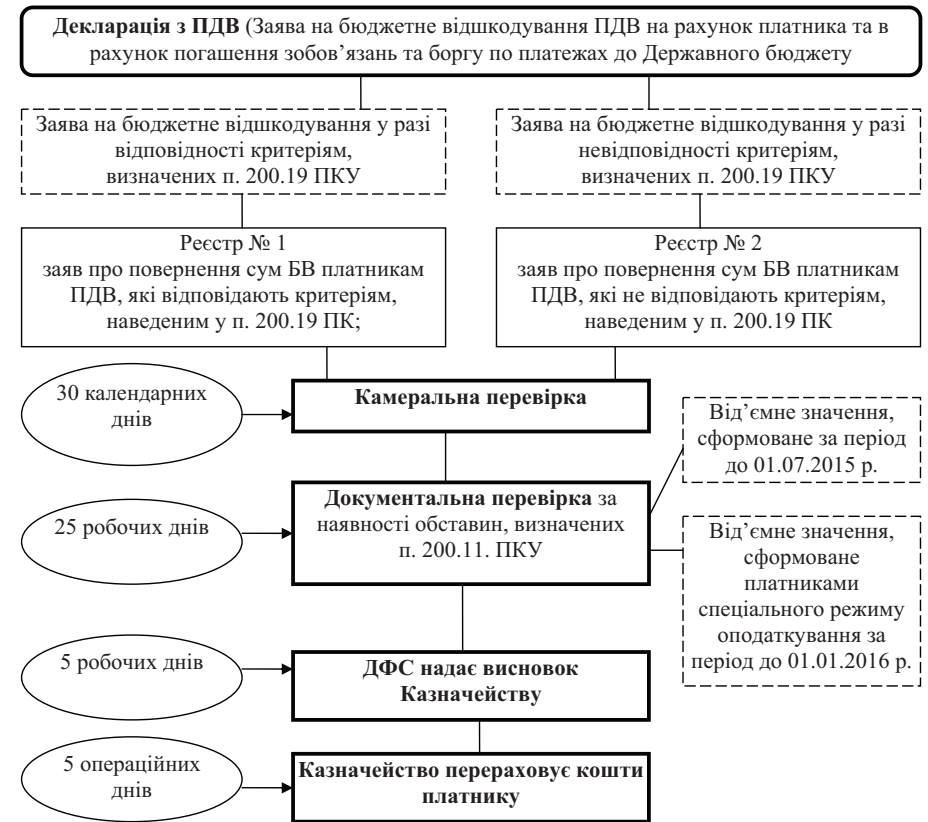

Рисунок 1. Схема бюджетного відшкодування податку на додану вартість у 2016 році

Отже, підсумовуючи, варто зазначити, що в процедурі бюджетного відшкодування ПДВ найпроблемнішим залишається питання позитивного висновку органів ДФС про суми заявлені до відшкодування. За практикою минулих років платники ПДВ змушені були у судовому порядку оскаржувати рішення контролюючих органів про завищення сум до відшкодування. А це для суб'єктів господарювання – незаплановані витрати часу, фінансів та ресурсів. Та навіть, якщо органи ДФС підтвердили суми, заявлені до відшкодування,

2) включений до Єдиного державного реєстру (далі – ЄДР), при цьому до реєстру не внесено запис: про відсутність підтвердження відомостей про нього; про його відсутність за місцезнаходженням (місцем проживання); прийняття рішення про припинення діяльності юридичної особи, підприємницької діяльності фізичної особи; визнання повністю або частково недійсними статутних документів юридичної особи або змін до цих документів; припинення державної реєстрації юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи, якщо відсутні рішення або відомості, на підставі яких проводиться ця процедура;

3) має у власності необоротні активи, залишкова вартість яких на звітну дату за даними податкового обліку втриє перевищує суму, заявлену до БВ, або одержав від банку фінансову гарантію на один рік, що діє із дня подання заяви про повернення суми БВ, а також здійснює експортні поставки, питома вага яких за останні 12 послідовних звітних періодів становить не менше 40 % загального обсягу поставок.

Дані про відповідність зазначеним критеріям відображаються в таблицях 1-3 додатка 4 до податкової декларації за звітний період, у якому платник ПДВ заявляє бюджетне відшкодування. Схему бюджетного відшкодування ПДВ, яка розпочала діяти з 01.02.2016 року та чинна по теперішній час наведено на рисунку 1.

Перевірка відповідності платника зазначеним критеріям здійснюється протягом 15 календарних днів (далі – к. д.), що настають за останнім днем подання декларації, за той звітний період, у якому заявлено БВ. Якщо платник не відповідає вищевказаним критеріям, тоді протягом 17 к. д. після закінчення строку подання декларації орган Державної фіскальної служби (далі – ДФС) повинен направити йому рішення з детальним поясненням і розрахунками за критеріями, які, на думку контролюючого органу, не виконуються. Якщо протягом цих 17 к. д. рішення платнику не надіслане, тоді за замовчуванням вважається, що він відповідає встановленим критеріям і має право на БВ (п. 200.21 ПК).

Для одержання БВ платник ПДВ повинен подати разом із декларацією за звітний період заяву за формою додатка 4 до декларації. Ці заяви повинні автоматично вноситися до відповідного реєстру протягом операційного дня їх одержання в хронологічному порядку. Форми реєстрів і порядок їх ведення затверджуються Кабінетом Міністрів України, а самі реєстри розміщуються на сайті ДФС.

Як бачимо з наведеної схеми, платники ПДВ, які мають право на БВ і подали відповідну заяву, одержують його, тільки якщо за результатами камеральної перевірки орган ДФС погодить заявлену суму.

Основні завдання та відповідальність внутрішніх аудиторів напряму пов'язані з найважливішими функціями наглядової ради:

- 1) управління ризиками;
- 2) система внутрішнього контролю;
- 3) корпоративне управління (оцінка ефективності).

Тому в умовах розширення обов'язків членів наглядових рад і єдності основних сфер їх відповідальності з функціями служби внутрішнього аудиту, остання стає значним резервом для наглядових рад, здатним принести користь підприємству і акціонерам. Однак у сучасній практиці вітчизняних підприємств впровадження служби внутрішнього аудиту стикається з деякими труднощами:

- ставлення власників і менеджменту підприємства до питання розподілу повноважень і відповідальності за контроль. Функції внутрішнього аудиту не передбачають, що саме цей підрозділ несе повну відповідальність за побудову системи внутрішнього контролю на підприємстві. Створення ефективної системи внутрішнього контролю можливо тільки в тому випадку, коли сам менеджмент бере на себе провідну роль у цьому процесі, приділяючи належну увагу питанням впровадження і розвитку внутрішнього контролю.

- ставленням до контролю як до механізму, що дозволяє виявити й оцінити усі події, які негативним чином вплинули на досягнення підприємством власних цілей. Такий підхід ускладнює діяльність служби внутрішнього аудиту, бо в деяких випадках викликає протидію проведенню аудиторської перевірки. Крім того, цей підхід обумовлює орієнтацію менеджменту на ретроспективний, а не на превентивний контроль.

- підхід менеджменту і власників підприємства, відповідно до якого цінність внутрішнього аудиту зіставляється з витратами на утримання цієї служби. Однак необхідно враховувати, що рекомендації внутрішніх аудиторів знижують ризики втрат або настання інших несприятливих для підприємства подій, але оцінити ці ризики як до виконання рекомендацій аудиторів, так і після можливо не завжди. Важливо усвідомлювати, що часто ефект від аудиторських рекомендацій проявляється на великому часовому інтервалі, який виникає від моменту виконання рекомендацій до моменту появи помітного впливу на показники діяльності того чи іншого підрозділу або бізнесу в цілому.

- дефіцит кваліфікованих фахівців. У першу чергу це зумовлено відносною молодістю професії і, як наслідок, відсутністю серйозної базової освіти для внутрішніх аудиторів, які починають свій професійний шлях.

Отже, створення та підтримка системи внутрішнього контролю є однією з ключових завдань менеджменту підприємства. При цьому завдання внутрішнього аудиту полягає в незалежній оцінці ефективності цієї системи і виробленні рекомендацій щодо її вдосконалення. Вироблення рекомендацій передбачає не тільки діяльність з розробки коригувальних заходів, але і такий ефективний механізм, як внутрішній консалтинг. Внутрішні аудиторі як професіонали у сфері внутрішнього контролю здатні надати виконавчому керівництву і власникам бізнес-процесів консультації з питань підвищення ефективності системи внутрішнього контролю, що буде мати превентивний характер для виявлення майбутніх проблем. Налагоджена система внутрішнього контролю та побудовані інформаційні канали зворотного зв'язку сприятимуть більш адекватному й ефективному процесу досягнення основних цілей підприємства та належному виконанню своїх функцій членами наглядової ради підприємства.

О. В. Карабанова,
аспірант,

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*

ЗАСТОСУВАННЯ СТИСТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ ОЦІНЦІ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАСЕЛЕННЯ

Трудовий потенціал населення є ключовим фактором побудови конкурентоспроможної економіки та досягнення суспільно-економічного комфорту кожного громадянина країни. Оцінювання трудового потенціалу вимагає застосування арсеналу методів, прийомів, підходів до вивчення досліджуваного явища. Перехід до нової моделі суспільного розвитку у системі світових взаємин обумовлює важливість та своєчасність досліджень зазначеної проблеми.

Дослідження проблем розвитку та використання трудового потенціалу ніколи не втрачало своєї актуальності й перебувало в центрі уваги багатьох учених: З. Бараник, Д. Богиня, О. Бугуцький, Б. Генкін, М. Голдін, В. Діесперов, М. Долішній, С. Дуда, Г. Звонівська, В. Злупко, О. Котляр, Г. Купалова, В. Лишиленко, Є. Лібанова, І. Лукінов, П. Саблук, С. Сембер, Н. Юрчак, К. Якуба та ін.

У економічній теорії методом дослідження явищ та процесів прийнято вважати засіб пізнання як певну сукупність або комплекс прийомів і операцій з метою теоретичного відтворення економічної

У часи української незалежності однією з головних проблем в адмініструванні ПДВ є бюджетне відшкодування. Це пов'язане з тим, що сам механізм такого відшкодування був непрозорим для платників податку, окрім того, регулювався у ручному режимі з боку контролюючих органів (тобто «живі кошти») у вигляді відшкодувань із державного бюджету отримували тільки ті платники ПДВ, які були наближені до вищих топ-менеджерів управління країною).

Сама процедура відшкодування ПДВ в теорії уявляється доволі простою та швидкою. Однак у практичній діяльності є два величезних камені спотикання: підтвердження сум контролюючими органами до відшкодування та перерахунок Казначейством коштів на рахунок платника податків.

Заявити на бюджетне відшкодування (далі – БВ) мають право платники ПДВ, які відображають у рядку 19 податкової декларації з ПДВ за звітний період від'ємне значення. Його сума враховується спочатку у зменшення податкового боргу з ПДВ (за наявності), який виник у попередніх звітних періодах, у т.ч. розстроченого або простроченого (ряд. 20.1 декларації), у частині, що не перевищує ліміту реєстрації, розрахованого згідно з п. 200¹.3 ПК (далі – показник Σ Накл), на дату подання декларації (службове поле ряд. 19.1 декларації). Якщо податковий борг відсутній, від'ємне значення підлягає бюджетному відшкодуванню у сумі ПДВ, фактично сплаченій одержувачем товарів (послуг) у попередніх або поточному звітному періоді постачальникам або до бюджету, у частині, що не перевищує показник Σ Накл на дату подання декларації (ряд. 20.2 (20.2.1, 20.2.2) декларації), та / або переноситься до складу податкового кредиту наступного звітного періоду (ряд. 21 декларації). Інформацію про показник Σ Накл можна одержати, направивши запит до системи електронного адміністрування ПДВ. У податковій декларації з ПДВ цей показник відображається в службовому полі рядка 19.1.

Платник ПДВ може вибрати напрям використання суми БВ:

- до повернення на поточний рахунок – для цього сума БВ вказується повністю або частково в рядку 20.2.1 декларації;
- та / або в рахунок сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу за іншими платежами в державний бюджет (тобто не тільки в рахунок погашення податкових зобов'язань із ПДВ) – для цього сума БВ відображається в рядку 20.2.2 декларації.

Претендувати на бюджетне відшкодування може платник ПДВ, який відповідає одночасно таким критеріям (пп. 200.19.1–200.19.3 ПК):

- 1) не перебуває в судових процедурах банкрутства;

Список використаних джерел

1. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР (зі змінами та доповненнями).
2. Потривасва Н. В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект / Н. В. Потривасва // Економічний форум. – 2014. – № 1.
3. Островерха Р.Е. Організація обліку : навч. посіб. / Р.Е. Островерха. – К. : Центр учбової л-ри, 2012. – 568 с.
4. Крищенко К. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління оплатою праці / К. Крищенко // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 6. – С. 9–16.
5. Солодка Я. Удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці [Електронний ресурс] / Я. Солодка, Л. Мельянова. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2014_12_16_lutsk/sekcija_5_2014_12_16/udoshkonennja_organizaciji_obliku_rozrakhunkiv_z_oplati_praci/78-1-0-1181
6. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс], затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР із змінами та доповненнями – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
7. Про соціально-економічне становище України, січень – липень 2016 року: доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm. – Назва з титул. екрану.

О. А. Юрченко,

кандидат економічних наук,

в. о. доцента кафедри бухгалтерського обліку,

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

МЕХАНІЗМ БЮДЖЕТНОГО ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Вагоме місце у загальній системі оподаткування посідає податок на додану вартість (далі – ПДВ). Цей податок охоплює переважно більшість суб'єктів господарювання, окрім того забезпечує значну частку податкових надходжень до державного бюджету України. Зважаючи на значущість ПДВ для наповнення бюджету, питання про підвищення ефективності його справляння завжди стояло на порядку денному не лише практиків, а й науковців.

системи, її законів і суперечностей. Застосування науково обґрунтованих методів дослідження є запорукою результативності та достовірності процесу, що вивчається, гарантує отримання нових знань.

Через складність та багатоаспектність трудового потенціалу методичні підходи його оцінювання та аналізу мають включати сукупність методів дослідження. Вони ґрунтуються на застосуванні загальних методів пізнання, системи загальнонаукових та спеціальних методах дослідження, а також економіко-математичних та статистичних методах. Статистичні методи супроводжується аналізом визначеної площини числових даних, що характеризують певний стан чи ситуацію щодо розвитку трудового потенціалу. Зокрема описовий статистичний метод передбачає використання статистичних таблиць, графіків, діаграм, аналіз рядів динаміки, використання низки абсолютних та відносних величин розвитку трудового потенціалу. Статистичні методи покликані виявити та оцінити вплив основних чинників (демографічних, соціально-економічних) на рівень трудового потенціалу, його якість в окремому регіоні і країні в цілому.

Прогнозування є важливим методом дослідження трудового потенціалу та передбачає використання величезної кількості методів, зокрема інтуїтивних і формалізованих (екстраполяції, моделювання). При відборі методів прогнозування потрібно керуватись такими критеріями: поєднання суб'єктивної цінності й об'єктивної значущості оцінок; чітке застосування оцінок, яке не допускає різних тлумачень щодо вибору методів; створення можливості накопичення статистичної інформації та її використання для прогнозування [5, с. 244].

С. Сембер ґрунтовно дослідив метод прогнозування та зазначає, що воно базується на одному з двох методів роботи з часовими рядами, а саме методі Бокса-Дженкінса, що переважно використовується для короткострокового прогнозування, та методі із застосуванням економетричної моделі, в якій змінна специфікується як ендогенна і є частиною всієї моделі [4, с. 89–114].

У дослідженні Л. Згалат-Лозинської запропонована методика прогнозування стану використання трудового потенціалу. Вона ґрунтується на аналізі впливу тенденцій демографічного розвитку на процес формування трудового потенціалу та його якісні параметри, характеристики й прогнозуванні змін розподілу трудового потенціалу за видами економічної діяльності, визначенні основних прогнозних значень показників реалізації трудового потенціалу та коригуванні їх відповідно до тенденцій макроекономічного розвитку і змін суспільної продуктивності праці [1, с. 11].

Отже, прогнозування – надзвичайно важливий метод дослідження трудового потенціалу, оскільки виявлені прогнозні тенденції визначають головні напрями державної політики у сфері відтворення трудового потенціалу і є основою для розробки механізму регулювання та використання трудового потенціалу країни та її регіонів.

Найбільш поширеним при дослідженнях трудового потенціалу є економічне моделювання, що являє собою здійснений за допомогою математики та економетрики формалізований опис економічних процесів і явищ, структура якого відтворює в абстрактній формі реальну картину економічного життя [2, с. 546].

С. Сембер при дослідженнях трудового потенціалу виділив такі моделі [5, с. 93–95]: історичні; моделі якісного вибору; моделі зі змінними параметрами; моделі технічного росту, які враховують ефективність різних поколінь техніки; динамічні моделі; моделі вибору між працею і відпочинком; економічні моделі розміщення; лінійні ймовірнісні моделі; двосекторні моделі економічного росту; моделі економічного росту Харрода-Домара та інші [3, с. 116].

Статистичні та економіко-математичні моделі дослідження трудового потенціалу розроблені в працях В. Приймака, зокрема це: модель прогнозування освітнього рівня населення регіону з урахуванням реформ у системі освіти; модель прогнозування природного руху населення регіону з використанням для цього коефіцієнтів смертності; модель динамічного програмування розрахунку плану набору у вищі навчальні заклади регіону з урахуванням спеціальності, перерви в навчанні тощо; модель прогнозування кількості безробітних з урахуванням сезонних змін на ринку праці; модель прогнозування зайнятості населення [3, с. 7].

Отже, основними методами оцінювання трудового потенціалу можна вважати статистичні та економіко-математичні моделі. Статистичний інструментарій оцінювання трудового потенціалу є диференційованим, а підбір методу залежить від наявного інформаційного забезпечення і мети дослідження. Основний результат застосування статистичних методів полягає в об'єктивній оцінці трудового потенціалу, його соціально-економічних особливостей, що вельми необхідно при розробці стратегії розвитку економіки України.

на формування й визначення обсягів доходу. Тому модернізація цього процесу повинна проходити вчасно й не мати вище зазначених проблем. Від самого початку організація внутрішньогосподарського контролю повинна забезпечувати чітку постановку завдань автоматизації обліку праці та її оплати та не потребувати затрат часу на зайве заповнення документації, адже це прискорить обробку інформації та визначить оперативність прийняття рішень.

Організація оплати праці на підприємстві – це сукупність дій, метою яких є забезпечення визначення величини заробітної плати, принципів її нарахування, строків виплати, диференціації, співвідношення з іншими показниками діяльності підприємства тощо [3, с. 174]. Внутрішньогосподарський контроль обліку праці та заробітної плати має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці, повному використанню робочого часу, а також правильному обчисленню чисельності працівників для обліку заробітної плати з метою оподаткування. Для цього на підприємстві мають бути чітко розподілені функції контролю та обліку між відділами [4].

При організації внутрішньогосподарського контролю обліку оплати праці потрібно керуватися його основними завданнями, основними з яких є [5]:

- чітка регламентація організації праці на підприємстві;
- контроль за використанням робочого часу та зростанням продуктивності праці;
- облік і контроль за використанням фонду заробітної плати та іншими грошовими коштами, які виділяють для оплати праці працівників підприємства;
- своєчасне і правильне визначення сум нарахованої заробітної плати й відрахувань органам соціального страхування та віднесення їх на собівартість продукції (робіт, послуг), а також на інші витрати;
- здійснення у встановлені терміни всіх розрахунків з працівниками і службовцями із заробітної плати та інших виплат;
- впровадження мотивації праці працівників.

Для виконання цих завдань необхідно, перш за все, організувати внутрішньогосподарський контроль та облік особового складу підприємства та його робочого часу із суворим дотриманням законодавства про працю. На етапі розвитку вітчизняної економіки організація контролю і обліку заробітної плати має безліч проблем, шляхи їх вирішення будемо розглядати в наступних публікаціях.

Адже якби інтеграція відбулася саме сьогодні, то десятки мільйонів українців за наявних заробітків були б просто розчавлені європейськими цінами [2]. Така думка обґрунтовано підтверджується останніми статистичними показниками, наведеними в табл. 1. Незважаючи на офіційне незначне зниження кількості зареєстрованих безробітних, фактичні дані вказують на протилежне, реальна середньомісячна заробітна плата одного працівника суттєво зменшилась, а індекс споживчих цін зростає. Тому цю проблему необхідно вирішувати шляхом встановлення відповідності між затратами праці робітника, їх оплатою та сьогоднішніми витратами на життя.

Таблиця 1

Основні показники соціально-економічного розвитку України

Показники	Фактично за січень – липень 2016 р.	Темпи зростання (зниження), %			
		липень 2016 р. до		січень – липень 2016 р. до січня – липня 2015 р.	довідково: січень – липень 2015 р. до січня – липня 2014 р.
		червня 2016 р.	липня 2015 р.		
Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб	369,7	95,1	86,5	x	x
Середньомісячна заробітна плата одного працівника:					
– номінальна, грн	4839 ¹	107,1 ²	124,1 ³	125,0 ¹	115,0 ¹
– реальна, %	x	107,2 ²	117,3 ³	106,1 ¹	76,1 ¹
Заборгованість з виплати заробітної плати, усього ⁴ , млн грн	1967,6	105,4	102,7	x	x
Індекс споживчих цін	x	99,9	107,9	116,5	149,1
Індекс цін виробників промислової продукції	x	104,3	118,3	115,5	141,7

¹ Дані за січень – червень.

² Червень 2016 р. у % до травня 2016 р.

³ Червень 2016 р. у % до червня 2015 р.

⁴ Станом на 1 липня.

Організація внутрішньогосподарського контролю обліку праці та її оплати є дуже відповідальною ділянкою, правильність його оцінок та ефективність прийняття рішень керівництвом впливають на результативність праці робітників, витрати підприємства та, відповідно,

Список використаних джерел

1. Згалат-Лозинська Л. О. Економічний механізм ефективного використання трудового потенціалу за умов формування ринкових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / Л. О. Згалат-Лозинська. – К., 2002. – 20 с.
2. Історія економічних учень : [підруч.] : у 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – К.: Знання, 2006. – 582 с.
3. Приймак В. С. Регулювання трансформації трудового потенціалу в регіональній системі ринку праці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економ. наук: спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / В. С. Приймак. – Львів, 2005. – 36 с.
4. Сембер С. Трудовий потенціал обласного центру в умовах перехідної економіки (на матеріалах міста Ужгорода) / С. Сембер ; НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; відп. ред. М. І. Долішній. – Ужгород, 2001. – 162 с.
5. Юрчак Н. В. Методи прогнозування у вивченні проблем зайнятості населення (на прикладі Івано-Франківської області) / Н. В. Юрчак // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Соціальні аспекти регіональної політики : зб. наук. праць. – Вип. ІХ. – Львів : ІРД, 1999. – С. 242–252.

Г. С. Кизименко,
*заступник директора Департаменту роботи з
персоналом
та організаційного розвитку Міністерства фінансів
України,
аспірант Науково-дослідного фінансового інституту
Державної навчально-наукової установи
«Академія фінансового управління»,
м. Київ*

ФУНКЦІОНАЛЬНА І АДМІНІСТРАТИВНА ПІДЗВІТНІСТЬ ВНУТРІШНІХ АУДИТОРІВ МІНІСТЕРСТВ В УМОВАХ МОЖЛИВОГО КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

У 2011 році Кабінет Міністрів України затвердив Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади [1] (далі – Порядок № 1001). Зазначений порядок було розроблено на виконання частини третьої ст. 26 Бюджетного кодексу України [2].

Відповідно до п. 2 Порядку № 1001, об'єктами внутрішнього аудиту є діяльність центрального органу виконавчої влади (далі – ЦОВВ), його територіальних органів та бюджетних установ в повному обсязі або з окремих питань (на окремих етапах) та заходи, що здійснюються його керівником для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю (дотримання принципів законності та ефективного використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, виконання завдань, планів і дотримання вимог щодо діяльності ЦОВВ, його територіальних органів та бюджетних установ, а також підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління міністерств, інших ЦОВВ).

Основні завдання підрозділу внутрішнього аудиту (далі – ПВА), передбачені у п. 4 Порядку № 1001 [1], полягають у наданні керівникові ЦОВВ, його територіального органу та бюджетної установи об'єктивних і незалежних висновків та рекомендацій щодо: функціонування системи внутрішнього контролю та її удосконалення; удосконалення системи управління; запобігання фактам незаконного, неефективного та

О. В. Щирська,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Протягом останніх років весь світ поринув у процес інновацій, який не оминув організацію внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств в розрізі оплати праці. Організація внутрішньогосподарського контролю обліку заробітної плати є одним із вагомих аспектів життєдіяльності будь-якого підприємства, адже стимулює продуктивності праці. Правильно дібрана система заробітної плати, яка враховує особливості трудового процесу, завдання, що стоять перед конкретним робочим місцем, професію та кваліфікацію робітника, його особисті інтереси, є ефективними організаційними засобами і мотивуючими факторами. Тому аналіз практики організації заробітної плати, що включає й оцінювання ефективності використовуваних форм і систем, повинен провадитися систематично та кваліфіковано, що сприятиме підвищенню результатів виробництва, оптимальному поєднанню інтересів найманого працівника і підприємця (власника).

Детальний розгляд цього питання міститься в роботах таких учених, як О. Андросова, Ф. Бутинець, М. Волгін, Л. Гавриловська, Н. Гапоненко, Т. Головка, Д. Карпукін, О. Кантаєва, Ю. Маневич, М. Мошенський, Н. Потриваєва, Г. Семенов, Ю. Сотченко та ін. На жаль, результати досліджень не завжди застосовуються на практиці. Найбільш поширеною проблемою є те, що трансформація в економіці відбувається швидше ніж процес актуалізації питань внутрішньогосподарського контролю, включаючи і його організацію.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1]. Наразі оплата праці не лише не покриває зусиль працівника щодо здійснення його службових обов'язків, а й не може хоча б на 30% забезпечити його добробут. На думку Н. Потриваєвої, інтеграція до Європи неможлива без підвищення рівня життя громадян України, забезпечення їх першочергових і духовних потреб на високому рівні.

економіки та становлення інформаційного суспільства відбувається трансформація теорії та практики бухгалтерського обліку. З розвитком інформаційних технологій розвиваються нові погляди на бухгалтерський облік. Така ситуація зумовлює необхідність перегляду теоретико-методологічних основ бухгалтерського обліку для забезпечення його адекватності потребам користувачів бухгалтерської інформації на основі врахування змін, що відбуваються в економічній системі. Національна економіка України перейшла в стан, який теорією бухгалтерського обліку не досліджувався. Виникли завдання, вирішення яких вимагає створення Концепції розвитку бухгалтерського обліку в глобальному інформаційному суспільстві як ідеології та державного документа на основі нової парадигми, формування якої зумовлено змінами в суспільстві.

На відміну від України, у більшості пострадянських країн (Росія, Молдова, Казахстан та ін.) такі концептуальні документи прийняті, а їх положення направлені на адаптоване до національних потреб запровадження МСФЗ. Система бухгалтерського обліку є єдиним з найбільш важливих елементів ринкової інфраструктури, що пов'язує в єдине інформаційне середовище дані за кожним суб'єктом господарювання, видами економічної діяльності, економікою в цілому. Розвиток бізнесу, його транснаціоналізація внаслідок глобалізації, поява нових організаційно-правових форм господарювання, які виходять за межі національної економіки, вимагають розробки та запровадження Концепції розвитку бухгалтерського обліку в Україні в умовах становлення глобального інформаційного суспільства як цілісної, ефективно діючої підсистеми управління національною економікою з сучасним нормативно-правовим, інформаційно-методичним, методологічним та програмно-технологічним потенціалом, який підлягає постійному вдосконаленню та динамічному розвитку.

Отже, суспільно-еволюційні зміни, економіко-реформаторські перетворення, відсутність концепції подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні, криза сучасної облікової теорії спричинили проблему невідповідності теоретико-методологічного забезпечення розвитку бухгалтерського обліку суспільно-економічним реаліям. Національна економіка України перейшла в стан формування глобального інформаційного суспільства, який теорією бухгалтерського обліку не досліджувався. Виникли завдання, вирішення яких вимагає створення Концепції розвитку бухгалтерського обліку в Україні в умовах становлення глобального інформаційного суспільства як ідеології та державного документа на основі новітньої парадигми, формування якої зумовлено змінами в суспільстві.

нерезультативного використання бюджетних коштів; запобігання виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності ЦОВВ, його територіального органу та бюджетної установи. Іншими словами, ПВА у системі міністерств та інших ЦОВВ утворені задля надання поради керівникові для прийняття ним правильних управлінських рішень, а також для повідомлення про факти допущених ним або іншими працівниками порушень.

Відповідно до п. 9 Порядку № 1001 [1], керівник ПВА підпорядковується і звітує безпосередньо керівникові ЦОВВ, його територіального органу та бюджетної установи та може входити до складу колегії такого органу (інших дорадчих органів).

Отже, зазначеним порядком Кабінет Міністрів України закріпив, що ПВА безпосередньо підпорядковується і звітує перед керівником органу, а не перед будь-якою іншою особою чи органом. Разом з тим, слід зазначити, що Порядком № 1001 не передбачено особливості підпорядкування і підзвітності керівника ПВА в органах, керівник якого є політичною фігурою і належить до членів Уряду.

Відсутність чіткості у цьому питанні та його не повне розкриття у чинному законодавстві створило підґрунтя для неузгодженості аспектів функціональної та адміністративної підзвітності внутрішніх аудиторів міністерств і навіть до конфлікту інтересів у цій сфері. Так, із прийняттям Закону України «Про державну службу» [3], який набув чинності 01.05.2016 р., було внесено зміни до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [4], якими передбачено запровадження у міністерстві нової посади – державного секретаря та внесено зміни до повноважень міністра. Зокрема до повноважень державного секретаря, згідно зі ст. 10 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [4], віднесено:

– затвердження, за погодженням із ЦОВВ, що забезпечує формування державної бюджетної політики, штатного розпису та кошторису міністерства;

– призначення на посаду та звільнення з посади керівників підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління міністерства;

– притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління відповідного міністерства;

– призначення на посади та звільнення з посад у порядку, передбаченому законодавством про державну службу, державних службовців апарату міністерства, присвоєння їм рангів державних

службовців, приймання рішення щодо їх заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності;

– прийняття на роботу та звільнення з роботи у порядку, передбаченому законодавством про працю, працівників апарату міністерства, прийняття рішення щодо їх заохочення, притягнення до дисциплінарної відповідальності;

– призначення на посади керівників територіальних органів міністерства та їх заступників і звільняє їх з посад.

Як бачимо, законодавець наділив державного секретаря міністерства владними повноваженнями і функціями щодо розпорядження бюджетними коштами, призначення на посаду та звільнення з посад працівників міністерства, у тому числі внутрішніх аудиторів, та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності.

Щодо повноважень міністра, то відповідно до ст. 8 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [4] міністр як член Кабінету Міністрів України здійснює повноваження щодо спрямування та координації діяльності ЦОВВ і як керівник міністерства очолює міністерство та здійснює керівництво його діяльністю. Унаслідок змін, які було внесено до зазначеної статті Законом України «Про державну службу», до повноважень міністра не належать функції щодо призначення на посаду та звільнення з посад усіх працівників міністерства, у тому числі й працівників ПВА та патронатної служби, яка створюється безпосередньо для забезпечення діяльності міністра. Ці повноваження є тільки у державного секретаря міністерства. Таким чином, можна заключити, що із внесенням зазначених змін керівник міністерства – Міністр – стає політичною фігурою, яка не має повноважень і відповідальності за управління бюджетними коштами конкретного міністерства.

Зазначені вище зміни не торкнулися інших ЦОВВ, їх територіальних органів та бюджетних установ, які належать до сфери управління міністерств та інших територіальних органів виконавчої влади, оскільки повноваження розпоряджатися бюджетними коштами, приймати на роботу працівників та звільняти їх з роботи, а також притягувати до дисциплінарної відповідальності залишилися у керівника ЦОВВ. У такому випадку підстав для конфлікту інтересів немає. На відміну від ПВА міністерств, у ЦОВВ цей підрозділ є адміністративно підзвітним і безпосередньо підпорядковується керівникові органу у структурі його управління, яка сприяє щоденній діяльності функції внутрішнього аудиту у системі ЦОВВ.

У зв'язку з цим 12.05.2011 р. Верховною Радою був прийнятий закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 3332-VI, яким була введена в дію стаття 12-1 «Застосування Міжнародних стандартів». Відповідно до п. 2 ст. 12-1, передбачена обов'язковість застосування МСФЗ для складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічних акціонерних товариств, банків, страховиків, а також підприємств, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Всі інші підприємства (згідно з п.3 ст. 12-1 цього ж Закону) можуть використовувати МСФЗ для складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності на підставі самостійного рішення.

Отже, в Україні закладена нормативно-правова база для подальшого реформування бухгалтерського обліку вітчизняних підприємств на основі МСФЗ. Аналіз прийнятих законодавчих актів та нормативних документів свідчить, що покладені в їх основу МСФЗ і вітчизняні наукові розробки з питань розвитку бухгалтерського обліку в нашій країні мають переважно регуляторний характер та направлені здебільшого на організацію практичної сторони ведення обліку обліку. В цих документах відсутнє теоретико-методологічне, теоретичне підґрунтя принципів положень, що мають бути покладені в основу раціональної побудови системи бухгалтерського обліку в Україні. Отже, реформування бухгалтерського обліку в Україні здійснюється без належного теоретичного обґрунтування.

Розвиток і поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів які характеризують сучасну міжнародну економіку, сприяють формуванню принципово нових вимог до інформатизації суспільства. Сучасний період розвитку економіки України пов'язаний з пошуком стійкого руху до інформаційного суспільства. Свідченням цього є прийнятий Верховною радою Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» в якому, визначено національну політику інформаційного суспільства в нашій країні. Тому одним із головних пріоритетів розвитку вітчизняного суспільства є його інформатизація як на рівні держави, так і на локальному рівні підприємств. Інформація в системі управління відіграє важливу роль. Існуюча на сьогодні система бухгалтерського обліку в умовах формування глобального інформаційного суспільства не забезпечує надання користувачам необхідної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Про це свідчить як критика існуючої системи бухгалтерського обліку внутрішніх та зовнішніх користувачів облікової інформації, так і критика з боку представників бухгалтерського наукового співтовариства. В умовах глобалізації

зарубіжних і вітчизняних учених. У працях, присвячених розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні, основна увага ученими приділялася його реформуванню й обґрунтуванню необхідності застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ). Необхідно зазначити, що реформування системи бухгалтерського обліку з урахуванням МСФЗ, позитивно вплинуло на розширення інформаційних можливостей бухгалтерського обліку. Однак цілий ряд теоретико-методологічних та організаційно-методичних питань удосконалення бухгалтерського обліку в глобальному інформаційному суспільстві залишаються невирішеними і дискусійними. Зокрема серед вітчизняних економістів немає консенсусу щодо теоретико-прогностичних аспектів розвитку бухгалтерського обліку в умовах становлення глобального інформаційного суспільства; вплив на теорію і практику бухгалтерського обліку сучасних економічних теорій та інформаційно-комунікаційних технологій; уточнення принципів та методів бухгалтерського обліку в глобальному інформаційному суспільстві; інституціональне забезпечення розвитку бухгалтерського обліку на міжнародному, регіональному та національному рівнях; плюралізм та неврегульованість облікової методології; удосконалення методологічного інструментарію бухгалтерського обліку як науки; тестування елементів бухгалтерської методології на основі врахування економічної сутності об'єктів глобального інформаційного суспільства; розробка організаційно-методичних аспектів бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, витрат, доходів та фінансових результатів в глобальному інформаційному суспільстві.

Практика реформування бухгалтерського обліку в Україні свідчить про постійне його удосконалення. Відповідно до Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів (затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.1998р. № 1706), Верховною Радою був прийнятий Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», наказами Міністерства фінансів України були затверджені новий План рахунків та Інструкція про його застосування, а також національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку тощо, які наблизили вітчизняну систему бухгалтерського обліку до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів та стандартів. У 2007 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2007р. № 911-р було схвалено Стратегію застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, метою якої визначено удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Крім того, за ст. 22 Бюджетного кодексу України [2], міністерства в особі їх керівників можуть бути головними розпорядниками бюджетних коштів за бюджетними призначеннями, визначеними законом про Державний бюджет України. Тому можна зазначити, що за бюджетним законодавством міністр був і залишається особою, що відповідає за розпорядження бюджетними коштами міністерства.

Неузгодженість позицій бюджетного законодавства і законодавства про державну службу створює підґрунтя для конфлікту інтересів між міністром та державним секретарем міністерства. Кожен із цих посадовців буде «тягнути» на себе ті чи інші функції, зокрема щодо питання підпорядкування і підзвітності внутрішніх аудиторів міністерства. Так, незрозуміло, як розв'язати це питання, якщо у відповідності до вимог Порядку № 1001 керівник ПВА має бути безпосередньо підпорядкований керівнику міністерства – Міністру, який за законом не має відповідальності щодо управління бюджетними коштами.

Вважаємо, що у цьому випадку потрібно узгодити і закріпити відповідними законодавчими актами питання щодо розмежування функціональної і адміністративної підзвітності ПВА міністерств, керуючись положеннями Практичних рекомендацій до Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту (далі – МППВА).

Практичною рекомендацією 1110-1 «Організаційна незалежність» [5] визначено, що **адміністративна підзвітність** – це така підпорядкованість у структурі управління організацією, яка сприяє щоденній діяльності функції внутрішнього аудиту. Адміністративна підзвітність, як правило, включає: складання бюджету та управлінський облік; управління людськими ресурсами, включаючи здійснення оцінки персоналу і компенсаційних виплат; внутрішні взаємодії та інформаційні потоки; адміністрування політик і процедур функції внутрішнього аудиту.

МППВА 1110 «Організаційна незалежність» [6] встановлено, що керівник внутрішнього аудиту повинен звітувати такому рівню керівництва в організації, який дає можливість функції внутрішнього аудиту виконувати свої обов'язки. Керівник внутрішнього аудиту повинен принаймні щорічно надавати раді підтвердження щодо організаційної незалежності функції внутрішнього аудиту.

З огляду на викладене, ефективний спосіб досягнення організаційної незалежності полягатиме в організації функціональної підзвітності керівника внутрішнього аудиту керівнику міністерства – міністру. Таким чином, до Порядку № 1001 доцільно внести зміни і

вказати стосовно особливостей підзвітності ПВА міністерств: функціонально – міністру, а адміністративно – державному секретареві міністерства, який наділений повноваженнями щодо прийому на роботу та звільнення з роботи, а також виплати заробітної плати.

На сьогодні інститут державних секретарів міністерств ще повністю не запрацював. Відповідно до п. 5 розд. XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну службу» [3], повноваження державного секретаря міністерства виконує заступник міністра – керівник апарату, але не довше ніж до 1 січня 2017 року.

Ураховуючи зазначене, законодавець ще має трохи часу, щоб зменшити ризики у частині конфлікту інтересу між міністром і державним секретарем міністерства до їх призначення на посади державної служби, а також розв'язання питань спрямування і координації діяльності ПВА міністерства, його підпорядкування та функціональної і адміністративної підзвітності.

Список використаних джерел

1. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 № 1001 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 75. – Ст. 77.

2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50, 50–51. – Ст. 1778.

3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 4. – Ст. 43.

4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 38. – Ст. 385.

5. Основні положення Міжнародної професійної практики внутрішнього аудиту. Практичні рекомендації. Редакція : травень 2013 року / Пер. з англ. : ВГО «Інститут внутрішніх аудиторів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://na.theia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/Pages/Standards.aspx> .

6. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (Стандарти). Редакція: травень 2013 року / Пер. з англ. : ВГО

М. Т. Щирба,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу;*

І. М. Щирба,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу;*

М. М. Щирба,

*аспірант кафедри економіки підприємств і корпорацій;
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ГЛОБАЛЬНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Економічні перетворення в Україні та процеси формування і розвитку ринкових відносин супроводжується перебудовою господарського механізму і управління на всіх рівнях. Хоча за роки незалежності України і відбулися певні зміни в економічній сфері, однак досі не сформувалася чітка система управління економікою, складовою якої є бухгалтерський облік. Якщо ідеологія і логіка бухгалтерського обліку в минулому підпорядковувалися командно-адміністративній системі управління, то тепер вони вимушені трансформуватися в напрямі децентралізації управління та оновлення теоретико-методологічних основ бухгалтерського обліку. Бухгалтерські рахунки служать фундаментом національної системи рахівництва. У них фіксується інформація про фінансово-господарську діяльність підприємства на мікрорівні, узагальнюються дані за допомогою системи національних рахунків на макрорівні.

Однак бухгалтерський облік, як одна з найважливіших функцій управління, не повністю виконує свою основну інформаційну роль в управлінні. Інформація, яка традиційно включалася у звітність, в ринкових умовах господарювання не може повністю задовольнити інформаційні потреби різних груп користувачів. Необхідна якісно нова фінансово-економічна інформація про діяльність підприємств на основі якої можна було би не тільки приймати ефективні рішення з питань управління цими підприємствами, а й використовувати її через систему національних рахунків для аналізу ситуації в галузі, регіоні і економічній системі держави в цілому.

Проблеми розвитку національної системи бухгалтерського обліку знайшли відображення у дослідженнях значної кількості провідних

Разом з тим, особливості ціноутворення в аудиті в країнах, з ринками, що розвиваються, породжують набір так званих «рандомних» чи «разових» факторів (як-то перехід на МСФЗ, зміна режиму оподаткування, вихід на відкриті ринки капіталу тощо), що разом з постійними викликами (загрозою незалежності, низькою платоспроможністю клієнтів, обмеженим потенціалом внутрішнього ринку), вимагає додаткових ґрунтовних досліджень моделі ціноутворення.

Список використаних джерел

1. Короткий В. В. Методологічні засади контролю якості аудиторських послуг в Україні / В. В. Короткий, Я. В. Петраков, // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2009. – № 38. – С. 189–198.
2. Петраков Я. В. Теория квазиконкурентных рынков и аудиторский бизнес: проблемы идентификации / Я. В. Петраков // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – № 3 (68). – С. 248–258.
3. Shulga S. Integrated Reporting as Competitive Advantage for Ukrainian Companies: Determinants vs. Biases / S. Shulha, Ya. Petrakov // Business-inform. – 2015. – № 10. – P. 26–30.
4. Riadska V. Analysis of Development of Relationship Between Price and Quality of Audit Services [Electronic resource] / V. Riadska. – Access mode : <http://economic-vistnic.stu.cn.ua/tmppdf/1319.pdf>
5. Simunic D. The Pricing of Audit Services: Theory and Evidence / D. A. Simunic // Journal of Accounting Research. – 1980. – Vol. 18, № 1. – P. 161–190.
6. Whisenant S. Evidence on the Joint Determination of Audit and Non-Audit Fees / S. Whisenant, S. Sankaraguruswamy, K. Raghunandan // Journal of Accounting Research. – 2003. – Vol. 41, № 4. – P. 721–744.
7. Willekens M. The Effect of Auditor Industry Specialization on Audit Pricing in Belgium / M. Willekens, W. Dutillieux // Review of Business and Economics. – 2009. – № 2. – P. 129–146.
8. Raluca I. Audit Fee Econometrical Models: An Overview of the Auditing Research Literature / I. P. O. Raluca // Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica. – 2011. – № 13 (2). – P. 378–386.
9. Picconi M. Audit Fee Theory and Estimation: A Consideration of the Logarithmic Audit Fee Model [Electronic resource] / M. Picconi, J. K. Reynolds. – Access mode : https://mason.wm.edu/faculty/documents/audit_fee_model-picconi.pdf

«Інститут внутрішніх аудиторів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF%202013%20Ukrainian.pdf>

К. Ю. Кисельов,
*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економічної кібернетики,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне управління діяльністю підприємства вимагає її детального системного аналізу. При цьому особливої уваги потребують підсистеми маркетингу і продажів, бо в сучасному ринковому середовищі ефективність функціонування саме цих підсистем впливає на обсяги реалізації товару і послуг та розмір прибутку підприємств. Проблемою вивчення процесів управління маркетинговою діяльністю підприємств займалися Ф. Котлер, М. Портер, Р. Пітер, Т. Грінчель, П. Зав'ялова, В. Міщенко, В. Погорелова, Н. Соломянюк та ін. Однак ще недостатньо розкрита важливість статистичного мислення та системного використання показників ефективності функціонування систем маркетингу.

У більшості випадків на сучасних підприємствах України функція маркетингу є лише обслуговуючою або допоміжною й найчастіше не має чітких граничних показників, які характеризують ефективність її виконання. Основною причиною такої ситуації є вплив пострадянських принципів управління, зосереджених переважно на процесах виробництва та меншою мірою – на ефективній організації систем залучення клієнтів.

Керівники іноземних компаній розвинених країн зазвичай вимагають від відділів маркетингу чіткої звітності й вимірюваності ефективності своєї діяльності. При цьому швидкість комунікацій відіграє важливу роль у процесі прийняття управлінських рішень щодо маркетингової діяльності підприємств. Отже, питання створення чіткої системи статистичних показників ефективності діяльності маркетингового підрозділу є усе більш актуальними як в розвитку теорії

статистики, так і в практичній діяльності сучасних вітчизняних підприємств.

При визначенні необхідних показників пропонуємо звернути увагу на сучасний системний підхід представлення маркетингової діяльності підприємства у вигляді «воронки продажів». Воронка продажів характеризує схематичне зображення проходження лідів (потенційних угод з потенційними і реальними клієнтами), контактів, інтересів різних стадій процесу маркетингу (генерації лідів) і продажу (конверсії лідів) від перших контактів до фінальних контрактів і продажів [4].

У воронці продажів потенційний клієнт отримав назву лід (англ. Lead). Лід – як потенційний клієнт, що хоча б раз проявив цікавість до компанії (продукції) та відповідає профілю цільового клієнта. Готовий лід – той, що реально відповідає критеріям продавців та ймовірний для контролю. Найбільш популярними є критерії БВПЧ (англ. BANT): лід має Бюджет (Budget), він може Вирішувати (Authority) чи суттєво впливати на питання закупівлі, він дійсно має Потребу (Needs) у товарі та збирається здійснити покупку в Часовому проміжку (Timeline), який відповідає і очікуванням підприємства [5].

Споживач може вважатися лідом, якщо, наприклад, він здійснив такі дії: телефонував до компанії; заповнював форму або анкету; здійснив реєстрацію на сайті; відвідував презентацію компанії; скористався допомогою онлайн-консультанта на сайті та ін.

Лід-менеджмент – це термін, який використовується в теорії бізнесу для опису методів, систем і практик, що розробляються для залучення нових потенційних клієнтів, як правило, за допомогою використання різних маркетингових технологій [2]. Процес взаємодії компанії з лідами у воронці продажів займає декілька етапів:

1. Етап формування цільової аудиторії та лідогенерації.
2. Кваліфікація лідів.
3. Виникнення нових клієнтів.
4. Виникнення постійних клієнтів [4].

Кожен з цих етапів може бути керованим у випадку, якщо супроводжується оперативним наданням статистичних даних та розрахунком відповідних показників, серед яких ключову роль відіграє показник конверсії, що показує ефективність взаємодії з лідами.

Також пропонується на кожному етапі воронки продажів використовувати розгорнутий набір з таких статистичних показників:

– конверсія в ліди (відношення розміру охопленої цільової аудиторії до кількості потенційних клієнтів);

С. В. Шульга,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту,*

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ЕВОЛЮЦІЯ МОДЕЛЕЙ ЦІНОУТВОРЕННЯ В АУДИТІ

Незважаючи на зростаючу популярність аудиту у вітчизняного бізнесу, процес його ціноутворення залишається для більшості учасників ринку незрозумілим та складним. Враховуючи ту обставину, що мова йде про професійні послуги, які впливають на репутацію усіх учасників відносин, розуміння природи і чинників ціноутворення дозволить сторонам краще підходити до переговорного процесу та адекватно встановлювати пріоритети між такими категоріями як ціна, якість, незалежність та обізнаність.

Серед останніх досліджень з цієї тематики можна виділити праці В. Короткого [1], Я. Петракова [2–3] та В. Рядської [4].

Аналіз досліджень практики і моделей ціноутворення в країнах з розвиненими ринками капіталів та послуг вказує на поступове посилення впливу зовнішніх чинників на собівартість одиниці послуг. На основі публікацій, починаючи з 1980 року можна виділити чотири типи моделей ціноутворення в аудиті:

1) моделі, що базуються на витратах: собівартість одиниці визначається переважно виходячи з витрат людських ресурсів та параметрів клієнта [5];

2) моделі, що базуються на витратах + премія: собівартість одиниці включає як витрати людських ресурсів, так і бренд аудитора, його спеціалізацію [6];

3) ризик-орієнтовані моделі: собівартість одиниці виходить з оцінки операційних, репутаційних, технічних ризиків [7–8];

4) гібридні (змішані) моделі, що враховують витрати і ризики: складніші моделі ціноутворення, що містять кілька рівнів розрахунків з логічними переходами бінарного типу (так/ні) [4; 9].

Якщо перші два типи моделей можна назвати ендогенними, то наступні два є екзогенними. Важливим, при цьому є той факт, що фактори впливу з моделей ендогенного типу не зникають, а поглинаються більш істотними факторами екзогенного характеру (тобто модель пропозиції замінює модель попиту, що свідчить про жорсткий характер конкуренції на аудиторських ринках).

територіальних громад, які будуть об'єднані. Починаючи з 2015 року місцеві бюджети отримують такі нові види трансфертів: освітня субвенція, субвенція на підготовку робітничих кадрів та медична субвенція. Тим не менш, в Україні рівень бюджетної забезпеченості на виконання власних повноважень на одного мешканця є найнижчим серед європейських країн і сягає 28 євро, тоді як в Польщі –305 євро, у Словаччині, Угорщині та Латвії –у межах 200 євро.[4] Тому надалі основними напрямками покращення подальшої бюджетної децентралізації для розвитку сільських територій мають стати: вплив органів влади на ставки основних податків, а також на надання пільг при сплаті; удосконалення стягнення податку на майно; надання повноважень місцевим органам влади на вихід на національний фінансовий ринок для залучення додаткових фінансових ресурсів (інвестицій, кредитів); для розвитку територій всі податки повинні сплачуватись за місцем проживання; розробка програм розвитку територій для підвищення інвестиційної привабливості; залучення громади до складання видаткової частини бюджету [3].

Отже, децентралізація позитивно впливає на покращення життя громадян. Вже сьогодні зроблено значні кроки у проведенні реформи міжбюджетних відносин: прийняті зміни до законодавства, змінені механізми фінансування. У подальшому, якщо будуть вирішені законодавчі, організаційні та соціальні проблеми, то місцеві бюджети матимуть достатній обсяг коштів для виконання делегованих повноважень, що відобразиться на покращенні якості надання медичних, освітніх та інших послуг.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. М. Децентралізація управління в Україні: з чого почати? [Електронний ресурс] / Б. М. Данилишин. – Режим доступу : <http://kontrakty.ua/article/82116>
2. Набатова О. Ю. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів [Електронний ресурс] / О. Ю. Набатова, Т. В. Ус. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua (08.09.2016 р.). – Назва з титул. екрана.
3. Лазутіна Л. О. Джерела формування місцевих бюджетів сільських територій в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / Лазутіна Л.О – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/150.pdf> (10.09.2016 р.) – Назва з титул. екрана.
4. Слобожан О. Зміни до бюджетного та податкового законодавства щодо бюджетної децентралізації [Електронний ресурс] / О. Слобожан. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua> – Назва з титул. екрана.

- конверсія в покупця (відношення кількості потенційних клієнтів (лідів) до реальних);
- конверсія в постійного клієнта (відношення кількості нових клієнтів до постійних);
- ROI (Returnment of Investment, повернення інвестицій, спрямований на маркетингову діяльність);
- LTV (від англ. Life Time Value, довічна цінність постійного клієнта);
- кількість потенційних клієнтів і реальних клієнтів на кожному етапі;
- конверсія на кожному етапі (частка лідів, які успішно перейшли з одного етапу на наступний);
- середня тривалість процесу продажів.

Розрахунок перелічених показників вимагає від маркетингового відділу регулярного збирання даних від різних підрозділів компанії та особливо від відділу продажів. Це дозволяє отримувати інформацію про кожного потенційного клієнта, контакт якого отримується в процесі генерації потенційних клієнтів, і про тих з них, хто виявив певну зацікавленість до пропозиції.

Процес управління маркетинговою діяльністю слід виконувати з використанням механізму воронки продажів. Усі потенційні клієнти, перебуваючи на певних етапах продажу, гнучко прив'язані вірогідністю переходу на наступний етап. Керувати цим процесом та приймати оптимальні управлінські рішення слід на основі розрахованих статистичних показників з запропонованого набору. Запровадження цих показників у практичну діяльність українських підприємств дозволяє розробити обґрунтований маркетинговий план і контролювати роботу як по всьому відділу маркетингу, так і по кожному співробітнику.

Список використаних джерел

1. Аронова В. В. Чинники розвитку маркетингової діяльності на підприємстві / В. В. Аронова // Маркетинг: теорія і практика : зб. наук. праць. – 2008. – № 14. – С. 32–35.
2. Википедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org>
3. Карпенко Н. В. Управління маркетингом на підприємствах малого та середнього бізнесу : монографія / Н. В. Карпенко ; Полтавський університет споживчої кооперації України. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 363 с.

4. Соломянюк Н. М. Вирівнювання маркетингу та продаж на підприємстві / Н. М. Соломянюк // Бізнес Інформ. – 2013. – № 9. – С. 354-358.

5. Юрчак О. 5 тез щодо важливості управління лідами / О. Юрчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.integros.com.ua/presscenter/detail.php?ID=272>

Т. В. Кобилинська,
*кандидат економічних наук,
докторант кафедри статистики,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАТИСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Проблема забезпечення якості статистичної інформації виникає уже не один рік, оскільки з року в рік значно зростає коло користувачів статистичної інформації. А з інтеграцією України у світове товариство з'явилися користувачі статистичної інформації і за її межами. Це міжнародні організації, національні статистичні служби інших країн Європи, наукові організації, інвестори тощо. Таким чином державна статистика повинна забезпечити інформаційні потреби всіх користувачів, особливо якщо це стосується статистики екології.

Згідно з Законом України, статистична інформація – це офіційна документована державна інформація, яка дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя. Законом визначено такі види інформації:

- ✓ статистична інформація;
- ✓ адміністративна інформація (дані);
- ✓ масова інформація;
- ✓ інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування;
- ✓ правова інформація;
- ✓ інформація про особу;
- ✓ інформація довідково-енциклопедичного характеру;
- ✓ соціологічна інформація.

Це визначення відображає вузьке розуміння поняття «інформація», проте розташування статистичної інформації на першій позиції свідчить

насамперед тому, що на місцевий рівень передаються додаткові фінансові ресурси у вигляді нових податків та трансфертів. Тому ми поділяємо думку вчених, що бюджетна децентралізація – це перенесення надходження доходів та/або здійснення витрат грошових коштів на більш низький рівень уряду при збереженні фінансової відповідальності [3]. Саме механізм формування доходів місцевих бюджетів при здійсненні реформи і є запорукою її успішності.

Основними завданнями, які мають бути реалізовані в рамках бюджетної децентралізації, є: перегляд та визначення переліку власних та делегованих повноважень; розширення фінансової бази органів місцевого самоврядування; перехід до системи цільових трансфертів, спрямованих на компенсацію видатків органів місцевого самоврядування в результаті реалізації ними делегованих функцій; запровадження розрахунку на основі формули перерозподілу національних податків, закріплених за місцевими бюджетами; запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування. Слід зазначити, що прийняті Верховною Радою у грудні 2014 року зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України є найбільшим за останні роки кроком у напрямі бюджетної децентралізації. Якщо раніше 50–90% бюджетів різних рівнів в Україні були дотаційними, то після проведених реформ кількість дотаційних бюджетів скоротиться вдвічі. Децентралізація бюджетних фінансових ресурсів передбачає:

- зміну системи оподаткування, при якій змінюються питомі надходження на користь місцевих бюджетів;
- зміну трансфертної політики, яка не зможе будуватись на радянському принципі «від кожного по можливостям – кожному по необхідності»;
- надання органами місцевого самоврядування більших повноважень в напрямку розробки та реалізації різноманітних програм соціально – економічного розвитку [2].

Місцевим бюджетам, зокрема районним, з державного бюджету передано плату за надання інших адміністративних послуг та державне мито. Надходження до загального фонду розширено за рахунок передачі із спеціального фонду екологічного податку, єдиного податку та податку на нерухоме майно, які раніше були джерелами формування бюджету розвитку. Внесені зміни дадуть можливість місцевим бюджетам використовувати кошти на різні цілі, а не тільки на видатки капітального характеру.

Відповідно до Бюджетного кодексу, відбулися значні зміни до підходів у формуванні видаткових повноважень, які делегуються виключно на рівень міста обласного значення, районний рівень та рівень

Список використаних джерел

1. United States Census Bureau [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.census.gov/popclock/>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Демографія з мінусом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazetavv.com/news/ukraine>
4. Лібанова Е. М. Чисельність населення України може помітно зрости тільки за рахунок масштабної імміграції [Електронний ресурс] / Е. М. Лібанова. – Режим доступу : <http://ua.censor.net.ua/news/>
5. Третина українців хоче виїхати за кордон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://expres.ua/news/2016/08/24>

С. В. Шинкар,

магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Л. Є. Момотюк,

доктор економічних наук, професор,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Однією з важливих проблем формування місцевих бюджетів є забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та формування міжбюджетних відносин на основі посилення бюджетної децентралізації.

Для того, щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які необхідні для покриття власних витрат. Принцип фінансової самостійності є ключовим при формуванні бюджетів органів місцевого самоврядування. А оскільки громада є територіальною основою для створення та діяльності органів місцевого самоврядування, то при її формуванні доцільно враховувати податковий потенціал [1].

Найбільш поширеним визначенням поняття децентралізація є делегування владних повноважень. Проте цей процес набагато глибший,

про усвідомлення суспільством першочерговості останньої в управлінні економічними та соціальними процесами в Україні.

Важливу роль у вирішенні екологічних проблем, зокрема в галузі сільського господарства, відіграє якість державних статистичних спостережень. У рамках державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря здійснюється облік викидів забруднюючих речовин та парникових газів від виробничих та технологічних процесів, технологічного устаткування (установок) згідно з рекомендаціями Статистичної комісії Організації Об'єднаних Націй щодо інвентаризації атмосферних викидів (CORINAIR 2000), що відповідає міжнародним вимогам до статистичної інформації у сфері охорони атмосферного повітря. Саме тому якість екологічної інформації стала предметом особливої уваги як суспільства так і органів влади, науковців тощо. Володіння якісною екологічною інформацією дасть змогу правильно розуміти процеси й закономірності взаємовідносин людини і природи, вибрати оптимальні способи збереження біорізноманіття, очищення повітря тощо.

Список використаних джерел

1. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ станом на 13.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kmu.ukrstat.gov.ua> – Назва з титул.екрана.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua – Назва з титул.екрана.
3. Про державну статистику : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua – Назва з титул.екрана.

Ж. Г. Коваль,
науковий співробітник відділу державного фінансового контролю
Відділення методології бухгалтерського обліку та фінансового контролю
Науково-дослідного фінансового інституту,
Державна навчально-наукова установа
«Академія фінансового управління»,
м. Київ

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ: ФОРМУВАННЯ НОВОГО ПОГЛЯДУ

Функція контролю в системі державного управління є одним із важливіших критеріїв оцінки результативності діяльності органів державного сектору. В Україні тривалий час система контролю формувалася на фундаменті командно-адміністративного устрою, централізації державного фінансового управління і контролю, політичних функціях і масовості останнього, що негативно позначалося на компетентності та об'єктивності контролю. Термін “контроль” ототожнювався з інспектуванням, ревізіями, перевітками і навіть аудитом [1, с. 107]. Тому і донині контроль сприймається часто відокремлено від управління, не як частина обов'язків і відповідальності керівника за ефективне управління державними фінансами під час діяльності очолюваного ним органу.

Існуюча в Україні система державного фінансового контролю (ДФК) є громіздкою, неефективною та не відповідає очікуванням громадськості. Сьогодні така система представлена: *Рахунковою палатою* як органом зовнішнього ДФК та аудиту, яка фактично є вищим органом ДФК і аудиту; *Державною аудиторською службою України* (ДАС), що створена на базі Державної фінансової інспекції України (ДФІ), з незрозумілим «проміжним» статусом зовнішнього органу ДФК та аудиту по відношенню до підконтрольного суб'єкта, діяльність якого перевіряється, та внутрішнього – по відношенню до Уряду; *підрозділів внутрішнього аудиту* в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади (ЦОВВ) при практично повній

компанії Research & Branding Group, близько 30% населення хочуть виїхати з України на постійне місце проживання в економічно розвинені країни. Найчастіше схильні до міграції студенти та учнівська молодь, серед яких про виїзд за кордон замислюється практично кожен другий [5]. Найрідше про виїзд з країни замислюються особи передпенсійного та пенсійного віку.

Цей процес також породжує свої проблеми – скорочення приросту робочої сили та необхідності залучення іноземних робітників, старіння населення та збільшення частини утриманців пенсійного віку. Це викликає збільшення частини «демографічної компенсації» у прирості національного доходу, знижує темпи зростання загального рівня життя, спричинює неповне використання раніше створених головних фондів.

В Україні кількість працездатного населення майже зрівнялася з кількістю пенсіонерів: приблизно по 13 млн працюючих пенсіонерів, тобто кожен працюючий повинен утримувати одного пенсіонера. При цьому експерти прогнозують подальше погіршення ситуації, навіть у разі економічного зростання в країні. Демографічна ситуація в Україні в будь-якому випадку призведе до підвищення пенсійного віку до 65 років, адже співвідношення між кількістю населення працездатного та пенсійного віку зменшується. Існуюча нині солідарна система у світі почала діяти близько сотні років тому, коли на пенсії була приблизно одна людина на десять працюючих. З часом ситуація змінилася, люди стали жити довше, оскільки покращувалося медичне забезпечення.

Для того щоб в країні не було «демографічних ям», держава повинна створити належні умови життя. В першу чергу потрібно забезпечити адекватну ціну праці та якісні робочі місця, щоб кожна працююча людина мала можливість утримувати сім'ю. Слід покращити умови праці, зменшити безробіття, проводити пропаганду здорового способу життя, підвищення рівня культури.

Значному підвищенню дітонароджуваності в Україні сприятиме ефективне розв'язання на державному рівні житлових проблем молоді. За нинішніх економічних умов деякі сім'ї свідомо відмовляються народжувати другу дитину, пов'язуючи це з покращенням економічного добробуту, збільшенням доходів, збільшенням житлової площі. Державна програма з кредитування житла молодих родин не є доступною для більшості громадян з різних причин, тому незначно впливає на рівень народжуваності.

показник становить 1,6 дитини. В Ірландії в середньому народжується дві дитини. Трохи вищою є народжуваність у Великій Британії, Франції, Швеції, Норвегії, Ісландії. У Європі найнижча народжуваність зафіксована в Іспанії, Італії та Німеччині – там середній показник становить 1,3-1,4 дитини [3].

Поряд з тим за останні 25 років українці стали пізніше народжувати дітей. За даними Держстату, якщо у 1990 році у віці 20–24 роки народжували 160 із 1000 жінок, то в 2014 році – лише 89 жінок. Водночас збільшилася кількість жінок, які народжують дитину в 30–34 роки: у 1990 році таких налічувалося 41 на 1000, у 2014 цей показник зріс до 60. При цьому більше стало жінок, які народжують поза шлюбом: до 20 на 1000 в 2015 році порівняно з 11 у 1990 році, або майже удвічі [2].

Зниження тривалості життя, підвищення смертності, зменшення народжуваності зумовлено низкою чинників, вирішальними серед яких є катастрофічне падіння життєвого рівня, незадовільний стан навколишнього середовища, зниження фінансування системи охорони здоров'я, соціально-психологічний стрес населення, викликаний політичною та економічною ситуацією в країні.

В Інституті демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи спробували прорахувати, що буде з нашим населенням, якщо кожна жінка народжуватиме двох дітей (ніде в Європі немає такого високого показника), а середня тривалість життя збільшиться до рівня Японії, тобто на 13 років. І навіть за таких умов населення України скорочуватиметься. Це означає, що потенціал демографічного росту у нас вичерпаний зокрема через те, що серед українського населення багато осіб похилого віку і мало молоді. Від середини 1960-х років рівень народжуваності не забезпечує навіть просте відтворення, тобто кожне наступне покоління менше попереднього. Нині п'ятирічних дівчаток менше, ніж 75-літніх жінок [4].

Ще однією з важливих проблем є зменшення чисельності населення України за рахунок трудової міграції за кордон. За деякими експертними оцінками, кількість населення, яка працює легально за кодоном, складає близько 7 млн осіб. З країни виїжджає найбільш продуктивна, працездатна частина населення, яка здатна внести найбільший вклад в економіку. Отже, дітей народжують не в Україні та розвивають економіку інших країн. Є країни – постачальники трудових ресурсів для розвинених країн Заходу, Україна серед них. Країнами – споживачами трудових ресурсів України є Росія, Польща, Німеччина, Чехія, Італія, Іспанія, Греція, Португалія, США, Канада. Згідно з даними дослідження

відсутності другої складової цього рівня – фінансового управління і контролю (ФУК) [2, с. 6; 3].

Водночас саме внутрішній контроль (за термінологією ЄС – фінансове управління і контроль (ФУК)) є одним із трьох стовпів європейської концепції державного внутрішнього фінансового контролю (ДВФК)¹. Унаслідок відсутності цього останнього рівня неефективно функціонує і внутрішній аудит, який багатьма керівниками органів державного сектору сприймається лише як інструмент виявлення фінансових порушень і вирішення кадрових питань, а не як функція, призначена допомагати удосконалювати систему управління, внутрішній контроль і управління ризиками.

Європейська концепція побудови ДВФК, що ґрунтується на відповідальності та підзвітності керівника державного органу, історично виправдала свою ефективність. Описуючи особливості сучасних систем ДВФК в різних європейських країнах, у літературі [4, с. 37-38] розрізняють дві його базові моделі, витоки яких походять від двох різних шкіл ДВФК, що виникли у країнах-членах ЄС у зв'язку з історією становлення адміністративних структур та їх еволюцією.

Перша школа (відома як латинський (наполеонівській), середземноморський підхід або попередній контроль третьої сторони) характеризувалася делегованими, але централізованими функціями контролю, які фокусувалися на різних варіантах попереднього контролю. Контрольні функції виконувалися спеціально створеними організаціями або фінансовими контролерами, як правило, у складі міністерства фінансів. При прийнятті фінансових рішень керівники покладалися на служби централізованого контролю, а концепція відповідальності керівника не була розвиненою. Фінансовий аудит проводився як подальший контроль, а децентралізованого внутрішнього аудиту не існувало або він відігравав незначну роль, не існувало також і незалежного системного аудиту.

До певного часу цей підхід застосовувався у Бельгії, Франції, Італії, Греції, Португалії, Іспанії, а також до 2000 року – Єврокомісією. Латинський підхід наразі вважається таким, що не відповідає сучасним міжнародним стандартам. Більшість країн ЄС, які застосовували цю модель, провели або проводять реформи, розвиваючи відповідальність керівника та внутрішній аудит.

Для **другої школи** було характерним те, що унаслідок розвитку державного управління урядові організації почали керуватися і

¹ За концепцією – публічний внутрішній фінансовий контроль (Public Internal Financial Control – PIFC).

контролюватися за новими стандартами, а їх керівництво почало нести відповідальність за прийняті фінансові рішення й управлінські результати. Крім того, посади керівників державних органів було розмежовано на політичні та адміністративні, тобто міністр є політичною фігурою, в той час як конкретні фінансово-господарські операції і процеси виконуються (ухвалюються, затверджуються, погоджуються) підпорядкованими йому державними службовцями. У такій ситуації керівнику для можливості взяття на себе нових зобов'язань необхідна і корисна підтримка внутрішнього аудитора, який оцінює, чи відповідають системи ФУК найвищим стандартам, доповідає керівнику і надає рекомендації щодо удосконалення цих систем. Такий підхід базується на повній відповідальності керівника та незалежному внутрішньому аудиті, тому його називають північноєвропейським підходом або підходом відповідальності керівника. Саме цей підхід було впроваджено Європейською Комісією під час реформи у 2000 році.

За європейським підходом, основою внутрішнього контролю (або ФУК) є відповідальність керівника за управління та розвиток органу в цілому. До основних функцій керівника належить планування та організація діяльності, формування адекватної структури внутрішнього контролю, нагляд за здійсненням внутрішнього контролю та управління ризиками для досягнення впевненості в межах розумного в тому, що мета і цілі органу будуть досягнуті, а рішення, включаючи фінансові, виконуватимуться з урахуванням принципів законності, економічності, ефективності, результативності та прозорості. Керівник відповідає за всі дії і процеси в органі, в тому числі за внутрішній контроль, який не обмежується лише фінансовими аспектами діяльності органу [5, с. 88].

Міжнародна організація вищих контролюючих органів (INTOSAI) визначає, що внутрішній контроль – це інструмент управління, який використовується для забезпечення достатньої впевненості в тому, що цілі, що стоять перед керівництвом досягаються. Тому відповідальність за відповідність та ефективність структури внутрішнього контролю покладається на керівництво. Керівник кожної урядової установи повинен забезпечити побудову належної структури внутрішнього контролю, а також її оцінку та оновлення для збереження ефективності [6].

Процеси розвитку внутрішнього контролю та розширення сфер його застосування в державних органах взаємопов'язані з історією та культурою державного управління, вагомістю позиції міністерства фінансів в уряді, наявністю державного казначейства, структурою контролю та централізацією фінансових заходів. Поступово еволюціонуючи внутрішній контроль в європейських країнах перетворився

криза також пов'язана з економікою, адже нестабільність в економіці, політиці прямо й опосередковано позначається на соціальній, економічній та духовній сферах суспільства, зокрема на впевненості громадян у завтрашньому дні.

Складні соціально-економічні умови останніх двох років призвели до того, що в Україні ще більше погіршилася демографічна ситуація. Спостерігається постійна тенденція до зменшення народжуваності та збільшення смертності, відносно низькою є тривалість життя. Згідно з даними департаменту статистики ООН у сфері демографічної і соціальної політики, за тривалістю життя Україна посідає 122 місце у світі [3]. За даними Державної служби статистики, в середньому українці живуть 71 рік, чоловіки – 66 років, жінки – 76 років [2]. Проте ці цифри можуть бути не точними, оскільки перепис населення в Україні не проводився від 2001 року, хоча, згідно з рекомендаціями ООН, він має відбуватися раз на 10 років.

У будь-якому разі порівняно з розвинутими країнами тривалість життя українців є дуже низькою. Так, першість щодо цього показника тримають мешканці Андорри: жінки живуть в середньому 85 років, чоловіки – 80 років; на другому місці – Японія: 85 і 78 років відповідно; далі – Франція, де тривалість життя жінок сягає 84 роки, чоловіків – 77 років. До лідерів у списку країн, де життя жінок в середньому становить 82–83 роки, а чоловіків – 76–78 років, належать також Швеція, Швейцарія, Німеччина, Австралія, Італія, Іспанія, Норвегія, Греція, Канада. Значно випереджають нас Грузія (жінки живуть 80 років, чоловіки – 73 роки), Польща (79 років і 73 роки відповідно), Словенія (80 років і 72 роки) [3].

Менше за українців живуть жителі Казахстану, Азербайджану, а далі в цьому списку – найбідніші країни Африки, де люди масово помирають від інфекцій та голоду. Наприклад, у Намібії та Сьєрра-Леоне середня тривалість життя не перевищує 40 років [3].

За 2015 рік кількість населення України скоротилася на 224 тис. осіб. У країні народилося 449 тис. осіб, а померло 673 тис. осіб [2]. Однією з причин такої ситуації є тенденція до зменшення народжуваності, на яку впливає зниження загального рівня життя населення, коли в людей з'являється невпевненість, що вони зможуть прогодувати дитину, дати їй належне виховання, освіту. Також до зменшення народжуваності призвело і зрівняння допомоги від держави при народженні дітей: раніше на кожну «наступну» дитину виплати збільшувалися.

Сумарний показник народжуваності в Україні становить 1,5 дітей. В європейських країнах народжуваність не набагато вища. По ЄС цей

зростання населення в різних регіонах світу супроводжується процесом перерозподілу населення між ними.

За даними Бюро перепису населення США, на 1 січня 2016 р. населення світу складало 7,3 млрд осіб. Найбільш населеними є Китай (1,374 млрд жителів, або 18,8% світового населення), Індія (1,266 млрд, або 17,6%) і США (0,324 млрд, або 4,4% населення світу). Далі слідують Індонезія, Бразилія, Пакистан, Нігерія, Бангладеш. Росія зі 142,423 млн жителів займає 9 місце, завершає десятку Японія. Україна з 42,760 млн жителів (без окупованого Криму) займала 32 позицію в списку країн світу за чисельністю населення [1].

Водночас в Європі Україна є п'ятою за чисельністю населення країною після Росії, Німеччини, Великої Британії, Франції, Італії та другою серед країн СНД і Балтії. Протягом повоєнних часів загальна чисельність населення України невпинно збільшувалася: 41 млн 869 тис. осіб зафіксував перепис 1959 р., 47 млн 127 тис. – 1970 р., 49 млн 755 тис. – 1979 р. і 51 млн 707 тис. осіб – перепис 1989 р. Відповідно, за даними останнього перепису населення в Україні, на 5 грудня 2001 р. загальна чисельність постійного населення становила 48 млн 241 тис. осіб (із числа постійного населення кількість громадян України становила 47 млн 950 тис.): чоловіків – 22 млн 316 тис., або 46,3%, жінок – 25 млн 925 тис., або 53,7%, міського населення – 32 млн 291 тис., або 66,9%, сільського – 15 млн 950 тис, або 33,1%. Станом на 1 січня 2016 р. чисельність населення складає 42 млн 760 тис. осіб. Зазначимо, що дані за 2015–2016 роки подаються без урахування тимчасово окупованої території Криму. Також приблизними є дані щодо неконтрольованих Україною територій на сході країни. Отже, за роки незалежності України її населення скоротилось на понад 9 млн осіб [2].

Причини цього мають історичне коріння і накопичувалися протягом тривалого часу. Перша та друга світові війни, голодомори, штучне переселення народів, репресії, Чорнобильська катастрофа, затяжна системна криза 1990-х років вкрай негативно вплинули на природні демографічні процеси, призвели до помітних деформацій вікової структури населення.

Інтеграція України в світову економіку вимушено створює її залежність від зовнішніх міжнародних економічних процесів. На Україну впливають глобалізаційні й інтеграційні процеси світової економіки. Україна є залежною від стану економіки провідних країн світу, економічні кризи в яких позначаються на вітчизняній економіці. Різка зміна цін на нафту, газ, курсу іноземної валюти на міжнародному ринку миттєво відбиваються на економіці нашої країни. Демографічна

на інструмент контролю за ризиками, а його функції тісно переплелися з функцією управління ризиками – ризик-менеджментом [2, с. 9–10].

Разом з тим навіть досконала організація системи внутрішнього контролю (СВК) (із застосуванням загальносвітових стандартів, наприклад таких, як COSO) не в змозі забезпечити абсолютну впевненість (надати стовідсоткову гарантію) у досягненні органами державного сектору поставленої мети. Завжди існуватиме імовірність виникнення і впливу факторів, які не підлягатимуть контролю: помилкові судження чи неправомірні дії, вчинені з метою уникнення контролю (рис. 1, за [7]).

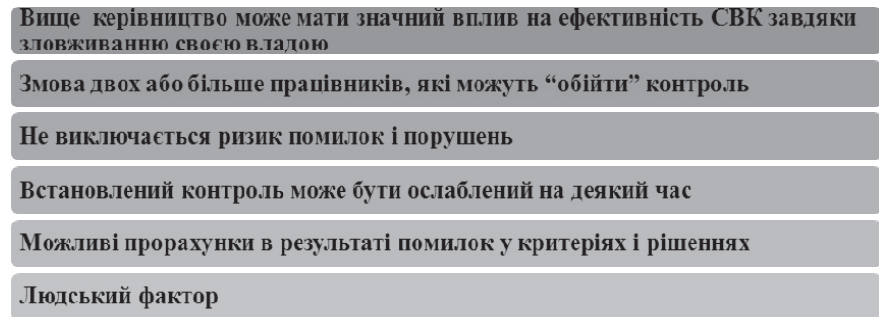

Рис. 1. Фактори обмеження ефективності СВК

Зазначені фактори пов'язані з обмеженнями внутрішнього контролю, адже він забезпечує лише достатню гарантію (впевненість в межах розумного), оптимальне співвідношення витрат із здійснення внутрішнього контролю з вигодою, що він приносить, запобігає дублюванню або змішуванню функцій і не перешкоджає управлінню. На рисунку вплив факторів проілюстровано з акцентуванням уваги на ефективності функціонування СВК: чим більш значний вплив, тим темніший колір. Вище керівництво організації може справляти значний вплив на ефективність функціонування СВК (темне забарвлення), чого не можна сказати за можливі прорахунки в результаті помилок в управлінських рішеннях та людський фактор (світле забарвлення).

Вимогою сьогодення є формування нового погляду на внутрішній контроль в органах державного сектору з урахуванням довгострокових загальносвітових тенденцій трансформації СВК, які викликані глобальною управлінською революцією, що розгорнулася з початку 80-х рр. ХХ століття. Унаслідок глобальних змін відбулися зміни і в контролі державних фінансів: розширилося поле об'єктів контролю і

підконтрольних суб'єктів, збільшився склад суб'єктів контролю і змінився характер контрольної діяльності. Незважаючи на певні обмеження, внутрішній контроль є важливим інструментом державного управління – структурованою моделлю, що повинна допомогти керівникам усіх рівнів досягати виконання поставлених завдань, контролювати доходи і видатки та зменшувати кількість проблемних питань, пов'язаних з діяльністю органів державного сектору.

Список використаних джерел

1. Бариніна М. В. Проблемні питання гармонізації розвитку функції внутрішнього аудиту в державному секторі України з міжнародно визнаними стандартами і правилами ЄС / М. В. Бариніна // Наукові праці НДФІ. – 2015. – Вип. 4. – С. 104–119.

2. Внутрішній контроль та аудит у секторі державного управління України та європейський досвід / П. П. Андреев, О. О. Чечуліна, Ян ван Тайнен, М. Г. Тимохін та ін. – К.: Кафедра, 2011. – 120 с.

3. Інституційний розвиток Рахункової палати України – бачення ГО «Публічний Аудит» [Електронний ресурс] – Режим доступу :

<http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/instytyciynyy-rozvytok-rahunkovoi-palaty-ukrainy-2/>

4. Де Конинг Р. П. Дж. Государственный внутренний финансовый контроль / Роберт П. Дж. де Конинг; пер. с англ. Р. Рудницкой. – Словения, 2007. – 336 с.

5. Король В.М. Запровадження внутрішнього контролю в Україні: проблемні питання та напрями їх вирішення / В.М. Король, І.Ю. Чумакова // Фінанси України. – 2016. – № 7. – С. 82-104.

6. INTOSAI GOV 9110 : Guidance for Reporting on the Effectiveness of Internal Controls: SAI Experiences in Implementing and Evaluating Internal Controls [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

[http://www.issai.org/media\(575,1033\)/INTOSAI_GOV_9110_E.pdf](http://www.issai.org/media(575,1033)/INTOSAI_GOV_9110_E.pdf)

7. Trujillo, M. A. Effective Internal Control for Timely Prevention and Identification of Corruption // ICGFM 29th Annual International Training Conference, Miami, May 31-June 5, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.icgfm.org/conferenceDocs/2015/June/Day5-SP1_MAndradePRESENTACIONICGFMFINAL_EN.pdf

Слід наголосити, що в міру просування шаблями управлінської ієрархії інформаційна роль статистики істотно зростає. На макроекономічному рівні ця її роль стає унікальною: статистика перетворюється в єдине джерело релевантної для контролю й управління фактичної інформації, у такий спосіб набуваючи безальтернативної управлінської значущості.

Отже, контроль стає інформаційно можливим завдяки статистиці, тоді як сукупність методів і даних статистики призначається для забезпечення контрольованості, а в кінцевому підсумку – керованості економіки. Пропонований підхід дозволяє формувати статистичний інструментарій контролю з одночасним збагаченням його методології.

Водночас варто зазначити, що неможливим є ігнорування контролю чи нехтування статистикою: навіть применшення їх значущості погіршує управління, руйнує й унеможливує його, спричиняючи, як наслідок, некерованість економіки.

З огляду на викладене, зростає актуальність наукових досліджень, що мають бути прикладною основою відповідних практичних дій. Потрібна дослідницька програма, результати якої покликані методологічно збагачувати чинну практику статистики і контролю з метою забезпечення контрольованості економіки завдяки релевантній статистичній інформації та досягнення її керованості.

С. В. Шилаєва

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємств,

Національна академія статистики, обліку і аудиту, м. Київ

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Збільшення чисельності населення світу вже створило і продовжує створювати демографічний фон для всіх інших глобальних проблем людства. Демографічна проблема постала в 70–80-х роках ХХ століття і має два протилежні аспекти. По-перше, викликає велику занепокоєність явище демографічної кризи, що вже призвело до порушень у відтворенні населення та скорочення числа жителів в економічно розвинених державах світу. По-друге, тривогу викликає швидке зростання населення в країнах, що розвиваються. Не менш важливими аспектами цього є неконтрольована урбанізація в країнах, що розвиваються, криза великих міст світу, стихійна внутрішня і зовнішня міграції тощо. Нерівномірне

В. О. Шевчук,
*доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної та наукової роботи,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СТАТИСТИКИ І КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ

Досягнення керованості економіки залежить від контрольованості, а контрольованість є запорукою її керованості. Керованість стає досяжною завдяки контрольованості економіки; своєю чергою контрольованість призначається виключно для забезпечення керованості економіки. Пряма і зворотна залежність керованості та контрольованості є проявом причинно-наслідкових зв'язків в управлінні економікою. У досліджуваному зв'язку контрольованості з керованістю економіки водночас належить вбачати прояви взаємодії частини (контрольованість) й цілого (керованість). З'ясування природи цієї взаємодії потребує її дослідження у кількох управлінських вимірах, зокрема у функціональному, системному, процедурному та ін.

Контроль є об'єктивно необхідною складовою управління. Контрольованість економіки передбачає зіставлення між собою нормативних і фактичних даних, які є нормативно-плановим та фактографічним відзеркаленням підконтрольних об'єктів.

Результати порівняння статистики і контролю в управлінні економікою свідчать про їх методологічну спорідненість. Методологічний інструментарій статистики містить потенціал для забезпечення основоположного принципу контролю – компаративності. Поряд із зіставленням релевантних для контролю нормативних і фактичних даних, дотримання цього принципу передбачає виявлення відповідності підконтрольних економічних процесів визначеним цілям та з'ясування дотримання відповідних обмежуючих параметрів господарювання. Принцип компаративності єднає статистику і контроль методологічно. Його дотримання досягається завдяки симбіозу методів, на яких базуються статистика і контроль.

Водночас статистика є одним із джерел інформаційного забезпечення контролю економічних процесів. Її призначення полягає, зокрема, в наданні фактичної інформації для контролю й управління економікою.

Г. М. Ковальова
*магістрант фінансового
факультету;
Науковий керівник:
доцент економічних наук,
професор Бондарук Т.Г.
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ.*

ФОРМУВАННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Бюджет держави – це важливий інструмент економічної та соціальної політики держави, якій для ефективного виконання своїх функцій, необхідно мати достатню фінансову базу.

Відповідно до ст.2 Бюджетного Кодексу України, доходи бюджету формуються за рахунок податкових, неподаткових та інші надходжень на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [1]. Склад доходів визначено в ст. 29 Бюджетного кодексу України [1] та Законом України «Про державний бюджет» [2].

Структура доходів Державного бюджету України є такою: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій із капіталом, офіційні трансферти та цільові фонди.

Розглянемо динаміку доходів Державного бюджету України, потрібно дослідити динаміку та склад доходів, принаймні, за останні роки, зокрема, в 2011 році доходи бюджету становили 311 898 млн. грн., в 2012 – 344 711 млн. грн., в 2013 – 337 618 млн. грн., в 2014 – 354 966 млн. грн., а в 2015 – 527 957 млн. грн. (26,4% ВВП) [3, с.114]. З наведених даних можна побачити зростання доходів за досліджувані роки на 69,27%. В 2016 році планові надходження до Державного бюджету України будуть становити: 595160 млн. грн. [2] (26,31% ВВП), що на 67,2 млрд. грн. (15,12%) більше, ніж у 2015 році

Основна частина доходів Державного бюджету України 2015 року, а саме 33,4%, отримана за рахунок податку на додану вартість, навіть, незважаючи на зменшення його частки за рік більше, ніж на 5 в.п., в абсолютному розмірі ми можемо спостерігати його зростання на 40 млрд. грн.[3, с.112].

Другим за обсягом в структурі доходів є акцизний податок, який забезпечив 11,8% надходжень до бюджету.

Також 2015 рік відзначився наступними змінами: суттєво зростає сума імпортного мита (в 3,2 р.), збільшилися вдвічі суми від різного роду платежів, пов'язаних з видобутком корисних копалин; майже вдвічі зменшується надходження податку на прибуток.

Особливостями бюджетного процесу 2016 року в частині формування доходів бюджету є: з 01.01. 2016 р. вступили в дію зміни до окремих законів в податковій сфері: ЄСВ, що сплачує роботодавець, знижується з 34,7% – 49,7% до 22%; максимальна база оподаткування для ЄСВ зростає з 17 розмірів прожиткового мінімуму до 25. Проте, слід відзначити, що понижуючий коефіцієнт з ЄСВ, який було передбачено з 01.01.2016 р. у розмірі 0,6 – скасовується. Податкові зміни також торкнулися і транспортного податку, спрощеної системи оподаткування та податку на нерухомість.

Аналізуючи політику доходів Державного бюджету України за поточний рік, варто відзначити, що в наступному році ми станемо свідками росту податкових надходжень від внутрішніх податків на товари та послуги; скорочення обсягів надходжень від податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств.

Отже, проведений аналіз доходної частини Державного бюджету України свідчить, що для зміцнення доходів варто враховувати прогнози розвитку світових економік та стану ринку капіталів; зміни в законодавчій базі, засади фіскального регулювання, показники планування, що дозволить зміцнити дохідну базу і підвищити макроекономічні показники економічного становища України. Також вважається, що ключовим напрямком зростання доходів Державного бюджету України є забезпечення більшої прозорості бюджетного процесу та детінізації економіки.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51. – Ст.572.
2. Закон України Про Державний бюджет України на 2016 рік // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 5. – Ст.54
3. Дулік Т.О. Вектори розвитку сучасної фіскальної політики України / Т.О. Дулік, Т.Ю. Александрюк / Міжнародний науковий журнал. – 2016. – № 2. – С. 107-115.

– підвищення фінансової надійності вітчизняних страхових компаній на основі збільшення їх капіталізації;

– створення на телебаченні регулярної інформаційної програми про страхування;

– введення факультативного вивчення учнями загальноосвітніх шкіл основ страхової справи тощо.

Отже, ринок страхування України як соціально-економічна система не відображає достатньо інтереси страхувальників, не створює достатніх умов для соціального захисту населення. За роки ринкових реформ вдалося вивести цей ринок на новий рівень. Проте сьогодні він не відіграє достатньої ролі у забезпеченні соціального захисту та достатнього обсягу інвестиційних ресурсів в економіку країни. Прийняті нормативні акти вже вичерпали себе, а багато питань так і залишилось неврегульованими. Це потребує прийняття нової редакції Закону України «Про страхування», що стане новим етапом розвитку ринку страхування країни.

Список використаних джерел

1. Палкин А. В. Функциональная взаимосвязь показателей и факторов финансовой устойчивости страховой организации / А. В. Палкин // Финансы. – 2008. – № 12 – С. 45–48.
2. Ткаченко Н. В. Умови та складові забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. [Електронний ресурс] / Н. В. – Режим доступу:
www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2009_2/R2/1.pdf
3. Сергієнко О. В. Місце страхового тарифу у забезпеченні стійкості страхової компанії. [Електронний ресурс] / О. В. Сергієнко. – Режим доступу :
<http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=652>
4. Бойко О. А. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. [Електронний ресурс] / О. А. Бойко. – Режим доступу :
www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2010_7_4/4.pdf

страхова компанія може розподілити відповідальність за кожним із видів страхування.

Сьогодні український страховий ринок демонструє недостатні темпи зростання, потребує поліпшення якісних характеристик, зменшується частка страхових послуг у ВВП. В Україні лише третя частина коштів ринку страхування працює на економіку України, а решта припадає на тіньовий капітал. Тому на цьому історичному етапі розвитку країни гостро стоїть проблема повернення довіри до страхової галузі, створення таких умов, за яких страховим компаніям буде не вигідно займатися псевдострахуванням. Цю проблему можна вирішити лише комплексною системою заходів, серед яких головна роль відводиться посиленню нагляду за страховою діяльністю, змінами законодавства, в тому числі податкового [4].

Отже, з метою підвищення фінансової надійності страховиків, усунення проблемних питань розвитку страхової справи пропонуємо таке:

- розробку та прийняття концепції розвитку ринку страхування України року, яка передбачала б урахування принципів та стандартів, рекомендованих Міжнародною асоціацією нагляду за страховою діяльністю, стандартів СОТ, а також законодавства ЄС у сфері страхування;

- врегулювання питань щодо обмеження на певний період діяльності філій іноземних страховиків на території України;

- удосконалення системи оподаткування та державного нагляду в сфері операцій перестрахування у нерезидентів;

- прийняття Закону України «Про обов'язкові види страхування», «Про фонд гарантування страхових виплат», «Про єдиний соціальний податок», «Про страхування життя», «Про страхування зовнішньоекономічної діяльності», «Про страхових посередників»;

- розробку Страхового кодексу, який би вмістив комплекс законодавчих актів у сфері страхування і визначав взаємовідносини між усіма учасниками ринку страхування;

- створення незалежного інституту експертизи договорів страхування і страхових випадків;

- розробку більш дієвих заходів, що запобігають зростанню злочинності у сфері страхового бізнесу;

- розробку пропозицій щодо вилучення з оподаткування засобів, що спрямовуються на розширення клієнтської бази, а також підвищення фахового рівня страхової діяльності та страхової культури населення;

- перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, розширення обсягу, підвищення якості, точності й прискорення публікації зведень про стан ринку страхування;

В. В. Ковальчук,

магістрант, спеціальність «Облік та аудит»

науковий керівник: **Г. М. Курило,**

кандидат економічних наук, доцент;

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО РОЗРОБЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Одним із найважливіших питань на вітчизняних підприємствах будь-якої організаційно-правової форми власності, розміру та напряму діяльності на сьогодні є ефективна організація обліку. Лише чітко розроблена система бухгалтерського обліку надає достовірну інформацію, на основі якої своєчасно приймаються обґрунтовані управлінські рішення.

Роль облікової політики для читання фінансової звітності ключова, тому першочерговою задачею підприємства є забезпечення обґрунтованих її положень, а з боку законодавчої ланки суспільства – надання дієвої допомоги суб'єктам господарювання у її розробці, забезпечення гармонізації норм облікового законодавства з міжнародними стандартами.

Як показує практика, нині процесу розробки та формуванню облікової політики приділяється недостатня увага органами управління підприємства та бухгалтерською службою, хоча це основний внутрішній нормативний документ, після статуту, яким має керуватися у своїй практичній діяльності будь-яка компанія. На нашу думку, розробка та прийняття власної облікової політики – трудомісткий та складний процес. Він потребує значних затрат часу та вимагає від бухгалтера ґрунтовних знань з питань не лише бухгалтерського, а й управлінського. Перш ніж розпочати цей процес, потрібно провести детальний аналіз великої кількості нормативних документів в галузі бухгалтерського обліку та оподаткування. Посадова особа, відповідальна за розробку цього документу, має досконало орієнтуватися в поточній діяльності підприємства та враховувати перспективи його подальшого розвитку.

З переходом до ринкової економіки зросла потреба адаптації обліку до конкретних умов діяльності окремих підприємств, враховуючи вимоги національних стандартів обліку та максимально орієнтуючись на

принципові положення міжнародних стандартів. Сутність сучасної облікової політики полягає у виборі найбільш вигідних для конкретного підприємства методів обліку, які чітко не встановлені на законодавчому рівні. Наразі це є проблемою, адже більшість підприємств копіюють уже готові накази про облікову політику, а отже, такий документ не враховує їх специфіку та не виконує належних функцій. Також більшість керівників не розуміють, навіщо взагалі розробляти облікову політику, а тому підписують скопійовані накази та не використовують їх, що є помилкою.

Проблеми формування облікової політики підприємств досліджували у своїх працях такі науковці, як М. Білуха, Ф. Бутинець, Н. Голуб, Г. Давидов, П. Житний, В. Завгородній, М. Пушкар, В. Сопко та ін. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень щодо формування облікової політики, у практикуючих бухгалтерів склався певний стереотип про її формальність. Саме тому потребує подальшого дослідження проблема практичного розроблення облікової політики.

Н. Голуб, стверджує, що для досягнення оптимальної та ефективної облікової політики необхідно враховувати фактори, які впливають на її розробку. Формування облікової політики повинно бути орієнтовано на прийняття управлінських рішень щодо розподілу та ефективного використання наявних ресурсів і отримання фінансових результатів [1].

На думку Г. Давидова, необхідність облікової політики пов'язана з відносністю істини в бухгалтерському обліку. Облікову політику можна трактувати, з одного боку, як процес вибору певних варіантів, а з іншого – як інструмент упорядкування, регламентування облікових прийомів та методів. Вибір тих чи інших варіантів та методів ведення обліку призводить до того, що одні й ті самі факти господарського життя на різних підприємствах можуть інтерпретуватися в бухгалтерському обліку по-різному і, відповідно, по-різному впливати на балансові статті. Тобто за допомогою облікової політики можна ефективно управляти фінансовим станом підприємства, вибираючи ті альтернативи, які дають змогу з максимальним ступенем достовірності відображати в обліку факти господарської діяльності, одночасно впливаючи на показники фінансового стану. Недостатнє розуміння цього бухгалтерами-практиками, керівниками, власниками підприємств є одним із суттєвих факторів низької ефективності формування облікової політики в практиці ведення обліку вітчизняних підприємств [2].

На наш погляд, серйозний підхід до розробки облікової політики забезпечить ефективне функціонування всієї системи бухгалтерського обліку.

економічному розвитку структурні елементи системи характеризуються динамізмом, ризикованістю та суперечністю. При цьому ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед учасників фінансового ринку.

Встановлено, що особливе значення фінансової стійкості страхових компаній для економіки в цілому зумовлено низкою причин. По-перше, розвиток страхового сектору в системі фінансових відносин на макrorівні сприяє стабілізації економічних відносин та забезпеченню соціальної стійкості суспільства. По-друге, зміцнення фінансової стійкості страхових компаній сприятливо впливає на ринкові відносини на макроекономічному рівні загалом. По-третє, страхові компанії суттєво впливають на ринок інвестицій, оскільки є надійним джерелом формування фінансового капіталу [2].

На фінансову стійкість страховика впливає також низка внутрішніх (на які може впливати й управляти ними компанія) та зовнішніх факторів (спричинені зовнішніми процесами, на якими компанія не має змоги впливати, але повинна враховувати в процесі діяльності). Проте позитивний вплив показників на фінансовий стан компанії забезпечується тільки за таких умов:

- використання механізму перестраховування повинно бути ефективним, тобто відстежується співвідношення між досягнутими від операції ефектом і витратами на здійснення операції. Цей інструмент надає додаткову можливість управління ризиками, які впливають в межах операційної діяльності страховика;

- потрібно досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації, наприклад, за допомогою встановлення обґрунтованого та ефективного страхового тарифу. Зниження тарифу фактично завищує ефективну кількість договорів, а неправильна структура та методика визначення тарифної ставки може призвести до втрати конкурентних позицій компанії на страховому ринку в разі завищення тарифу та збільшення імовірності банкрутства – при зниженні страхової премії [3];

- треба створити стійкий страховий портфель, тобто досягти такої його структури, яка б забезпечувала оптимальне співвідношення між безпекою і прибутковістю. Це можливо шляхом постійного аналізу і коригування співвідношення між напрямками страхування, страховими сумами та рівнями ризику об'єктів у розрізі діючих та новоукладених страхових договорів;

- варто сформувати страхові резерви з метою відшкодування витрат, які можуть понести страхувальники в результаті настання страхового випадку за відповідним видом ризику. Таким чином,

Н. О. Чугуй,
магістрант,
спеціальність «Економічна кібернетика»;
науковий керівник: **В. А. Кадієвський,**
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної кібернетики;
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ЕВОЛЮЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У СЕРЕДОВИЩІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток та необхідний динамізм економіки країни зумовлює якісні зміни в інформаційно-аналітичних системах, які призначені для забезпечення оптимального прийняття управлінських та страхових рішень. Розроблення ефективної страхової стратегії потребує масштабних масивів інформації, інтегрованих баз даних, застосування інноваційного інструментарію та використання сучасних програмних засобів.

Світовий досвід підтверджує, що активним інституційними учасниками страхового ринку є фінансові установи, які грають роль інвесторів, фінансових посередників або інфраструктурних учасників страхового ринку. Стабільний розвиток страхових компаній є метою власників, механізмом забезпечення якості та захисту інтересів споживачів страхових послуг. Відповідно, до напрямів державного регулювання страхового ринку входять нагляд і контроль, а також забезпечення прозорості й відкритості інформації щодо фінансово-майнового стану страховиків.

Тож актуальність дослідження зумовлена необхідністю розвитку й модернізації методів та програмного забезпечення для успішної еволюції страхової діяльності в Україні. Метою є розгляд основних критеріїв та факторів розвитку, які впливають на страховий ринок України і процеси на ньому.

Соціально-економічна система України взаємозв'язана з внутрішнім та зовнішніми ринками, що історично склалися за певними законами та принципами взаємодії. Це дає можливість дослідити структурні ланки, які утворюють соціально-економічну систему та за своєю сутністю не є однорідними. Вони несуть у собі Кожна з економічних форм (загальні, похідні, нові та перехідні) функціонує на основі спільної мети – ефективного розвитку економіки. В сучасному

Частою помилкою при розробці облікової політики є вибір методів, принципів та прийомів бухгалтерського обліку з чинної нормативно-правової бази. При цьому практикуючі бухгалтери не звертають уваги на те, що облікова політика призначена висвітлювати лише ті елементи обліку щодо яких законодавче надано право вибору, тобто ті, які не прописані в стандартах та не є обов'язковими для застосування. Важливим є і той факт, що фінансова звітність підприємства є окремою складовою облікової політики, що сприяє додержанню принципу послідовності та зрозумілості фінансової інформації користувачам такої звітності. Тому неправильне формування облікової політики призводить до похибок в показниках фінансових звітів та створює умови для перекручування фінансових результатів підприємствами.

Ураховуючи недоліки при формуванні облікової політики, доцільно обирати лише потенційно придатні для конкретного підприємства способи ведення обліку, розкривати в наказі про облікову політику всі спірні елементи ведення обліку, які законодавчо не визначено як обов'язкові до застосування, розробити методи контролю, що сприятимуть недопущенню відхилень та порушень, а також максимально орієнтуватися на управлінський облік та інформаційні потреби керівництва. Щоб допомогти підприємствам ефективно розробляти та використовувати облікову політику, в нормативно-правовій базі необхідно узгодити вимоги нормативних документів та чітко розкрити всі переваги й недоліки використання тих чи інших елементів обліку.

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що від того, на скільки відповідально керівництво підприємства віднесеться до процесу розробки власної облікової політики, залежить якість системи обліку, внутрішнього контролю, обсяг інформаційних ресурсів та обґрунтованість прийнятих управлінських рішень користувачами облікової інформації.

Список використаних джерел

1. Голуб Н. Ю. Формування облікової політики підприємства в сучасних умовах господарювання / Н. Ю. Голуб // Науковий вісник НЛТУ України – 2013. – Вип. 23.17. – С. 192–197.
2. Облікова політика : навч. посіб. / Г. М. Давидов, В. М. Савченко, О. В. Пальчук та ін. – К. : Знання, 2010. – 479 с.
2. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія / В. А. Кулик. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. – 373 с.

3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.kmu.gov.ua>

4. Щирба М. Проблеми документального оформлення облікової політики підприємства та шляхи їх вирішення / М. Щирба // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 5. – С. 380–384.

Ю. Б. Колупасв,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів;*

М. А. Яковенко,

магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

СУЧАСНА ДЕПОЗИТАРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В РАМКАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сучасна депозитарна система України створена для централізованого і ефективного обслуговування різних операцій з цінними паперами на території країни. Така система забезпечує зберігання цінних паперів, здійснення угод за цінними паперами, проведення розрахунків за цими угодами, володіння повною інформацією про поточний стан ринку цінних паперів. Національна депозитарна система складається з двох рівнів:

1) нижній рівень – це зберігачі, які ведуть рахунки власників цінних паперів, та реєстратори власників іменних цінних паперів;

2) верхній рівень – Національний депозитарій України і депозитарії, що ведуть рахунки для зберігачів і здійснюють кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів.

Сферою діяльності Національної депозитарної системи є:

– стандартизація обліку цінних паперів згідно з міжнародними стандартами;

– уніфікація документообігу щодо операцій з цінними паперами і нумерація цінних паперів, випущених в Україні, згідно з міжнародними стандартами;

– відповідальне зберігання всіх видів цінних паперів як у документарній, так і в бездокументарній формах;

обраному підході, при визначенні рівня суттєвості, який застосовують вітчизняні аудитори на практиці. Тому можна рекомендувати аудиторам бути більш гнучкими в застосуванні прийнятних методів визначення суттєвості, застосовувати інноваційні та нетрадиційні способи, які з'являються, в результаті нових методик правил та інструкцій.

Список використаних джерел

1. Сучасні проблеми аудиту в Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2012_12_11_12_kampodilsk/sekcija_5_2012_12_11_12/suchasni_problemi_auditu_v_ukrajini/15-1-0-350

2. Сучасний аудит : [підруч.] / І. І. Пилипенко, Т. О. Каменська, М. Д. Корінько та ін. ; за ред. І. І. Пилипенка. – К. : ДП «Інформ. аналіт. агентство», 2015. – 643 с.

3. Організація та методика аудиту : [навч. посіб.] / В. М. Іванков, Г. Б. Назарова, Т. С. Шаровська, Н. С. Шалімова ; за ред. І. К. Дрозд. – К. : «ТОВ Вид-во «Сова», 2014. – 312 с.

4. Поняття суттєвості в аудиті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lection.com.ua/audit/ad/ponyattya-suttevosti-v-auditi/>

5. Кулик Р. Р. Етимологія поняття «суттєвість» у бухгалтерському обліку та аудиті / Р. Р. Кулик // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Т. 18, № 2. – С. 23–30.

6. Аудит : [підруч.] / О. А. Петрик, В. О. Зотов, Б. В. Кудрицький та ін. ; за ред. А. О. Петрик. – К. : КНЕУ, 2015. – 498 с.

7. Оцінка суттєвості помилок в аудиті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/sre/2012_1/205.pdf

Визначення суттєвості проводиться на етапі планування, тому що саме на цьому етапі визначається стратегія аудиторської перевірки, тому необхідно сфокусувати увагу аудитора на найзначніших аспектах фінансової звітності, оскільки рівень суттєвості безпосередньо впливає на обсяг майбутньої роботи і висновки, які належить зробити за наслідками аудиту[7]. Розрахований на першому етапі аудиту рівень суттєвості може уточнюватися при проведенні наступних етапів аудиторської перевірки. На завершальному етапі аудиту необхідно здійснити остаточний розрахунок рівня суттєвості [2, с. 263].

У вітчизняній науковій літературі розрізняють три основних рівні суттєвості помилок:

1. Перший рівень – помилки, суми яких малі, а зміст незначний, тому вони не можуть впливати на рішення користувачів фінансової інформації. Такі помилки у фінансовій звітності вважають несуттєвими. У цьому разі надається безумовно-позитивний аудиторський висновок.

2. Другий рівень – суттєві помилки, що впливають на прийняття користувачем тих чи інших рішень, однак, незважаючи на це, фінансова звітність у цілому об'єктивно відображує фінансову ситуацію підприємства-замовника і є релевантною. Як правило, у таких випадках аудитор складає умовно-позитивний висновок.

3. Третій рівень – помилки в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, що ставлять під сумнів правильність і об'єктивність всієї фінансової звітної інформації в цілому. Покладаючись на таку викривлену інформацію, користувачі можуть до прийняти невідповідне рішення. При встановленні помилок, що відповідають цьому рівню, в аудиторському висновку наводиться аргументована негативна думка про стан бухгалтерському обліку і фінансової звітності підприємства-замовника або відмова у наданні аудиторського висновку [7].

Відповідно до наведеного рівня класифікації помилок, аудитор приймає до уваги лише помилки другого та третього рівнів.

Значущість питання оцінки суттєвості вимагає від кожної аудиторської фірми розроблення власної методики вибору бази суттєвості і способу розрахунку її величин. МСА не містять методики визначення рівнів суттєвості. На рівні регулятора аудиторської професії та громадських організацій, що об'єднують аудиторів України, не приймаються документи, які б окреслювали єдиний підхід до визначення рівня суттєвості [2, с. 265].

Незважаючи на те, що існує багато наукових праць, стосовно визначення рівня суттєвості при проведенні аудиту, не існує єдиної прийнятної методики, завдяки якій можливо було б бути впевненим в

– реальна поставка чи переміщення з рахунку в цінних паперах з одночасною оплатою грошових коштів відповідно до розпоряджень клієнтів;

– акумулювання доходів (дивідендів, процентних виплат та виплат з погашення тощо) щодо цінних паперів, взятих на обслуговування системою, та їх розподіл за рахунками;

– регламентація та обслуговування механізмів позики та застави для цінних паперів, що беруться на обслуговування системою;

– надання послуг щодо виконання обов'язків номінального утримувача іменних цінних паперів, що беруться на обслуговування системою;

– розробка, впровадження, обслуговування і підтримка комп'ютеризованих систем обслуговування обігу рахунків у цінних паперах і здійснення грошових виплат, пов'язаних з банківськими та іншими системами грошового клірингу на щоденній чи іншій регулярній основі.[1]

Обслуговування обігу державних цінних паперів, у тому числі депозитарну діяльність щодо цих паперів, здійснює Національний банк України.

У Національній депозитарній системі можуть обслуговуватись цінні папери, що випускаються в документарній та бездокументарній формах. Випуск цінних паперів у документарній формі здійснюється емітентом шляхом виготовлення сертифікатів, які випускаються з урахуванням вимог, встановлених Комісією з цінних паперів та фондового ринку. У разі емісії цінних паперів у бездокументарній формі, крім приватизаційних паперів, які засвідчують право власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду, емітент оформляє глобальний сертифікат, що відповідає загальному обсягу зареєстрованого випуску, і передає його на зберігання в обраний ним депозитарій.

Контроль за діяльністю Національної депозитарної системи здійснює Комісія з цінних паперів і фондового ринку, а також у межах повноважень, визначених законодавством України, Національний банк України, Міністерство фінансів України та інші державні органи. Порядок і умови здійснення депозитарної діяльності учасниками Національної депозитарної системи встановлюються Комісією з цінних паперів і фондового ринку. Для здійснення кожного з видів депозитарної діяльності учасникам Національної депозитарної системи видається окрема ліцензія.

В Україні можуть провадитися такі види депозитарної діяльності:

- 1) депозитарна діяльність Центрального депозитарію;
- 2) депозитарна діяльність Національного банку України;
- 3) депозитарна діяльність депозитарної установи;
- 4) діяльність із зберігання активів інститутів спільного інвестування;
- 5) діяльність із зберігання активів пенсійних фондів [2].

Закон України «Про депозитарну систему України» (ст. 3) визначає правові засади функціонування депозитарної системи, встановлює порядок реєстрації і підтвердження прав на емісійні цінні папери та прав за ними у системі депозитарного обліку цінних паперів, а також порядок проведення розрахунків за правочинами щодо емісійних цінних паперів [3].

При здійсненні депозитарної діяльності депозитарні установи можуть надавати такі послуги:

√ із впровадження, обслуговування та підтримки комп'ютеризованих систем обслуговування рахунків у цінних паперах;

√ засвідчення довіреностей від фізичних осіб – депонентів депозитарної установи на право участі та голосування на загальних зборах акціонерного товариства, акції якого обліковуються у депозитарній установі на рахунках у цінних паперах депонентів;

√ інформаційне та організаційне забезпечення проведення загальних зборів акціонерного товариства відповідно до укладеного з ним або з акціонерами (акціонером), які (який) сукупно є власниками (власником) 10 і більше відсотків простих акцій акціонерного товариства, договору;

√ виконання функцій реєстраційної комісії, лічильної комісії;

√ інші послуги, надання яких депозитарними установами передбачено законом.

Тенденції до централізації системи надання депозитарних послуг є об'єктивним проявом необхідності поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення прозорості обліку і підтвердження власності цінних паперів, мінімізації трансакційних витрат учасників ринку, уніфікації процесів, пов'язаних із наданням депозитарних послуг. Для цього необхідно вирішити актуальні проблемні питання функціонування національної депозитарної системи: обіг цінних паперів, які належать резидентам та нерезидентам; обіг цінних паперів, які належать інституційним інвесторам; порядок здійснення розрахунків за правочинами, щодо цінних паперів, вчинених на організаторах торгівлі; порядок виникнення, зміни передачі й припинення прав на цінні папери, порядок їх реалізації.

аудиту, обсягом і змістом аудиторських процедур, оцінкою результатів зібраних аудиторських доказів і формою аудиторського висновку. Актуальність і значущість принципу суттєвості в аудиторській діяльності пояснюються кількома причинами:

1) він дозволяє не брати до уваги незначні характеристики, однак вся важлива інформація мусить бути розкрита у фінансовій звітності повністю;

2) він визначає вплив вартості окремих об'єктів бухгалтерського обліку на показники звітності, зокрема у сумі і структурі балансу (Звіту про фінансовий стан), на фінансові результати. Отже, під час аудиторських процедур досліджуються ті бухгалтерські операції, які значно впливають на величину активів, пасивів та фінансових результатів;

3) і це головне, принцип суттєвості вимагає показати усю інформацію, яка важлива для користувачів. Це стосується і формування аудиторського висновку [5].

В аудиторській практиці рівень суттєвості застосовується майже на всіх етапах аудиту фінансової звітності:

1) на етапі планування – при формуванні плану аудиту, наприклад при визначенні комплексу процедур аудиту;

2) на етапі виконання завдання – під час фактичного виконання запланованого комплексу процедур аудиту;

3) на завершальному етапі – при оцінюванні виявлених під час виконання завдання з аудиту викривлень (перекручень) фінансової звітності [2, с. 265].

Визначаючи межу (рівень) суттєвості помилок, аудитор має виходити з того, що до його обов'язків не входить завіряти абсолютну точність бухгалтерської звітності; він не бере на себе відповідальність за ведення бухгалтерського обліку і підготовку фінансової звітності; аудитор не ставить собі за мету виявити помилку. Рівень суттєвості є її мірою, кількісним чи вартісним значенням гранично допустимої помилки по окремій статті чи по звітності загалом. Оцінка суттєвості є предметом професійного судження аудитора [6 с. 207]. На суттєвість можуть вплинути законодавчі й нормативні вимоги, а також фактори, що стосуються сальдо окремих рахунків фінансових звітів і взаємозв'язок між ними. Аудитор не повинен узгоджувати рівень суттєвості, який він установлює для конкретної перевірки, з керівництвом замовника. Це можна пояснити тим, що тільки аудитор несе відповідальність за якість і наслідки аудиторської перевірки [3, с. 82].

Є. І. Чопляк,
аспірант,

*Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ,
аудитор, ТОВ «АФ «Надійність»*

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПУ СУТТЄВОСТІ В АУДИТІ

На сучасному етапі розвитку економіки аудит набув значного поширення у світовій практиці. Він є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. Потреба у гарантії достовірності, об'єктивності та законності фінансової звітності для широкого кола її користувачів зумовила виникнення і подальший розвиток в Україні аудиту як незалежної форми контролю [1]. Набуває стрімкого розвитку аудиторська діяльність. За останні роки проведена велика робота зі створення незалежного аудиту, хоча існують певні проблеми в його застосуванні.

При проведенні аудиту фінансової звітності аудитором оцінюються виявлені помилки і пропуски та визначається їх вплив на достовірність фінансової звітності з позиції суттєвості [2, с. 262]. Принцип суттєвості є одним із основоположних в аудиті, ним визначається концепція достовірності інформації в аудиторській діяльності. Згідно із цим принципом, під суттєвістю розуміється не абсолютна точність даних, а міра їх точності, яка дозволить користувачеві даних робити на їх основі правильні висновки щодо фінансового стану підприємства, результатів його господарської діяльності і приймати рішення на основі цих висновків [3, с. 81].

Використання принципу суттєвості в аудиті лежить в основі методики планування і проведення аудиторської перевірки. Одночасно використання принципу суттєвості підтверджує, що звіти аудиторів не можуть бути досконалими і припускається можливість наявності невеликих помилок. Щоб бути абсолютно впевненим у відсутності помилок у перевірній звітності, аудитор мав би провести суцільну послідовну перевірку формування і відображення в обліку всіх фактів господарської діяльності економічного суб'єкта (але навіть у цьому випадку звіти можуть виявитися недосконалими). Застосувавши принцип суттєвості, аудитор перевіряють тільки окремі статті, ґрунтуючись на статистичних методах і спираючись на той факт, що невеликі статті навряд чи міститимуть великі помилки [4]. Принцип суттєвості формує логічну послідовність і взаємозв'язок між етапами

Вирішення цих проблемних питань можна розглядати як крок на шляху розвитку фінансового сектору економіки, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості фінансового ринку України.

Список використаних джерел

1. Національна депозитарна система [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/19310710/menedzhment/natsionalna_depozitarna
2. Про депозитарну систему України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://yuricom.com/ua/legal_news/new_legislation/depozutarna
3. Про депозитарну систему України : Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

М. Д. Корінько,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри аудиту,*

*Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Стратегія системи управління діяльністю суб'єктів господарювання, які віднесено до державного сектору економіки визначається органами державного управління та вищим управлінським персоналом підприємств. До стратегічних цілей функціонування системи управління підприємствами державного сектору економіки органами управління у процесі здійснення їх діяльності належать забезпечення:

- 1) здійснення упорядкованої та ефективної діяльності;
- 2) дотримання політики управління, яку визначено у зв'язку зі зміною економічних умов здійснення діяльності, кожним підприємством;
- 3) збереження та прирощення майна суб'єкта господарювання у процесі діяльності.

Формуючи стратегію системи контролю за діяльністю державних підприємств, засновники та керівництво суб'єкта підприємницької діяльності повинні керуватися головним принципом системи контролю:

доцільність та економічність. Для досягнення поставлених цілей органи управління державними підприємствами застосовують форму державного фінансового контролю, що здійснюється державними контролюючими органами.

За останнє десятиріччя відбулася значна еволюція формування системи контролю за діяльністю державних підприємств. Одним із етапів еволюції такої системи контролю було впровадження державного фінансового аудиту у систему державного фінансового контролю, яке відбулося згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. № 1017 «Про затвердження Порядку проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм». За приписами зазначеного Порядку, він поширювався на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми і форми власності та на суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, які беруть участь у виконанні бюджетних програм. Правом на проведення такого аудиту наділялася Державна фінансова інспекція аудиту.

Державний фінансовий аудит упроваджений з метою покращання контролю за ефективністю діяльності підприємств. Зокрема, якщо у процесі ревізії досліджувалися питання щодо законності прийнятих рішень та здійснених господарських операцій, то метою державного фінансового аудиту стало оцінювання не лише законності, а й ефективності управління майном, досягнення державним підприємствами визначених для них цілей і виконання завдань.

До головних завдань державного фінансового аудиту було віднесено:

– оцінювання рівня управління фінансово-господарською діяльністю державного підприємства, що полягає у забезпеченні:

- √ дотримання вимог законодавства, нормативних актів і рішень органів управління підприємством;
- √ виконання статутних завдань, фінансових планів, досягнення визначених цілей або набуття кращого досвіду діяльності інших суб'єктів господарювання з виконання показників економічності, продуктивності та результативності;
- √ достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- √ збереження активів;

– виявлення факторів (упущень і недоліків організаційного, нормативно-правового та фінансового характеру), які негативно впливають на:

- репутаційної перевірки, у ході якої проводять соціологічні дослідження, спрямовані на визначення думки цільової аудиторії. Такий аудит проводять на різних етапах становлення ВНЗ. Стартова перевірка здійснюється при формалізації комунікаційної політики;

- медіа-перевірки, коли аналізується публічний простір. Проводиться аналіз змістовного іміджу ВНЗ та комунікаційних інструментів. Аналізуються відкриті джерела даних, що дає можливість контролювати інформативний простір;

- аналізу процесу комунікації, необхідного для оцінки того, наскільки ефективним є використовуваний інструментарій для створення іміджу. Оцінюється якість дотримання принципів відкритості та прозорості.

Завдяки комунікаційному аудиту можна:

- дати оцінку стану відносин ВНЗ з цільовою аудиторією;
- аналізувати якість відносин із засновниками, споживачами освітніх послуг, роботодавцями і контрагентами;
- формувати цілі та завдань підприємства; отримати повну картину репутації; визначити ступінь корпоративної культури. Є кілька функцій комунікаційної перевірки: оціночна; управлінська стратегічна; прогностна; інформаційна.

Закріплення обов'язкового аудиту ВНЗ на законодавчому рівні з розробкою та реалізацією єдиного стандарту з контролю й аудиту дозволить ефективно запровадити систему внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Проект закону про освіту від 19.11.2015 р. № 3491 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57141
2. Закон України 01.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту» (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Деякі питання оприлюднення інформації про діяльність вищих навчальних закладів : Наказ МОН від 19.02.2015 р. № 166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/46683/
4. Про деякі питання імплементації Закону України «Про вищу освіту» : лист МОН від 26.05.2016 р. №1/9-263 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51488/

- ISO 26000:2010 «Керівництво з соціальної відповідальності»;
- ISO 9000 «Загальний менеджмент якості й стандарти по забезпеченню якості. Провідні вказівки на вибір і застосування»;
- ISO 9001 «Система якості. Модель забезпечення якості при проектуванні і / або розробці, монтажі й обслуговуванні»;
- ISO 9002 «Система якості. Модель забезпечення якості при виробництві й монтажі»;
- ISO 9003 «Система якості. Модель забезпечення якості при остаточному контролі й випробуваннях»;
- ISO 9004 «Загальний менеджмент якості й елементи системи якості».

Цільова аудиторія: Міністерство освіти і науки України, Державна інспекція навчальних закладів України та Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (особливо в частині дотримання принципів відкритості та прозорості, в тому числі для здійснення громадського контролю, дотримання ліцензійних вимог), громадськість, споживачі освітніх послуг, засновники, роботодавці.

З допомогою комунікаційного аудиту:

- оцінюють поточну PR-діяльність;
- аналізують цілі адміністрації і комунікаційних методів;
- взаємозв'язки з робочими та дорадчими органами, органами громадського самоврядування;
- виявляють ключові проблеми;
- діагностують імідж;
- розробляють загальну комунікаційну стратегію.

Види перевірки:

- поточна інформаційна перевірка того, наскільки ефективні зовнішні комунікації ВНЗ;
- наявність внутрішніх документів, що регламентують основні процеси, діяльність структурних підрозділів, робочих та дорадчих органів;
- поточна перевірка комунікацій всередині ВНЗ;
- комплексна комунікаційна перевірка, що дозволяє діагностувати імідж і репутацію ВНЗ;
- підсумкова інформаційна перевірка певного проекту, програми, стратегії розвитку нового напрямку.

Напрями робіт:

- проводять ревізію активних комунікаційних каналів;
- здійснюють SWOT-аналіз;
- проводять діагностику корпоративної культури;
- аналізують комунікації ВНЗ і т. д.

Можливе проведення:

- √ результати фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання,
- √ його фінансовий стан,
- √ виконання статутних завдань,
- √ досягнення запланованих цілей;
- √ рівень негативного впливу виявлених факторів;
- підготовка обґрунтованих пропозицій для підвищення ефективності управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання, усунення наявних недоліків і порушень, запобігання їм надалі.

За результатами оцінки ефективності нового впровадження та з метою закріплення його на законодавчому рівні, Законом України від 15.12.2005 р. № 3202 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим правопорушенням забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна» визначено поняття «Державний фінансовий аудит». Нормами зазначеного Закону було визначено суб'єктів, які мають право здійснювати державний фінансовий аудит, серед яких:

- 1) Рахункова палата України;
- 2) органи державної контрольно-ревізійної служби.

Вищенаведеним законом було визначено, що державний фінансовий аудит може проводитися у випадках, передбачених законом, а також за ініціативою суб'єктів господарювання.

Окремої уваги в системі контролю було приділено питанням створення внутрішнього аудиту. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001 «Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» уряд зобов'язав утворити відділи внутрішнього аудиту або ввести в штат посади внутрішніх аудиторів у суб'єктів господарювання державного сектору.

Важливість вирішення питань контролю держави за діяльністю підприємств державного сектора економіки посилена прийняттям Закону України від 16.10.2012 р. № 5463 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів», яким визначено, що

державний фінансовий аудит мають право здійснювати органи державного фінансового контролю. Зазначені повноваження на здійснення державного фінансового аудиту закріплені за Державною аудиторською службою України, Державною фіскальною службою України та Рахунковою палатою України. Зазначені структури здійснюють контроль за функціонуванням служб внутрішнього аудиту у суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Формуванню єдиних підходів до організації та проведення внутрішнього аудиту, підготовки аудиторських звітів, висновків та рекомендацій у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, оцінки якості аудиту сприяло розроблення та впровадження Наказом Міністерства фінансів України від 04.10.2011 р. № 1247 Стандартів внутрішнього аудиту. Поширенню функціонування державного фінансового аудиту на суб'єктів господарювання комунального сектору економіки сприяло видання Наказу Міністерства фінансів України від 26.06.2014 р. № 728 «Про затвердження Методики проведення Державною фінансовою інспекцією України, її територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання».

Розвиток системи контролю в державному секторі економіки зумовив не лише потребу покращання державного фінансового аудиту, але і доцільність залучення до вирішення питань контролю незалежного аудиту. Приписами Постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 р. № 390 «Деякі питання проведення аудиту суб'єктів господарювання державного сектору економіки», суб'єктів управління об'єктами державної власності зобов'язано забезпечити в установленому законодавством порядку проведення аудиторськими фірмами аудиту річної фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності таких суб'єктів господарювання державного сектору економіки:

– вартість активів яких згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 2 млрд гривень або розмір чистого доходу яких за останній звітний рік перевищує 1,5 млрд гривень, а також Державної адміністрації залізничного транспорту, починаючи зі звітності за 2013 рік;

– вартість активів яких згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 250 млн гривень.

Подальший розвиток незалежного аудиту у процесі функціонування системи контролю за діяльністю підприємств державного сектору

комплаєнс – відповідність внутрішніх документів нормам чинного законодавства, їх чітке дотримання і виконання. Кожний ВНЗ повинен розробити внутрішні документи, які регламентують: роботу всіх процесів і персоналу та оптимізують її; функціонування структурних підрозділів, робочих та дорадчих органів, органів громадського самоврядування із визначенням комунікаційних зв'язків між ними; взаємозв'язки з центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, контролюючими органами, засновниками, контрагентами, роботодавцями, громадськими об'єднаннями, тощо;

• **ризик-орієнтований аудит.** Під ризиком розуміється подія, що може статися в майбутньому з певною ймовірністю і завдати певної шкоди. Ризик може бути результатом як дії, так і бездіяльності. Виділяють державний, юридичний, ринковий, репутаційний ризик, ризик ліквідності та платоспроможності тощо.

Зазначені аудиторські підходи можна комбінувати і розподіляти між різними інстанціями (МОН, Державна інспекція навчальних закладів, Національне агентство з забезпечення якості вищої освіти, незалежні аудитори, органи внутрішнього контролю та аудиту, органи громадського контролю). Наприклад, нині активно обговорюється питання оптимізації системи ВНЗ шляхом їх реорганізації (злиття, приєднання) або ліквідації. З метою уникнення створення нежиттєздатних ВНЗ (такі прецеденти вже були) перед реорганізацією в обов'язковому порядку необхідно проводити операційний та бухгалтерський або ревізійний аудит.

Запропонований інституційний аудит є дотичним до комунікаційного аудиту і комплаєнс, які є більш змістовними, охоплюють основні процеси діяльності ВНЗ та за допомогою яких можна визначити систему ризиків.

Як приклад далі розглянемо комунікаційний аудит.

Правові підстави: Закон України «Про вищу освіту» [2], наказ МОН від 19.02.2015 р. № 166 «Деякі питання оприлюднення інформації про діяльність вищих навчальних закладів» [3], лист МОН від 26.05.2016 р. № 1/9-263 «Про деякі питання імплементації Закону України «Про вищу освіту» [4].

Міжнародні стандарти, на базі яких необхідно реалізувати комунікаційний аудит, в тому числі в комплексі з іншими підходами аудиту:

• Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2014 року (рішення Аудиторської палати України від 29.12.2015 р. №320/1 «Про застосування стандартів аудиту»);

Вимога щодо проведення періодичного аудиту або ревізії суб'єктів господарювання передбачена документами, що нормують створення і функціонування цих суб'єктів, такими як Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про акціонерні товариства» тощо. Так, засновники або наглядова рада можуть створювати ревізійну комісію або службу внутрішнього аудиту, або залучати незалежного аудитора для здійснення щорічного аудиту. Ця норма, передбачена в статутах деяких ВНЗ, вимагається чинним законодавством. Однак на практиці ця вимога виконується лише акціонерними товариствами, в інших випадках існує лише на папері.

У проекті закону про освіту [1], як рамковому законі, аудит необхідно розглядати більш комплексно з можливим розподілом на:

- **бухгалтерський аудит.** Типовим прикладом є діяльність внутрішнього аудиту, оскільки його основним завданням є аудит фінансової звітності для підтвердження її достовірності. Зовнішній аудит не документує бізнес-процеси, не оцінює адекватність і ефективність внутрішніх контрольних процедур;

- **операційний аудит.** Упроваджується для аналізу структури і змісту бізнес-процесів, а також їх систем контролю. Основне завдання полягає в виявленні факторів, які перешкоджають досягненню цілей бізнес-процесів. Операційний аудит дозволяє отримати максимум інформації про нюанси роботи будь-якого ВНЗ. Це має величезне значення для розуміння діяльності ВНЗ і формування підходу до ефективного управління;

- **ревізійний аудит.** У чистому вигляді цей аудит полягає в оцінці системи забезпечення збереження і цілісності майна ВНЗ. Практика показує, що обов'язкова щорічна інвентаризація основних засобів багатьма ВНЗ взагалі не здійснюється або умовно відображається на папері;

- **комунікаційний аудит.** Є комплексним вивченням зовнішніх і внутрішніх комунікаційних каналів (управлінських процесів та взаємозв'язків із громадським самоврядуванням), що дозволяють систематизувати дані про ВНЗ і представити для цільової аудиторії образ ВНЗ. Виконується стороннім фахівцем (організацією);

- **комплаєнс.** Це оцінка повноти та правильності дотримання різного виду зовнішніх і внутрішніх правил. Зовнішні правила визначаються законами, постановами, наказами, стандартами, іншими директивами державних і недержавних регулюючих органів. Внутрішні – корпоративні та локальні положення, регламенти, стандарти, внутрішня організаційно-розпорядча документація. Основна вимога

економіки було вирішено на законодавчому рівні з прийняттям 02.06.2016 р. Закону України № 1405 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності». Нормами зазначеного Закону встановлено, що:

- річна фінансова звітність державного унітарного підприємства може підлягати обов'язковій перевірці незалежним аудитором;

- критерії відбору незалежного аудитора та критерії віднесення державних унітарних підприємств до таких, фінансова звітність яких підлягає обов'язковій перевірці незалежним аудитором, визначаються Кабінетом Міністрів України залежно від балансової вартості активів державних унітарних підприємств.

- державне унітарне підприємство оприлюднює річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком щодо неї, якщо аудит проводився відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради державного унітарного підприємства (у разі її утворення) або суб'єкта управління об'єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством до 30 квітня року, що настає за звітним періодом.

Отже, органами управління державним сектором економіки було визначено за необхідне використовувати незалежну думку аудитора для оцінки ефективності діяльності суб'єктів господарювання та прийняття управлінських рішень, а також проводити державний фінансовий аудит для визначення не лише відхилень, а і впровадження рекомендацій щодо усунення причин їх виникнення. Для досягнення поставлених цілей органи управління державними підприємствами визначили за доцільне використовувати результати аудиту, як форми незалежного контролю, що здійснюється аудиторськими фірмами та аудиторами.

Відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність», аудит визначено як «перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів». Головною метою незалежного аудиту є підвищення ступеня довіри користувачів до фінансової звітності. Це досягається через висловлення думки в аудиторському висновку (звіті) щодо того, чи складена фінансова звітність в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи.

Отже, результати аналізу розвитку аудиту підсумків діяльності підприємств державного сектору економіки дозволяють стверджувати про покращення стратегії управління ними, що зумовлено суттєвими змінами у пріоритетах розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Закон України від 22.04.1993 р. № 3125 «Про аудиторську діяльність».
2. Закон України від 15.12.2005 р. № 3202 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим правопорушенням забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна».
3. Закон України від 16.10.2012 р. № 5463 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів».
4. Закон України від 02.06.2016 р. № 1405 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. № 1017 «Про затвердження Порядку проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм».
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001 «Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 р. № 390 «Деякі питання проведення аудиту суб'єктів господарювання державного сектору економіки».
8. Наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 р. № 1247 «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту».
9. Наказ Міністерства фінансів України від 26.06.2014 р. № 728 «Про затвердження Методики проведення Державною фінансовою інспекцією України, її територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання».

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.
2. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : [навч. посіб.] / О. Я. Базилінська – [2-ге вид.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.

Б. І. Чиж,

в. о. доцента кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін, завідувач юридичним відділом, Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО АУДИТУ ТА КОМПЛАЄНС ЯК ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проектом закону про освіту (zareestrovano 19.11.2015 р. № 3491) передбачено впровадження інституційного аудиту як інструменту забезпечення і підвищення якості освіти [1]. Однак запропонована структура інституційного аудиту для зовнішньої оцінки освітніх та управлінських процесів закладу освіти є досить поверхневою і не дозволить досконало та всесторонньо оцінити діяльність закладу освіти та визначити ризики, що виникають або можуть виникнути під час надання освітніх і супутніх послуг суб'єктом господарювання.

Однією з вагомих проблем, яка, вважаємо, досягне свого апогею через 1,5–2 роки, є відміна Міністерством освіти і науки (МОН) своїх наказів, що регламентували основні процеси освітньої галузі. Передача повноважень вищим навчальним закладам (ВНЗ) у написанні своїх внутрішніх положень в межах власної автономії без правового підґрунтя за визначений період може створити юридичний колапс. Поки не досягнуто «точки неповернення» профільному міністерству необхідно терміново відновити уніфіковані стандарти, правила та нормативи, які дозволять в майбутньому здійснювати повноцінний комплаєнс та контроль, уникнути зловживань і перевищення повноважень як адміністрацією, так і відповідальними особами ВНЗ.

18. зростання грошових коштів на більше ніж 30% від суми оборотних активів;

19. зменшення грошових коштів нижче 10% від суми оборотних активів;

20. зростання дебіторської заборгованості на більше ніж 40% від суми оборотних активів;

21. зменшення виробничих запасів при збільшенні обсягів виручки.

На позитивні риси фінансового стану вказують:

√ збільшення валюти балансу в кінці звітної періоду порівняно з початком;

√ відсутність різних змін у значеннях окремих статей балансу;

√ збільшення статутного капіталу;

√ збільшення нерозподіленого прибутку;

√ збільшення резервного капіталу;

√ темпи приросту оборотних активів вищі, ніж темпи приросту необоротних активів;

√ зростання робочого капіталу.

Як позитивні так і негативні наведені характеристики можуть значно відрізнятися не тільки в різних галузях, а й в різних підприємствах однієї галузі. Тому наведені характеристики лише інформаційні та не можуть бути використані як керівництво до дій [2].

Для того, щоб аналіз балансу був повним, необхідно дати оцінку змінам окремих його статей. Така оцінка надається за допомогою горизонтального (часового) та вертикального (структурного) аналізів. При горизонтальному аналізі виявляються абсолютні та відносні зміни величин статей балансу за певний період, дається оцінка цим змінам. Велике значення для оцінювання фінансового стану підприємства має вертикальний аналіз. Він використовується для дослідження структури засобів і джерел їх утворення шляхом визначення питомої ваги окремих статей у підсумкових даних та оцінювання цих змін. Аналіз сукупності всіх показників фінансового стану підприємства з урахуванням специфіки його діяльності, дає змогу зробити висновок про його фінансову стійкість.

Аналіз існуючих методик оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства дозволяє зробити висновок про те, що практично всі вони базуються на показниках, в основі яких є окремі розділи і статті балансу (звіту про фінансовий стан). Баланс в системі інформаційної бази фінансового аналізу посідає центральне місце, є найважливішим джерелом даних про фінансовий стан підприємства на визначену дату.

В. М. Король,

начальник відділу внутрішнього аудиту

Управління запобігання корупції та внутрішнього

аудиту,

Міністерство фінансів України,

м. Київ

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На сьогодні в Україні реалізовано низку заходів, спрямованих на удосконалення системи управління державними фінансами, почато побудову в органах державного сектору систем внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах та відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності.

Унормування контрольних повноважень міністерств, центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) було забезпечено шляхом прийняття нових нормативно-правових актів, які ґрунтуються на положеннях базових компонентів європейської моделі державного внутрішнього фінансового контролю (ДВФК) – внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Відповідальність за їх побудову та функціонування у підвідомчих бюджетних установах офіційно закріплена за їх керівниками. Затвердження таких документів з внутрішнього аудиту [1–2] і введення їх в дію з 1 січня 2012 р. засвідчило кардинальні зрушення на практиці контрольних повноважень у напрямі запровадження європейських норм щодо побудови системи внутрішнього контролю (СВК) і функції внутрішнього аудиту в установах сектору державного управління.

Але на практиці прийняття зазначених документів не забезпечило побудову ефективних структур щодо відповідальності керівника і функціонування рентабельних систем внутрішнього контролю і децентралізованого незалежного внутрішнього аудиту. Аналіз внутрішніх нормативних документів міністерств та інших ЦОВВ показує, що до сьогодні переважна більшість із них ще не організувала СВК у тому вигляді, який відповідав би міжнародно-визнаним стандартам (Інституту внутрішніх аудиторів (ІА), Міжнародної організації вищих аудиторських установ (INTOSAI)).

В органах державної влади «не створено єдиної комплексної системи внутрішнього контролю та/або вона не здійснюється як цілісний процес», як того вимагають положення ст. 26 Бюджетного кодексу [3] та Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах [4].

Зазначене підтверджують і результати досліджень [5], проведених фахівцями Центрального підрозділу гармонізації² (ЦПГ). Однією з причин такого стану організації і функціонування внутрішнього контролю в бюджетних установах є відсутність усвідомлення ролі керівника органу у цьому процесі, ступеня його відповідальності за визначення і регламентацію на рівні державного органу базових положень внутрішнього контролю як частини управління ризиками та управлінської підзвітності, яка не може бути окремою діяльністю і повинна передбачати механізми, процеси, операції, інтегровані у СВК.

Відсутність серед керівників органів державної влади належного розуміння щодо сутності внутрішнього контролю та персональної відповідальності за його організацію в органі негативно позначається і на ефективності діяльності підрозділів внутрішнього аудиту (ПВА), їх спроможності допомагати керівництву органу досягати поставленої мети у найбільш економний, ефективний та результативний спосіб (управлінської відповідальності і підзвітності). За оцінками, проведеними ЦПГ у 2015 році, щодо організації та стану проведення і результативності внутрішнього аудиту в органах державної влади, у більшості з цих органів функція внутрішнього аудиту «поки ще є слабкою та не має змоги дієво впливати на стан фінансово-бюджетної дисципліни» [5, с. 30–31].

Утворення ПВА у системі міністерств та інших ЦОВВ, де внутрішній контроль організовано не за європейськими нормами, зумовило прорахунки у діяльності внутрішніх аудиторів, які мали оцінювати дієвість контролю та надавати об'єктивну і релевантну впевненість щодо його організації та здійснення на всіх рівнях управління – вищим керівництвом, керівниками та працівниками державного органу. До останніх можна віднести і Міністерство фінансів України (Мінфін), у системі якого поки не організовано процеси запровадження СВК європейського зразка і тому мають місце певні труднощі і проблеми, що чинять відповідний вплив на організаційну незалежність (самостійність) діяльності ПВА центрального апарату

² Орган, який наразі виконує функції ЦПГ, є структурним підрозділом у складі Державної аудиторської служби України.

підприємства. Таким чином, правильна організація ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності – необхідна умова для отримання своєчасної інформації для управління, аналізу та контролю за фінансовим станом підприємства.

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Баланс (звіт про фінансовий стан) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому [1].

На основі аналізу балансу можна здійснити попередню оцінку фінансового стану підприємства. Для цього необхідно: виявити позитивні та явно негативні статті балансу; оцінити зміну валюти балансу за досліджуваний період; проаналізувати динаміку і структуру балансу.

Для аналізу структури і джерел утворення майна підприємства на підставі групування статей активу і пасиву складається аналітичний баланс. Щоб отримати порівняльний аналітичний баланс, вихідний баланс доповнюють показниками структури, абсолютної та структурної динаміки активів і пасивів підприємства за звітний період [2].

Для загальної оцінки фінансового стану можна скласти агрегований (спрощений) баланс. При побудові агрегованого балансу зменшують кількість статей балансу, що робить його простішим та легше аналізувати.

Не вдаючись до розрахунку показників, на підставі оцінки статей балансу можна дійти певних висновків про фінансовий стан підприємства. Про незадовільну роботу підприємства вказує наявність «хворих» статей:

9. непокриті збитки;
10. скорочення суми нерозподіленого прибутку;
11. неоплачений капітал;
12. вилучений капітал;
13. скорочення резервного капіталу;
14. сумнівні борги;
15. прострочена та безнадійна дебіторська(кредиторська) заборгованість;
16. векселі видані(отримані) прострочені;
17. необоротні матеріальні активи, що знаходяться на консервації та тимчасово не використовуються;

до того ж знижується, а стан сучасного пересічного українського домогосподарства можна охарактеризувати як кризовий.

Отже, рівень життя пересічного українського домогосподарства залишається доволі низьким, а життєві стандарти не відповідають сучасним вимогам. Негативні явища у соціальному середовищі, що були викликані економічною та політичною кризою, досі не вдається суттєво пом'якшити. Ураховуючи це, керівництво держави повинно розробити дієві заходи щодо створення сприятливих умов для довгого, безпечного, здорового й благополучного життя українців, забезпечуючи економічний ріст і соціальну стабільність у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) : стат. бюлетень [Електронний ресурс]. – К. : Державна служба статистики України, 2013 (2014, 2015). – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Є. Ю. Чепка,
магістрант, спеціальність «Облік та аудит»
науковий керівник: В. П. Пантелєв,
доктор економічних наук, професор;
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток зовнішньоекономічних відносин України привів до необхідності впровадження змін у ведення бухгалтерського обліку та забезпечення відповідності фінансової звітності міжнародним вимогам. З метою узгодженості фінансової звітності та бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами обліку в 2013 році в Україні було запроваджено Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Така реформа в обліку привела до змін в організації і бухгалтерського, фінансового обліку, і економічного аналізу на підприємствах.

Як для великих так і для малих підприємств усіх форм власності фінансова звітність є не тільки формою звітності, але і джерелом інформації, необхідної для проведення аналізу фінансового стану

Мінфіну. Як приклад, який не слід наслідувати іншим ЦОВВ, в апараті Мінфіну наразі не є нормативно закріпленою, а отже – пріоритетною, функція/процедура щодо координації запровадження систем контролю й управління ризиками у структурних підрозділах Мінфіну та у сфері його відповідальності.

Наразі в центральному апараті Мінфіну працює 5 внутрішніх аудиторів, а кількість підконтрольних об'єктів, що включені до бази даних внутрішнього аудиту – 29 одиниць³. Згідно з наказом [6], у 2015 році штатну чисельність ПВА апарату Мінфіну було скорочено шляхом перерозподілу штатної чисельності між цим структурним підрозділом і Відділом запобігання корупції, з яким Відділ внутрішнього фінансового контролю та аудиту підрозділ було об'єднано в Управління запобігання корупції та внутрішнього аудиту і підпорядковано заступнику Міністра – керівнику апарату.

Також при співвідношенні фактичної чисельності внутрішніх аудиторів до кількості підконтрольних об'єктів, ПВА центрального апарату Мінфіну в змозі забезпечити проведення достатньої кількості процедур задля визначення ризиків допущення порушень фінансово-бюджетної дисципліни і ризикових сфер прийняття неефективних управлінських рішень, притаманних тому чи іншому підрозділу Мінфіну, лише за 5 років і за умови проведення в за рік не менш як 6 аудиторських досліджень.

Зважаючи на необхідність забезпечення функціонування СВК за європейськими стандартами на рівні міністерств та інших ЦОВВ, а також на недопустимість створення у зв'язку з цим умов для конфлікту інтересів для ПВА в установі, керівники бюджетних установ зобов'язані забезпечити персональний контроль за належною організацією внутрішнього контролю в своїй установі відповідно до вимог законодавства, зокрема в частині упередження порушень бюджетного законодавства на основі визначення ризиків в діяльності установи та формування адекватних заходів контролю з їх усунення [7].

Слід зазначити, що для Мінфіну, як і для більшості органів державної влади, проведення заходів щодо розробки стратегії (політики) впровадження внутрішнього контролю та управлінської підзвітності в установі та здійснення пілотної діяльності з управління ризиками на

³ Матеріали Звітності «Звіт (зведений звіт) про результати діяльності підрозділу внутрішнього аудиту в міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, в Раді міністрів Автономної Республіки Крим, в обласній, Київській або Севастопольській міській державній адміністрації» Міністерства фінансів України за 2015 рік.

операційному рівні на сьогодні є проблемою. Її коріння походять від розриву очікувань, тобто різних позицій, які керівництво міністерств та інших ЦОВВ, фінансовий менеджмент установи та внутрішні аудитори мають стосовно того, хто повинен брати участь у розробці її формалізації СВК і системи управління ризиками, а також нести відповідальність за ефективність їх впровадження і функціонування в установі.

Вважаємо, що цей розрив очікувань має бути подоланий завдяки розробці та удосконаленню нормативного забезпечення організації внутрішнього контролю та функціонування внутрішнього аудиту на рівні окремого державного органу. Так, на рівні Мінфіну, урахувавши наявні проблеми розвитку функції внутрішнього аудиту, потребує відповідного удосконалення організація внутрішнього контролю на рівні всіх структурних одиниць, дій і процесів, що відбуваються у Мінфіні. Адже в апараті Мінфіну не створено єдиної комплексної СВК, внутрішній контроль не здійснюється як цілісний процес.

Порівняльна оцінка відповідності організації внутрішнього контролю у Мінфіні до кращої європейської практики і міжнародних стандартів (зокрема, Інтегрованої моделі внутрішнього контролю, розробленої Комітетом організацій – спонсорів Комісії Тредвея (COSO)) засвідчила нечітке визначення мети (місії) діяльності структурних підрозділів Мінфіну, їх стратегічних та оперативних цілей, відсутність безпосереднього зв'язку мети та цілей Міністерства з завданнями і функціями його структурних підрозділів. Посадові інструкції і положення про структурні підрозділи апарату Мінфіну не містять чітко прописаних підходів до визначення відповідальності і підзвітності їх керівників, повноважень щодо визначення найголовніших ризиків діяльності структурними підрозділами Міністерства та їх керівниками, що не відповідає моделі COSO. Для початку впровадження СВК доцільно створити робочу групу під керівництвом першого заступника Міністра фінансів, яка буде здійснювати організаційні заходи – розробку структури СВК, визначення обов'язків, проводити експертизу відповідних документів тощо. До складу робочої групи повинні ввійти відповідальні і компетентні працівники з усіх департаментів, управлінь, відділів апарату Мінфіну.

З метою забезпечення організаційної і функціональної незалежності ПВА, підпорядкування якого в апараті Мінфіну неодноразово змінювалося, пропонується внести зміни до нормативно-правових документів Мінфіну задля приведення їх у відповідність до [1–2] і прийняття відповідного управлінського рішення (наказу) Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку організації та проведення внутрішнього аудиту у Міністерстві фінансів України», який має базуватися на міжнародних стандартах.

За сучасних умов рівень матеріального добробуту домогосподарств визначається не лише достатньою кількістю споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів, а й забезпеченістю та рівнем споживання різних послуг, тому обсяг та питома вага витрат на послуги в середньомісячних сукупних витратах домогосподарства є важливим індикатором рівня життя населення. Чим більше ресурсів домогосподарство може спрямувати на задоволення своїх потреб у різноманітних послугах, тим вищим є рівень його життя. Зменшення частки витрат на відпочинок і культуру, ресторани та готелі, а також неспоживчих сукупних витрат домогосподарств України протягом досліджуваного періоду свідчить про зниження рівня життя домогосподарств України.

Проте аналіз інтенсивності структурних зрушень, проведений на основі індексу Рябцева, показав, що структура середньомісячних сукупних витрат щодо структури аналогічних періодів 2013 року у I та III кварталах 2014 року була тотожною, а у II та IV кварталах 2014 та I–IV кварталах 2015 рр. спостерігався дуже низький рівень розбіжностей порівнюваних структур (рис. 2).

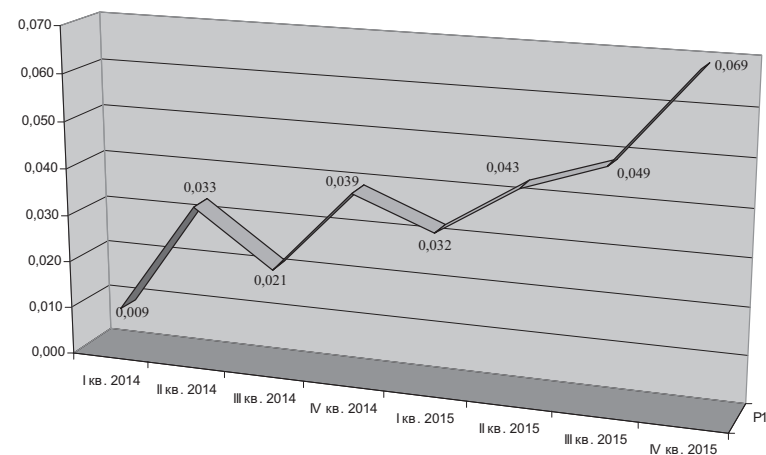

Рис.2 Міра структурних зрушень середньомісячних сукупних витрат домогосподарств України

Проведені розрахунки інтенсивності структурних зрушень засвідчили, що у цілому протягом досліджуваного періоду структура середньомісячних сукупних витрат домогосподарств України, не зазнала істотних змін. Проте дослідження цієї структури свідчить про недостатній рівень матеріального забезпечення домогосподарств, який

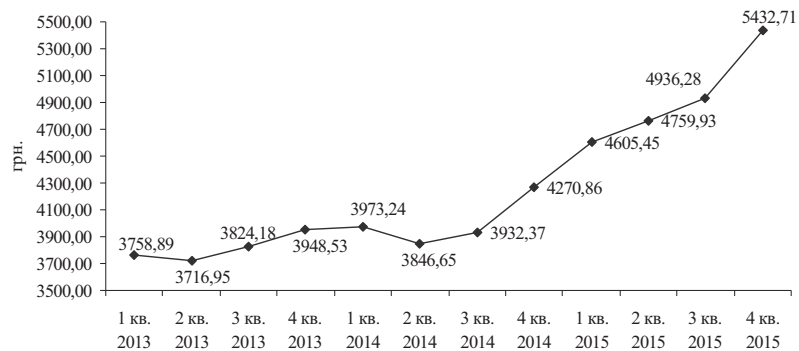

Рис. 1 Сукупні витрати домогосподарств України (в середньому на місяць в розрахунку на 1 домогосподарство)

Таблиця 1
Структура середньомісячних сукупних витрат домогосподарств України у 2013–2015 рр.

Витрати	2013 р.				2014 р.				2015 р.			
	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
Споживчі сукупні витрати	91,9	89,0	89,8	89,5	91,8	91,0	90,9	92,8	93,9	91,5	92,2	93,8
– продукти харчування та безалкогольні напої	50,5	51,5	48,4	49,8	50,9	54,5	50,2	52,2	53,1	55,2	52,6	51,9
– алкогольні напої	1,4	1,5	1,2	1,6	1,3	1,5	1,2	1,6	1,2	1,4	1,1	1,3
– тютюнові вироби	2,0	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	1,8
– одяг і взуття	5,4	4,9	6,3	6,9	5,7	5,1	6,4	6,7	5,3	4,8	6,3	6,1
– житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	12,0	8,2	7,8	9,8	11,3	8,0	8,1	10,5	12,4	9,6	8,9	15,3
– предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3	2,2	2,3	2,3	2,0	1,8	2,1	1,9
– охорона здоров'я	3,9	3,2	3,8	2,9	4,0	3,1	3,8	3,4	4,7	3,3	3,9	3,3
– транспорт	3,8	4,4	5,0	4,0	4,1	4,4	4,9	4,0	3,7	3,9	4,1	3,3
– зв'язок	2,8	2,8	2,9	2,8	2,8	2,9	2,8	2,8	2,4	2,4	2,4	2,3
– відпочинок і	1,9	1,9	2,2	2,1	1,7	1,7	1,8	1,8	1,3	1,5	1,9	1,5
– освіта	1,5	0,8	1,4	1,0	1,3	0,8	1,3	0,9	1,3	0,8	1,5	0,9
– ресторани та	1,9	2,5	3,6	2,0	1,8	2,1	3,2	2,0	1,7	2,0	2,6	1,7
– різні товари і	2,5	2,7	2,8	2,4	2,6	2,7	2,8	2,5	2,8	2,8	2,8	2,5
Неспоживчі сукупні витрати	8,1	11,0	10,2	10,5	8,2	9,0	9,1	7,2	6,1	8,5	7,8	6,2

Проведення зазначених заходів потребує не лише бездумного копіювання положень міжнародних стандартів, а і розробки чітких і єдиних положень, якими буде встановлено не лише основні питання організації та здійснення внутрішнього аудиту, а і визначено статус таких підрозділів, відповідальність керівника установи за належну організацію такої роботи, функціонування єдиної методологічної бази щодо проведення аудиторських досліджень.

Список використаних джерел

1. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 № 1001 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%B>

2. Стандарти внутрішнього аудиту: наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 № 1247 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11>

3. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

4. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах: наказ Міністерства фінансів України від 14.09.2012 № 995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <ftp://webmfu/nakazy/nakazy/>

5. Звіт про стан розвитку державного внутрішнього фінансового контролю в Україні за 2015 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=122171>

6. Про затвердження Структури та чисельності структурних підрозділів апарату Міністерства фінансів України: наказ Міністерства фінансів України від 27.11.2015 № 1098 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <ftp://webmfu/nakazy/nakazy/>

7. Щодо забезпечення виконання протокольних рішень, прийнятих на нараді в Мінфіні: лист Державної фінансової інспекції України від 11.08.2014 № 21-14/442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FN004729.html

О. Г. Корченко,
*доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій,
Національний авіаційний університет.*

С. О. Гнатюк,
*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних систем і технологій,
Національна академія статистики, обліку та аудиту.*

С. В. Казмірчук,
*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри безпеки інформаційних технологій,
Національний авіаційний університет,
м. Київ.*

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «РИЗИК» У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Стрімкий розвиток ІТ-інфраструктури підприємств незмінно супроводжується неконтрольованим зростанням кількості інформаційних загроз і уразливостей ресурсів інформаційних систем. У цих умовах оцінка інформаційних ризиків дозволяє визначити необхідний рівень захисту інформації (ЗІ), здійснити його підтримку і розробити стратегію розвитку інформаційної структури компанії. Оцінка і аналіз таких ризиків є необхідною умовою при створенні системи управління і плану забезпечення безперервності та відновлення бізнесу. На сьогодні існує низка інструментальних засобів оцінки та аналізу ризиків, які базуються на відповідних методиках. Часто перед фахівцями компаній для підвищення ефективності вирішення завдань ЗІ виникає питання про вибір методики, яка буде задовольняти певним вимогам. Перш ніж здійснювати такий вибір необхідно мати достатньо повне відображення поняття «ризик» в аспекті інформаційної безпеки (ІБ). У наявних публікаціях існує велика кількість визначень ризику [зокрема, 1; 2], що показують досить широке його трактування. Тільки в Інтернет-словниках міститься понад 1500 тлумачень для багатьох сфер людської діяльності. Унаслідок цього виникають різні неоднозначності, зумовлені розкриттям сутності самого ризику і пов'язаних з ним понять. Відповідно такий стан характерний і для сфери ІБ.

У зв'язку з цим **метою цієї роботи** є проведення аналізу і розкриття поняття «ризик», для його подальшої інтерпретації у сфері ІБ, що розширить можливості підвищення ефективності рішень завдань ЗІ.

С.П.Червона
*кандидат економічних наук, доцент,
в.о.професора кафедри статистики,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ

На рівень життя та матеріального добробуту домогосподарств в останні роки значною мірою вплинули зміни, що відбулися в українському суспільстві: економічна та політична нестабільність, зміни, що пов'язані з проведенням реформ, призвели до різкого падіння показників матеріального добробуту переважної більшості українських домогосподарств. Одним із найважливіших показників, що використовується для характеристики рівня життя, є показники витрат домогосподарств.

Витрати домогосподарства – це сукупність платежів, що здійснюються домогосподарством у звітному періоді з метою забезпечення своєї життєдіяльності. Сукупні витрати складаються з суми споживчих та неспоживчих сукупних витрат; включають фактично сплачені грошові витрати домогосподарства, вартість натуральних надходжень, суми пільг та безготівкових субсидій. Оцінка натуральних надходжень здійснюється за середніми цінами купівлі відповідних товарів.

За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, що проводиться Державною службою статистики України, середньомісячні сукупні витрати пересічного українського домогосподарства протягом 2013–2015 рр. зростали (рис. 1, за даними [1]). При цьому стрімке зростання середньомісячних сукупних витрат почалося у ІV кварталі 2014 року. Пояснюється це стрімким знеціненням національної валюти і, як наслідок, значним зростанням цін на товари і послуги, що продовжується й зараз.

Більше 50% середньомісячних сукупних витрат домогосподарств припадає на продукти харчування та безалкогольні напої (табл. 1). Серед непродовольчих товарів і послуг найбільшу частку, що зростає, займають витрати на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива, що пояснюється значним зростанням тарифів на електроенергію, водопостачання та опалення.

Перспективою подальших досліджень є обґрунтування стратегічно обґрунтованої систем фінансового обліку та його адаптація для потреб стратегічного управління. Якщо в системі бухгалтерського обліку обліковується нормативна інформація, то можна обліковувати факти чи явища, які будуть відбуватися в майбутньому [9; 10]. Зокрема, необхідною є розробка стратегічного структурованого робочого плану бухгалтерських рахунків, формування набору стратегічних бухгалтерських записів, розробка стратегічних показників балансу, витрат, доходів, фінансових результатів і доданої вартості, а також методики аналізу та інтерпретації одержаних стратегічних облікових показників.

Список використаних джерел

1. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : [монографія] / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. – 334 с.
2. Голов С. Ф. Управлінський облік : підруч. / С. Ф. Голов – К. : Лібра, 2003. – 704 с.
3. Атамас П. Й. Управлінський облік : навч. посіб. / П. Й. Атамас – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
4. Бруханський Р. Ф. Система стратегічного фінансового обліку: аналіз сучасного стану і перспективи розвитку / Р. Ф. Бруханський // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – С. 220–225.
5. Довбуш А. В. Стратегічний облік: сутність та поняття / А. В. Довбуш // Інноваційна економіка. – 2014. – № 6. – С. 304–307.
6. Романчук А. Л. Стратегічний облік: реальність чи химера / А. Л. Романчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/20111019/4_romanchuk.php
7. Плікус І. Й. Стратегічний облік як інструмент стратегічного управління підприємством / І. Й. Плікус [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/349/1/visnukuabs_12_2002_14.pdf
8. Фатенок-Ткачук А. О. Стратегічний облік у системі управління підприємством / А. О. Фатенок-Ткачук, К. П. Замойська // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». – 2012. – № 721. – С. 241–244.
9. Гуцайлюк З. В. Стратегічний бухгалтерський облік: міф чи реальність / З. В. Гуцайлюк // Незалежний аудитор. – 2016. – № 15 (1). – С. 3–9.
10. Гуцайлюк З. Прогнозний (стратегічний) облік і сучасні проблеми розвитку теорії бухгалтерського обліку / З. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 2. – С. 14–19.

Ураховуючи, що ризики охоплюють різні предметні сфери, це поняття розглядалось з позиції безпеки, психології, економіки, страхування, медицини, геології і т. д., що розкривається в монографіях, статтях, підручниках, словниках та різних нормативних національних і міжнародних документах. У більшості зазначених джерел ризик часто відображається імовірністю або пов'язаними з нею поняттями, зокрема як **імовірність (що розраховується або вимірюється)**: втрат; появи несприятливого результату або події, (наприклад, у результаті якої можливі непередбачені втрати); можливості небезпеки; невдачі; неотримання результату від прийнятого рішення; недосягнення мети; появи обставин, які зумовлюють невпевненість або неможливість отримання очікуваних результатів від реалізації поставленої мети; понести збитки або втратити вигоду (кількісно вимірювана непевність в одержанні відповідного доходу або збитку); реалізації певної загрози, виду і величини завданих збитків; заподіяння шкоди майну, довкіллю або життю (здоров'ю) громадян, тварин, рослин; виникнення заданої загрози і потенційно несприятливих від неї наслідків; яка припускає потенційну можливість порушення безпеки; загрози, за допомогою якої будуть використані уразливості активу або групи активів, з метою їх втрати і/або пошкодження; а також як поєднання або комбінація ймовірності події і її наслідків. Відомо, що ймовірність пов'язана з настанням певної події, а відповідно, з нею пов'язаний і ризик. Зустрічається визначення ризику як **дія або діяльність**: реалізація якої ставить під загрозу задоволення будь-якої досить важливої потреби; яка складається з невизначеності її результату і можливих несприятливих наслідків у разі неуспіху для суб'єкта; яка загрожує суб'єкту втратою (програвшем, травмою, шкодою). Як відомо **дія або діяльність**, також як **імовірність** пов'язані з виникненням будь-яких характерних для них подій. Також відомо, що будь-які дії призводять до подій і наслідків, які можуть бути «позитивні» або «негативні». У цьому контексті, простежується спільність зазначених понять. В окремих джерелах ризик трактується як **міра**: очікуваного неблагополуччя при неуспіху в діяльності, що визначається поєднанням імовірності неуспіху та ступеня несприятливих наслідків; невизначеності та конфліктності у підприємницькій діяльності; відмінності між різними можливими результатами прийняття певних стратегій; небезпеки, що характеризує імовірність її появи і розміри пов'язаної з нею шкоди; можливості реалізації небезпеки у вигляді певного збитку в штучно створеної діями суб'єкта ситуації; виникнення в будь-якій системі небажаної події з визначеними у часі та просторі наслідками [1; 2].

Тут видно, що трактування ризику також пов'язано з настанням певної події, а міра виступає як вторинний чинник і безпосередньо

пов'язана з кількісним чи якісним оцінюванням, або їх поєднанням. Беручи за основу будь-яке визначення цього поняття, необхідно враховувати, що ризик часто характеризується щодо суб'єкта діяльності, що має певну мету і який діє (або не діє) у відповідь на подію в об'єктивному середовищі, в якому він має відносний вплив. Крім того, ризик пов'язаний з невизначеністю, необхідністю суб'єкта використовувати аналітичні методи та інтуїцію, а також можливістю отримання як позитивних, так і негативних результатів. Ризик також трактується як **невизначеність**: наприклад, за якою припускається можливість збитку стану захищеності інтересів (цілей) організації банківської системи країни в умовах загроз в інформаційній сфері; в аспекті контролю і прогнозу майбутнього людської діяльності тощо. Зустрічаються і визначення ризику, які відображають його як небезпеку, ситуацію вибору з двох або кількох варіантів дії. Як **небезпека**: передбачувана; невідома наразі, але яка може з'явитися; нанесення шкоди за допомогою атаки [1; 2].

Тут також видно, що розглянуті поняття ризику, як і в попередніх випадках, пов'язані з настанням в якійсь мірі певної події. Відомі поняття ризику, що визначають його як **частоту, величину, характеристику ситуації** і т. д., які безпосередньо пов'язані з виникненням тієї чи іншої події. Наведемо деякі з них. Наприклад, ризик як: **частота** реалізації «небезпеки»; **добуток величини події на міру її можливості; характеристика ситуації**, з невизначеністю результату, за наявності несприятливих наслідків; **припущення невпевненості** щодо успішності результатів в заданих обставинах; **подія**, яка може відбутися або не відбутися або очікування її настання (наприклад, потенційно небажаних впливів на актив або його характеристики, які можуть бути наслідком деякої минулої, теперішньої або майбутньої події); **витрати чи втрати** економічного ефекту, пов'язані з реалізацією певного рішення в умовах, що відрізняються від таких за якими рішення було б оптимальним; **відхилення від норми (цілі)**. Також ризик в будь-якому контексті розглядається як сумарна величина загрози, уразливості та вартості майна. Збільшення будь-якого з цих чинників відповідно збільшує ризик, а зниження веде до його зменшення [1; 2].

Отже, для досліджуваної множини тлумачень ризику можна виділити ознаки, що визначають його базові характеристики: ризик розглядається як вимірювана імовірність; він пов'язаний з настанням певної події (як правило, несприятливої); поняття «ризик» розкривається через діяльність суб'єкта, а також через незалежну від суб'єкта діяльності подію; ризик розглядається як міра, акцент робиться на кількісну та якісну оцінку ризику – «міру ризику»; поняття розкривається через

інформацією для прийняття ефективних рішень, а також забезпечує інвесторів інформацією для оцінки діяльності підприємства [7]. А. О. Фатенок-Ткачук і К. П. Замойська зазначають, що стратегічний облік – це облікова система, яка покликана забезпечувати фахівців підприємства усією необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства [8].

Аналіз напрацювань учених щодо змісту стратегічного обліку свідчить про відсутність в них самого обліку. За матеріалами Вікіпедії, облік – це належним чином організована система збирання, нагромадження, обробки, групування, узагальнення (фіксації) необхідної інформації або сукупних даних, що відображають кількісну чи якісну характеристику подій, явищ, фактів, процесів, об'єктів.

На нашу думку, стратегічний облік має всі ці складові, тільки що використовує не фактичні, а прогностичні господарські операції та узагальнює їх так як і фінансовий облік за допомогою єдиних елементів методу бухгалтерського обліку. Основною особливістю стратегічного обліку є складання бухгалтерських проводок за укрупненими агрегатами, що дозволяє істотно скоротити кількість облікових записів і розробляти автоматизовані варіанти похідних балансів, звітів про фінансові результати і рух грошових коштів онлайн-характеру за обраною стратегією.

Стратегічний облік є одним із видів бухгалтерського обліку, що може бути використаний для побудови стратегічно орієнтованої системи фінансового обліку, оскільки дозволяє розробити нову інформаційну технологію для формування паралельної облікової інформації на єдиній системі бухгалтерських рахунків та обліковій політиці, яка сприятиме забезпеченню процесу формування, розробки, реалізації і контролю стратегії підприємства. Отже, стратегічний облік формує інформацію на формалізованому уявленні про існуючий зв'язок між причинами і наслідком за допомогою елементів методу бухгалтерського обліку. При прогнозуванні показників використовуються функціональні моделі формування фінансових ресурсів для господарської діяльності та послідовне їх перетворення в авансовані активи, а залучених ресурсів – у витрати, з відповідним перетворенням витрат у доходи та з розрахунком фінансових результатів.

Стратегічний облік як складова системи управління підприємством формує перелік показників за узагальненою інформацією рахунків бухгалтерського обліку на підставі прогностичних даних балансу і господарських операцій для оцінювання стратегії і тактики функціонування підприємства загалом та окремих стратегічних центрів відповідальності.

Для вітчизняної науки стратегічний облік є новим напрямом, для якого характерні такі проблеми: відсутня термінологія, різні думки щодо змісту, об'єктів, формування показників, побудови та використання інформаційної системи.

М. С. Пушкар визначає стратегічний облік як такий, що формує власні інформаційні ресурси прогнозного характеру. Інформаційні ресурси стратегічного обліку мають зв'язок з традиційним обліком, але ним не обмежуються. Зокрема, для стратегічного управління необхідні дані не лише про діяльність підприємства, а й про зовнішнє середовище, яке має надзвичайно важливе значення для передбачення траєкторії розвитку підприємства [1, с. 282–283]. С. Ф. Голов обґрунтовує стратегічний облік як систему управлінського обліку, спрямовану на прийняття стратегічних управлінських рішень [2, с. 508].

У підручнику П. Й. Атамаса зазначається, що стратегічний облік зосереджується на зовнішніх факторах (таких як прибутковість конкурентів, частка на ринку і т. ін.), тоді як для традиційного обліку характерна зосередженість на внутрішніх процесах і явищах [3, с. 387]. На думку Р. Ф. Бруханського, система фінансового обліку повинна бути вдосконалена на основі врахування принципів, які виступатимуть з'єднуючою ланкою між обліковою методологією та системою стратегічного менеджменту. Таке вдосконалення слід проводити шляхом інтеграції зі системою стратегічного фінансового обліку, що забезпечить її ефективність, а сам процес побудови інтегрованої системи стратегічного обліку варто здійснювати на основі використання інструментів бухгалтерського інжинірингу [4].

За бухгалтерським інжинірингом, у системі обліку відображається нереалізований потенціал підприємства у вигляді втрат, наявних можливостей та здійснюється його порівняння і з фактичними даними про використання існуючих можливостей. Це дозволяє одержувати окремі баланс, який би відображав невикористані потужності, на основі чого можна окреслити шляхи усунення цих недоліків.

Довбуш А. В. пропонує під стратегічним обліком розуміти процес інформаційного забезпечення дій менеджменту, направлених на досягнення стратегічних цілей підприємства [5]. А. Л. Романчук визначає основне завдання стратегічного обліку як моделювання діяльності підприємства з урахуванням досягнутих та очікуваних показників і розроблення основних параметрів діяльності на тривалу перспективу [6]. І. Й. Плікус досліджував стратегічний облік як інформаційну модель, що поєднує в рамках єдиної системи фінансовий і управлінський облік і забезпечує підприємство виробничою

невизначеність; ризик відображається ситуацією вибору з двох або кількох варіантів дії; він сприймається як небезпека, частота, витрати і втрати, характеристика ситуації, відхилення від норми (цілі), сумарна величина. Всі перераховані вище визначення різною мірою розкривають аналізоване поняття і характеризують його з різних сторін. Після проведеного аналізу поняття «ризик» у різних сферах діяльності людини можна виділити його одну характеристику, що зустрічається в усіх наведених визначеннях і об'єднує їх: це подія, яка має відбутися, яку пов'язують з імовірністю, дією або діяльністю, мірою, частотою, вибором певних рішень, невизначеністю, з втратами, небезпекою тощо. У контексті ІБ ризик можна пов'язати з подією реалізації загрози ресурсам інформаційних систем, унаслідок якої сталося порушення однієї або декількох базових характеристик безпеки – конфіденційності, цілісності, доступності. Також його можна описати як: імовірність події, що призвела до порушення характеристик безпеки; подію, яка відбулася за участю або без участі суб'єкта – діяльність або бездіяльність суб'єкта; вибір альтернативного варіанта; міру; подію, яка відбувається з певною частотою; характеристику цієї події і т. д. При розкритті поняття «ризик» також слід урахувувати, що більшість рішень з ІБ приймаються в умовах невизначеності [1; 2].

Проведений аналіз показує, що різні трактування ризику мають загальну множину характеристик, наприклад зв'язок ризику з імовірністю і настанням певної події та ін. Для інтерпретації цього поняття у сфері ІБ було виділено множину його базових характеристик: подія; дія чи діяльність; міра; імовірність; характеристика ситуації; небезпека; ситуація вибору; частота; витрати чи втрати; відхилення від мети.

Список використаних джерел

1. Корченко А. Г. Анализ и определение понятия риска для его интерпретации в области информационной безопасности / А. Г. Корченко, Е. В. Иванченко, С. В. Казмирчук // Защита информации – 2010. – № 3. – С. 5–10.
2. Корченко А. Г. Анализ и оценивание рисков информационной безопасности : монография / А. Г. Корченко, А. Е. Архипов, С. В. Казмирчук – К. : ООО «Лазурит-Полиграф», 2013. – 275 с.

А. В. Криворучко,
студентка 4-го курсу, напрям підготовки «Фінанси та кредит»;
науковий керівник: **Н. Ю. Мельничук,**
кандидат економічних наук, доцент,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КОНСОЛІДАЦІЇ КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Світового поширення набувають тенденції, що пов'язуються з процесом консолідації банківських систем у різних країнах, у тому числі в Україні. У період фінансової кризи тема консолідації стала особливо актуальною.

Дослідженню проблем консолідації капіталу присвячено роботи таких зарубіжних вчених: Ю. Бригхем, М. Джаннеті, В. Кисельов, С. Классенса, М. Міллер, Ж. Хавкінс та ін. Серед вітчизняних економістів тему консолідації розглядали: Л. Виговська, С. Козьменко, Н. Радова, А. Сашенська, Н. Ткачук, В. Шевченко та ін.

Метою роботи є визначення основних проблем та перспектив консолідаційних процесів між банками України.

Одним із методів подолання кризових явищ у банківському секторі економіки України є консолідація банків. В економіці консолідація означає зміцнення, згрупування, об'єднання суб'єктів підприємництва, їхніх дій, інтересів, спільних капіталів заради здійснення великих підприємницьких проектів, програм. Досить поширеними формами консолідації в банківському секторі є злиття та поглинання, які є дієвими способами реструктуризації та оптимізації банківського середовища, що помітно активізувались протягом останньої фінансової кризи [3; 5].

Консолідація капіталів в банківському секторі України сьогодні є об'єктивно необхідним явищем. Станом на 28 березня 2016 року в Україні функціонують 111 банків (без урахування неплатоспроможних банків), з них 41 банк з іноземним капіталом. Зазначимо, що поштовхом до об'єднання капіталів цих банків можуть стати нові законодавчі вимоги в частині збільшення мінімального розміру регулятивного капіталу банку.

У 2015 році спостерігалось прискорення проявів консолідації у банківській системі України. Це пов'язано з певними факторами, а саме:

безпомилковий суддя минулого, неодмінний керівник теперішнього і постійний консультант майбутнього кожного підприємства.

Стратегічне управління в умовах глобалізації економіки репрезентує розвиток нового виду обліку, який, використовуючи емітовані ресурси та господарські операції, покликаний забезпечити власника і виконавчі органи підприємства необхідною інформацією для прийняття стратегічних управлінських рішень, що визначають загальний напрям розвитку підприємства, його ефективність й життєстійкість за прогнозованих, непередбачених, а також взагалі невідомих на певний момент подій, які можуть впливати на нього. Різні автори по-різному трактують сутність та напрями розвитку стратегічного обліку, а є і такі, що не виділяють його в окремий напрям досліджень, хоча і розкривають важливість обліку в досягненні стратегічних цілей.

У міжнародній обліковій практиці стратегічний облік стали активно трактувати в кінці 80-х років ХХ століття (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування зарубіжних учених-економістів про сутність і значення стратегічного обліку

Автор, рік	Зміст
Summonds, 1981	Спосіб аналізу власного і конкурентного бізнесу для розробки, моніторингу та контролю стратегії підприємства
Cooper and Kaplan, 1988	Використання інформаційної технології для більш удосконаленого обліку собівартості продукції і послуг
Bromwich, 1990	Спосіб аналізу фінансової інформації про ринки продукції підприємства, витрати конкурентів, структуру витрат та вивчення стратегії підприємства і його конкурентів на цих ринках на протязі декількох звітних періодів
Keith Ward, 1992	Комплексне забезпечення керівництва всією інформацією, необхідною для управління і контролю розвитком підприємства в інтересах його власників та інших партнерських груп
Coad, 1996	Межі не визначені та відсутні чіткі напрями його розвитку
Roslender, 1996	Інформація, яка допомагає підприємству досягнути і підтримувати стратегічну позицію на ринку відносно конкурентів
Lord, 1996	Облік у відповідності з стратегічним позиціонуванням підприємства
Innes, 1998	Інформація, що забезпечує підтримку прийняття на підприємстві стратегічних рішень
Ryan, 1998	Спосіб відображення фінансових та облікових проблем підприємства
Colin Drury, 2001	Потенційна розробка, результати якої забезпечують великий внесок в управлінський облік

продукт, який не можна замінити, предмети розкоші, а також у випадках монополізації ринку (повної або часткової).

На взаємозв'язок між попитом та ціною впливає також індивідуальний та сукупний попит. Індивідуальний попит ґрунтується на тому, що для окремого споживача ціна товару є запорукою його якості. Якщо споживач не має можливості порівняти один товар з іншим, тоді і дуже висока, і дуже низька ціна сприйматимуться негативно. Очікування споживача від товару також впливають на формування рішення про його придбання.

Сукупний попит на товар складається із індивідуальних моделей попиту, які постійно видозмінюються під впливом як цінового фактору, так і цілого комплексу обставин – доступності товару, місця реалізації, рівня конкуренції тощо. Для того, щоб сформуваати адекватні ціни, підприємству необхідно змодельовати динаміку попиту в залежності від цінових коливань. Тому що коли ціна занадто низька або занадто висока, товар попитом не користуватиметься.

Список використаних джерел

1. Холловой Дж. К. Туристический маркетинг / Дж. К. Холловой ; пер. с 4-го англ. изд. – К. : Знання, 2008. – 575 с.

Ю.С. Цаль-Цалко,

*доктор економічних наук, професор, проректор з навчальної роботи,
професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту,
Житомирський національний агроекологічний університет,
м. Житомир*

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: РОЗУМІННЯ ЙОГО СУТНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Для досягнення конкурентних переваг, формування позитивного іміджу підприємства, завоювання довіри з боку кредиторів, інвесторів і покупців, його система управління повинна мати повноцінну інформацію стратегічного характеру. Світова та вітчизняна практика підтверджують, що стратегічне управління дає змогу знизити вплив невизначеності на діяльність підприємства, підвищити його здатність протистояти непередбаченим ситуаціям, визначати пріоритетні напрями діяльності. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання, пов'язані з інформаційним забезпеченням процесу стратегічного управління діяльністю підприємства та зростає значення його системи обліку.

Відомий учений, теоретик бухгалтерського обліку початку ХХ століття Й. Шер писав у своїх працях, що бухгалтерський облік –

встановленням мінімальних вимог НБУ до регулятивного капіталу банків у розмірі 120 млн грн; проблемами банків (низька якість активів і нестабільний ресурсний ринок); подальшим проникненням іноземного капіталу в банківську систему України.

В Україні все частіше спостерігається продаж українських банків, що здійснюється через продаж акцій і має свої специфічні особливості. Це дає змогу виокремити так основні методи продажу:

- повний продаж, при якому купується контрольний пакет акцій (понад 90%) банку і установа переходить у його власність;
- продаж банку із подальшим спільним веденням бізнесу. Метод є досить специфічним, оскільки банки, які вже належать фінансово-промисловим групам та інтегровані в промисловий сектор, не можна продати повністю: їх слід продавати з рахунками клієнтів корпоративного сектору, які утворюють ресурсну базу банку;
- продаж акцій на ринку шляхом розміщення їх на фондовій біржі. Цей метод вигідний для середніх і великих банків – їх акції вільно обертаються на ринку. публічне розміщення акцій українських банків на світових фондових біржах [4].

Зазначимо, що на Україну припадає близько 4% світового обсягу фінансових злиттів та поглинань. Для іноземних інвесторів найбільший інтерес становлять невеликі банки з прозорими активами, бізнес-процесами, історією та структурою.

Протягом 2005–2011 рр. спостерігалася тенденція купівлі іноземними інвесторами вітчизняних банків, однак уже у 2012–2013 рр. іноземні банки починають виходити з українського ринку. Перевагою для українського банку є те, що, стаючи дочірньою структурою міжнародного фінансового холдингу, він може збільшити довіру клієнтів до нього, використовувати міжнародний управлінський досвід та маніпулювати більшими обсягами фінансових ресурсів. Але для того, щоб іноземні банки залишилися в Україні, необхідною умовою, перш за все, є політична стабільність та прозорість економіки й судочинства [6].

Аналізуючи поточний стан консолідації капіталу в банківській системі України, не слід забувати про впровадження рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду в Україні та їх вплив на підвищення загального рівня капіталізації банків в Україні. На даний момент, впроваджено лише певні вимоги Базеля I та Базеля II. Вони стосуються нормативу адекватності капіталу і частково вимоги, що стосуються врахування кредитного ризику при визначенні розміру капіталу та частково щодо оприлюднення банками інформації та здійснення банківського нагляду [1; 2].

Зважаючи на існуючі проблеми в процесі консолідації капіталу в банківській системі України, визначимо наступні перспективи консолідації в банківському секторі:

- кількість угод між банками в подальші роки буде зростати через зростання вимог до достатності капіталу в банках України;
- злиття та поглинання будуть здійснюватися як між великими банками, так і між середніми та дрібними;
- подальше зростання законодавчих вимог до мінімального рівня регулятивного капіталу може стати вагомим стимулом до прискорення консолідаційних процесів в банківській системі України;
- іноземний капітал може збільшити свою присутність в банківському секторі України через більші фінансові можливості іноземних компаній та продаж вітчизняних банків українськими власниками.

Необхідність банківського регулювання визначається тим фактором, що Україна активно входить на міжнародні фінансові ринки, а відтак відкриває власний фінансовий ринок для іноземного капіталу. Саме тому постає проблема конкуренції для банків у нових економічних умовах. Відповіддю на питання часу, як показує іноземний досвід, та вже існуючий український досвід, є банківські об'єднання та поглинання.

Таким чином, консолідаційні процеси в банківській системі України відповідають загальносвітовим тенденціям у банківській сфері. Очікується, що подальша консолідація капіталу в банківському секторі України підвищить фінансову стійкість всієї банківської системи і ефективність діяльності окремих банків та інших небанківських фінансових інститутів.

Список використаних джерел

1. Андріяшевська С. Р. Рівень впровадження рекомендацій базельського комітету з банківського нагляду в Україні [Електронний ресурс] / С. Р. Андріяшевська. – Режим доступу : <http://www.sibs.uabs.edu.ua> – Назва з титул. екрана.
2. Озерянська К. О. Впровадження Базеля II та його вплив на конкуренцію в банківському секторі [Електронний ресурс] / К. О. Озерянська. – Режим доступу : <http://www.dsplace.uabs.edu.ua> – Назва з титул. екрана.
3. Радова Н. В. Пріоритети консолідації банківського капіталу у посткризовий період [Електронний ресурс] / Н. В. Радова – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>. – Назва з титул. екрана.

О. І. Хоруженко,

*доцент кафедри теорії бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

ЕКОНОМІЧНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЦІНОЮ І ПОПИТОМ

Різні коливання споживчого попиту тепер є звичайними явищами. На них впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. У маркетинговому комплексі домінує ціновий фактор.

На стадії розробки нового продукту дуже багато проектів залишаються незавершеними. На це впливає не тільки конкуренція. Як показує досвід, успіху можна досягти і в умовах гострої конкурентної боротьби, і навпаки, незважаючи на відсутність суперників, потерпіти поразку. Якщо новий продукт є копією або імітацією існуючих продуктів, тобто він не пропонує споживачеві ніяких додаткових вигод, особливих переваг у нього немає. Для нового продукту надлишок пропозиції не несе загрози навіть в умовах жорстокої конкуренції.

Існує декілька різновидів попиту. Як правило, спеціалісти виділяють чотири основні види [1 с.191]:

1. *Існуючий (реальний) попит*, який виникає в результаті недостатньої пропозиції необхідного споживачу продукту.

2. *Зміщений попит*, який викликаний незадоволенням споживачів існуючими продуктами.

3. *Створений попит*, який виникає внаслідок цілеспрямованих дій маркетологів. Він ґрунтується на прихованих та неусвідомлених бажаннях, які можна пробудити та розвинути за допомогою соціальних маркетингових технологій.

4. *Майбутній попит*, який обов'язково виникає у майбутньому через дійсні демографічні процеси або інші зміни в структурі населення.

Аналізуючи збут нового продукту, необхідно враховувати всі чотири види попиту.

Реклама не стимулює продаж продуктів низької якості. У свою чергу, високоякісні продукти не знайдуть своїх споживачів без застосування необхідних маркетингових методів стимулювання продажів. Цінова політика має бути збалансованою. Ціна повинна уособлювати єдність споживчої та власної вартості продукту і не виходити за рамки ринкового діапазону цін. Але ціну не варто розглядати виключно як результат дії ринкових факторів. У деяких випадках ціна зовсім не пов'язана із собівартістю продукту, а швидше залежить від бажання покупця заплатити за нього ту чи іншу суму. Ціна завжди буде завищеною, якщо це унікальний

Можна погодитись з О. Колісником щодо причин бюджетної розбалансованості в Україні, серед яких [2, с. 28]:

– неефективність системи оподаткування, її надмірне орієнтування на фіскальній функції, невпорядкованість і необґрунтованість системи соціальних та економічних пільг;

– низька якість бюджетного планування і прогнозування;

– нераціональна структура бюджетних витрат; значний обсяг тіньової економічної діяльності;

– недосконалість і часта зміна законодавства тощо.

Оскільки ефективне використання дефіцитного фінансування стимулюватиме соціально-економічний розвиток, можна сказати, що дефіцит бюджету здатен виконувати й позитивну, антикризову функцію. Проте переважна більшість наслідків бюджетного дефіциту негативно впливають на соціально-економічний розвиток та “витісняють” приватні інвестиції. Цей “ефект витіснення” характеризується такою послідовністю [2, с. 29]:

– переорієнтування капіталовкладень з реального сектору економіки у сферу державних цінних паперів;

– зростання державних запозичень в іноземній валюті;

– уповільнення розвитку галузей, орієнтованих на експорт, зменшення експорту і стимулювання імпорту;

– зниження рівня продуктивності праці та реального доходу;

– скорочення акціонерного капіталу, виробничих потужностей, обсягів виробництва;

– скорочення іноземних інвестицій і вивіз капіталу за кордон;

– надмірний державний борг і дефіцит платіжного та зовнішньоторговельного балансу; ризик дефолту.

Отже, система бюджетного регулювання дефіциту є однією з головних складових забезпечення стабільного стану економіки в країні, а відтак, бюджетна стратегія має бути спрямована на вирішення проблем з перспективою на майбутнє, а не тільки на вирішення питань стосовно поточних проблемах. Ефективне управління державним дефіцитом має призводити до зростання економіки, її стабільності, покращення інвестиційного та соціального середовищ тощо.

Список використаних джерел

1. Финансы и кредит в системе управления народным хозяйством : [учеб.] / [Е. В. Коломин, Л. Е. Бабашкин, А. М. Волков и др.] ; под общ. ред. А. М. Волкова. – М. : Экономика, 1987. – 247 с.

2. Колісник О. Я. Бюджетний дефіцит: причини, економічні ефекти та особливості управління / О. Я. Колісник // Економіка та держава. – 2014. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.economy.in.ua/pdf/6_2014/7.pdf

4. Сашинська А. В. Злиття і поглинання в банківському секторі України [Електронний ресурс] / А. В. Сашинська, Є. О. Стрижак. – Режим доступу :

<http://www.rusnauka.com>. – Назва з титул. екрана.

5. Ткачук Н. М. Теоретична сутність консолідаційних процесів банків [Електронний ресурс] / Н. М. Ткачук. – Режим доступу : <http://www.dspace.uabs.edu.ua> – Назва з титул. екрана.

6. НБУ запускає антикризову «консолідацію банків» – що це таке? [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://news.finance.ua/ua/news/-/337162/nbu-zapuskaye-antykryzovu-konsolidatsiyu-bankiv-shho-tse-take>

Є. О. Кушнір,

асистент кафедри аудиту,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ВПЛИВ НАСЛІДКІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗАПАСІВ НА ЗМІСТ І СТРУКТУРУ АУДИТОРСЬКОГО ВИСНОВКУ

Залишки запасів є важливим компонентом структури активів підприємства – вони забезпечують безперебійну операційну діяльність та надходження обігових коштів від реалізації готової продукції. Об’єктивне відображення у звітності запасів дозволяє оцінити реальний рівень ліквідності та платоспроможності компанії. У зв’язку з цим повнота і достовірність обліку та звітності запасів для цілей аудиту є суттєвим фактором, що може вплинути на зміст і структуру аудиторського висновку.

Запаси як предмет аудиту цікавлять аудитора з позиції отримання доказів за групою тверджень управлінського персоналу щодо існування, прав, наявності, повноти, оцінки вартості, класифікації, а також подання і розкриття інформації (відповідно до МСА 500 «Аудиторські докази»). Для отримання належної кількості прямих та опосередкованих доказів аудитор має виконати процедури по суті, які б дозволили йому висловити думку щодо залишків запасів на початок та кінець звітного періоду. Зауважимо, що ця стаття балансу опосередковано надає інформацію про спроможність клієнта проводити діяльність в майбутньому (принцип безперервності), якість та ефективність системи його внутрішнього контролю (для оцінки ризику суттєвих викривлень), генерувати прибуток у рамках основної діяльності (принцип суттєвості),

а тому процедури по суті повинні надавати аудитору достатню кількість доказів.

Основними причинами недостовірності та/або неповноти інформації щодо запасів можуть бути:

1) відсутність або неналежне функціонування інформаційної системи обліку, що унеможлиблює ідентифікацію залишків запасів на звітну дату;

2) формальне дотримання проведення регулярної інвентаризації оборотних активів на підприємстві або ухилення від цього правила, що вказує як на недоліки в системі внутрішнього контролю, так і на обмеження щодо підтвердження наявності залишків на звітну дату;

3) пересортування залишків, їх фактична відсутність та/або невідповідність встановленим технічним характеристикам, передбаченим для такої групи запасів, що свідчить про недоліки в документообороті, системі та процедурах зберігання та переміщення запасів;

4) розбіжності у вартості залишків запасів, що може бути наслідком зміни облікових оцінок, помилок у визначенні первісної вартості, розподілі транспортно-заготівельних витрат та торгівельної націнки (для підприємств торгівлі).

Якщо наведені вище обставини мають місце під час аудиту, то це може вплинути на зміст та структуру аудиторського звіту:

1) неповнота та/або недостовірність інформації про запаси, яка міститься у фінансових звітах, має наслідком модифікацію аудиторського звіту;

2) масштаб модифікації звіту (обмежена або повна) залежить від суттєвості знайдених відхилень та браку необхідної інформації.

У разі неможливості присутності аудитора під час планової інвентаризації запасів наприкінці звітної періоду, визначення їх суттєвості для цілей аудиту, модифікація думки залежатиме від додаткових обставин – чи є ефективною система внутрішнього контролю, чи не знайдено додатково порушень або відхилень у ході процедур по суті.

У зв'язку вищенаведеним управлінський персонал підприємства повинен належним чином організувати процес обліку, контролю і звітності запасів з метою забезпечення достатніх та достовірних доказів для аудитора, що дозволить отримати позитивну думку під час аудиту.

І. В. Харитончик,

магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

науковий керівник: Т. Г. Бондарук,

доктор економічних наук, професор,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Державний бюджет характеризується такими основними складовими, як доходи і видатки. Їх обсяги визначають розмір бюджету, тобто обсяг грошових ресурсів держави, необхідних для виконання її функцій. Для цього бюджет повинен бути збалансований. Стан бюджету, який формується при збалансуванні доходів та видатків, може бути врівноважений (збалансований), профіцитний або дефіцитний.

Рівновага є станом, при якому доходи і видатки відповідають один одному. Цей стан державного бюджету може бути найоптимальнішим, але через різницю інтересів зазвичай не може бути досягнутий.

Профіцит – це стан, при якому доходи перевищують видатки. Досягнення такого стану має прагнути керівництво держави, для забезпечення можливості покриття державного боргу.

Якщо державний бюджет має дефіцитний стан, це свідчить про нестачу грошових коштів для певних цілей. Це негативне явище, але це не свідчить про абсолютну незбалансованість бюджету, оскільки при його складанні визначаються джерела покриття. Дефіцит є складним явищем і має різні причини виникнення. Відповідно до класифікації факторів, що призводять до дефіциту бюджету, сформованої колективом авторів [1], виокремлюють чотири категорії дефіцитів:

1) воєнного часу;

2) пов'язані з відбудовою народного господарства;

3) найбільш суттєві дефіцити;

4) зумовлені політичними чинниками.

Дефіцити перших двох груп виникають внаслідок дії неекономічних чинників, третя група – дефіцити, які виникли внаслідок кризових явищ. Першопричина дефіцитів четвертої групи залежать від політичної ситуації в країні [1].

На жаль, майже всі попередні роки державний бюджет в Україні був дефіцитним, що був спричинений поганою динамікою ВВП.

12) співпраця з міжнародними інституціями, якщо національних ресурсів недостатньо.

В Україні наразі відсутня комплексна система інтеграції вимушених мігрантів у суспільство. Певне реформування триває. Подальша послідовність дій української влади з огляду на українську специфіку подана на рис. 2 (складено автором за [4]).

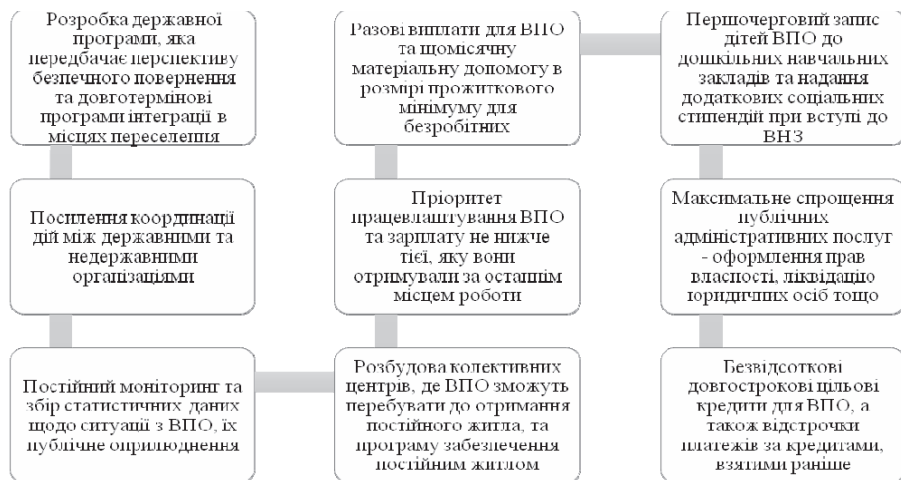

Рис. 2. Послідовність дій держави щодо інтеграції у суспільство вимушених мігрантів в Україні

Список використаних джерел

1. Где и на что живут беженцы из Донбасса и Крыма: инфографика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/ukraine/gde-i-na-chto-zhivut-bezhency-iz-donbassa-i-kryma-inforgrafika-714554.html>
2. В поисках мирного неба [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/opinions/1376760-v-poiskah-mirnogo-neba>
3. Вироблення політики щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cedos.org.ua/system/attachments/files/000/000/062/original/CEDOS_Policy_IDPs.pdf?1429511410
4. Захист соціально-економічних прав внутрішньо переміщених осіб: першочергові завдання для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cedos.org.ua/system/attachments/files/000/000/045/original/CSR_IDP.pdf?1400493355

Список використаних джерел

1. Рядська В. В. Аудит : навч. посіб. / В. В. Рядська, Я. В. Петраков. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 416 с.
2. Міжнародні стандарти аудиту. Офіційний сайт Аудиторської палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/msa>

П. В. Лаврінчук,
магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
науковий керівник: **Т. Г. Бондарук,**
доктор економічних наук, професор,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ФІНАНСУВАННЯ ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасних умовах в усьому світі зростає значення освіти, яка сприяє економічному розвитку країни в перспективі. В Україні, на жаль, така тенденція не спостерігається. Наша держава, намагаючись економити на всьому, економить і на освіті, що, відповідно, знижує її якість. Неможливо досягти високої ефективності, не фінансуючи новітні освітні та інформаційні технології.

Т. Боголіб визначає за основне джерелом фінансування освітньої галузі бюджетні кошти. Однак ці ресурси виділяються тільки на виживання, а не на розвиток закладів освіти. Останні 10 років фінансуються лише захищені статті, визначені Бюджетним Кодексом України та Законами України «Про Державний бюджет», які не передбачають виділення коштів на розвиток освітньої галузі. Фінансуються заробітні плати з нарахуваннями, стипендії, матеріальне забезпечення дітей-сиріт, комунальні послуги. Не виділяються кошти на оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти, будівництво гуртожитків, спортивних споруд, будівництво житла для вчителів та науково-педагогічних працівників [1, с. 1].

Існують два напрями фінансування вищої освіти: з державних та приватних джерел. Причому платник (студент) зазвичай ставиться серйозніше до освітніх послуг, ніж той, що отримує безкоштовне навчання. Загалом діяльність вищих навчальних закладів (ВНЗ) забезпечують п'ять основних фінансових потоків (рис. 1).

На думку В. Савчук, до позабюджетних фінансових ресурсів вищих закладів освіти можна віднести додатковий набір студентів, які навчаються за кошти юридичних і фізичних осіб, створення підготовчих відділень, курсів підготовки до зовнішнього тестування, спеціалізованих курсів з іноземних мов, математики, інформатики тощо. Окрім того, практикується влаштування платних вечорів відпочинку, дискотек, екскурсій, організація кадрових агенцій та ін. Однак така сфера діяльності обмежується державою, тому отриманих коштів на поточні потреби все одно не вистачає [2, с. 38].

У світі існує практика фінансування закладів освіти за рахунок благодійництва. В Україні така практика не досить поширена, оскільки не має підтримки з боку держави, а спонсори не бачать в цьому вигоди.

На перший погляд, проблеми з формування фінансових ресурсів у закладах освіти державної форми власності відсутні – вони отримують фінансування з бюджету. Однак ці заклади освіти також змушені шукати додаткові джерела формування фінансових ресурсів, бюджетних коштів не вистачає. При аналізі фінансування державних вищих навчальних закладів може здатися, що приватні заклади мають більш вигідне положення, оскільки без обмежень можуть використовувати отримані від надання освітніх послуг кошти. Проте конкуренція на ринку освітніх послуг не дозволяє суттєво піднімати рівень плати за навчання, що є основним джерелом формування фінансових ресурсів приватних вишів. Отже, наразі формування фінансових ресурсів ускладнене для закладів освіти всіх форм власності.

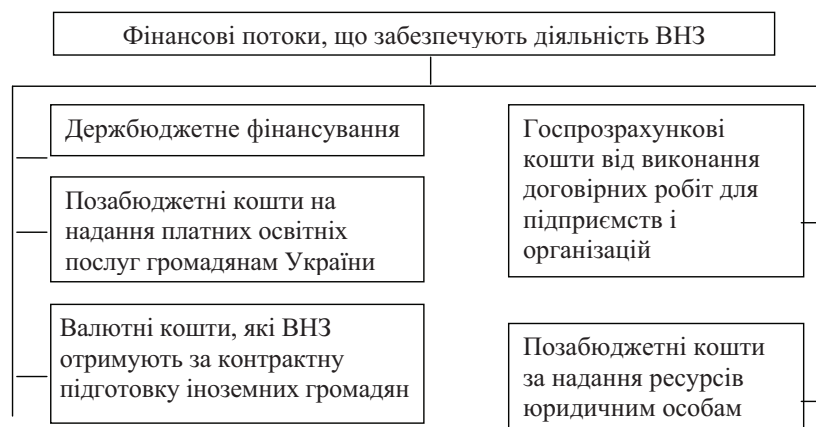

Рис. 1. Фінансові потоки, що забезпечують діяльність вищих навчальних закладів

Луганської областей – 63% проти 56% у кримчан [2]. У обох груп біженців є і загальні риси. Частка населення працездатного віку становить приблизно половину вимушених мігрантів як з Донбасу, так і з Криму. Однак покладатися на ці дані потрібно з обережністю: вибірка є занадто малою, а більш детальної та оновленої інформації про вимушених переселенців в Україні мало. Слід також відмітити, що ВПО з Донбасу мають статус тимчасових біженців, які покинули місце проживання через небезпеку життя. Переселенці з Криму вважаються постійними біженцями.

Україна взяла на себе зобов'язання захистити та гарантувати права та свободи вимушених переселенців та надати їм підтримку. Проте, на жаль, спостерігаються лише часткові кроки, вирішення деяких проблемних моментів, як то систематизація даних щодо кількості і базових потреб вимушених мігрантів.

Таблиця 1

Характеристики українських вимушених мігрантів

Категорія	Донбас	Крим
Жінки працездатного віку (18–55)	1582	211
Чоловіки працездатного віку (18–60)	576	132
Мігранти пенсійного віку (55+/60+)	858	143
Діти (0–18)	1486	185

На основі Керівних принципів щодо вимушених мігрантів в рамках спільного проекту Brookings та Університету Берна розроблено національну рамку відповідальності. Оцінка ситуації з ВПО у конкретній країні здійснюється на основі 12 принципів, що охоплюють увесь спектр питань, за якими визначається поступ певної країни у покращанні становища цієї категорії громадян [3]. Ці принципи такі:

- 1) запобігання переміщенню та мінімізація його негативних наслідків;
- 2) підвищення обізнаності щодо проблеми в загальнонаціональних масштабах;
- 3) збирання даних щодо кількості та становища ВПО;
- 4) організація навчання щодо прав ВПО;
- 5) створення юридичних механізмів для захисту прав ВПО;
- 6) розробка національної політики щодо ВПО;
- 7) створення інституцій, які б відповідали за вирішення проблем ВПО;
- 8) заохочення національних правозахисних груп до залучення ВПО у їхню роботу;
- 9) забезпечення участі ВПО у прийнятті рішень;
- 10) підтримка системного вирішення проблем ВПО;
- 11) залучення достатніх ресурсів для вирішення проблем;

переміщеним особам(ВПО) з початку поточного року виділено з бюджету приблизно 1,165 млрд. грн. [1].

Регіонами, які прийняли найбільше переселенців, є Донецька, Луганська, Харківська області та м. Київ. Також багато людей, які покинули окуповані території, оселилося в Запорізькій, Дніпропетровській та Київській областях (рис. 1, за даними [1]).

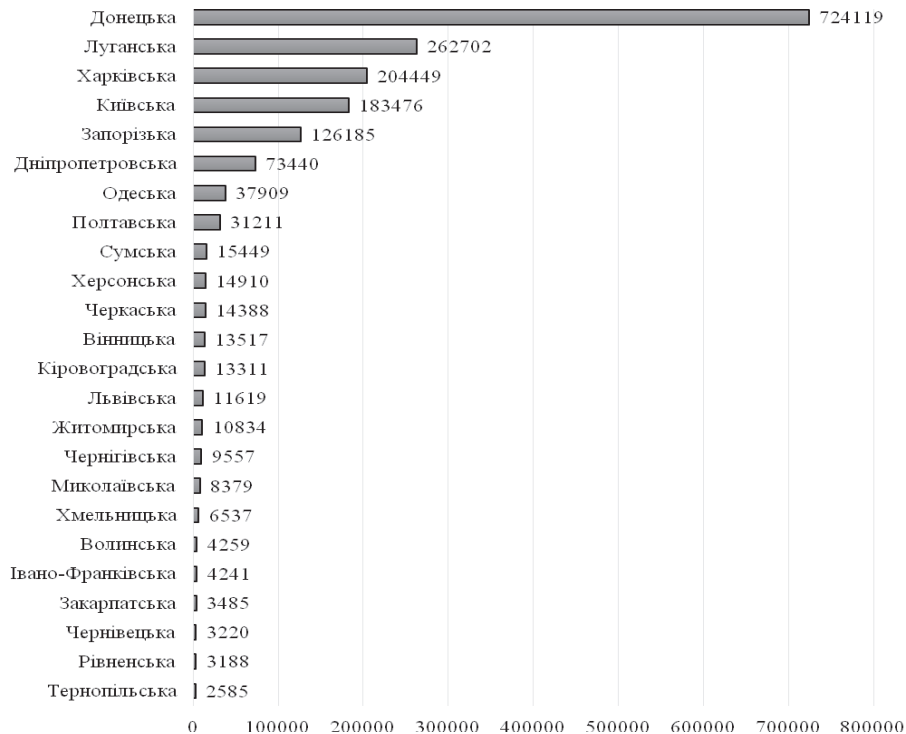

Рис. 1. Територіальний розподіл внутрішньо переміщених осіб в Україні, осіб

Як видно з табл. 1 (за даними [2]), вимушені мігранти зі Сходу країни мають кілька відмінностей порівняно з кримськими переселенцями. По-перше, частка жінок працездатного віку вище для біженців з Донбасу (38%), ніж для півострова (26%). Пояснити це можна тим, що на Сході працездатні чоловіки, можливо, беруть участь в бойових діях, приєднавшись до однієї зі сторін конфлікту. Або залишаються в небезпечній зоні доглядати за майном. По-друге, частка дітей серед вимушених мігрантів також вище у переселенців з Донецької та

Л. Панасюк визначає, що вища освіта є правом кожного громадянина, тому повинна фінансуватися за рахунок бюджету, тобто коштів платників податків. Однак більшість наукових та практичних дискусій сьогодні присвячені необхідності зниження податкового навантаження як на юридичних, так і на фізичних осіб. А зниження податкового навантаження супроводжуватиметься зменшенням доходів бюджету, що, у свою чергу, вимагатиме зменшення видатків, у тому числі і на освіту [3. с. 129].

Треба зазначити, що проблема фінансування вищої освіти полягає не тільки в її недостатньому фінансуванні, а й у відсутності механізмів впливу системи фінансування на забезпечення якості освіти. Отже, виникає потреба у пошуку напрямів оптимізації фінансування вищих закладів освіти за рахунок різних джерел.

Список використаних джерел

1. Боголіб Т. М. Фінансове забезпечення освітньої галузі України: існуючі проблеми та перспективи їх вирішення / Т. М. Боголіб // Економіст. – 2015. – № 8. – С. 1–6.
2. Савчук В. А. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів закладів освіти. / В. А. Савчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 5. – С. 37–41.
3. Панасюк Л. В. Фінансування вищих закладів освіти: сучасні напрями реформування. / Л. В. Панасюк // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2011. – № 1. – С. 128–133.

В. М. Лелека,
магістрант,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник: **Т. Г. Бондарук,**
доктор економічних наук, професор,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ УКРАЇНИ

Проблема дефіциту державного бюджету нашої країни є вкрай актуальною. Щорічне зростання дефіциту бюджету спричиняє посилення інфляційних процесів та кризові явища в економіці. Проблема бюджетного дефіциту є актуальною не тільки для України, оскільки в усьому світі налічується близько 200 держав і лише 8–10 із них мають бездефіцитний бюджет.

Проблематику бюджетного дефіциту досліджували українські вчені, зокрема В. Андрущенко, О. Василик, Т. Вахненко, О. Кириленко, В. Опарін, В. Федосов, С. Юрій та ін. Але визнаючи наукову і практичну цінність опублікованих праць, наголосимо, що ряд питань залишаються невирішеними.

Стан бюджету як фінансового плану держави може визначатися трьома варіантами: збалансований бюджет, дефіцитний бюджет та профіцитний бюджет (два останні – незбалансовані). Бюджетний дефіцит, як правило, виникає внаслідок нестачі бюджетних коштів порівняно з потребою в них для фінансування необхідного обсягу державних витрат. У Бюджетному Кодексі України зазначено, що бюджетний дефіцит – це важливий інструмент державної фінансової політики, що впливає на економічне та соціальне становище країни та потребує заходів щодо його ліквідації [1].

У науковій літературі даються схожі визначення бюджетного дефіциту. Наприклад, В. Опарін вважає що бюджетний дефіцит – це перевищення видатків над доходами бюджету, якими є податки й обов'язкові платежі, що, згідно з бюджетною класифікацією, віднесені до доходів бюджету [3, с. 106]. У свою чергу Т. Вахненко визначає бюджетний дефіцит як фінансовий результат за бюджетними операціями у розмірі перевищення видатків бюджетів над його доходами за певний період [3, с. 105].

Agency (IRENA) [Electronic resource]. – Access mode :
http://www.irena.org/documentdownloads/publications/irena_lac_re_statistics_2016.pdf

7. Хазан В. Б. Система показників для оцінки рівня соціального розвитку на території з урахуванням природокористування. // Екологія і природокористування. – 2000. – Вип. 2. – С. 20-27.

8. Хазан В. Б. Визначення екологічної безпеки на підставі дослідження системи екологічних ризиків [Електронний ресурс] / В. Б. Хазан, П. В. Хазан. – Режим доступу :

<http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/57480>

9. Renewables 2016. Global Status Report [Electronic resource]. – Access mode :

http://www.ren21.net/wp-content/uploads/2015/07/REN12-GSR2015_Onlinebook_low1.pdf

О. В. Ханова,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна,
м. Харків

ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ ЯК ПРОЯВ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Враховуючи своє географічне положення та рівень економічного розвитку, рівень розвитку ринку праці та рівень заробітної плати в країні, Україна є активним учасником міжнародних міграційних процесів. Вона є другою за обсягом еміграції та імміграції у власному регіоні. Напрями трудової міграції Україна – Російська Федерація та Російська Федерація – Україна ще нещодавно складала по 12 млн. осіб по кожному з них. Проте з 2014 р. найактуальнішою для України проблемою стало стрімке зростання вимушеної міграції, основною причиною якої стали політичні конфлікти та відповідні військові дії на території України. За даними Міністерства соціальної політики України, станом на початок травня 2016 р. в Україні було зареєстровано 1,7 млн тимчасово переміщених осіб. Це – мешканці Криму та окупованих частин Донецької і Луганської областей [1]. Серед цих людей 762,822 тис. сімей отримують допомогу від держави, хоча звернулися за цією допомогою більше – 816,021 сімей. Усього на допомогу внутрішньо

еколого-гігієнічний ризик. Методика розрахунку ризиків описана в [8] і будуватиметься на статистичних даних.

Європейський та світовий досвід розвитку сонячної енергетики говорить про необхідність децентралізації, розвитку спільнот для управління енергією, а саме про необхідність створення різних прогресивних та ефективних форм управління, таких як партнерство власників, енергетичні кооперативи, фонди і трастові компанії всередині спільнот, суспільні та приватні товариства, соціально орієнтовані неприбуткові бізнес-структури та будинкові асоціації [9].

Побудова ефективної та інклюзивної енергетичної системи в Україні буде сприяти створенню добре функціонуючого, відкритого, конкурентоспроможного, ефективного, стабільного та прозорого енергетичного ринку. Для цього потрібно розвивати державні, регіональні та місцеві програми підтримки сонячної та вітроенергетики для фізичних та юридичних осіб, удосконалювати законодавчу базу та підзаконні акти, що регулюють процес підключення таких електростанцій в загальну мережу. Це відповідає світовим трендам в галузі енергетики, що зазначені в комюніке по результатам саміту G20 в Гуанчжоу 2016 року. Індикатори, що характеризують соціальний аспект такого розвитку [1; 3] надають чітке розуміння особливостей впливу енергетичної системи на суспільство в цілому та на людину зокрема.

Список використаних джерел

1. G20 Leaders' Communique Hangzhou Summit [Electronic resource]. – Access mode : http://www.g20.org/English/Dynamic/201609/t20160906_3396.html
2. Official website of Solargis [Electronic resource]. – Access mode : <http://solargis.com/products/maps-and-gis-data/free/download/ukraine>
3. Official website of International Renewable Energy Agency (IRENA) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.irena.org>
4. Статистичний бюлетень. Виробництво електроенергії та окремі техніко-економічні показники роботи електростанцій в Україні за 2015 рік. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/pub15_u.htm
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua>
6. Renewable Energy Statistic 2016 / International Renewable Energy

Вітчизняні дослідники виділяють такі умови формування бюджетного дефіциту:

- загальний спад виробництва, зниження ефективності його роботи;
- несвоечасність проведення структурних змін в економіці;
- жорстка податкова політика, яка не стимулює виробництво;
- розвиток інфляційних процесів, кредитна та цінова політика;
- незбалансованість доходів і видатків бюджету, зростання видатків при зниженні доходів;
- підвищення боргової залежності країни та відсутність інвестиційної привабливості. [2, с. 224].

Існування дефіциту державного бюджету зумовлює використання різних методів його управління. Одним із найпоширеніших є рефінансування бюджетного дефіциту, тобто погашення основної заборгованості та процентів за рахунок засобів, отриманих від розміщення нових позик. Для успішного застосування механізму рефінансування необхідно, щоб держава мала високу репутацію держави-позичальника. Її досягнення і підтримка являється важливим фактором для успішного управління державним дефіцитом [4, с. 45].

В основу управління бюджетним дефіцитом, як зазначають вітчизняні науковці, може бути покладене так зване «золоте правило» державних фінансів, що визначає необхідність балансування доходної і видаткової статей бюджету. Правила запозичень стосуються обмежень або заборони використання окремих джерел державних запозичень [5, с. 33].

Отже, можна зробити висновок, що бюджетний дефіцит є інструментом сучасної бюджетної політики багатьох економічно розвинених країн і має комплексні причини виникнення. В Україні в сучасних умовах економічного розвитку збалансування бюджету досягти досить складно, що пов'язано з браком фінансових ресурсів держави. Тому особливу увагу при вирішенні проблеми фінансування дефіциту бюджету слід звертати на удосконалення та підвищення ефективності механізму його управління.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Кравченко В. П. Дефіцит державного бюджету України, негативні наслідки та шляхи подолання / В. П. Кравченко, Н. В. Кравченко // Науково-інформацій вісник. Серія: Економіка. – 2015. – № 12. – С. 223–226.

3. Колісник О. О. Управління бюджетним дефіцитом / О. О. Колісник // Світ фінансів. – 2005. – Вип. 3–4 (4–5). – С. 102–110.

4. Сіташ Т. Д. Управління бюджетним дефіцитом / Т. Д. Сіташ // Економіка та держава. – 2015. – № 2. – С. 43–46.

5. Матвійчук Н. М. Особливості бюджетного дефіциту України в сучасних умовах / Н. М. Матвійчук, Н. Ю. Бурлачук., Л. М. Маршук // Young Scientist. – 2015. – №5(20).– с.31-33.

Т. В. Липова,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Європейський Союз неодноразово наголошував на необхідності прискорення внутрішніх реформ. Для цього було впроваджено фінансову підтримку реформам, у тому числі виділені спеціальні фінансові інструменти, які є ефективним засобом надання професійних консультацій і підтримки країні-партнера з перехідною економікою на шляху здійснення ринкових та демократичних трансформацій.

У міжнародних угодах – Паризькій декларації (2005 р.) та Аккському плані дій (2008 р.) підкреслено недостатній рівень ефективності та спроможності відповідальних українських органів влади у сфері координації зовнішніх ресурсів допомоги. Українські органи влади як бенефіціари поки що неспроможні ефективно взаємодіяти зі складними й забюрократизованими донорськими процедурами. Розпорошеність «координаційних ресурсів» між різними установами в Україні без належної взаємодії між ними не дозволяє укомплектувати фахівцями відповідної кваліфікації навіть одну з чинних урядових структур, що відповідає за реформи, а інституційна неструктурованість не дає можливості здійснювати єдину державну політику із залучення та використання міжнародних фінансових ресурсів для реформування економіки України на європейських засадах [1].

В Україні головну і визначальну роль лідера в плануванні та управлінні міжнародними ресурсами відіграють донори – міжнародні організації та міжнародні фінансові організації. Принципи Паризької декларації, за якими країна-бенефіціар сама має визначати стратегічні

Для такого об'єктивного статистичного оцінювання необхідно розглянути важливі аспекти, які стосуються економіки в цілому, зокрема енергетики, включаючи як відновлювані так і невідновлювані джерела енергії. Це дає можливість більш точно оцінити стан галузі, знайти залежності між різними показниками, які необхідні для аналізу перспектив розвитку та прогнозування з метою прийняття оптимальних рішень.

Найбільш повну картину можна отримати із урахуванням таких аспектів оцінювання, як кліматичний, ресурсно-екологічний, соціальний, технологічний, фінансово-економічний та правовий. Розглянемо один із них, а саме – соціальний аспект, який охоплює низку індикаторів. Цей аспект є одним із найважливіших з позиції гуманітарного та економічного виміру. Він включає всі наявні статистичні показники демографії, здоров'я людини та зайнятості населення в енергетичній сфері. Приклади таких показників зазначені в табл. 1. Крім того, мають бути враховані показники, які відповідають за диверсифікацію енергетичних джерел, децентралізацію, локалізацію виробництва та споживання теплової і електроенергії, та відповідно нові форми енергетичного менеджменту територій, населений пунктів і громад. [7]

Таблиця 1

Показники, що входять до соціального аспекту оцінювання

Чисельність постійного населення (на кінець року), млн осіб	H ₁
Чисельність наявного населення, млн осіб	H ₂
Щільність населення, осіб на 1 км ²	H ₃
Середньооблікова кількість штатних працівників у галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, тис. осіб	H ₄
Рівень природного відтворення населення на території	H ₅
Рівень зовнішньої міграції	H ₆
Рівень працездатного населення	H ₇
Рівень непрацездатного населення	H ₈
Загальна захворюваність дорослого населення, випадків на 10000 населення	H ₉
Загальна дитяча захворюваність, випадків на 10000 населення	H ₁₀
Тривалість життя людини, років	H ₁₁
Загальна (первинна) непрацездатність	H ₁₂

У подальшому для більш досконалого розрахунку необхідно буде враховувати ризик для здоров'я та життя людей, який виникає від техногенного забруднення підприємствами енергетики, так званий

2. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резерву під кредитні ризики в банках України (Затверджена постановою Правління Національного банку України від 27.12.2007 року № 481).

П. В. Хазан,
здобувач,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО АСПЕКТУ РОЗВИТКУ СОНЯЧНОЇ ТА ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Відновлювана енергетика відіграє все більш важливу роль в сучасній енергетичній системі. По-перше, такі джерела енергії майже не впливають на навколишнє природне середовище та здоров'я людини, по-друге, вони мають низький рівень ризику, по-третє, така енергетика не вичерпує природні ресурси. Гнучкість застосування таких джерел енергії для індивідуального управління, локалізація виробництва та споживання енергії – важливі фактори, які позитивно впливають на глобальні зміни енергетичної структури. Крім того, актуальність використання цих технологій збільшується через зростання цін на теплову та електроенергію, вироблену з невідновлюваних джерел. Виробництво енергії має бути доступним та надійним, а енергетична політика держав та територій – базуватися на принципах співпраці та сталого розвитку [1].

В Україні показник інтенсивності сонячного випромінювання знаходиться в межах 950–1450 кВт·год на м² на рік. У Європі – в межах від 800 кВт·год / м² в рік (північ Великої Британії і Норвегії) до 2000 кВт·год / м² в рік (південь Іспанії та Італії). Середня швидкість вітру в Україні 3–6 м/с, що відповідає вітровому тиску 400–600 Па. В Європі цей показник коливається від 3 до 11 м/с [2; 3]. В Україні частка виробництва електроенергії підприємствами сонячної і вітроенергетики за 2015 рік (без урахування тимчасово окупованих територій) знаходиться на дуже низькому рівні порівняно з розвиненими країнами Європи і становить 0,95%, що в абсолютному значенні дорівнює 0,423 ГВт [4; 5; 6].

Проблема розвитку сонячної та вітроенергетики розглядаються в роботах таких вчених, як С. Кудря, О. Соловей, О. Ситник, Н. Abu-Rub, R. C. Bansal, F. Vlaabjerg, O. Ellabban, A. F. Zobaa. Проте недостатньо уваги в літературі приділено статистичному оцінюванню соціального аспекту розвитку сонячної та вітроенергетики в Україні.

пріоритети розвитку та напрями підтримки, ще й досі не втілені в Україні. Для суттєвого підвищення ефективності реформ та використання міжнародних ресурсів з метою реформування, має бути створена ефективна система координації, яка поєднає стратегії та плани країни з діяльністю донорів. Наразі традиційні механізми фінансування зводяться до стандартного галузевого підходу, де асигнування надаються окремими донорами в основному на секторальній основі у тих галузях, які являють для них найбільший інтерес [2].

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС розширило можливості Україні для налагодження співпраці в галузі економічних реформ. Підписання Угоди також дає змогу перейти на децентралізовану систему управління міжнародними ресурсами (ДСУ), як це було запроваджено в багатьох країнах, що приєдналися або планують приєднатися до ЄС. Основний принцип ДСУ полягає у передачі зобов'язань та відповідальності за здійснення закупівель та укладення контрактів від Представництва ЄС до країни-бенефіціара, за ЄС залишається загальна відповідальність та контроль результатів виконання програм. Отже, основна відповідальність за отримання та використання ресурсів повинна і буде належати не донорам, а самій країні-реципієнту, яка власноруч планує потреби в зовнішніх ресурсах для здійснення реформ й розробляє плани залучення та використання коштів, узгоджуючи їх із донорами з огляду на власні стратегічні й тактичні цілі розвитку. ДСУ також передбачає певне співфінансування країни-бенефіціара для підвищення відповідальності за використання донорської фінансових ресурсів [4].

Практика свідчить, що впровадження проектів за системою ДСУ приводить до покращення засвоєння коштів, підвищення результативності проектів та, відповідно, реформ, що впроваджуються, що дозволяє максимально скористатись перевагами майбутньої асоціації. Загалом ДСУ передбачає створення жорсткої архітектури комунікації і координації між програмами та проектами, заснованої на багаторівневому контролі, статтях звітування та інформаційних потоках. За належного впровадження така структура призводить до ефекту синергії серед основних учасників і дозволяє покращити здатність до освоєння донорських ресурсів, що, у свою чергу, збільшує надходження донорських ресурсів до країни-бенефіціара [3].

Упровадження ДСУ передбачає розбудову управлінської спроможності органів влади шляхом забезпечення достатньої кількості висококваліфікованого персоналу на відповідному рівні для проведення діяльності згідно з вимогливими та складними системами управління, що існують в рамках ЄС. Це примушує країну до застосування передової

управлінської практики та підвищення кваліфікації державних службовців у цій сфері. Концептуально ДСУ має дві основні структурні ознаки:

1) фінансовий контроль, укладення контрактів та система фінансового виконання, що знаходиться у структурі Міністерства фінансів;

2) програмування та адміністрування здійснюється окремою структурою високого рівня, що функціонує як центральний управлінський підрозділ.

Для впровадження ДСУ в Україні необхідно побудувати відповідну структуру управління, оскільки існуючі структури і принципи управління довели свою неефективність. Згідно з законодавством ЄС, ДСУ передбачає створення специфічних органів управління та виконання деяких передумов для отримання акредитації системи в Україні. Критичним фактором є розробка і прийняття правової основи для системного впровадження програм. Також мають бути розроблені прийнятні на міжнародному рівні Національна стратегія розвитку та Національний план розвитку країни з набором секторальних стратегій та планів, створена ефективна система координації на основі сучасної інформаційної системи управління, що пов'яже стратегію і плани з діяльністю та інтересами донорів [3].

Отже, для підвищення ефективності застосування міжнародних ресурсів як фінансового інструменту для цілей реформування економіки України, країні доцільно перейти на децентралізовану систему управління міжнародними ресурсами.

Список використаних джерел

1. Кістерський Л. Шляхи та інструменти євроінтеграції / Л. Кістерський, О. Плотніков // Голос України. – 2012. – 23 березня. – С. 5.
2. Кістерський Л. Міжнародна технічна допомога: шляхи підвищення ефективності : монографія / Л. Л. Кістерський, Т. В. Липова. – К. : Вид. Представництва Європейського Союзу в Україні, 2010. – 240 с.
3. Ресурси міжнародних організацій для цілей розвитку : посібник з програмування та координації проєктів» для Міністерства фінансів України / Л. Кістерський, К. Прігмор, У.Сікс, Т. Липова. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012 р. – 152 с.
4. Колосова В.П. Розвиток відносин України з міжнародними фінансовими організаціями / В.П. Колосова – К. ; НДФІ, 2008. – 232 с.

Приклад облікової процедури

1. Залучено короткостроковий депозитний вклад від фізичної особи: Дт 1001 Кт 2630	6. Банку обов'язково потрібно приймати відповідні заходи безпеки та формувати додаткові резерви: Дт 7706 Кт 24 розділ (2402)
2. Нараховані процентні витрати за перший місяць: Дт 7041 Кт 2638 і далі 12 разів	7. Із затримкою в 3 місяці банк погашає строковий депозитний вклад та нараховані відсотки: Дт 2637.1 Кт 1001; Дт 2639.1 Кт 1001
3. При закінченні депозитної угоди банк не може сплатити депозитний вклад та визнає його простроченим: Дт 2630 Кт 2637	8. Заборгованість сплачена тому сформований резерв можна закрити: Дт 24 розділ (2402) Кт 7706
4. Нараховані за рік відсоткові витрати також визнані простроченими: Дт 2638 Кт 2639 У балансі банку за цей період відобразатиметься інформація про незадовільний стан щодо депозитних операцій	9. Якщо це відбудеться в наступному обліковому періоді, банк покаже непередбачені доходи: Дт 24 розділ (2402) Кт 6711 або 6717 або 6099
5. Через місяць банк визнає прострочений депозитний вклад та проценти сумнівною заборгованістю для банку: Дт 2637 Кт 2637.1; Дт 2639 Кт 2639.1	10. Вправа має позитивне рішення але для того щоб таких випадків не було банк повинен сплатити штрафні санкції клієнту: Дт 7397 Кт 1001
або нараховувати додатково проценти за час неповернення депозитного вкладу. За таких умов вкладники банку мають бути захищені від випадків неповернення своїх коштів.	

На нашу думку, такий підхід може позитивно вплинути на залучення вільних коштів фізичних та юридичних осіб та оздоровити банківську систему.

Список використаних джерел

1. План рахунків бухгалтерського обліку банків України (Затверджено постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 р. № 280 (зі змінами від 03.10.2005 р. № 359 та від 01.12.2005 р. № 457) // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності – 2004. – Вип. 9.

стійкість банківської системи України загалом. З урахуванням цього, у кредитних угодах слід враховувати ситуації, пов'язані з нестабільністю валютного курсу. Банк в рівній мірі з позичальником повинен нести ризик погашення заборгованості за кредитом у випадках різкої зміни курсу валют.

Економіка країни наразі перебуває у критичному стані, що тягне за собою зниження прибутковості банківської діяльності. Банки не мають реальних можливостей кредитувати, відповідно, сектори вітчизняної економіки і, сплачувати проценти по депозитних вкладах та своєчасно повертати депозити. Це суттєво знижує довіру громадян щодо стійкості та стабільності банків. За таких обставин діяльність банків повинна бути досить прозорою для клієнтів, а фінансова звітність - доступною та зрозумілою. Потенційні клієнти повинні отримувати інформацію кредитного портфелю банку, наповнення резервних фондів, своєчасність повернення депозитних вкладів та сплати відсотків. Якщо у банку є проблеми з неповернення кредитів або затримання (несплату) депозитів ця інформація має правдиво висвітлюватися у звітності, доступній для кожного потенційного клієнта.

Через відсутність інформації неможливо проаналізувати обсяги простроченої та неповерненої заборгованості банків за строковими депозитними вкладками. Для формування такої інформації доцільно передбачити в Плані рахунків бухгалтерського обліку банків України рахунки простроченої заборгованості за строковими депозитними вкладками та процентними витратами. Логічно це здійснити за групою рахунків 263 «Строкові кошти фізичних осіб». Номенклатура рахунків може бути такою:

- 2630 П Короткострокові вклади (депозити) фізичних осіб;
- 2634 П Довгострокові вклади (депозити) фізичних осіб – замість 2635;
- 2635 П Неамортизована премія за строковими коштами фізичних осіб – замість 2637;
- 2636 КП Неамортизований дисконт за строковими коштами фізичних осіб;
- 2637 П ПЗ за строковими коштами фізичних осіб;
- 2638 П Нараховані витрати за строковими коштами фізичних осіб;
- 2639 П Прострочені нараховані витрати за строковими коштами фізичних осіб.

Розглянемо облікову процедуру за найпростішим прикладом (табл. 2). Банк залучив строковий депозитний вклад від фізичної особи строком на один рік та повернув вклад та нараховані відсотки з затримкою в три місяці.

Г.М. Луньова,

старший викладач кафедри

фундаментальних економічних дисциплін,

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

СІЛЬСЬКЕ ДОМОГОСПОДАРСТВО ЯК ОБ'ЄКТ СТАТИСТИЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ

Загальна чисельність домогосподарств в Україні на початок 2016 року становила 15033,4 тисяч, з них 32,8%, або 4924,0 тисяч, знаходяться в сільській місцевості [1, с. 11]. Водночас у таких областях, як Рівненська, Вінницька, Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька та Закарпатська, у сільській місцевості проживає більше половини домогосподарств (від 51,0 до 59,3 %).

Для успішного проведення державної політики розвитку сільських територій необхідно мати реальну інформацію щодо соціально-економічних умов функціонування домашніх господарств у сільській місцевості. Основним виробником такої інформації є органи державної статистики, які застосовують вибіркові методи спостереження. Переваги вибірових обстежень полягають у тому, що вони можуть проводитись з будь-якою періодичністю, дозволяють оперативно отримати результати, гнучко змінювати програму обстеження [2, с. 1].

В Україні на постійній основі проводять три базові вибіркові обстеження населення: 1) умов життя домогосподарств (комплексне дослідження рівня життя населення); 2) економічної активності населення; 3) сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості.

Обстеження умов життя домашніх господарств – це державне статистичне спостереження, яке здійснюється на постійній основі, базується на загальноприйнятих міжнародних стандартах і відповідає сучасній соціо-демографічній та економічній ситуації в Україні. Результатами обстеження є інформація щодо життєвого рівня населення, його характеристики за структурою доходів та витрат, а також дані щодо споживання продовольчих, непродовольчих товарів і послуг залежно від рівня матеріальної забезпеченості, наявності в домогосподарствах дітей та за іншими соціально-економічними аспектами. За результатами обстеження Державною службою статистики готуються такі публікації [3]:

- статистичні збірники (щорічно): «Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України», «Витрати і ресурси

домогосподарств України», «Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги», «Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів»;

– статистичний збірник «Наявність в домогосподарствах товарів тривалого користування» (раз у два роки);

– статистичні бюлетені: «Витрати і ресурси домогосподарств України» (щоквартально), «Витрати і ресурси домогосподарств України» (щорічно в розрізі регіонів та економічних районів).

Метою обстеження економічної активності населення є отримання даних про склад та структуру робочої сили, вимірювання обсягів зайнятості та напрямів діяльності населення, а також визначення реального рівня безробіття в країні. Це обстеження, починаючи із 2004 року, проводиться щомісячно. Найбільш повно його інформація висвітлюється у щорічному збірнику «Економічна активність населення України», дані в якому наводяться по Україні та регіонах за звітний рік, окремі з них по кварталах року та у вигляді динамічних рядів.

Обстеження сільськогосподарської діяльності населення в сільській місцевості дає можливість отримати інформацію про склад та розмір земельних ділянок, які використовує сільське населення, якість ґрунтів цих ділянок, склад сільськогосподарських угідь, структуру посівних площ, наявність багаторічних насаджень, сільськогосподарських тварин, техніки та господарських споруд, обсяги виробництва продукції тваринництва; урожайність та валовий збір сільськогосподарських культур тощо.

В Україні також проводиться суцільне обстеження сільських населених пунктів за формою № 1-село «Соціально-економічна характеристика сільського населеного пункту», що складається працівниками сільських, селищних та міських рад, на території яких розташовані сільські населені пункти. Цей вид обстеження є важливою та необхідною складовою для створення інформаційної бази з метою забезпечення моніторингу соціальної сфери села. Дані форми № 1-село дозволяють також провести детальний аналіз стану, видів та обсягів несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості, що є важливим в аспекті пошуку напрямів подолання сезонного безробіття на селі. З погляду дослідників, несільськогосподарська зайнятість може частково вирішити такі проблеми сільських територій, як сезонність зайнятості робочої сили, відсутність стабільного заробітку для сільського населення, низький рівень інфраструктури [4].

Отже, можна зробити висновок, що на основі інформації системи статистичних обстежень є можливим проведення комплексного

бухгалтерського обліку, подальший його розвиток через застосування МСФЗ у банківській практиці. У контексті дослідження йдеться про дотримання вимог МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

Що стосується залучення депозитних коштів фізичних осіб, суб'єктів господарювання, банків та інших юридичних осіб вкладників, банківські установи не дають твердих гарантій щодо своєчасного повернення залучених коштів у визначені депозитною угодою строки та у повному обсязі. Слід зазначити, що така інформація також не наводиться у фінансовій звітності. Фонд гарантування вкладів не виконує свої функції у повному обсязі через брак коштів. Обмануті вкладники вже не існуючих банків роками не можуть отримати свої кошти за строковими депозитними вкладками. Все це призводить до того, що вкладники втрачають довіру до банківської системи та масово вилучають свої грошові кошти з обороту.

В інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резерву під кредитні ризики в банках України (Затверджена постановою Правління НБУ від 27.12.2007 року № 481) вписано облікові процедури щодо ризиків, але тільки для банків. Ризики ж клієнтів на отримання розміщених в банках вкладів не враховуються взагалі. Водночас цією інструкцією передбачено облікові процедури з обліку прострочених нарахованих доходів за коштами на вимогу інших банків (рахунок 1509 А), простроченої заборгованості за строковими вкладками (депозитами), що розміщені в інших банках (рахунок 1517 А), прострочених нарахованих доходів за строковими вкладками (депозитами), що розміщено в інших банках (рахунок 1519 А), простроченої заборгованості за строковими вкладками (депозитами), що залучені від інших банків (рахунок 1617 П), формування резервів за коштами, розміщеними на кореспондентських рахунках в інших банках (рахунок 1592 КА). По суті банки враховують ризики які виникають при здійсненні міжбанківських операцій, втім ризики пов'язані з операціями фізичних осіб, суб'єктів господарювання та інших клієнтів не враховуються. Це стосується не тільки неповернення банківськими установами залучених коштів від клієнтів, але і кредитних операцій. Наприклад, клієнт отримав кредит від банку при валютному курсі 8 дол. США / грн, а при зміні курсу до 25 дол. США / грн, отже клієнту потрібно повернути суму втричі більшу. Відповідно до законодавства та нормативно-інструктивних документів НБУ, скачки валютного курсу не враховуються як ризики позичальників та не відображаються в кредитних договорах і в облікових процедурах, що, як відомо, вже призвело до масових випадків не погашення кредитної заборгованості. Це негативно вплинуло не тільки на незахищених позичальників банківських ресурсів, але значною мірою – на стабільність та

Продовження табл.1

1	2	3
2127	A	ПЗ за іпотечними кредитами, що надані органам державної влади
2129	A	Прострочені нараховані доходи за іпотечними кредитами, що надані органам державної влади
2137	A	ПЗ за іпотечними кредитами, що надані органам місцевого самоврядування
2139	A	Прострочені нараховані доходи за іпотечними кредитами, що надані органам місцевого самоврядування
2207	A	ПЗ за кредитами на поточні потреби, що надані фізичним особам
2209	A	Прострочені нараховані доходи за кредитами на поточні потреби, що надані фізичним особам
2217	A	ПЗ за фінансовим лізингом, що наданий фізичним особам
2219	A	Прострочені нараховані доходи за фінансовим лізингом, що наданий фізичним особам
2227	A	ПЗ за кредитами, що надані за врахованими векселями фізичним особам
2229	A	Прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані за врахованими векселями фізичним особам
2237	A	ПЗ за іпотечними кредитами, що надані фізичним особам
2239	A	Прострочені нараховані доходи за іпотечними кредитами, що надані фізичним особам
1590	КА	Резерви під заборгованість інших банків за кредитними операціями
2400	КА	Резерви під кредити, що надані клієнтам та оцінюються на індивідуальній основі
2401	КА	Резерви під кредити, що надані клієнтам та оцінюються на портфельній основі
7701	АП	Відрахування в резерви під заборгованість інших банків
7702	АП	Відрахування в резерви під заборгованість за наданими кредитами клієнтам
7720	АП	Відрахування в резерви під заборгованість за нарахованими доходами

З позиції захисту банку це логічно та виправдано: сучасні економічні реалії України, висока нестабільність і невизначеність зовнішнього середовища, кризові явища призводять до ускладнення процесів не тільки банківського кредитування, але загалом операцій банку. Для відображення цих процесів необхідно забезпечити високий рівень організації системи

статистичного аналізу соціально-економічних умов функціонування сільських домогосподарств.

Список використаних джерел

1. Соціально-економічні характеристики домогосподарств України у 2016 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) : [стат. зб.] / відп. за вип. І. І. Осипова. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 87 с.

2. Гладун О. М. Методологічні засади формування вибіркового сукупностей населення в системі державної статистики України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.10 / О. М. Гладун. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – 36 с.

3. Звіти з якості результатів обстеження умов життя домогосподарств за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Несільськогосподарська зайнятість в сільській місцевості України : [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу :

<http://www.ier.com.ua>

Д. В. Малащук,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної торгівлі,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана»,

м. Київ

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ З ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ВИХОДУ ФІРМИ НА ЗАРУБІЖНИЙ РИНОК

Бар'єри входу на ринок є найважливішими характеристиками ринку, завдяки яким фірми, що вже діють в галузі, можуть не боятися конкуренції. У працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців питанням організації, формування ринкових бар'єрів фірмами, що діють на ринку приділялось багато уваги, однак не розробленою як у теоретичному, так і в прикладному аспекті залишається проблема подолання таких перепон новоутвореними підприємствами та розробки і реалізації відповідної стратегії для забезпечення поставленої цілі.

Слідуючи основним положенням теорії стратегії підприємства, запропонованих М. Портером, слід відмітити, що вибір підходу до побудови теоретичного підґрунтя передбачає використання, поряд зі структуризацією, і такої форми, як моделювання з метою створення конструктивного ланцюга у розробці стратегії [1, с. 78].

Оскільки стратегія в цій методиці спрямована на подолання бар'єрів входу на ринок, апіорі слід розмежувати основні складові (змінні) поставленої проблеми, що визначатимуть специфіку моделі стратегічного управління та стратегії зокрема. У цьому аспекті важливо вирішити такі питання, хто, коли, куди і як планує здійснювати входження на ринок і що слід вважати входом – реєстрацію підприємства як суб'єкта ринку чи організацію беззбиткового виробництва на ринку, досягнення поставлених цілей в ході реалізації стратегії подолання ринкових бар'єрів? Відповідь на поставлені запитання потребує проведення характеристики дефініцій, пов'язаних визначенням вихідних положень дослідження, а саме, суб'єкту, що планує вхід, об'єкту входу та часу, на протязі якого відбуватиметься реалізація стратегії направленої на подолання вхідних бар'єрів. Визначення суб'єкта потребує окреслення тих представників, які можуть бути визначені як потенційні конкуренти, що планують входження до ринку.

Якщо підприємство планує вступати на новий ринок з товаром, виробництво якого не є освоєним на підприємстві, то такий потенційний конкурент ідентифікуватиметься як ринковий піонер. Однак, якщо товар вперше пропонується на визначеному ринку, то такий піонер визначатиметься як продуктовий [2, с. 34]. Отже, статус потенційного конкурента, що планує входження, визначатиме позицію його на старті та значною мірою впливатиме на час, необхідний для налагодження беззбиткової діяльності на ринку.

Важливим обмеженням при формуванні стратегії входження на ринок є саме часовий критерій, який, згідно з методикою визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, складає два роки. Це той період часу, протягом якого фірма повинна відшкодувати всі витрати, пов'язані з входом на ринок. Поряд з цим, важливим залишається визначення найбільш сприятливого моменту для входу. Тут можна виділити два підходи щодо вибору часу входження:

1. Підхід, заснований на вході до ринку як «піонера».
2. Підхід, заснований на вході до ринку як «послідовника».

Застосування того чи іншого підходу вимагає від потенційного конкурента вивчення як передумов, так і наслідків від обраного моменту входу. Як свідчать результати ряду теоретичних та емпіричних

пов'язаних з наданням кредитів клієнтам, передбачено рахунки простроченої заборгованості (ПЗ) як за нарахованими доходами, так і безпосередньо за кредитом. Це стосується і отриманих кредитів від Національного банку України (НБУ) та інших банків. Такі рахунки передбачено як у першому, так і у другому класі Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України (табл. 1, СГ – суб'єкти господарювання) Також з метою страхування банківських ризиків передбачено формування резервів на випадки неповернення кредитних сум.

Таблиця 1

Перелік рахунків, пов'язаних з простроченою заборгованістю

№ рахунку	Характеристика рахунку	Назва
1	2	3
1317	П	ПЗ за короткостроковими кредитами, що отримані від НБУ
1327	П	ПЗ за довгостроковими кредитами, що отримані від НБУ
1527	А	ПЗ за кредитами, що надані іншим банком
1529	А	Прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані іншим банком
2027	А	ПЗ за кредитами, що надані за врахованими векселями СГ
2029	А	Прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані за врахованими векселями СГ
2037	А	ПЗ за вимогами, що придбані за операціями факторингу з СГ
2039	А	Прострочені нараховані доходи за вимогами, що придбані за операціями факторингу з СГ
2067	А	ПЗ за кредитами в поточну діяльність, що надані СГ
2069	А	Прострочені нараховані доходи за кредитами в поточну діяльність, що надані СГ
2077	А	ПЗ за фінансовим лізингом, що надані СГ
2079	А	Прострочені нараховані за фінансовим лізингом, що надані СГ
2087	А	ПЗ за іпотечними кредитами, що надані СГ
2089	А	Прострочені нараховані доходи за іпотечними кредитами, що надані СГ
2107	А	ПЗ за кредитами, що надані органам державної влади
2109	А	Прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані органам державної влади
2117	А	ПЗ за кредитами, що надані органам місцевого самоврядування
2119	А	Прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані органам місцевого самоврядування

Список використаних джерел

1. Курило Г. М. Банківські операції : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Г. М. Курило ; Держкомстат України, Нац. акад. статистики, обліку та аудиту ; за ред. І. І. Пилипенка. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2010. – 271 с.
2. Вдовенко Л. О. Роль комерційних банків у розвитку економіки України / Л. О. Вдовенко // Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(3). – С. 65–70.
3. Вовчак О. Д. Гроші та кредит : [навч. посіб.] / О. Д. Вовчак, І. Є. Бучко, З. Р. Костак. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 424 с.
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс].

М. Ю. Тюхлясва,

*старший викладач кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗА ДЕПОЗИТНИМИ ТА КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКІВ У КОНТЕКСТІ СТРУКТУРИ ПЛАНУ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БАНКІВ УКРАЇНИ

У теперішній час вітчизняна банківська система, порівняно з попередніми роками та з іншими країнами, перебуває не у найкращому стані. На 1 вересня 2016 року в Україні функціонує 100 банків (без урахування неплатоспроможних банків), з них 25 – банки з іноземним капіталом. У попередні роки до банківської системи України входило близько 200 банків. Негативним моментом у діяльності банків є проблемні кредити, рівень яких досягає більше 50%. Водночас непоодинокі випадки неповернення клієнтам строкових депозитних вкладів. Існує також проблема зміни курсів іноземних валют: банки змушені повертати строкові валютні вклади (депозити) за різкого зниження платоспроможності клієнтів за валютними кредитами.

Головним напрямом діяльності банку було і є залучення депозитів та кредитування фізичних і юридичних осіб. Кредитні операції найбільшою мірою пов'язані з банківськими ризиками. З огляду на це Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України за кожною групою рахунків,

досліджень, піонерна політика, тобто бажання бути першою на новому ринку надає компанії певні переваги. Так, дані емпіричних досліджень, проведених за методикою програми PIMS, наголошують на перевагах стратегії піонера [3].

Однак висунуті зауваження до цієї методики, а саме, відсутність єдиного підходу до ранжування послідовності входу на ринок, дослідження компаній, розміри та об'єми продажу яких набагато вище середнього рівня, суб'єктивність отриманих даних при віднесенні компаній до категорії піонерів чи не піонерів, неточність визначення поняття «піонерна компанія» при відборі об'єктів дослідження та інші вказують на явну переоцінку піонерної стратегії. До того ж виділяють щонайменше дві обставини, за якими успіх піонерних компаній є відносним. По-перше, помилковим є абстрагування від конкретної ситуації, в якій знаходиться ринок, підприємство та товар, а по-друге, необхідно враховувати стратегічну озброєність підприємств-послідовників. Останні, за умови вірно проведеної політики можуть, у кінцевому рахунку, отримати вирішальні конкурентні переваги перед піонерами ринку.

Слід зауважити, що час входу на ринок доцільно визначати, виходячи з фази життєвого циклу ринку до якого заплановано входження. Це дасть можливість виявити ту стадію розвитку ринку, яка найкраще сприятиме реалізації стратегії входження. Адже кожна стадія розвитку ринку може бути описана такими характеристиками конкуренції:

- стадія впровадження – незначна кількість компаній, темпи росту ринку низькі;
- стадія зростання – вхід до ринку, значна кількість конкурентів, численні випадки злиття фірм та їх ліквідації, високі темпи росту ринку;
- стадія зрілості – цінова конкуренція, витіснення фірм з ринку, збільшення числа приватних марок, стабілізація розвитку ринку та поступове зниження показників росту ринку;
- стадія спаду – вихід фірм з ринку, зменшення кількості конкурентів, дивестування бізнесу.

Таким чином, ідентифікація ринку залежить від широти або вузькості окреслення його меж. У рамках проблеми розробки стратегії щодо подолання бар'єрів входу, питання визначення меж ринку набуває актуальності, бо одночасно дозволяє провести розпізнавання тих бар'єрів, які присутні на ринку до якого планується входження. Звичайно, приймати рішення про момент входу на ринок потрібно на

базі аналізу та узагальнення всіх форм та видів ринку, що мають місце під впливом зміни його основних властивостей та вихідних ознак.

Щодо наступного, географічного критерію, то територіальні межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установлення території, відносно якої здійснюватиметься розробка стратегії подолання вхідних бар'єрів. За даним критерієм можемо виділити такі види ринків:

1. Локальний ринок – це ринок товару в конкретному місці продажу.
2. Місцевий ринок – це ринок в конкретному населеному пункті.
3. Регіональний ринок – може мати характер сегментів, виділених за окремими економічними районами.
4. Національний ринок.
5. Міжнародний ринок.

Залежно від того, які географічні ринки будуть вивчатися як цільові, визначення меж ринку призведе до зміни як складу, структури галузі, так і бар'єрів зокрема.

Розглядаючи методичний інструментарій з формування маркетингової стратегії виходу на зарубіжний ринок слід зазначити, що в ході розробки, формування та інтерпретації стратегії, спрямованої на подолання бар'єрів входу на ринок, підприємство повинно чітко визначити вхідні параметри системи, що ідентифікується з ринком входження, та відштовхуючись від їх характерних ознак провести чітку сегментацію ринку з метою виділення цільового ринку, до якого планується вступ. Для того, щоб стратегія мала характер оптимальної, визначається набір тих стратегічних положень, які забезпечать підприємству-новачку налагодження ефективної діяльності на ринку, виходячи з наявних чи придбаних конкурентних переваг та у відповідності з тенденціями розвитку ринку, що склалися.

Список використаних джерел

- 1 Портер М. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Е. Портер ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Основи, 1998. – 390 с.
- 2 Посвятенко Г. Концептуальні основи управління конкурентними перевагами підприємства / Г. Посвятенко // Держава та регіони. – 2014. – № 2. – С. 169–172.
- 3 Триси М. Маркетинг ведущих компаний. Выбери потребителя, определи фокус, доминируй на рынке / М. Триси, Ф. Виерсема. – М. : Вильямс, 2007. – 304 с.

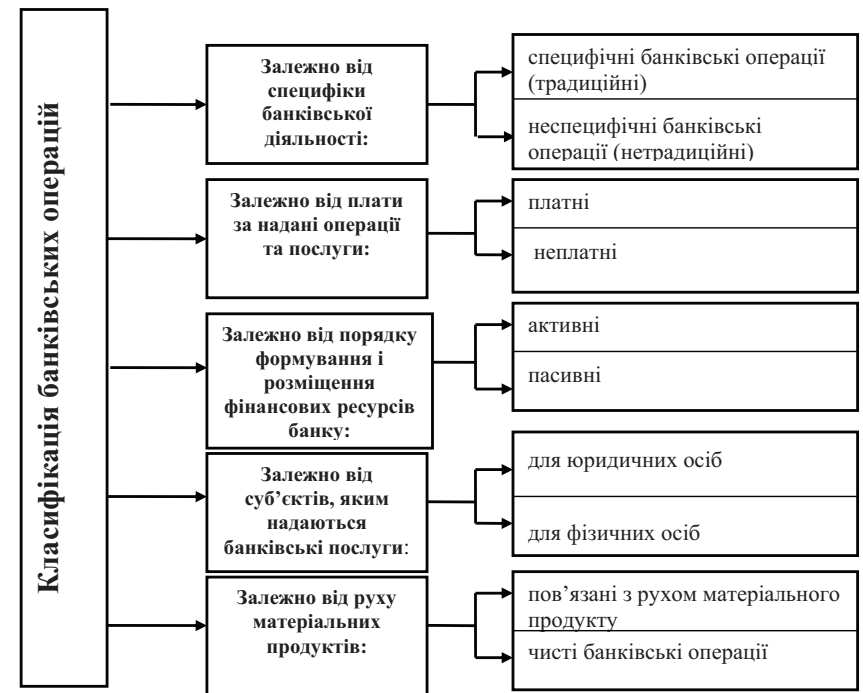

Рис. 1. Класифікація банківських операцій

В Україні, згідно з банківським законодавством, банки мають право здійснювати банківські операції лише після отримання банківської ліцензії та письмового дозволу НБУ [4]. У сучасних умовах комерційним банкам вдалося істотно розширити прийом термінових і ощадних внесків, середньо- і довгострокове кредитування, створити систему кредитування населення (споживчого кредитування, іпотечного кредитування) [1, с. 16].

Отже, комерційні банки здатні здійснювати широке коло операцій і надавати величезну кількість різноманітних послуг підприємствам, населенню, державі. У подальшому для ефективного функціонування і розвитку банківської системи необхідні структуризація і спеціалізація комерційних банків, що сприятиме розширенню банківських операцій і фінансових послуг.

Комерційні банки – основна ланка кредитної системи країни. Функціями комерційних банків, що історично склалися, є прийом внесків на поточні рахунки, короткострокове кредитування промислових і торгових підприємств, здійснення розрахунків між ними [1, с. 16]. Саме комерційні банки є центрами фінансової системи, які зосереджують фінансові ресурси вкладників і відкривають можливості доступу до джерел позичених ресурсів позичальникам, тим самим сприяючи розвитку реального сектора економіки [2].

Для забезпечення виконання своїх функцій та досягнення стратегічних і тактичних цілей банки здійснюють відповідні операції, постійно намагаючись збільшувати їх кількість та підвищувати якість. Усі банки, незалежно від форми власності, величини капіталу та спеціалізації, виконують [3, с. 300]:

- операції з залучення тимчасово вільних грошових коштів у депозити (депозитні операції);
- операції, пов'язані з розрахунково-касовим обслуговуванням клієнтів (розрахункові та касові операції);
- операції з кредитного обслуговування клієнтів (кредитні операції).

Зазвичай коло операцій, що їх виконують банки, значно ширше, але саме ці операції обов'язкові й належать до суто банківських операцій. Банківські операції відображаються окремими статтями у балансі банку. Залежно від того, в якій частині балансу вони обліковуються, їх поділяють на пасивні й активні.

Традиційно суть банківської операції зводиться до комплексу взаємопов'язаних дій банку і клієнта, які здійснюють від імені банку і передбачають переміщення засобів для вирішення конкретного фінансово-економічного завдання [3, с. 300]. Дослідження цієї теми підтверджує позицію більшості учених-економістів, що банківські послуги є різновидом банківських операцій.

Послуги різного роду формують основу банківського продукту. До основних банківських послуг відносять залучення коштів і подальше їх розміщення в кредитному, інвестиційному та інших портфелях. Завдяки різниці в процентах за цими послугами банки одержують найбільший прибуток.

Нині у банківській практиці відсутній єдиний підхід до класифікації банківських операцій. Найбільшого поширення набув підхід, за яким банківські операції класифікують за такими ознаками (рис. 1, систематизовано автором за даними [3]).

К. С. Малько,

аспірант,

кафедра політичної економії,

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»,

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Збільшення обсягів та оптимізація структури іноземного інвестування можливі лише за умов підвищення інвестиційної привабливості держави. Досягнення останньої країною-реципієнтом є важливим елементом державної політики у сфері залучення іноземного капіталу.

У сучасній вітчизняній економічній літературі не приділяється достатньої уваги визначенню сутності державної політики у сфері залучення іноземного капіталу та обґрунтуванню її ролі як складової інвестиційної політики держави. Численні наукові праці присвячені переважно вивченню інвестиційної політики держави, аналогічний підхід спостерігається й у законодавстві України.

У Господарському кодексі України закріплені основні напрями державної економічної політики, серед яких названо й інвестиційну політику. При цьому слід також відмітити, що в главі 38 «Іноземні інвестиції» Господарського кодексу України встановлено основні правила гарантії здійснення іноземних інвестицій на території України. На підставі норм глави 38 Господарського кодексу України можна стверджувати про необхідність виділення політики у сфері іноземного інвестування як складової інвестиційної політики, яка, своєю чергою, є самостійним напрямом економічної політики держави.

На наш погляд, державну політику у сфері іноземного інвестування можна визначити як систему економічних, організаційних, інституційних, правових та адміністративних заходів, спрямованих на стабілізацію відтворювальних процесів в національній економіці, реалізацію трансформаційних, структурних, науково-технічних, технологічних, інноваційних зрушень в державі за рахунок залучення іноземних інвестиційних ресурсів. Метою державної політики у сфері залучення іноземних інвестицій в національну економіку є отримання додаткових ресурсів для прискорення структурних перетворень у різних

її сферах та галузях, розвитку її експортного потенціалу, підвищення технічного та якісного рівня виробництва, створення наукоємних технологій тощо. Важливість проведення виваженої державної політики у сфері іноземного інвестування зумовлена суперечливим характером інвестиційного процесу. Варто також звернути увагу на певну складність правового регулювання іноземних інвестицій через наявність в ньому двох аспектів: національно-правового (внутрішньодержавного) і міжнародно-правового.

Одним із найважливіших чинників, що сприяє припливу іноземних інвестицій в державу, є наявність ефективного, стабільного законодавства про іноземні інвестиції та зовнішньоекономічну діяльність. Тому забезпечення правової стабільності належить до актуальних проблем у сфері державного регулювання іноземного інвестування в Україні. Адже, вкладаючи кошти в економіку певної держави, інвестор хоче мати гарантію, що умови господарювання не зміняться в майбутньому або, якщо зміняться, – не погіршать його комерційних позицій.

Загалом на сьогодні в Україні розроблене законодавство про іноземні інвестиції, до якого входить понад 100 різних за юридичною силою нормативно-правових актів – законів, постанов, указів тощо [1, с. 182]. Основним нормативно-правовим актом у сфері іноземного інвестування є Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР. Досягненням цього Закону є те, що іноземний й вітчизняний інвестори поставлені у рівні умови. Так, у ст. 7 Закону «Про режим іноземного інвестування» встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності для іноземних інвесторів, за винятками, передбаченими законодавством та міжнародними договорами України.

Важливим нормативно-правовим актом у сфері державного регулювання іноземних інвестицій також є Господарський кодекс України. Цей документ разом із Законом України «Про режим іноземного інвестування» та іншими законодавчими актами визначає правовий статус, вимоги і порядок утворення та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, а також іноземних підприємств в Україні.

Загалом законодавство України про іноземні інвестиції комбінує принцип свободи інвестування з можливим одержанням дозволу. Такий висновок виходить з того, що здійснення певних видів іноземних інвестицій може бути обмежене відповідно до порядку, встановленого законодавством України.

економічного розвитку лежать обставини нематеріального, соціально-духовного порядку, що включають не тільки економічний, але й соціальні, політичні та психологічні аспекти. Це є особливо актуальним для розбудови національної економіки сучасної України.

Список використаних джерел

1. Антоненко Л. Мягкая составляющая в мировой экономике // МЭиМО. – 1997. – № 1. – С. 77–82.
2. Экономическое чудо или экономическая загадка? (Социальное рыночное хозяйство и его применение. Теория А. Мюллера-Армака, обоснованная теологически и политологически, дополненная предложениями по применению. В кратком изложении Г. Бласко). – К. : Світовид, 1992. – 60 с.

Р. В. Терещенко,
магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»;

науковий керівник: Т. Г. Бондарук,

доктор економічних наук, професор;

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ЇХ МІСЦЕ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Становлення банківської системи України відбувається протягом 25 років. Особливо велика роль в умовах ринкової системи покладається на комерційні банки, які надають широкий спектр банківських послуг і операцій. Незважаючи на те, що вони в останні роки значно розширили портфель послуг, порівняно з розвиненими країнами асортимент цих послуг обмежений. Нині основна маса українських банків спроможна якісно виконувати не більше ніж 40–50 видів операцій та послуг, тоді як провідні іноземні банки пропонують понад 500 видів. Тому вивчення теоретичного і практичного досвіду діяльності комерційних банків та надання ними послуг є надзвичайно актуальним для України.

Вагомий вклад у дослідження операцій комерційних банків зробили такі вчені-економісти, як Л. Вдовенко, О. Вовчак, Г. Курило.

Метою дослідження є визначення суті операцій комерційних банків та їх місце в діяльності банківських установ.

суспільного життя. Загалом, інституціоналісти та історики доводили, що кожне суспільство розвивається в межах свого історичного простору, його динаміка визначається залежністю від традицій та морально-етичних норм, соціокультурним контекстом, а структура економіки залежить від національної культури та конкретно-історичних традицій господарювання. Зазначені духовні чинники є потужною рушійною силою всієї національної економіки сучасного суспільства і його продуктивних сил, а економічний розвиток неможливий без глибоких змін всієї системи соціально-економічних інститутів суспільства, включаючи соціальні, інституціональні та політичні перетворення.

Нині все більше науковців схиляються до думки, що вирішальним фактором, який спричиняє різницю в соціально-економічному розвитку між країнами з подібним економічним потенціалом, є саме інституційний фактор, або ж соціальний капітал нації. Він що створює внутрішню суспільну гармонію, відсутність якої перешкоджає соціально-економічному процвітанняю.

У другій половині ХХ – на поч. ХХІ ст. кількісні та якісні дослідження інституціональних складових економічного зростання міцно увійшли в науковий арсенал економістів інституціонального напрямку в економіці розвитку. Ці дослідження переконливо доводять, що рівень життя суспільства залежить не тільки від його соціально-економічної моделі, але й від національних традицій, які визначають економічну поведінку людей, адекватну їх життєвим цінностям, котрі охоплені поняттям «м'яка складова». Головним елементом «м'якої складової» є культура, яка безпосередньо впливає на розвиток національної економіки через професійні переконання та цінності, інтерпретацію історії, її героїв і міфів [1, с. 77]. Деякі вчені наголошують, що життєздатність економіки має певне відношення і до релігії, підтверджуючи свої висновки результатами досліджень [2, с. 27]. Інші вважають, що країни світу групуються за критеріями культури та цивілізації. Вони стверджують, що соціальний фактор (історичні традиції, культура, менталітет і духовні цінності) напряму впливають на соціально-економічний розвиток суспільства.

Отже, починаючи з односторонніх уявлень економістів-класиків про суспільне багатство та його чинники як суто матеріальні субстанції, погляди поступово зміщувались у бік розкриття іншого їх виміру: нематеріальних проявів та форм. Зрештою наразі увагу дослідників зосереджено на третьому вимірі – інституційному капіталі нації, що є визначальним чинником соціально-економічного прогресу. У науковому світі набуває все більшої ваги усвідомлення того, що в основі соціально-

Загалом слід відмітити, що законодавча база, яка регулює іноземні інвестиції в Україні, протягом тривалого часу мала, принаймні, два основні недоліки: по-перше, нестабільність, а отже, і ненадійність; по-друге, відсутність комплексності та наявність суперечностей у нормативно-правових актах. Тому цей сектор законодавства потребує подальшого удосконалення.

На нашу думку, основною проблемою, що супроводжує процес залучення іноземних інвестицій в національну економіку, є непослідовність державної політики, за якої інвестору спочатку надаються пільги і гарантується захист його інвестицій, а через декілька років всі пільги скасовуються, а самі іноземні інвестори стають заручниками нововведень у податковій чи регуляторній політиці. Показовими в цьому сенсі є скасування спеціальних економічних зон у 2005 р., що чітко вказує на непослідовність дій уряду у сфері залучення іноземних інвестицій, сумнозвісна приватизація Одеського припортового заводу, гучні справи щодо реприватизації тощо.

З метою формування ефективної державної політики у сфері іноземного інвестування в умовах модернізації економіки України необхідно здійснити такі заходи: 1) чітко визначити, економічно обґрунтувати та законодавчо закріпити національні пріоритети інвестиційно-інноваційного розвитку, на основі яких повинні розроблятися методи залучення прямих іноземних інвестицій і заходи з їх стимулювання, передусім економічного характеру; 2) обґрунтувати та встановити основні критерії присутності іноземного капіталу в різних сферах економічної діяльності (регіонах); 3) розробити заходи у сфері державного регулювання прямих іноземних інвестицій, які мають ґрунтуватися на політиці селективного підходу до іноземних інвесторів, і запровадити на цій основі диференційовану систему інвестиційних стимулів, яка б урахувала розмір та вид внеску іноземного учасника до статутного капіталу підприємства, обсяг інвестиції, галузь, в якій працює підприємство, та регіон держави; 4) розробити низку першочергових регіональних і галузевих інвестиційних програм та науково довести необхідність активного залучення до них іноземного капіталу шляхом обґрунтування оцінки ефективності використання іноземних інвестицій за обраними пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку держави; 5) теоретично обґрунтувати та розробити механізми контролю за рухом прямих іноземних інвестицій, що надасть можливість узгодити цілі економічної політики, створити передумови для позитивних впливів і зменшення негативних наслідків діяльності транснаціональних компаній в Україні, зміцнити грошово-

кредитну та фінансову системи в умовах перманентних переливів капіталу, підтримати політику фінансування пріоритетних галузей і секторів економіки; 6) виробити та запровадити у господарську практику економічний механізм стримування вивезення капіталу (вітчизняного та іноземного) з України, передбачивши створення сприятливих умов для інвестування всередині держави та повернення раніше вивезених з країни коштів.

Список використаних джерел

1. Гераймович В. Л. Проблеми державного регулювання інвестиційного процесу в Україні / В. Л. Гераймович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2011. – № 168. – С. 180–185.

Н. М. Малюга,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ;*

К. П. Боримська,

*кандидат економічних наук, доцент,
керівник товариства «Ес.Сі.Ай.-Консалтинг»*

РОЛЬ ОБЛІКУ У ФОРМУВАННІ КОНЦЕПЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розвиток науки на сучасному етапі характеризується інтеграційним спрямуванням, унаслідок чого процес наукових розробок, як правило, базується на перетині існуючих концепцій, продовжуючи нові напрями й теорії. Такі тенденції у розвитку науки сприяють формуванню нових загальнонаукових підходів, що ведуть до появи концепцій нового типу, визначення наукових парадигм. У сучасних умовах зростає необхідність в нових підходах до управління підприємством, оскільки вдосконалення оперативного та стратегічного управління суб'єктом господарювання як складною виробничо-економічною системою є одним із ключових напрямів стабілізації вітчизняної економіки в цілому. Внаслідок змін підходів до управління підприємством з урахуванням системної залежності необхідно змінювати підходи до формування інформаційної

Ч. Кобб та економіст П. Дуглас (модель Кобба-Дугласа). Пізніше до цієї функції, поряд із факторами капіталу і праці, було включено фактор технічного прогресу (Р. Солоу, Д. Кендрік), а Е. Денісон зосередив свої зусилля на виявленні ролі освіти в економічному зростанні.

Більшість дослідників проблеми розвитку у 90-х роках ХХ ст. проголосили освіту найбільш значущим чинником макроекономічного зростання. Отже, джерелом соціально-економічного прогресу було визнано не тільки матеріально-речову форму капіталу та робочу силу, а й у все зростаючій мірі – людський капітал, концепція якого була розроблена в західній економічній науці в 60-х роках ХХ століття рядом видатних вчених. (Т. Шульц, Г. Беккер, Л. Туроу та ін.) Тим самим було розширено поняття «капітал» в його класичному розумінні, спростовано положення про самодостатність трьох факторів виробництва – праці, землі та фізичного капіталу – для пояснення процесу економічного зростання і започатковано теоретичну базу для пояснення суспільних його умов в кінці ХХ ст.

Однак тривале панування неокласичної традиції в економічній науці призвело до несправедливого забуття «поширювального методологічного підходу» до визначення вирішальних факторів і чинників соціально-економічного прогресу, формування якого справедливо пов'язують з німецькою історичною школою ХІХ ст. Акцентування на національних соціальних чинниках економічного розвитку здійснив один із провісників історичної школи А. Мюллер. Він стверджував, що у кожній нації, окрім речового капіталу, представленого матеріалізованим багатством і грошима, існує також і «моральний капітал», втілений, перш за все, у національній мові, законах, звичаях, традиціях та національній солідарності.

Ф. Ліст головний предмет досліджень вбачав у визначенні ролі держави у конкретній історичній ситуації, її організуючої ролі для пробудження і відродження національних продуктивних сил країни, до яких він відносив, поряд з матеріальними, всю сукупність нематеріальних духовних чинників: культуру, мораль, традиції, ідеологію та політичних чинників – урядові та державні інститути, принципи державної ідеології, соціально-економічну політику, пресу, духовні заклади, мистецтво, тобто усе, що є неодмінними атрибутами високорозвинутого суспільства.

У кінці ХІХ ст. інституціоналізм збагатив економічну науку різноманітним складним взаємозв'язків між економікою та іншими сферами діяльності. Дослідження науковців цього напрямку показали, що інституційний каркас, у межах якого функціонує економічна система, є важливою об'єднуючою ланкою між економікою та іншими сферами

А. Г. Тарасенко,
*старший викладач кафедри
фундаментальних економічних дисциплін,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Найбільш значним кроком в економічному розвитку сучасної епохи є виникнення нової системи утворення суспільного багатства, яка пов'язана з суттєвим збільшення ролі нематеріального виробництва порівняно з матеріальним, що зумовило подальшу системну трансформацію наукових уявлень про суть основоположних економічних явищ та еволюцію поглядів щодо головних чинників економічного зростання, більш широко – соціально-економічного прогресу.

Можна вважати традиційною й усталеною в економічній науці методологію аналізу причин економічного зростання під впливом, найперше, матеріальних економічних чинників (факторний аналіз, теорія факторів виробництва тощо). Починаючи з У. Петті й А. Сміта, вирішальними чинниками багатства націй традиційно вважалися земля і фізичний капітал, хоча вже У. Петті надавав трудовим навичкам населення визначального значення у зростанні національного багатства країни. Поряд з тим ще фізіократи та А. Сміт переконливо доводили, що досягнення соціально-економічного прогресу неможливе без зміни економічної політики та відповідних інститутів, які дозволять безперешкодно функціонувати «невидимій руці» ринку. Зокрема, А. Сміт підкреслював важливість належних економічних інститутів, які звільняють економіку від системи феодальних монополій і привілеїв, забезпечують захист прав власності, дозволяючи людям отримувати вигоди від своїх інвестицій, укладати угоди та вирішувати конфлікти.

Неокласична традиція завжди недооцінювала роль соціальної організації нації в економічній царині, що призвело до безпідставного виділення економічного життя у незалежну, відокремлену сферу суспільної життєдіяльності. Загалом, розвиток методології неокласиків щодо економічного зростання був пов'язаний із концепцією «виробничої функції», що базувалася на взаємодії двох факторів – праці й капіталу. Величезний внесок у її розробку зробили американські вчені – математик

галузі управління суб'єктом господарювання в цілях збереження його безпеки.

Значущість інформаційного ресурсу підвищується з переходом до нової економіки – економіки знань, тобто тієї стадії економічного розвитку, на якій найважливішу роль в процесі виробництва і розподілу відіграють знання, вміння, навички і компетенції працівників, а на їх основі формуються стратегічні й тактичні цілі підприємств.

В інформаційному суспільстві інформація відіграє роль домінуючого чинника розвитку економічних систем та отримує статус економічного ресурсу, адже під впливом інформації трансформуються економічна діяльність, приймаються економічні рішення та розробляються стратегії розвитку підприємств на довгостроковий період. Незважаючи на зростання важливості інформації, її наявності, рівня розвитку та ефективності використання засобів її обробки та передачі, економічна література з проблем теорії обліку, його функціонування та організації не приділяє уваги інформаційним ресурсам, або ж лише констатує факт їх існування, а склад інформаційних ризиків, які несе в собі бухгалтерська інформація, є малодослідженим.

Не заперечуючи значення інших інформаційних систем для цілей управління підприємством, для вирішення проблеми побудови комплексного інформаційного забезпечення системи управління підприємством значна увага має приділятися інтегрованій системі обліку. Бухгалтерська інформація є внутрішнім ресурсом забезпечення інформаційної безпеки, яка в собі несе суттєві ризики діяльності підприємства. Комплексний аналіз сукупності внутрішніх та зовнішніх загроз, які впливають на дотримання економічної безпеки підприємства, знижує ризик виникнення викривлень в обліку через несприятливі зовнішні впливи на автоматизовану облікову систему підприємства, а також формування множини показників, за значенням яких можна виявляти, контролювати та нівелювати негативні тенденції у прийнятті виважених управлінських рішень.

Трактування безпеки як категорії, залежно від характеру науки, встановлює різні її перспективи та обсяги дослідження суб'єктного та організаційного характеру. В сфері економічної безпеки перебуває, насамперед, безпека, яка структурно має характер проміжного і соціального розвитку. Економічні суб'єкти в умовах складних процесів реформування завжди були змушені приділяти увагу проблемам безпеки, що зумовлено політичною й соціально-економічною нестабільністю в суспільстві та економіці, так і загостренням загроз

життєздатності підприємств у зв'язку з проявами нецивілізованих форм конкурентної боротьби, пов'язаних з високою криміналізацією економіки. Це і поставило на порядок денний проблему формування систем забезпечення економічної безпеки замість окремих, розрізнених заходів.

Світова фінансово-економічна криза, яка призвела до скорочення обсягів діяльності українських підприємств та згорання попиту і пропозиції на світовому та вітчизняному ринках, поставила перед суб'єктами господарювання завдання створення дієвої системи економічної безпеки. Така система повинна сприяти проведенню антикризового управління, передбаченню й попередженню виникнення можливих загроз, що призводять до кризового стану, мінімізації таких загроз фінансовим, матеріальним, інформаційним, трудовим ресурсам підприємства на основі комплексу заходів економіко-правового та організаційного характеру.

Під економічною безпекою пропонується розуміти комплексну систему, кількісні та якісні характеристики економічних властивостей якої слугують оцінці стану та розвитку основних показників діяльності держави, регіону, підприємства, особи в цілях дотримання ситуації, в якій суперечності або протиріччя не призводять до виникнення загроз, конфліктів і криз в умовах дії внутрішніх та зовнішніх факторів небезпек.

Економічна безпека підприємства складається з декількох функціональних складових, які для кожного конкретного суб'єкта господарювання можуть мати різні пріоритети залежно від характеру існуючих загроз. Основним фактором, який визначає стан економічної безпеки підприємства, є володіння ним стійкими конкурентними перевагами. Ці переваги повинні відповідати стратегічним цілям самого підприємства.

Структурна незбалансованість економіки України, падіння конкурентоспроможності підприємств в умовах економічної кризи, збільшення випадків рейдерських атак на підприємства, невпинне зростання витрат підприємств, пов'язаних із захистом своїх майнових та інших прав, диктують необхідність розробки концепції економічної безпеки підприємства. Крім безпосередніх збитків, економічна злочинність може завдати серйозної шкоди діловій репутації суб'єкта господарювання або погіршити його репутацію, що в підсумку може призвести до втрати частки на ринку. Сучасне суспільство стає все менш толерантним до недотримання етичних норм поведінки, тому бізнесу необхідно завойовувати суспільну довіру і постійно підтримувати її.

– відновити довіру населення до банківського сектору України, через стабілізацію ситуації на валютному ринку. А виведення банків з ринку повинно стати прозорим [4];

– перехід Національного банку на інфляційне таргетування, що дасть можливість прогнозувати ціну на кредитні ресурси.

Банківський сектор України перебуває у стані глибокої кризи, але вже зараз намічаються позитивні сигнали – приплив депозитів у банки, докапіталізація державних банків і банків з іноземним капіталом, зважена кредитна політика. Одним із факторів ризику, які ще існують для банків, є це погіршення якості їх кредитних портфелів і, як наслідок, високі збитки в результаті формування резервів.

Вихід економіки України зі стану стагнації, запуск кредитування і ефективний ризик-менеджмент можуть вивести банківський сектор з кризи.

Список використаних джерел

1. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
2. Дзюблюк О. В. Оптимізація формування ресурсної бази комерційних банків / О. В. Дзюблюк // Банківська справа. – 2014. – № 5. – С. 38–46.
3. Батракова Л. Г. Складові елементи ефективної ресурсної політики комерційного банку / Л. Г. Батракова // Регіональна економіка – 2015. – № 3. – С. 115–122.
4. Трохименко В. І. Ринок банківських послуг в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку / В. І. Трохименко // Статистика України. – 2015. – № 2. – С. 26–31.

Як наслідок, почалося скорочення кредитування банками України. На початку 2015 року більшість комерційних банків призупинили свої кредитні програми для бізнесу. В основному фінансування було доступно за вже існуючими кредитними лініями. А банківські установи, в яких кредитування було доступно, пропонували досить дорогий ресурс для бізнесу. Високі процентні ставки були зумовлені високою інфляцією (за 2015 рік інфляція склала 43,3%) і монетарною політикою НБУ. Варто зазначити, що після відносної стабілізації з обмінним курсом і поступовим зниженням облікової ставки НБУ, деякі банківські установи відновили свої програми кредитування для нових корпоративних клієнтів і представників малого та середнього бізнесу. Щодо кредитування фізичних осіб, то тут слід зазначити його високу вартість і невеликий асортимент кредитних продуктів. Протягом 2014–2015 рр. банки України пропонували експрес-кредити (кредити готівкою), кредитування по кредитних картах і споживче кредитування на покупку товарів в середньому під 40–50% річних.

5. Низький рівень ризик менеджменту більшості банків. Як показали результати 2014–2015 рр., багато банків України не приділяли належної уваги управлінню кредитним ризиком та ризиком ліквідності, що призвело до зростання проблемної заборгованості в кредитному портфелі й неможливості виконувати свої зобов'язання в строк.

6. Високий рівень збитковості в 2014–2015 рр. у результаті збільшення відрахувань до резерв під кредитні операції [3].

Незважаючи на всі негативні процеси в економіці банківський сектор України необхідно виводити з кризового стану. Для стабілізації банківського сектора перш за все необхідно:

– поступово скасовувати валютні обмеження, що призведе до лібералізації валютного ринку і припинить відтік валютних депозитів. Також банки отримують ті ресурси, які зараз перебувають в обігу на «чорному ринку»;

– докапіталізувати банки. Наприкінці 2015 року почався процес докапіталізації банків з іноземним капіталом (наприклад, ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «УкрСиббанк» через конвертацію материнського фінансування в капітал українських дочок). С початку 2016 року вже заявлено про докапіталізацію державних банків – Ощадбанку та Укрексімбанку – на 15 млрд грн;

– знижувати облікову ставку для здешевлення кредитних ресурсів. Також для відновлення кредитування НБУ необхідно «відпустити» гривневу ліквідність банків, акумульовану через депозитні сертифікати;

Практика свідчить, що витрати на ліквідацію наслідків негативних подій для підприємства перевищують витрати, пов'язані з фінансуванням заходів з економічної безпеки підприємств, у декілька разів. Тому створення системи забезпечення економічної безпеки на підприємствах є актуальною проблемою. За таких умов потребує розробки процедура об'єктивної оцінки економічної безпеки суб'єкта господарювання за рахунок вчасного виявлення економічних злочинів, якщо такі явно фіксуються на підприємстві, а також за рахунок уникнення загроз внутрішнього і зовнішнього середовищ його функціонування.

Дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів, законодавчої бази та тенденцій розвитку суб'єктів господарювання дозволило зробити висновок, що в умовах нестійкого зовнішнього середовища і глобалізації економічну безпеку підприємства слід розглядати з позиції двох взаємопов'язаних аспектів: внутрішня економічна безпека (конкуренція на внутрішньому ринку); зовнішня економічна безпека, пов'язана з глобалізацією економіки (зовнішня конкуренція вітчизняних виробників). Економічна безпека підприємства, як зовнішня, так і внутрішня, безпосередньо залежить від мінімізації ризиків. Заходи з мінімізації ризиків забезпечуються своєчасною інформацією про зміни ринкового середовища, загальної економічної ситуації. Цього можна досягти за допомогою відповідного обліково-інформаційного забезпечення на різних рівнях управління підприємством.

Сьогодні існує необхідність розробки адаптивних рекомендацій теоретико-методологічного характеру щодо бухгалтерського обліку в частині розширення його інструментарію з метою організації ефективної системи економічної безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання внаслідок підтвердження можливості цієї підсистеми управління в генеруванні інформаційного продукту, що містить компонент, необхідний для ефективної організації захисту інформації та системи економічної безпеки в цілому.

Розробка теоретико-методологічних засад концепції економічної безпеки підприємства, а також формування організаційно-методичних механізмів її реалізації повинна ґрунтуватися на побудові комплексної облікової системи інтеграції обліку з іншими функціями управління в інтересах посилення його орієнтації на забезпечення економічної безпеки підприємства.

Н. Ф. Манько,
*аспірант кафедри аудиту,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ,
директор ТОВ «АФ «Надійність»,
м. Вінниця*

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ АУДИТОРА В КОНТЕКСТІ МСА

Основною метою аудиту є висловлення об'єктивної думки щодо достовірності, повноти та законності фінансової звітності в усіх суттєвих аспектах і мінімізації інформаційного ризику, захистом інтересів власників. Останнім часом питанню професійного судження аудитора приділяється все більше уваги. У сучасній редакції Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг закладено, що думка аудитора, щодо фінансової звітності, формується на підставі достатніх та прийнятних аудиторських доказів із застосуванням професійного судження. Майже у кожному стандарті Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2014 року прописано застосування професійного судження. У Глосарії термінів посилення на судження аудитора є у 8 термінах: викривлення, всеохоплюючий, значний ризик, значущість, критерії, незалежність, параграф з інших питань, пояснювальний параграф [1, с. 12–38].

Серед вітчизняних учених, першим порушив питання щодо застосування професійного судження аудитора та його структури О. Редько [4]. І. Пожарицька у монографії «Професійне судження в аудиті: теорія і практика» вперше розробила концепцію професійного судження аудитора на сучасному етапі розвитку аудиторської діяльності [2, с. 82]. Зміни у стандартах аудиту щодо професійного судження висвітлено у праці Н. Проскуріної «Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика» [3, с. 45]. Також науковець зазначає, що визначальну, майже концептуальну роль у тлумаченні професійного судження аудитора відіграє МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту».

Діюча вимога МСА 200 застосовувати професійне судження звучить так: «Аудитор повинен застосовувати професійне судження під

переважно середніх і дрібних банківських установ. Неплатоспроможними визнаватимуться схемні й конвертаційні банки, які не мають нічого спільного з банківським бізнесом. Однак критерії, за якими НБУ визначає, які банки потрапляють в ці категорії, не опубліковувалися.

2. Зростання недовіри до банків. Це проблема спровокована як важкою економічною ситуацією в Україні, так і необдуманими діями регулятора. Протягом 2014–2015 років банки України втратили 15,6 млрд грн депозитів у національній валюті, або 3,9%. Треба зазначити, що відтік депозитів у національній валюті фізичних осіб має більш негативну динаміку і становить 64,6 млрд грн, або 25,5%. Однак таке суттєве скорочення частково компенсувалося приростом депозитів у національній валюті юридичних осіб на 49 млрд грн за рахунок зростання коштів на поточних рахунках, що відбулося внаслідок зростання оборотів суб'єктів господарювання через інфляційні процеси.

Ситуація з відтоком депозитів в іноземній валюті набагато складніше порівняно з депозитами в національній, що ще більше посилюється зовнішніми факторами. Банківський сектор України протягом 2014–2015 років втратив 16,2 млрд дол. США депозитів, або 55,1% всіх депозитів в іноземній валюті на початок 2014 року. На відміну від відтоку депозитів у національній валюті, депозити в іноземній валюті мають негативну тенденцію до зниження протягом усього періоду, з рахунків як фізичних осіб (на 13,3 млрд дол. США, або 60,5%), так і юридичних осіб (на 2,9 млрд дол. США, або 39,2%) [1]. Зміна тенденції у динаміці депозитів в іноземній валюті фізичних осіб можлива тільки при відновленні довіри суб'єктів ринку до банківського сектору України та національної валюти. А це, у свою чергу, можливо тільки при зваженій економічній політиці уряду і Національного банку.

3. Девальвація національної грошової одиниці. За 2014–2016 рр. гривня девальвувала щодо долара США більше ніж у 3 рази. Така різка девальвація призвела до зростання проблемної заборгованості клієнтів перед банками (обслуговування валютних іпотечних кредитів стало неможливим для більшості позичальників). І ще одним наслідком девальвації є зростання валютних активів і зобов'язань та необхідність докапіталізації більшості банків.

4. Подорожчання кредитних ресурсів в Україні. З 4.03.2015 року НБУ підняв облікову ставку до 30% для стримування інфляції в країні. Станом на 18.02.2015 р. облікова ставка становить 22%. Такі дії не дають банкам виконувати одну з основних своїх функцій – кредитувати економіку, що ще більше посилює економічну кризу в Україні. Тобто розвивати бізнес в умовах таких дорогих кредитних ресурсів неможливо [2].

4. Житний П. Є. Вплив факторів зовнішнього середовища на формування облікової політики / П. Є. Житний // Економіка. Менеджмент. Підприємство : зб. наук. праць Східноукр. нац. ун-ту імені Володимира Даля. – Луганськ, 2005. – Вип. 14, ч. I. – С. 225–233.

5. Безруких П. С. Бухгалтерський учет : учеб. / П. С. Безруких. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Бухгалтерський учет, 2002. – 719 с. – (Библиотека журнала «Бухгалтерський учет»).

6. Белуха М. Т. Курс аудита : учеб. / М. Т. Белуха. – [2-е изд., перераб.]. – М. : Высшая школа, 1999. – 574 с.

7. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, звітність : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. спец. 7.050 106 «Облік і аудит» / Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – Житомир : Рута, 2006. – 512 с.

8. Житний П. Є. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення / П. Є. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 3. – С. 19–22.

9. Житний П. Є. Роль облікової політики в розкритті інформації щодо діяльності фінансово-промислових систем / П. Є. Житний // Вісник Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля. – 2007. – № 7 (113), Ч. 2. – С. 34–42.

А. О. Степанова,

магістрант, спеціальність «Облік та аудит»

науковий керівник: Г. М. Курило,

кандидат економічних наук, доцент,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Розвиток ринку банківських послуг є важливим фактором нормального функціонування для будь-якої країни. Банківський сектор України в процесі реформування 2014–2015 рр. зіткнувся з низкою проблем як загальноекономічного характеру, так і зумовлених неправильною регуляторною політикою Національного банку України (НБУ). Серед найбільш відчутних наслідків можна виділити такі:

1. Різке скорочення числа банків в Україні за 2014–2016 рр. 68 великих українських банків було визнано неплатоспроможними та в усіх них була введена тимчасова адміністрація Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Практично всі ці банки було ліквідовано. Станом на 01.01.2016 року в Україні функціонувало 117 платоспроможних банків. У 2016 році НБУ продовжує політику виведення банків з ринку, але

час планування та виконання аудиту фінансової звітності» [1, с. 91]. Зміст вимог МСА 200 викладено в табл. 1 (за даними [1, с. 91, 92]).

Таблиця 1

Вимоги МСА 200 щодо застосування професійного судження

Вимога	Зміст	Пункти МСА
Застосування	Аудитор повинен застосовувати професійне судження під час планування та виконання аудиту фінансової звітності	П16
Суттєвість	Професійне судження є суттєвим для належного проведення аудиту	Д23
Компетентність	Професійне судження аудитора повинне бути компетентним на засадах професійної підготовки, знаннях та досвіду	Д24
Обізнаність	Здійснення професійного судження у будь-якому конкретному випадку ґрунтується на фактах та обставинах, які відомі аудитору	Д25
Консультування	Консультування зі складних або суперечливих питань протягом аудиту допомагають здійснювати компетентні й достатні судження	Д25
Оцінка судження	Професійне судження можна оцінити чи є воно прийнятним з огляду на факти та обставини, відомі аудитору до дати аудиторського звіту, та чи не суперечить воно їм	Д26
Документування	Професійне судження потрібно здійснювати протягом усього аудиту. Його також потрібно належно документувати	Д27
Обмеження використання судження	Не слід використовувати професійне судження як обґрунтування обставин, які не підтверджуються достатніми та прийнятними аудиторськими доказами	Д27

Також у стандарті наведені приклади застосування професійного судження зокрема при визначенні: суттєвості та аудиторського ризику; характеру, часу та обсягу аудиторських процедур для отримання

аудиторських доказів; достатності та прийнятності отриманих аудиторських доказів та чи потрібно зробити більше для досягнення цілей МСА; при оцінці суджень управлінського персоналу при застосуванні концептуальної основи складання та подання фінансової звітності; при формуванні висновків, які ґрунтуються на отриманих аудиторських доказах, наприклад оцінювання достатності попередніх оцінок, зроблених управлінським персоналом під час складання фінансової звітності. Отже, МСА 200 не тільки дає визначення терміна «професійне судження» та ставить вимоги до застосування професійного судження, але й визначає головні чинники, які впливають на професійне судження та розкриває його роль у процесі аудиторської перевірки. Головними чинниками, які впливають на професійне судження, є: професійна компетенція аудитора, професійний скептицизм аудитора, контекстні умови завдання.

Роль професійного судження у Міжнародних стандартах аудиту – це необхідна підстава застосування рішень аудитором під час оцінювання суттєвості викривлень та висловленні думки щодо достовірного та справедливого подання інформації у фінансовій звітності.

Отже, основною вимогою стандарту є застосування аудитором професійного судження на всіх етапах виконання завдання з аудиту. Тому головними предметами професійного судження аудитора є: ідентифікація предмета перевірки, рівень суттєвості, аудиторський ризик, інформація замовника, твердження звітності, система бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, відповідність законодавчим вимогам, достатність та відповідність аудиторських процедур, належні критерії перевірки, тип аудиторської думки.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2014 року / пер. з англ. О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2015. – Ч. 1. – 985 с.
2. Пожарицька І. М. Професійне судження в аудиті: теорія і практика : [монографія] / І. М. Пожарицька. – Сімферополь : ВД «Аріал», 2013. – 356 с.
3. Проскуріна Н. М. Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика : [монографія] / Н. М. Проскуріна. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. – 739 с.
4. Редько О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія : [монографія] / О. Ю. Редько. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2008. – 493 с.

обліку, завдяки чому можливе поєднання вимог держави і власних потреб підприємства щодо ведення обліку.

Для організації процесу формування облікової політики варто визначити складові її предмета. Більшість науковців підкреслює, що облікова політика повинна охоплювати теорію, методологію, технологію, організацію обліку [2]. Облікова політика, Будучи інструментом управління підприємством, вона повинна забезпечити цілісність системи облікового процесу, об'єднати воедино всі його аспекти облікового процесу, тобто вирішувати питання методичного, технічного та організаційного характеру.

Необхідність вирішення методичних питань при формуванні облікової політики викликана їх впливом на формування фінансового результату підприємства. Вирішення організаційно-технічних питань у цьому контексті є менш важливим, однак справляє величезний вплив у цілому на систему управління компанією і, відповідно, побічно відбивається на показниках ефективності підприємства.

Отже, необхідним і важливим є переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме її управлінська спрямованість забезпечує повною мірою вплив на процеси господарювання.

Облік є засобом формування інформації, яку в подальшому використовують для оцінки реального стану підприємства, господарських фактів і прийняття в кінцевому результаті обґрунтованих управлінських рішень. Тобто інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень – це основне завдання і функціональне призначення обліку в ринковій економіці. Необхідні умови для правильного ведення обліку та забезпечення виконання основних його функцій визначає сформована на підприємстві облікова політика. Вона є невід'ємною частиною цілісної системи управління, яка потребує усвідомлення змісту окремо взятих функцій управління та їх взаємодії. Це дасть змогу вирішити конкретні питання формування облікової політики з чіткою управлінською спрямованістю.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73.
2. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №10. – С. 17–22.
3. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль : Карт-бланш, 2010. – 260 с.

облікова політика – це діяльність, пов’язана з управлінням, вона має багато спільного з ним, проте ототожнювати їх не слід. Вони відрізняються метою, предметом впливу, функціями. Вибір тих чи інших варіантів та методів ведення обліку приводить до того, що одні й ті самі факти господарського життя на різних підприємствах можуть інтерпретуватися в обліку по-різному і, відповідно, по-різному впливати на прийняття управлінських рішень. За допомогою облікової політики можна регулювати розмір балансових статей, впливати на показники фінансового стану і навіть оптимізувати оподаткування, тобто ефективно управляти фінансовим станом підприємства, вибираючи ті альтернативи, які водночас дають змогу з максимальним ступенем достовірності відображати в обліку факти господарської діяльності.

Фінансова звітність не може бути складена без взаємодії бухгалтерського, управлінського та податкового обліків. Кожен із цих елементів вимагає певних правил і положень для підготовки вихідної інформації, використовуваної для складання звітів. Отже, облікова політика є спеціальним внутрішньофірмовим документом, представленим сукупністю нормативних документів підприємства.

Серед науковців визначення сутності облікової політики має досить дискусійний характер. Нині відсутнє єдине, точне та повне визначення поняття «облікова політика». Так, М. Білуха тлумачить облікову політику як спосіб ведення облікового процесу [6, с. 499]. Ф. Бутинець зазначає, що облікова політика – це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, яка дає змогу використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя. У широкому розумінні її можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку (вибір підприємством конкретних методик ведення обліку) [7, с. 51].

Методологічне і організаційне керівництво системою бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється державою, яка визначає нормативні документи, що містять конкретні рекомендації, перелік правил окремих методик і процедур бухгалтерського обліку. Але розробка способів і процедур відображення тих чи інших операцій в обліку залежить як від держави, так і від господарюючого суб’єкта. Отже, особливості формування облікової політики треба розглядати на двох рівнях: макрорівні, як вплив зовнішнього середовища на функціонування підприємства щодо методології бухгалтерського обліку, та мікрорівні – тобто на рівні бізнес-середовища самого підприємства. Тобто обліковий інструментарій охоплює всі способи і процедури

І. К. Мартинів,

Аспірант,

кафедра бухгалтерського обліку,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ОБ’ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ПРОЦЕСІ ЇХ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ

У сучасних економічних умовах оцінка об’єктів інтелектуальної власності (далі – ОІВ) відіграє одну із найважливіших ролей. Саме правильна та достовірна оцінка забезпечує капіталізацію підприємство на ринку, вартісне вираження балансової вартості усіх об’єктів обліку, підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості серед іноземних інвесторів. Особливого значення оцінка об’єктів інтелектуальної власності набуває в процесі їх комерціалізації, оскільки набуття цими об’єктами характеристики товару спричинює їх постійних рух на ринку. Постійні трансформаційні процеси та ринкова конкуренція вимагають побудови такої системи оцінки ОІВ, яка б забезпечувала вчасною, достовірною та реальною інформацією про вартість цих об’єктів, зважаючи на особливості їх комерціалізації на вітчизняному ринку.

Оціночна діяльність в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема з приводу оцінки об’єктів інтелектуальної власності, табл. 1.

У процесі здійснення оціночної діяльності вітчизняні оцінювачі повинні керуватися національними стандартами оцінки. Для оцінки ОІВ передбачено окремий Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [1]. Окрім затверджених на законодавчому рівні Національних стандартів оцінки (НСО), в Україні діють і Міжнародні стандарти оцінки (МСО), що також є пріоритетними у використанні. У табл. 2 (за даними [2]) згруповано стандарти оціночної діяльності із зазначенням країн, у яких вони регулюють питання оцінки.

Таблиця 1

**Регулювання відносин у сфері оціночної діяльності з приводу
об'єктів інтелектуальної власності в Україні**

Нормативно-правовий акт	Загальна характеристика
<i>Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» № 2658-III від 12.07.2001 р. (зі змінами та доповненнями від 16.01.2016 р.)</i>	Положення Закону поширюються на правовідносини, що виникають у процесі здійснення оцінки майна, майнових прав, які належать фізичним та юридичним особам України на території України та за її межами, а також фізичним та юридичним особам інших держав на території України та за її межами, якщо угода укладається відповідно до законодавства України, використання результатів оцінки та здійснення професійної оціночної діяльності в Україні
<i>Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» (Постанова КМУ № 1440 від 19.09.2003 р. (зі змінами та доповненнями від 15.04.2015 р.)</i>	Національний стандарт № 1 є обов'язковим для застосування під час проведення оцінки майна та майнових прав суб'єктами оціночної діяльності, а також особами, які відповідно до законодавства здійснюють рецензування звітів про оцінку майна
<i>Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» (Постанова КМУ № 1185 від 03.10.2007 р.)</i>	Національний стандарт № 4 є обов'язковим для застосування суб'єктами оціночної діяльності під час проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності, а також особами, які здійснюють відповідно до законодавства рецензування звітів про оцінку. Стандарт може застосовуватися для визначення розміру збитків, завданих у зв'язку з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності
<i>Методика оцінки майнових прав інтелектуальної власності (Наказ Фонду державного майна № 740 від 25.06.2008 р.)</i>	Методика застосовується для проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання у випадках, визначених статтею 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»
<i>Порядок визначення оціночної вартості об'єктів права інтелектуальної власності, що перебувають у державній власності або були створені (придбані) за державні кошти, з метою зарахування на бухгалтерський облік (Наказ Фонду державного майна № 3162 від 13.12.2005 р.)</i>	Цей Порядок застосовується з метою проведення оцінки об'єктів права інтелектуальної власності, які перебувають у державній власності або були створені (придбані) за державні кошти, для визначення їх вартості за результатами інвентаризації та зарахування на бухгалтерський облік

інформації, її вірогідність і корисність для широкого кола зацікавлених користувачів.

З переходом до ринкових відносин змінилися підходи до постановки бухгалтерського обліку на підприємствах. Від жорсткої регламентації облікового процесу з боку держави в минулому нині перейшли до розумного поєднання державного регулювання і самостійності організацій у постановці бухгалтерського обліку. Сутність нових підходів до постановки бухгалтерського обліку полягає в основному в тому, що на основі встановлених державою загальних правил бухгалтерського обліку організації самостійно розробляють облікову політику для вирішення поставлених перед обліком завдань.

Слід зазначити, що важливість облікової політики недооцінюється багатьма організаціями, в яких до розробки облікової політики ставляться формально, не вивчають наслідки застосування тих чи інших її елементів. Водночас обрана організацією облікова політика істотно впливає на величину показників собівартості продукції, прибутку, податків на прибуток, додану вартість і майно, показників фінансового стану організації. Отже, облікова політика організації є важливим засобом формування величини основних показників діяльності організації, податкового планування, цінової політики. Підприємства часто підлягають перевіркам вищих організацій, податкових органів, аудиторських фірм. Одним із основних документів, що перевіряються у першу чергу, є прийнята облікова політика.

Облікова політика підприємства як сукупність правил реалізації методу бухгалтерського обліку повинна забезпечувати максимальний ефект від ведення обліку, тобто завдяки їй має досягатися своєчасне формування фінансової та управлінської інформації, забезпечуватися її достовірність, об'єктивність, доступність і корисність для управлінських рішень і широкого кола користувачів.

Дослідження теоретичних і практичних аспектів формування облікової політики підприємства займає вагоме місце у працях вітчизняних економістів, а саме: І. Білоусова, М. Білухи, Ф. Бутинця, С. Голова, П. Житнього, А. Загороднього, В. Лень, В. Лінника, Г.Партина, М. Пушкаря, С. Свірко. При цьому акцентується увага на інформаційній спрямованості обрання облікової політики, що є основою для забезпечення достовірною інформацією зовнішніх та внутрішніх користувачів фінансової звітності.

Управління системою бухгалтерського обліку передбачає цілеспрямований вплив на систему збирання, накопичення, узагальнення, обробки інформації з метою реалізації цілей даної системи. Оскільки

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний режим]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Порядок заповнення податкової накладної від 13.12.2015 р. № 1307 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16>
3. Щодо окремих питань складання зведеної податкової накладної [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/62187.htm>
4. Лист ДФСУ від 29.01.2016 р. № 1723/6/99-99-19-03-02-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/66537.html>
5. Лист ДФСУ від 12.07.2016 р. № 15014/6/99-95-42-01-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/69022.html>

К. І. Соколова,
*викладач,
Білоцерківський коледж фінансів, обліку та аудиту,
м. Біла Церква*

РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сучасному етапі формування ринкових відносин в Україні дедалі виразнішими стають притаманні ринку характерні риси – конкурентоспроможність виробництва, оперативність, своєчасність і ризик прийнятих рішень. Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що вагомою складовою загального механізму управління підприємства є вміло сформована облікова політика. Вона є особливим фактором впливу на прийняття управлінських рішень і контролю за всіма видами діяльності підприємства.

Загальновизнано, що бухгалтерський облік на підприємстві повинен здійснюватися за певними правилами. Проблема полягає у встановленні такої сукупності правил, реалізація яких забезпечила б максимальний ефект від ведення обліку. При цьому під ефектом у цьому випадку розуміється своєчасне формування фінансової та управлінської

Таблиця 2

Характеристика та особливості застосування стандартів оцінки

Стандарт	Розробник	Країни, в яких регулюється процес оцінки
Міжнародні стандарти оцінки (МСО)	Міжнародний комітет по стандартам оцінки	Понад 50 країн світу
Європейські стандарти оцінки (ЄСО)	TEGoVA	Країни Центральної та Східної Європи, у т. ч. Чехія, Угорщина, Польща, Болгарія, Румунія, Албанія, а також Російська Федерація
Єдині стандарти професійної практики оцінки (ЄСППО)	Комісія по стандартам Фонду оцінки США	США, Канада, Мексика
Федеральні стандарти оцінки (ФСО)	Російське товариство оцінщиків	Російська Федерація
Національні стандарти оцінки (НСО)	Фонд державного майна	Україна

На сьогодні існує три види оцінки об'єктів інтелектуальної власності: бухгалтерська, судово-експертна та незалежна, кожен із яких регулюється окремими нормативно-правовими актами. Бухгалтерська оцінка регулюється Законом України (далі – ЗУ) «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», ПСБО 8 «Нематеріальні активи», ПСБО 19 «Об'єднання підприємств», МСФЗ 38 «Нематеріальні активи», МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості», Концептуальною основою фінансової звітності та Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку нематеріальних активів. Метою такої оцінки є визначення вартості об'єктів інтелектуальної власності у грошовому вимірі для цілей бухгалтерського обліку та постановки їх на баланс у складі нематеріальних активів. Пріоритетною вартістю, яка визначається за допомогою бухгалтерського виду оцінки, є первісна вартість (собівартість) придбаного (створеного) об'єкта інтелектуальної власності. Оцінка ОІВ ґрунтується на принципі історичної (фактичної) собівартості, за якого пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи із витрат на їх виробництво та придбання [3].

Методологічні та практичні засади судово-експертної оцінки регламентовано ЗУ «Про судову експертизу». На відміну від бухгалтерської оцінки, оцінка ОІВ для потреб органів дізнання,

досудового та судового слідства можлива лише за наявності кваліфікації судового експерта, що передбачено ЗУ «Про судову експертизу» [4]. Пріоритетною вартістю для цілей судової експертизи є ринкова (справедлива) вартість таких об'єктів.

Незалежне оцінювання об'єктів інтелектуальної власності регулюється ЗУ «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та Національним стандартом оцінки № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності». Так само, як і для судово-експертної оцінки, оцінювачу необхідно мати кваліфіковане свідоцтво, відповідно до ЗУ «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність» [5]. Незалежна оцінка має за мету визначити ринкову (справедливу) вартість ОІВ. Методичними підходами до оцінки цих об'єктів є дохідний, витратний та порівняльний.

Водночас, зважаючи на різновиди оцінок об'єктів інтелектуальної власності, методики деяких із них тісно переплітається у практичній діяльності (рис. 1).

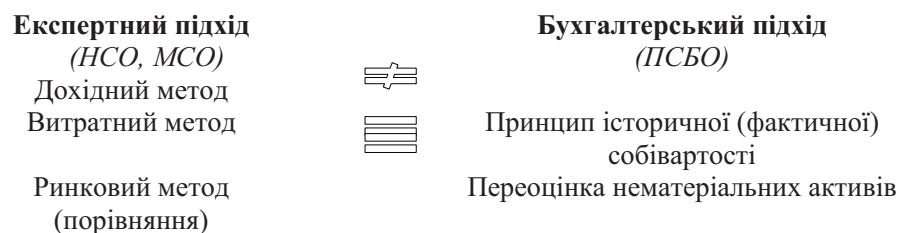

Рис. 1. Взаємозв'язок методики експертного та бухгалтерського підходів до оцінки об'єктів інтелектуальної власності (авторське бачення)

Так, щоб визначити справедливу вартість ОІВ бухгалтеру слід користуватися методами, передбаченими експертною оцінкою, або послугами професійних оцінювачів. Загалом, відповідно до п. 6-18 ПСБО 8 «Нематеріальні активи», обов'язковою є оцінка об'єктів інтелектуальної власності у разі: їх купівлі, самостійного створення, придбання в обмін на подібний об'єкт, придбання в обмін на неподібний об'єкт, при безоплатному отриманні, внесенні до статутного капіталу іншого підприємства та при отриманні внаслідок об'єднання підприємств [3]. Тобто якщо розглядати зазначені процеси через призму комерціалізації, то визнаним об'єктом інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів може той, що утримується підприємством для використання у власному виробництві, торгівлі, франчайзингу та ліцензуванні. Однак

Отже, складання та реєстрація платниками податку зведених податкових накладних згідно з діючою редакцією пп. 201.4 ПКУ [1] неможливе, адже у такому разі порушується граничний термін реєстрації в ЄРПН (15 календарних днів, наступних за датою виникнення податкового зобов'язання).

Основні питання з відповідями щодо складання платниками податку зведених податкових накладних розглянуто ДФСУ в узагальнюючій податковій консультації від 21.12.2012 р. № 1177 [3]. Згідно з нею, складання зведених податкових накладних можливо лише при ритмічному, безперервному постачанні товарів, послуг та виходячи виключно з умов передбачених в договорі поставки між постачальником та покупцем таких товарів, послуг. Отже представники ДФСУ висувають додаткові вимоги щодо складання платниками податку зведених податкових накладних.

На необхідність визначення в цивільно-правових договорах на поставку товарів, що мають ритмічний характер, умов складання та реєстрації зведених податкових накладних вказано в листах ДФСУ (не мають сили нормативного-правового документу) за 2016 рік:

- Лист ДФСУ від 29.01.2016р за № 1723/6/99-99-19-03-02-15 [4];
- Лист ДФСУ від 12.07.2016р за № 15014/6/99-95-42-01-15 [5].

Однак за діючим Податковим кодексом України необхідність зазначення умов складання та реєстрації в ЄРПН зведених податкових накладних в цивільно-правових договорах відсутня.

У доповіді розглянуті основні проблемні аспекти складання платниками податку на додану вартість зведених податкових накладних відповідно до ПКУ в редакції станом на 17.09. 2016 року. Вирішення вказаних проблем для платника податку на додану вартість можливе лише за умови:

1) внесення змін, доповнень до Податкового кодексу України [1]. Так необхідно доповнити пп.201.10 статті 201 “Податкова накладна” Податкового кодексу України [1] наступним: “Реєстрація зведених податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних має бути здійснена протягом 15 календарних днів, наступних за датою складання зведеної податкової накладної. У разі порушення цього терміну застосовуються штрафні санкції згідно з цим Кодексом”;

2) отримання індивідуальної письмової податкової консультації у відповідності до статті 52 “Податкова консультація” ПКУ [1] щодо граничних термінів реєстрації зведених податкових накладних.

Проаналізуємо особливості складання зведеної податкової накладної на умовному прикладі здійснених господарських операцій платника податку на додану вартість ТОВ «Б-У» у серпні 2016 року:

1. ТОВ «Б-У» 05 серпня 2016 року здійснило постачання товарів на платника ПДВ ПАТ «У» на суму 1200000,00 грн (у т. ч. ПДВ 20%, 200000,00 грн) за накладною відповідно до договору поставки. ТОВ «Б-У» 15 серпня 2016 року здійснило друге постачання товарів на ПАТ «У» на суму 1200000,00 грн (у т. ч. ПДВ 20%, 200000,00 грн) за накладною відповідно до договору поставки. Постачання ТОВ «Б-У» на ПАТ «У» здійснено за рознарядкою та специфікацією до укладеного між контрагентами договору поставки;

2. ТОВ «Б-У» на покупця ПАТ «У» сформувало зведену податкову накладну № 1 від 31.08.2016 р. на суму 2400000,00 грн (у т. ч. ПДВ 20%, 400000.00грн);

3. Дата реєстрації податкової накладної ТОВ «Б-У» № 1 від 31.08.2016 р. у ЄРПН 10.09.2016 р. на суму 2400000,00 грн (у т. ч. ПДВ 20%, 400000,00 грн).

У цьому прикладі порушуються терміни реєстрації податкових накладних у ЄРПН згідно з пп. 201.10 статті 201 «Податкова накладна» ПКУ, яким реєстрація податкових накладних повинна бути здійснена протягом 15 календарних днів, наступних за датою виникнення податкових зобов'язань. Дата виникнення податкових зобов'язань платника податку ТОВ «Б-У» за постачаннями 05.08.16 р. є 05.08.2016 р., а за постачаннями 15.08.2016 р. – 15.08.2016 р. Отже реєстрація податкових накладних в ЄРПН за постачаннями платника податку ТОВ «Б-У» за накладним від 05.08.16 року та від 15.08.16 року на ПАТ «У» повинно бути здійснено відповідно не пізніше 20.08.2016 р. та 30.08.2016 р. відповідно.

Порушення граничних термінів реєстрації податкових накладних в ЄРПН тягне за собою, згідно з ПКУ [1]:

- накладання на платника податку ТОВ «Б-У» з боку Державної фіскальної служби (ДФСУ) штрафів згідно пп.1201.1ПКУ[1] - 10% від суми податку на додану вартість, зазначену в такій податковій накладній у разі порушення терміну реєстрації до 15 календарних днів;

1. направлення на платника податку ТОВ «Б-У» скарги щодо порушення термінів реєстрації з боку Покупця ПАТ «У»;

2. проведення документальної позапланової перевірки суб'єкта господарювання ТОВ «Б-У» органами ДФСУ для з'ясування достовірності та повноти нарахування податкових зобов'язань за ПДВ за надісланою скаргою покупця ПАТ «У» до ДФСУ.

різноманітні ситуації, що супроводжують процес господарської діяльності, особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, а також національні та міжнародні стандарти оцінки уточнюють перелік їх обов'язкової оцінки такими подіями: визначення бази оподаткування процесі придбання та продажу ОІВ, здійснення корпоративних операцій товариств з емісією (ремісією) статутних фондів господарських товариств, визначення вартості виключних прав, що передаються на підставі договору купівлі-продажу ОІВ чи ліцензійних договорів на право використання таких об'єктів, визначення розміру компенсації за порушення виключних прав, внесення ОІВ при здійсненні інноваційних чи інвестиційних проектів, поширення ринку збуту (через механізм франчайзингу), організація страхування тощо [6].

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» Кабінет Міністрів України; Постанова, Стандарт від 03.10.2007 р. № 1185 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>

2. Момот Т. В. Структурно-змістовне дослідження понятійної бази оціночної діяльності: міжнародний досвід та проблеми національної адаптації / Т. В. Момот, А. І. Чудопал, А. В. Степанова // Коштовне гасподарство міст : наук.-техн. зб. – К. : Техніка, 2014. – Вип. 113. – С. 146–150.

3. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку Мінфін України ; Наказ, Положення від 18.10.1999 р. № 242 (зі змінами та доповненнями від 01.01.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>

4. Про судову експертизу Верховна Рада України ; Закон від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (зі змінами та доповненнями від 01.01.2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

5. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні Верховна Рада України ; Закон від 12.07.2001 р. № 2658-ІІІ (зі змінами та доповненнями від 16.01.2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>

6. Столярчук Н. М. Основні методичні підходи до оцінки ОПІВ інноваційного спрямування / Н. М. Столярчук // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9 (3). – С. 341–355.

М. Б. Махсма,
*кандидат економічних наук, доцент кафедри
управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана»,
м. Київ*

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку аграрного сектору економіки України характеризується певними позитивними зрушеннями, серед яких: зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення економічної ефективності аграрного виробництва, розширення експортного потенціалу агросектору тощо. Розвиток аграрного сектору нині відбувається здебільшого завдяки активним інтеграційним процесам, укрупненню землевласників, зростанню концентрації агровиробництва. Великі агропромислові формування, використовуючи новітні ресурсо-, праце- та енергозберігаючі технології виробництва продукції досягають високого рівня економічної ефективності аграрного виробництва і, зокрема, високого рівня продуктивності аграрної праці. За таких умов значна частина працездатного сільського населення, яка була задіяна у агровиробництві, нині залишається без робочих місць, без засобів для існування, що вкрай негативно позначається на рівні його життя та породжує низку соціально-економічних ризиків для працездатного населення, зайнятого у сільській місцевості.

Як відомо, соціально економічні ризики як несприятливі процеси або події соціально-трудової сфери виникають переважно у зв'язку зі змінами зовнішнього середовища. Відтак, останнє потребує постійного моніторингу й аналізу основних трендів з метою вчасного запобігання ризикам та мінімізації їх негативних наслідків. Так, проведений аналіз сучасного стану соціально-трудової сфери аграрного сектору дозволив виявити декілька ризиків у сфері сільської зайнятості, різного ступеня важкості й імовірності настання. До основних ризиків зайнятості сільського населення можна віднести такі:

- ескалація військового конфлікту на Сході України;
- зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення;

статті 187 ПКУ [1], датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів, послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій:

а) дата зарахування коштів від покупця на банківській рахунок платника податку як оплата товарів, що підлягають постачанню;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України.

Реєстрація податкових накладних в ЄРПН має бути здійснена протягом 15 календарних днів, наступних за датою виникнення податкових зобов'язань, відображених у відповідних податкових накладних. Згідно з пп. 201.4 ПКУ [1] “Податкова накладна”, платники податку в разі здійснення постачання товарів та послуг, постачання яких має безперервний або ритмічний характер, можуть складати:

- покупцям платникам податку не пізніше останнього дня місяця, в якому здійснено такі постачання зведені податкові накладні;
- покупцям, не зареєстрованим як платники податку не пізніше останнього дня місяця, в якому здійснено такі постачання зведену податкову накладну.

Причому ритмічним характером постачання вважається постачання товарів, послуг одному покупцю два та більше разів на місяць. З'ясуємо основні особливості, щодо складання зведених податкових накладних відповідно до пп. 201.4 статті 201 “Податкова накладна” Податкового кодексу [1] та Порядку заповнення податкової накладної від 13.12.2015 р. № 1307 [2]. Зведені податкові накладні:

1. складаються в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису уповноважених платником осіб;
2. складаються у разі здійснення постачання покупцям, що мають безперервний або ритмічний характер постачання;
3. складаються не пізніше останнього дня місяця, в якому здійснено постачання покупцям, що мають безперервний або ритмічний характер постачання;
4. підлягають обов'язковій реєстрації в ЄРПН;
5. складаються відповідно до Порядку заповнення податкової накладної від 13.12.2015 р. № 1307 [2];
6. у заголовній частині податкової накладної робиться помітка “Х” у полі “Зведена податкова накладна”;
7. у графі 2 зведеної податкової накладної зазначається вся номенклатура поставлених протягом місяця товарів/послуг;
8. не можуть складатися на суму коштів, що надійшли на рахунок платника податку як попередня оплата (аванс).

Щодо трудності завдань, то результат від *Stata* можна зіставити з β для IR, якщо нормалізувати його та помножити на роздільну властивість (a), яку *Stata* обчислює незалежно. Але щодо параметра θ , то такого простого рецепту немає. Причина, мабуть, криється в тому, що перші дві програми не використовують нормалізації (3).

Отже, при порівнянні результатів тестування, отриманих на основі IRT-технології, слід брати до уваги специфікацію моделі, реалізованої у конкретному програмному продукті.

Список використаних джерел

1. Сіницький М. Є. Статистичні інструменти вимірювання якості освіти. Ч. 3 / М. Є. Сіницький // Науковий вісник НАСОО. – 2016. – № 4. – С. 100–112.
2. Nonlinear Mixed Model Framework for Item Response Theory / F. Rijmen, F. Tuerlinckx, P. De Boeck, P. Kuppens // Psychological Methods. – 2003. – Vol. 8, № 2. – P. 185–205.
3. De Boeck P. Explanatory Item Response Models: A Generalized Linear and Nonlinear Approach / P. De Boeck, M. Wilson. – New York Springer, 2004. – 383 p.
4. Moulton M. Rasch demonstration software: Excel Spreadsheet (dichotomous) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.rasch.org/software.htm>

Г. М. Сліпченко,
аспірант,
Національна Академія обліку, статистики та аудиту,
м. Київ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ ЗВЕДЕНИХ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ

Податок на додану вартість – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України (ПКУ). Відповідно до статті 200 ПКУ [1], сума податку, що підлягає сплаті, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту такого звітного податкового періоду. Згідно з пп. 201.1.ПКУ [1], на дату виникнення податкових зобов'язань платник податку повинен скласти податкову накладну в електронній формі та зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН). Причому відповідно до 266

- експансія іноземного капіталу в агросектор;
- подальша корпоратизація та капіталізація сільськогосподарського виробництва;
- зростання концентрації земельних масивів та подальше укрупнення землевласників;
- інноваційний розвиток сільськогосподарських технологій і техніки;
- зростання конкуренції на внутрішньому агропродовольчому ринку внаслідок посилення глобалізаційних процесів;
- неефективне реформування місцевого самоврядування та ін.

Так, ризик подальшого поширення військового конфлікту на Сході країни загрожує зростанням числа біженців з окупованої території, а відтак, підвищенням напруги на національному ринку праці. Негатив при цьому проявляється як у зростанні рівня безробіття, обсягів виплат допомоги по безробіттю, так і в істотному скороченні надходжень до фондів соціального страхування з окупованих територій, що лягає важким тягарем на національний бюджет. За цих умов необхідна розробка державних і регіональних програм, відпрацювання конкретних організаційно-економічних механізмів допомоги цій частині населення в їх адаптації на ринку праці з метою здійснення їх соціального захисту.

Ризик зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, який планується здійснити на початку 2017 року, в умовах існуючої високої корумпованості чиновницького апарату несе загрозу позбавлення переважної більшості сільського населення основного активу сільськогосподарського виробництва – земельних паїв унаслідок несправедливих розподільчих відносин. Відтак, це вдарить, перш за все, по дрібних та середніх товаровиробниках, які за таких умов будуть витіснитися з аграрного ринку, скорочуватимуть робочі місця в сільськогосподарському виробництві. Для запобігання цього ризику очевидно є необхідність продовження мораторію на вільний продаж землі принаймні до прийняття законодавчих норм, які б захистили права сільського населення на землю.

Такий ризик, як подальше зростання концентрації земельних та виробничих ресурсів у обмеженого числа товаровиробників, призводить до подальшої олігополізації аграрного сектору. Панування на селі потужних, високотехнологічних агрохолдингів, які практично не потребують місцевого населення для виконання виробничої програми, вкрай негативно відбивається на місцевих аграрних ринках праці, оскільки селяни позбавляються можливості працювати за місцем проживання. Запобігання цьому ризику вимагає від держави

застосування широкого набору інструментів щодо обмеження монопольної влади агрохолдингів та залучення їх до активної участі у забезпеченні сільського розвитку на територіях свого господарювання. Серед них важливими є заходи обмеження на науково обґрунтованій основі землекористування агрохолдингів та врегулювання створення робочих місць, розвитку ними тваринницьких галузей, на якому слушно наголошує академік НААН В. Андрійчук [1, с. 21–22].

Прискорення глобалізації та посилення євроінтеграційних процесів в Україні загрожує ризиком для вітчизняних товаровиробників бути виштовхнутими з внутрішнього ринку внаслідок їх неконкурентоспроможності через високі виробничі витрати, невідповідність якісним стандартам виробленої продукції тощо. Об'єктивно це спричинить значне скорочення робочих місць в агросекторі, а отже й у цілому в сільській місцевості. Заходи, які повинні цьому зашкодити, мають на меті захист національного виробника та внутрішнього ринку від експансії агропродовольчого імпорту шляхом складної системи протекціоністських методів. Важлива роль при цьому відводиться поступовості введення нових стандартів, так званому перехідному етапу, впродовж якого національний агросектор зможе адаптуватися до нових вимог і не втратити робочі місця.

Інноватизація сільськогосподарського виробництва, зумовлена постійним прискоренням розвитку науки, технологій, техніки у цій сфері веде до істотного зростання продуктивності праці в секторі, інтенсивного заміщення ручної праці механізованою та автоматизованою. Відтак, об'єктивний і закономірний процес витіснення праці капіталом для сільського господарства обертається вражаючим скороченням потреби в сільській робочій силі й відповідним скороченням робочих місць в агросекторі. У відповідь на загрозу цього ризику державою має бути розгорнута широкомасштабна програма сприяння зайнятості вивільненого сільського населення у позааграрній сфері, створення можливостей реалізації його трудового потенціалу у несільськогосподарських видах діяльності, які забезпечуватимуть реалізацію програм підвищення рівня та якості життя на селі.

Ризик неефективного реформування місцевого самоврядування загрожує сільській зайнятості скороченням робочих місць у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, соціального обслуговування, оскільки створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) передбачає істотне зменшення установ соціальної сфери (шкіл, дитячих садків, лікарень, ФАПів тощо) у сільській місцевості. Попри те, що нинішня реформа місцевого самоврядування має достатньо гармонізовану з європейською

$$a = 1; \sum_{i=1}^Q \beta_i = 0, \quad (2)$$

де Q – кількість питань.

Модель (1) отримала назву *модель Раша* (RM).

В IRT-технології параметризація моделі (позначається 1PL) зводиться до відтворення умови:

$$\theta_j \sim N(0, 1), \quad (3)$$

тобто передбачається, що латентна змінна має стандартний нормальний розподіл.

У табл. 1 наведено результати, отримані з використанням пакетів *MINISTEP 3.81.0*, *Stata 14.0* і авторські рішення, отримані за допомогою *MS Excel*. Із табл. 1 бачимо, що параметри моделі, отримані за допомогою програми *Stata*, тобто для моделі 1PL, суттєво відрізняються від таких, що знайдені з використанням *MS Excel* і *Ministep*, тобто для моделі Раша (1R).

Таблиця 1

Порівняння параметрів IRT-моделей

Параметри	Трудність питання, β , логіт											
	β_1	β_2	β_3	β_4	β_5	β_6	β_7	β_8	β_9	β_{10}		β_{cp}
$\beta_i \rightarrow$	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
<i>Excel</i> (RM)	2,84	2,84	2,84	2,84	1,40	0,21	2,39	1,59	4,50	4,50	0,00	
<i>Ministep</i> (RM)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
	2,69	2,69	2,69	2,69	1,29	0,16	2,37	0,95	4,44	4,44	0,00	
$\beta_i \rightarrow$	β_1	β_2	β_3	β_4	β_5	β_6	β_7	β_8	β_9	β_{10}	β_{cp}	
<i>Stata</i> (1PL)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
	1,71	1,71	1,71	1,71	1,06	0,57	0,62	0,23	1,65	1,65	0,43	
<i>Stata</i> ($a \cdot (\beta_i - \beta_{cp})$)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
	2,42	2,42	2,42	2,42	1,19	0,27	1,99	1,25	3,95	3,95	0,00	
	Рівень підготовки, θ , логіт											
$n \rightarrow$	1	2	3	4	5	6	7	8	9	θ_{cp}	$S(\theta)$	
<i>Excel</i> (RM)	4,71	3,29	1,98	1,98	1,98	0,71	0,45	2,23	3,03	0,99	2,52	
<i>Ministep</i> (RM)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
	4,58	3,17	1,89	1,89	1,89	0,68	0,42	2,14	2,93	0,96	2,43	
<i>Stata</i> (1PL)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
	1,34	0,84	0,37	0,37	0,37	0,66	0,47	1,20	1,55	0,07	0,96	
<i>Stata</i> ($a \cdot \theta_j$)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
	2,54	1,59	0,70	0,70	0,70	0,12	0,90	2,28	2,93	0,00	1,77	

поліноміальним); по-друге, що значення залежної змінної можуть мати нелінійну залежність (функцію зв'язку) від лінійної комбінації предикторів; по-третє, що спостереження можуть бути корельованими.

У ряді робіт (див. огляд у [2–3]) було показано, як моделі IRT можуть бути сформульовані у вигляді конкретних випадків нелінійних змішаних моделей GLMM.

Створено декілька спеціалізованих комерційних програмних продуктів:

1. *QUEST, RASCAL, CONQUEST, MIXOR, Latent GOLD, Mplus* (багатовимірні та змішані регресійні моделі, структурні моделі з кількісними та категоріальними латентними змінними і коваріатами) (наприклад, <http://www.scienceplus.nl/scienceplus/main/>).

2. *Lme4, eRm, Ltm* – додатки середовища *R* (<http://CRAN.R-Project.org/>).

3. *WINMIRA, WinBUGS* [1] – програмне забезпечення для реалізації байєсівського оцінювання параметрів моделей з латентними параметрами.

Цей клас моделей включено також до універсальних статистичних пакетів:

1. *SPSS/Statistic IBM 19.0* і вище (процедури *GLMM, PLS, WLS*).

2. *Stata 12.0* і вище (процедури *GLM, GLLAMM, SEM*).

3. *SAS/STAT 6.0* і вище (процедури *NLMIXED, GLIMMIX, MCMC*).

При цьому *SPSS* не має ніяких вбудованих процедур для моделей IRT. Проте *Суснільство SPSS у IBM developer works* надає набір команд, які можуть бути встановлені в *SPSS* (починаючи з версії 17), щоб розширити можливості програми. Ці команди вимагають взаємодії її з середовищами *R* або *Пітон*.

Нами для демонстраційного прикладу [4], що представляє відповіді дев'яти випробовуваних на десять питань дихотомічного тесту, було проведено розрахунки латентних параметрів однопараметричної IRT-моделі виду:

$$\Pr(Y_{ij} = 1 | \theta_j) = \frac{\exp[a \cdot (\theta_j - \beta_i)]}{1 + \exp[a \cdot (\theta_j - \beta_i)]}, \quad (1)$$

де $\Pr(Y_{ij} = 1 | \theta_j)$ – умовна ймовірність того, що випробовуваний, який має рівень підготовленості θ_j , правильно відповість на i -те питання тесту, що має трудність β_i ; a – роздільна здатність питань тесту.

Раш для визначення шкали логітів запропонував такі обмеження параметрів моделі (1):

законодавчу базу [2–4], слід відмітити, що існуючі умови реалізації реформи (стислі терміни, недостатня поінформованість населення, невідпрацьованість самого механізму створення ОТГ, відсутність нормального транспортного сполучення між населеними пунктами та ін.) можуть призвести до негативних наслідків децентралізації серед яких: зростання сільського безробіття, падіння рівня доходів селян, погіршення доступності та якості базових соціальних послуг, знищення малих сел тощо. Для запобігання зазначеним ризикам державою спільно з підприємницьким сектором, місцевою громадою мають бути проведені відповідні підготовчі заходи щодо створення сприятливих умов укрупнення територіальних громад (передбачені триваліші терміни, розгорнута інформаційна робота, відпрацьовані пілотні проекти, обґрунтована система соціального захисту вивільненого працездатного населення тощо).

Окреслений перелік наведених ризиків далеко не вичерпує увесь їх арсенал, у реальній практиці господарювання він значно більший і різноманітніший. Не всі з ризиків явні і очевидні, багато з них мають неявний, прихований характер. Ще більше приховані від усвідомлення їх негативні наслідки. Крім того у сучасному, мінливому світі, постійно з'являються нові загрози та виклики. Разом з тим закономірність цивілізаційного розвитку така, що труднощі, загрози, ризики, перешкоди не тільки несуть із собою негативні наслідки для економічної системи, ає й виступають потужним стимулом до її переходу на наступну, вищу сходинку розвитку. Про справедливість цього з упевненістю можна стверджувати і щодо системи сільської зайнятості, яку зростаючі загрози, описані вище, спонукають до переродження уже у новій якості, адекватній сучасному глобалізованому ринку праці.

Отже, зростаючі ризики аграрного ринку праці водночас створюють нові можливості для збільшення зайнятості населення сільських територій у позааграрних видах діяльності, покращення їх життєвого середовища та якості життя, що цілком відповідає загальноєвропейським трендам посилення ролі сільського розвитку. У цьому зв'язку важливо, щоб сільське населення зуміло скористатися новими можливостями, в чому йому має допомогти держава через відповідні стратегії та механізми, нову аграрну політику.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. Виклики агробізнесу: пошук відповідей / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2015. – № 5. – С. 12–23.

2. Про співробітництво територіальних громад : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

4. Про добровільне об'єднання територіальних громад в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

В. А. Мельник,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

ЗОВНІШНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб суб'єктів підприємницької діяльності є основою для виникнення мотивів їх інноваційної діяльності. При цьому ступінь задоволення потреб прямо залежить від розподілу економічних ресурсів. Непропорційність, непрозорість розподілу ресурсів, у першу чергу фінансових та вироблених благ, призводять до зниження активності підприємницької діяльності та рівня задоволення потреб певних груп суспільства. І якщо чисельність таких груп зростає, це призводить до посилення соціальних і політичних конфліктів в суспільстві, зростання дисбалансів в економічному розвитку країни.

Сучасний стан розвитку українського суспільства переконливо доводить, що відсутність економічних реформ і зниження рівня виробництва матеріальних благ призводить до зниження рівня задоволення потреб і, як результат, здатне привести до радикальних політичних змін в будь-якій країні і в будь-який історичний період часу. Незважаючи на декларацію проведення економічних реформ в країні, показники економічної діяльності залишається невтішними. Так, за інформацією НБУ, станом на 1 вересня 2016 року майже до нульового рівня сповільнилося

вимірювання однієї певної прихованої властивості випробовуваного. Тут у нагоді стає інструментарій СТТ, точніше доведені до програмної реалізації рішення у галузях шкалювання, факторного та регресійного аналізу (зокрема, SVD-розкладання інформаційної матриці). Тобто застосуванню СТТ чи IRT передують підготовка первинних даних за допомогою статистичних пакетів загального вжитку, таких як *SPSS*, *STATA*, *SAS* (частково – *Excel* і *GoogleSheets*). За їх допомогою можна також визначити такі параметри, як: однорідність завдань тесту, їх роздільну здатність і надійність тесту в цілому (похибку оцінювання).

Як й СТТ, IRT чутлива до відхилень первинних балів від нормального розподілу. Тому всі оцінки мають виконуватись з використанням непараметричних критеріїв. В IRT для контролю узгодженості даних з моделлю застосовують так звані *Fit Analysis* (побудований на критеріях χ^2 , Вальда, АІС, ВІС тощо), а для розрахунку надійності завдань та тесту в цілому – так звану інформаційну функцію (зворотне значення стандартної похибки).

Наразі відомо більше десятка IRT-моделей (див. огляд [1]) і значно більше спеціалізованих ліцензійних програмних продуктів, а також пакетів, що містять комплексні рішення для IRT. Серед найвідоміших зазначимо:

1. *WINSTEPS* (ознайомча версія – *MINISTEP*) та споріднені *BIGSTEPS*, *BICAL* (www.winsteps.com).
2. *RUMM 2010/2020/2030* (<http://rumm2030.software.informer.com/>).
3. *Bilog – MG3, Multilog, Parscale 4* (www.assess.com); www.ssicentral.com).
4. *Facets 3.71.4* (www.winsteps.com/facets.htm).
5. *Mplus* (<http://www.statmodel.com/features.shtml>).
6. *IRTPRO 3 for Windows* (<http://www.ssicentral.com/irt/>).
7. *SPSSINC RASCH* – модуль *SPSS* (не нижче версії 17.0), що взаємодіє з середовищем *R* (*R Development Core Team*) (<https://www.ibm.com/developerworks/>).
8. *SAS/STATA* (не нижче 9.0) (<https://support.sas.com/rnd/app/stat/procedures/>).
9. *Stata 14.0* (www.stata.com).

В останні 10–15 років моделі IRT отримали конкуренцію з боку так званих узагальнених змішаних лінійних моделей (GLMM), що спираються на алгоритми змішаної множинної регресії та скритих марківських процесів. Їх головним достоїнством є, по-перше, те, що розподіл залежної змінної може не бути нормальним і може бути дискретним (наприклад, біноміальним, поліноміальним або порядковим

Управління будь-яким процесом вимагає вимірювання його характеристик. Як стверджував лорд Кельвін, якщо ви можете виміряти те, про що говорите, то ви щось про це знаєте». Теорія вимірювання людських якостей, зокрема знань, налічує вже більше століття. Вона пройшла «класичний» етап (описових статистик) і зараз завдяки розвитку математичної статистики та обчислювальної техніки перейшла до нелінійних багаторівневих моделей з латентними змінними⁴. Щорічно до десятка спеціалізованих статистичних видань публікують до тисячі статей з даної тематики, і ця хвиля не вщухає. Найбільші здобутки мають автори з США, Великої Британії, Нідерландів, Бельгії, Австралії та китайського походження.

На межі 60-х років минулого століття завдяки роботам Л. Такера, Л. Гутмана, П. Лазарсфельда, М. Новіка, Ф. Лорда, Г. Раша та ін. було подолано один з головних недоліків «класичної» теорії тестування (СТТ) □ залежність результатів оцінювання параметрів випробовуваного від труднощі завдань тесту і, відповідно, вибірки випробовуваних. Застосування теорії латентних змінних, що спирається на модель логістичної регресії, запропонованої Г. Рашем (Item Response Theory, або IRT), забезпечило незалежність оцінки обчислювальних значень латентної змінної «рівень підготовки» випробовуваних θ від значень труднощів завдань β тесту (див. огляд [1]). Достоїнством платформи IRT є те, що модель перетворює вимірювання, виконані в дихотомічних і порядкових шкалах, у лінійні вимірювання, що дозволяє в результаті аналізувати якісні дані за допомогою кількісних методів. IRT проклала шлях до створення банків завдань, тобто запровадженню машинних засобів навчання.

Суттєвим недоліком IRT вважають потребу у відборі даних, що задовольняють моделі в частині внутрішньої узгодженості тестових завдань. Мова йде про упорядкування матриці відповідей та пошук і вилучення з неї неінформаційних рядків і стовпців, а також таких, що містять “збурення” на кшталт наявності відповідей на більш важкі завдання та “провалів” простіших завдань. Зокрема, мають бути визначені завдання, відповіді на які слабо корелюють з персональним балом і вилучення яких приводить до зростання коефіцієнта альфа Кронбаха. Не допускаються пропуски спостережень.

Більшість IRT-моделей засновані на припущенні одномірності латентної змінної θ , тобто підбір завдань має бути спрямований на

⁴ Під латентною змінною розуміють теоретичний конструкт, що характеризує деяку приховану якість або властивість (наприклад, рівень підготовки студента або трудність тестового завдання).

зростання промислового виробництва в Україні. Зростання демонстрували лише будівництво, пасажирооборот, сільськогосподарське виробництво (рослинництво). Водночас відбулося сповільнення приросту товарообороту та поглибилося падіння вантажообороту. Профіцит місцевих бюджетів збільшився (до 3,3 млрд грн), але зведений бюджет залишився з від’ємним сальдо. Сальдо поточного рахунку платіжного балансу також є від’ємним (354 млн дол. США) насамперед за рахунок збільшення дефіциту торгівлі товарами [1, с. 4].

Закономірно виникає питання про можливості вирішення таких ситуацій і пошуку необхідних економічних інструментів для підвищення активності підприємництва в країні. Як один із важливих інструментів можна виділити зовнішнє запозичення коштів.

Існує два основних типи позичальників грошових ресурсів на зовнішніх ринках: 1) держава (для поповнення бюджету та фінансування державних програм); 2) приватний сектор (для інвестування у виробництво). Як показує сучасна практика збільшення державних запозичень в Україні, у більшості випадків кошти, в першу чергу кредити МВФ, інших міжнародних організацій, йдуть на вирішення структурних питань, стабілізацію курсу гривні, нарощування валютних резервів. Така діяльність опосередковано призводить до зростання суспільного виробництва. Крім того, слід пам’ятати, що зовнішнім запозиченням державних органів все ще властива непрозорість їх використання і, як результат, вони можуть бути використані, як свідчить досвід України, для збагачення окремих олігархічних груп або осіб.

Більш доцільними у зв’язку з цим є зовнішні запозичення приватного сектору. Слід зазначити, що на поточну діяльність українських компаній значний вплив справляють зменшення обсягу експорту та відсутність помітного притоку іноземних інвестицій та кредитів, які традиційно виконували стимулюючу роль в інноваційному розвитку українських компаній завдяки їх довгостроковості та меншій вартості порівняно з національними. Однак при цьому слід урахувувати, що успіх залучення грошових коштів приватним сектором безпосередньо пов’язаний з довірою зовнішніх інвесторів до національних партнерів. В умовах низьких інвестиційних рейтингів, які демонструє зараз Україна, такі залучення є важко здійсненними. Отже, ефективність зовнішнього залучення коштів приватним бізнесом безпосередньо залежить від ефективності державної політики.

У цьому контексті також слід звернутися до питання створення в країні власного експортного кредитного агентства (ЕКА), яке б стимулювало та підтримувало розвиток експорту українських компаній.

Питання створення такого агентства до цього часу є дискусійним через достатньо великі державні витрати на нього. Однак залишається зрозумілим, що, діючи в більшості країн світу, такі агенції підвищують конкурентні можливості компаній своїх країн.

Для розширення можливостей приватного сектору в залученні необхідних інвестиційних ресурсів на зовнішніх ринках слід:

1. Створити національну експортне кредитне агентство за аналогом існуючих ЕКА в європейських країнах. Головним завданням такого агентства будуть як підтримка експортно орієнтованих підприємств, так і надання їм необхідних страхових гарантій при залученні коштів на зовнішніх ринках.

2. Більш широко використовувати державні гарантії для залучення інвестицій в приватний сектор на зовнішніх ринках, а механізм отримання таких гарантій зробити більш відкритим. З цією метою розробити процедуру отримання таких гарантій не тільки для державних підприємств, але і для фінансування ефективних інвестиційних проектів в реальному секторі економіки, у першу чергу в тих галузях, які здатні безпосередньо впливати на задоволення поточних потреб суспільства.

3. Внести зміни в напрямку співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, насамперед такими з них, як МБРР, ЄБРР, Європейський інвестиційний банк. Ці зміни мають бути пов'язані зі збільшенням як кредитних лімітів цих організацій для кредитування безпосередньо приватного сектора, так і кількості адресних кредитних ліній різних галузей економіки. Відбір підприємств для отримання такого зовнішнього фінансування має відбуватися у відповідності до кредитних процедур цих організацій.

Список використаних джерел

1. Національний банк України: Макроекономічний та монетарний огляд за серпень 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=35972955>

Список використаних джерел

1. Власюк Н. І. Місцеві фінанси : навч. посіб. / Н. І. Власюк, Т. В. Мединська, М. І. Мельник. – К. : Алерта, 2014. – 328 с.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України; частина перша статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом від 08.07.2010р. № 2457-VI.
3. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – К., 2010. – 495 с.
4. Кириленко О. П. Дохідна база місцевих бюджетів в умовах реформування бюджетної та податкової системи / О. П. Кириленко // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ : матеріали наук. конф. проф.-викл. складу. – Тернопіль : Вектор, 2014. – с. 6–10.
5. Бюджетний кодекс України ; частина друга статті 84 із змінами, внесеними згідно з Законом України від 24.12.2015 р. № 914-VIII.
6. Бондарук Т. Г. Місцеві фінанси : навч. посібник / Т. Г. Бондарук. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2013 – 529 с.

М. Є. Сіницький,

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри інформаційних систем і технологій,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

СУЧАСНІ ПРОГРАМНІ ПРОДУКТИ ВИМІРЮВАННЯ ЛАТЕНТНИХ ЗМІННИХ У СФЕРІ ОСВІТИ

У теперішній час суспільство починає приділяти підвищену увагу якості управління освітнім процесом. На перший план виходять очищення життя країни від корупції, неякісних послуг, формування у молодій людини європейського світогляду та сучасних знань. Одним із головних напрямів інформатизації освітнього процесу, особливо у зв'язку зі збільшенням частки заочно-дистанційного навчання, є тестування як засіб підвищення швидкості й об'єктивності оцінювання отримуваних студентами знань і навичок, а також їх соціально-особистих компетенцій. Не менш важливим також слід вважати вдосконалення науково-освітньої діяльності викладачів, що є умовою успішного формування ліцензійно-акредитаційних показників вузу.

делегованих повноважень органів місцевого самоврядування і здійснення фінансового вирівнювання. Поряд з цим надання міжбюджетних трансфертів зумовлене недостатністю власних і закріплених доходів для фінансування видатків органів місцевого самоврядування. Нині у бюджетній практиці застосовуються такі види міжбюджетних трансфертів: дотації вирівнювання, субвенції, кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів, інші дотації [5, ч. 2. ст. 84].

До видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на утримання органів місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення, освіти: дошкільну; загальну середню освіту (навчально-виховні комплекси «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» за умови, що загальноосвітній навчальний заклад – I ступеня); сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади та бібліотеки [6, с. 529].

Видатки, які здійснюються органами місцевого самоврядування на потреби територіальних громад, їх розмір і цільове спрямування визначаються місцевими бюджетами цих громад; видатки, пов'язані зі здійсненням районними, обласними радами заходів щодо забезпечення спільних інтересів територіальних громад, – відповідними районними та обласними бюджетами.

Кошти поточного бюджету спрямовуються на фінансування установ і закладів, що утримуються за рахунок бюджетних асигнувань і не належать до бюджету розвитку. Кошти бюджету розвитку спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаних зі здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності, а також на фінансування субвенцій та інших видатків, пов'язаних з розширеним відтворенням.

Отже, специфіка функціонування та особлива роль місцевих бюджетів проявляється саме у складі та структурі їхньої дохідної та видаткової частини. Видатки місцевих бюджетів дають змогу розкрити функції органів місцевого самоврядування, які вирішують завдання місцевого значення, – забезпечують населення державними послугами, сприяють всебічному і гармонійному розвитку території.

І. О. Мельничук,
*асистент кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СТАБІЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Ключову роль у бюджетній системі розвинених країн світу відіграють місцеві бюджети, зокрема їх доходи та видатки, що є важливим інструментом фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. Доходи місцевих бюджетів є основою економічної самостійності місцевих органів влади та сприяють розвитку місцевої інфраструктури. Видатки місцевих бюджетів є інструментом досягнення соціально-економічного розвитку країни. Саме з місцевих бюджетів фінансується соціальна інфраструктура. А отже, питання фінансового забезпечення місцевих бюджетів України актуалізується також необхідністю прискорення розвитку соціальної інфраструктури, що є основним стратегічним завданням країни в теперішніх умовах. Дослідженням проблем фінансового забезпечення місцевих бюджетів України присвятили свої праці вітчизняні вчені Т. Бондарук, Й. Бескид, О. Кириленко, С. Юрій, Ю. Пасічник та ін.

Ситуація, що наразі склалася в Україні, характеризується формуванням дохідної частини місцевих бюджетів переважно за рахунок загальнодержавних податків та зборів. Така ситуація свідчить про відсутність дієвих інструментів впливу місцевого самоврядування на розвиток адміністративно-територіальних утворень [1, с. 5]. Водночас практика формування та використання місцевих бюджетів в Україні свідчить про недостатність їх доходів для ефективного вирішення покладених на місцеві органи влади завдань. З огляду на зазначене проаналізуємо частки доходів і видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни (рис. 1). Із рис. 1 випливає, що протягом останніх років спостерігається стійка негативна тенденція до зменшення частки доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету – від 47,6% у 1992 р. до 18,5% у 2015 р. Більша частина бюджетних ресурсів акумулюється у Державному бюджеті України, що свідчить про високий ступінь децентралізації бюджетної системи України.

Частка доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України у 2015 р. становила 18,5%, що на 3,7 в. п. менше рівня 2014 р. [2, с. 54].

Частка видатків місцевих бюджетів у 1994–1998 рр. збільшувалася з 35,4% до 48,1%, проте у наступні роки вона дещо зменшилася – до 41,4% у 2009 р. У 2015 р. зазначений показник склав 40,7%, що на 2,0 в. п. менше рівня 2014 р. Отже, сучасний стан формування місцевих бюджетів України свідчить про надмірну централізацію бюджетної системи, що практично елімінує можливості місцевих органів влади ефективно виконувати покладені на них функції та завдання. Тому необхідним є удосконалення бюджетного механізму фінансового забезпечення територіальних громад. Можна стверджувати, що сьогодні потреби місцевого самоврядування не відповідають критеріям фінансової достатності.

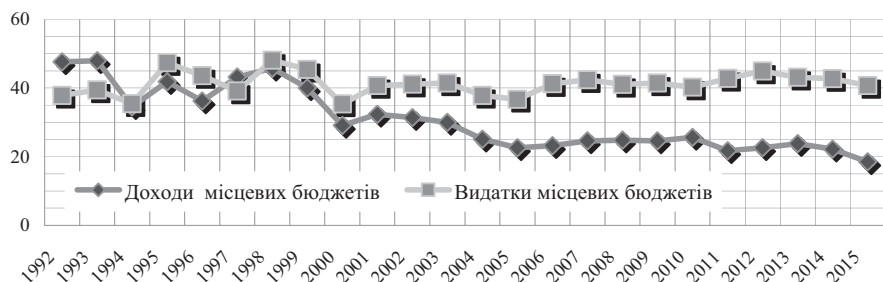

Рис. 1. Частки доходів та видатків місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України, 1992–2015 рр., %

Джерело: за даними Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД).

У сучасних умовах існує потреба посилення дієвості системи фінансового забезпечення територіальних громад, що дозволить збалансувати функції місцевого самоврядування з фінансовими можливостями [3, с. 173]. До доходів бюджетів місцевого самоврядування України не включаються місцеві податки, що не дозволяє достатньою мірою задовольняти потреби населення в суспільних благах і послугах [4, с. 151].

Місцеві бюджети є одним із інструментів розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту між регіонами, впливаючи на фінансове забезпечення та вирівнювання [5, с. 640]. Це твердження є свідченням того, що стабільне економічне зростання країни можна досягти шляхом дотримання принципу збалансованості місцевих бюджетів. Отже, проблемою місцевих бюджетів є нестача фінансового забезпечення, що вимагає активного втручання держави у справи місцевого самоврядування для забезпечення стабільного розвитку держави.

балансові розрахунки доходів і витрат, які мобілізуються й витрачаються на відповідній території;

2) як систему фінансових відносин, що складається між місцевим та державним бюджетами; між органами місцевої влади різних рівнів з перерозподілу фінансових ресурсів; між органами місцевого самоврядування і господарськими структурами, що функціонують на даній території; між органами місцевого самоврядування і населенням даної території, що складаються при мобілізації і витрачанні коштів місцевих бюджетів [3, с. 495].

Дохідна частина місцевих бюджетів формується за рахунок власних і закріплених доходів, а також міжбюджетних трансфертів.

Власні доходи — це доходи, що мобілізуються місцевою владою самостійно на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених місцевим органом влади. До власних доходів належать місцеві податки і збори, доходи від майна, що належить місцевій владі та інші доходи, передбачені законодавством [4, с. 6–10].

Згідно з Бюджетним Кодексом України, власні доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок таких складових:

- акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад, міських бюджетів;
- податок на майно, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
- єдиний податок для суб'єктів підприємницької діяльності-фізичних осіб;
- плата за землю (у складі податку на майно);
- податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності;
- надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади;
- збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- збір за місця для паркування транспортних засобів, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
- туристичний збір, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування.
- інші надходження до місцевого бюджету.

Доходи місцевих бюджетів формуються також за рахунок міжбюджетних трансфертів, які надходять з державного бюджету у вигляді дотацій і субвенцій. Вони призначені для фінансування

про втрату суб'єктом господарювання ринків збуту, що призведе до припинення діяльності.

2) Зміна умов кредитування. Зокрема зміна відсоткових ставок, графіків погашення кредитів. Можливо банк перевів суб'єкт господарювання в іншу категорію ризику, виходячи з оцінок службою безпеки банку зобов'язань та класифікації заборгованості.

Загалом Міжнародні стандарти фінансової звітності передбачають можливість використання судження керівництва компанії як одну з основ відображення фінансово-господарської діяльності компанії в її звітності. Оскільки таке судження фактично нічим не обґрунтовано, аудиторам необхідно отримати стисле резюме цих суджень у виді офіційного документу.

А. В. Синяков,

студент VI курсу, група Фд-11.04/2;

науковий керівник: Т. Г. Бондарук,

доктор економічних наук, професор;

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ФІНАНСОВА ОСНОВА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Інститут місцевого самоврядування почав формуватись в Україні з проголошенням її незалежності. Право на існування цього інституту закріплене у Європейській Хартії місцевого самоврядування, до якої Україна приєдналась у листопаді 1996 року. Головною ланкою у системі місцевих фінансів є місцеві бюджети, у яких зосереджено понад 80% від усіх фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні органів місцевого самоврядування [1, с. 328]. Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, що мобілізуються і витрачаються на певній території. Органи місцевого самоврядування в селах, селищах, містах, районах у містах (у разі їх створення) самостійно розробляють, затверджують і виконують, згідно з Бюджетним кодексом України [2, ч. 1, ст. 61], відповідні місцеві бюджети. Останні є фінансовою основою, оскільки забезпечують регіональні потреби у фінансових ресурсах, їх внутрішньо-територіальний перерозподіл. Економічну сутність місцевих бюджетів слід розглядати у двох аспектах:

1) як організаційну форму мобілізації доходів і здійснення витрат органами місцевого самоврядування. Звідси місцеві бюджети – це

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Стратегія розвитку України / Т. Г. Бондарук // Економічний та гуманітарний виміри : матеріали першої науково-практичної конференції. – К. : Бізнес Медіа Консалтинг, 2014. – 144 с.

2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015 р. / [Зубенко В. В. Самчинська І. В., Рудик А.Ю. та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. – К., 2016. – 80 с.

Чугунов О. І. Планування видатків місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання / О. І. Чугунов // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2015. – Вип. 3. – С. 163–175.

3. Далевська Т. А. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування як автономний інститут системи міжбюджетних відносин / Т. А. Далевська // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка. – Ужгород: Вид-во УжНУ “Говерла”, 2014. – Вип. 2 (43). – С. 148–151.

4. Клівіденко Л. М. Основні шляхи удосконалення функціонування місцевих бюджетів в сучасних умовах / Л. М. Клівіденко, Н. В. Мацедонська // Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». – 2016. – № 9. – С. 640–643.

Н. Ю. Мельничук,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Проблема місцевих фінансів привертає особливу увагу економічної науки. Це пов'язано з тим, що з розвитком суспільства питання фінансового забезпечення місцевого самоврядування набувають дедалі більшого значення. Дослідження питань, пов'язаних із поняттям місцевого самоврядування, розгляд різноманітних підходів до його регулювання сприяє формуванню та ефективному функціонуванню інституту місцевого самоврядування. Функціонування та розвиток місцевого самоврядування значною мірою залежать від наявності в розпорядженні органів місцевого самоврядування матеріальних, фінансових та інших ресурсів, необхідних для виконання їх функцій.

Державне регулювання відіграє вагомую роль в ефективному функціонуванні економіки та є дієвим інструментом економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. На сучасному етапі особливо актуальним є питання державного регулювання на місцевому рівні, яке здійснюється шляхом реалізації регіональної політики. Державний регуляторний вплив на місцевому рівні в Україні залишається, з одного боку, доволі значним, а з іншого – недостатньо ефективним. Тому перехід до децентралізованого державного управління є надзвичайно важливим.

Теоретичні засади державного регулювання на місцевому рівні досліджували такі вітчизняні науковці, як Т. Бондарук, С. Буковинський, В. Геєць, І. Запатріна, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, К. Павлюк, Ю. Пасічник, В. Федосов та ін.

У теорії державного регулювання більшість учених наголошують на необхідності системного підходу до вибору засобів та методів впливу держави на місцевому рівні. «Регулюванню підлягають складні процеси життєдіяльності суспільства, на які нездатні ефективно впливати окремі важелі або будь-які їх вибіркові незбалансовані комбінації. Результативність державного регулювання підвищується, якщо ці важелі застосовуються не випадково чи під тиском груп спеціальних інтересів і кон'юнктури, а системно, виходячи з довгострокових цілей і поточних завдань соціально-економічного розвитку» [3].

У вітчизняних виданнях термін «державне регулювання економіки» розглядають як систему знань про сутність, закономірності дії та правила застосування типових методів та засобів впливу держави на хід соціально-економічного розвитку, спрямованих на досягнення цілей державної економічної політики [4, с. 14].

У державному регулюванні економіки особливе місце відводиться саме державному регулюванню на регіональному рівні. Для підвищення ефективності та якості регулювального впливу на всіх рівнях державного регулювання важливо дотримуватися принципів системного підходу, який у регіональній політиці включає раціональне поєднання функцій управління соціально-економічною сферою регіону як по вертикалі, так і по горизонталі. Вертикальне регулювання передбачає пошук оптимальних форм взаємодії регіону з центральними органами державної влади за умови збереження достатньої самостійності регіонів у розв'язанні проблем їх соціально-економічного розвитку, горизонтальне регулювання – налагодження взаємовигідних відносин з іншими регіонами країни, участь у виконанні загальнонаціональних та міжрегіональних соціально-економічних програм [5, с. 8].

З метою доказу дотримання принципу безперервності управлінський персонал може заручитися підтримкою акціонерів. Таким чином, аудитору слід визначити наявність письмових доказів такої підтримки та оцінити фінансове становище гарантів. Це може значно скоротити час не проведення відповідних аудиторських процедур.

Джерелами аудиторських доказів дотримання принципу безперервності при підготовці фінансових звітів управлінським персоналом компанії можуть бути:

1) документація щодо здійснення регулярної оцінки принципу безперервності діяльності компанії;

2) письмові підтвердження внутрішніх рішення щодо майбутнього компанії рішеннями ради директорів, інвестиційного комітету і т. ін.;

3) документація, яка свідчить про регулярне порівняння показників бюджетів з фактичними даними і пояснення істотних розбіжностей, що може бути підтвердженням надійності прогнозів компанії;

4) доповідні записки та інші матеріали, щодо ідентифікації ризиків, пов'язаних з виконанням кредитних договорів, договорів оренди та лізингу, ризиків пов'язаних з їх порушенням, а також визначення способів мінімізації таких ризиків з боку управлінського персоналу;

5) державні та галузеві нормативно-правові акти щодо регламентації дотримання принципу безперервності та запобігання банкрутства;

6) нормативно-правові акти щодо регулювання емісії та продажу цінних паперів, для акціонерних товариств, які займаються цими операціями;

При проведенні аудиту також слід звертати увагу на те, що управлінський персонал може використовувати у якості доказів договори постачання та підряду на наступний рік. Слід зазначити, що самі по собі договори можна укладати у будь-якій кількості, так як ніяких реальних зобов'язань вони не підтверджують, через що не можуть використовуватись у якості доказів дотримання принципу безперервності.

Свідченнями того, що управлінським персоналом компанії не дотримувався принципу безперервності при підготовці фінансових звітів, також можуть бути:

1) Істотні зменшення обсягів реалізації продукції (робіт, послуг). Стрімке зниження обсягів реалізації більш ніж на 20–30% може свідчити

звітності, тобто ознак того, що керівництво й управлінський персонал усвідомлюють погіршення фінансового стану підприємства та планують відповідні заходи щодо його дотримання. Тобто якщо управлінський персонал, уповноважений на складання звітності, може довести можливість компанії виконати свої зобов'язання у майбутньому (за наявних загроз погіршення економічного стану компанії), то припущення про безперервність діяльності застосовано правильно.

Необхідно також визначити, до чого призведе касовий розрив у випадку неможливості перекредитування; як вплине на грошовий потік значне збільшення ставки кредиту; ймовірність зміни структури доходів витрат підприємства у майбутньому; ймовірність скорочення або ліквідації певних видів діяльності через зміни структури та обсягів грошових потоків, брак активів та інших причин. Аудитором оцінюються підходи керівництва до:

- визначення ризиків зменшення ліквідності компанії;
- зміни в економіці галузі, який стосується діяльності компанії;
- зміни в економіці, які стосуються постачальників та покупців компанії;
- умови кредитних договорів, ймовірність перекредитування, пролонгації та загальна кредитна історія компанії;
- ризики, по зміні умов оренди та лізингу активів;
- політична ситуація в регіоні бізнес – активності компанії та сталість нормативно – правового поля діяльності.

Окремим пунктом слід зазначити, що неплатоспроможність компанії під час періоду, що перевіряється, не може розглядатись як свідчення недотримання припущення про безперервність діяльності при підготовці звітності, оскільки можливість компанії вчасно розраховуватися з постачальниками та підрядниками може змінюватися протягом року.

Оцінці принципу безперервності діяльності присвячений окремий стандарт з аудиту МСА 570 «Безперервність діяльності». У ньому зазначено, що оскільки принцип безперервності діяльності є основоположним для складання звітності, то аудитор зобов'язаний отримати розуміння факту того, що звітність на відповідає цьому принципу незалежно від вимог стандартів, місцевої або галузевої нормативно-правової бази.

Замовники та користувачі звітності мають розуміти, що немодифікований аудиторський висновок в аспекті дотримання керівництвом припущення про безперервність діяльності при підготовці звітності не є гарантією безперервності діяльності компанії.

Ефективне регулювання процесів регіонального розвитку, вирівнювання економічного розвитку регіонів, підвищення добробуту населення країни забезпечить раціональний розподіл повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування, здійснення цілеспрямованих заходів державної регіональної політики.

Складовою державного регулювання на місцевому рівні, яка забезпечує ефективність використання усіх інших важелів регулятивного впливу, є фінансове регулювання, яке здійснюється за допомогою бюджетно-податкового регулювання й передбачає стимулювання надходжень фінансових ресурсів, приватних інвестицій у найдинамічніші сектори адміністративно-територіальної одиниці, спроможні наповнити місцевий бюджет та прискорити його розвиток (рис. 1).

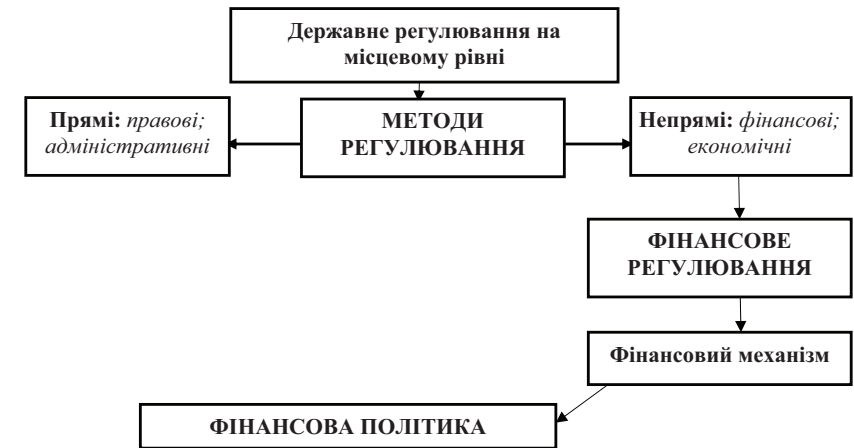

Рис. 1. Місце фінансового регулювання в системі державного регулювання на місцевому рівні

Джерело: розроблено автором

Як бачимо з рис. 1, місце фінансового регулювання в системі державного регулювання на місцевому рівні надзвичайно важливе. Проте фінансовій політиці належить також важлива роль у забезпеченні економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці. Фінансова політика – це управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці з метою вирішення поставлених завдань.

З огляду на це фінансове регулювання розвитку адміністративно-територіального утворення являє собою сукупність фінансових заходів

як державних органів, так і органів місцевого самоврядування щодо забезпечення управління територіальним розвитком [2, с. 45]. На думку Т. Бондарук, регуляторна політика держави в сучасних умовах набуває особливого значення у фінансовому механізмі державного регулювання і відображається у бюджетній, грошовій і кредитній системах, здійсненні політики цін і доходів, соціальних гарантій. Використовуючи фінансовий механізм в державному регулюванні, можна визначити кінцевий результат усієї господарської діяльності в державі чи в окремому адміністративно-територіальному утворенні, а тому він відіграє ключову роль в системі управління економікою [1, с. 10].

Отже, головними цілями державного регулювання на місцевому рівні є економічне зростання, справедливий розподіл доходів, повна зайнятість, соціально-економічна ефективність, стабільність цін адміністративно-територіальної одиниці. Регіональна політика відіграє ключову роль у механізмі державного регулювання фінансового забезпечення місцевого самоврядування, особливо в правовому його сегменті. Регіональна політика – це об'єктивний і закономірний процес. Зокрема, в системі державного регулювання особливе місце займає оптимізація регіональної політики, яка має забезпечувати перспективи для формування такої фінансової спроможності територій, яка б створювала можливості для ефективного регіонального розвитку, подолання диспропорцій з урахуванням особливостей адміністративно-територіальних утворень, їх потенціалу в ринковій економіці.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Роль держави в регулюванні розвитку місцевого самоврядування / Т. Г. Бондарук // Економіст. – 2009. – № 10. – С. 9–12.
2. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. – К. : КНЕУ, 2000. – 316 с.
3. Стратійчук Р. О. Основні напрями удосконалення державного управління та регулювання розвитку аграрного сектора України [Електронний ресурс] / Р. О. Стратійчук. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2009/Economics/47576.doc.htm
4. Чистов С. М. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко. – К. : КНЕУ, 2000. – 316 с.
5. Чугунов І. Я. Регуляторна політика як інструмент активізації процесів регіонального соціально-економічного розвитку / І. Я. Чугунов, О. П. Крайник // Наукові праці НДФІ. – 2006. – Вип. 1. – С. 3–12.

С. В. Селіщев,
*кандидат економічних наук,
асистент Національного центру обліку та аудиту
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ОЗНАКИ ПОРУШЕННЯ ПРИПУЩЕННЯ ПРО БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ІДЕНТИФІКАЦІЯ В АУДИТІ

При проведенні аудиту одним із ключових питань, на яке замовники аудиту прагнуть отримати відповідь, є визначення та оцінка використання управлінським персоналом організації припущення про безперервність діяльності організації при підготовці фінансової звітності як однієї з ключових ознак інвестиційної привабливості та інструменту підвищення довіри та кредитоспроможності. Актуальність цього питання підвищується в умовах глобальної економічної кризи.

При плануванні аудиту та проведенні аудиторських процедур аудитор має розглядати адекватність оцінок керівництва щодо безперервності діяльності та отримати достатні й відповідні докази, які б свідчили про відсутність внутрішніх та зовнішніх загроз, які можуть суттєво погіршити фінансовий стан організації.

Принцип безперервності діяльності у вітчизняній практиці аудиту визначають П(С)БО, МСФЗ (IAS) та МСА. У цілому підходи до визначення принципу безперервності в зазначених документах практично не відрізняються і визначають безперервність через складання фінансової звітності підприємства за припущення, що воно існуватиме і надалі (у передбачуваному майбутньому).

Коректне відображення у звітності активів і зобов'язань можливе тільки виходячи з припущення про намір суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність в осяжному майбутньому. Отже, у випадку, якщо компанія збирається завершити свою діяльність у майбутньому, звітність має відображати зміну доходів і витрат, а також зміну вартості активів.

На оцінку принципу безперервності діяльності впливає визначення періоду безперервності та моменту скорочення операцій, а також визначення ймовірних наслідків недотримання такого припущення. Першою ознакою дотримання припущення про безперервність діяльності компанії при підготовці фінансових звітів, на яку може звернути увагу аудитор, є наявність відповідних приміток у фінансовій

Оцінка ризику – це сукупність аналітичних заходів, що дозволяють спрогнозувати можливість отримання додаткового підприємницького доходу або певної величини збитку від ризикової ситуації або несвочасного прийняття заходів щодо запобігання ризику. Оцінка ризиків може здійснюватись різними способами, наприклад статистичним методом оцінки, методом експертних оцінок, методом використання аналогів, комбінованим методом.

Оскільки ризик є джерелом усіх прибутків і втрат, то між величиною прибутків і рівнем ризиків існує прямо пропорційна залежність. Якщо підприємець розраховує на великі прибутки, то його очікують високі ризики, які він повинен проаналізувати й урахувати.

Усі економічні ризики можна поділити на дві групи: чисті, які можуть привести лише до втрат та збитків (природно-кліматичні, екологічні, політичні, транспортні тощо) і спекулятивні, пов'язані з можливістю отримання як додаткових прибутків, так і непередбачених втрат і збитків (фінансові, кредитні, комерційні та інші ризики). Науково обґрунтована класифікація ризиків дозволяє чітко визначити роль і місце кожного ризику в їх загальній системі, створюючи можливості для ефективного управління ризиками.

Оскільки ризики є досить складною економічною категорією, то оцінювати їх потрібно на основі системи кількісних характеристик, розрахованих на основі своєчасної та достовірної інформації про механізм формування ризиків. Отримання такої інформації, класифікація ризиків, обґрунтування системи показників для їх аналізу і є головною метою статистики при вивченні економічних ризиків. Досягнення цієї мети сприятиме обґрунтуванню ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Кучеренко В. Р. Економічний ризик та методи його вимірювання : навчальний посібник / В. Р. Кучеренко, В. А. Карпов, А. В. Карпов. – Одеса, 2011.

Л. Є. Момотюк,
*доктор економічних наук, професор,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Усі процеси соціально-економічного життя людини та суспільства можуть бути відображені за допомогою інформації. Однією з різновидностей інформації є фінансово-економічна, яка охоплює процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і послуг, рух фінансових потоків. Ця інформація пов'язана з процесами виробничо-господарської та фінансової діяльності, дає можливість у числовому вигляді охарактеризувати зазначені види діяльності об'єкта (окремих підприємств, їх об'єднань, галузі, економіки загалом) на основі системи натуральних і вартісних показників, використовується для забезпечення таких функцій управління, як планування, облік, аналіз, контроль і регулювання. Водночас необхідно зазначити, що обсяг виробленої інформації весь час збільшується, і тому загострюється проблема її споживання, оскільки людина не може охопити і маленької частки того потоку, який щоденно проходить за різними інформаційними каналами. Вирішувати цю проблему можна тільки шляхом впорядкування інформації, її сортування і спеціалізації.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про інформацію», інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2]. Ефективне управління фінансовою системою також вимагає організації та забезпечення збирання, зберігання, оброблення, передачі та використання інформації.

Статистичне дослідження фінансової системи потребує якісного інформаційного забезпечення, тобто організації збирання, зберігання, оброблення, передавання та використання інформації щодо функціонування усіх сфер і ланок фінансової системи. Формування інформаційного забезпечення дослідження фінансової системи здійснюється різними державними установами (рис. 1).

Збирання та оброблення статистичної інформації щодо фінансової діяльності підприємств забезпечується Державною службою статистики

України. Національний банк України відповідає за організаційне та методологічне забезпечення грошово-кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу. Інформаційне забезпечення статистики державного бюджету ґрунтується на звітності про виконання бюджету за звітний період у розрізі бюджетної класифікації, що є функцією Державної казначейської служби України. Формування інформаційного забезпечення діяльності ринків фінансових послуг покладено на Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Л. О. Свистун-Золотаренко,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ

СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ

*«Коли Ви бачите великий успіх, це означає,
що хтось колись пішов на великий ризик»
(Пітер Друкер)*

Рис. 1. Джерела інформаційного забезпечення статистичного вивчення фінансової системи

Разом з тим залишається невирішеною проблема розроблення єдиних для всіх державних установ методологічних засад формування якісної статистичної інформації для дослідження розвитку фінансової системи держави.

Дослідження всіх соціально-економічних явищ і процесів здійснюється на основі збирання, обробки й аналізу інформації. В умовах ринкової економіки передумовою розробки ефективних управлінських рішень є наявність та аналіз своєчасної і достовірної інформації про механізм формування умов та ризиків діяльності будь-якого суб'єкта економіки.

Будь-яка сфера людської діяльності, особливо економічна, пов'язана з прийняттям рішень в умовах неповноти інформації, що створює невизначеність. В економічній діяльності завжди мають місце невизначеність та ризик щодо майбутніх результатів діяльності. Особливо це стосується майбутнього доходу, витрат або прибутку, які будуть отримані внаслідок ринкових операцій купівлі-продажу ресурсів, продукції або послуг.

Необхідно чітко розрізняти поняття невизначеності та ризику, усвідомлюючи, що невизначеність є причиною виникнення ризиків. З іншого боку, чим досконалішими є методи дослідження та оцінювання ризику, тим меншим стає чинник невизначеності. Але невизначеність не слід плутати з непередбачуваністю: так, невизначені ситуації й виникаючі разом з ними ризики характеризують ситуацію, коли настання невідомих подій досить імовірно й може бути оцінене кількісно. Непередбачуваність же означає неможливість точно визначити час, а іноді – і місце виникнення події [1, с. 12].

Визначаючи сутність ризиків, потрібно тлумачити їх як відхилення від цілі, тобто можливість отримання як втрат і збитків, так і додаткових прибутків. Для запобігання негативним ситуаціям, що несуть збитки, економісти повинні проводити оцінку ризику.

освіти, професійної освіти, інноваційної діяльності України, міжнародного співробітництва [3]. Серед пріоритетних завдань у сфері модернізації системи вищої освіти в Україні Міністерством освіти і науки в 2016 р. було визначено такі:

- вдосконалення законодавства у сфері вищої освіти;
- вдосконалення мережі навчальних закладів;
- створення внутрішніх систем забезпечення якості у ВНЗ;
- реформування системи державного фінансування вищої освіти;
- вдосконалення системи забезпечення якості вищої освіти;
- розробка нового покоління стандартів вищої освіти на основі компетентнісного підходу;
- запровадження структурованих програм третього циклу вищої освіти;
- диверсифікація форм і змісту освіти впродовж життя;
- створення сучасної інноваційної системи для забезпечення неперервного зв'язку від дослідної лабораторії до виробництва (технологічні та наукові парки, венчурні фонди, мережі трансферу технологій та ін.);
- розробка комплексної стратегії інтернаціоналізації системи вищої освіти в Україні;
- реалізація нових принципів в управлінні освітою, зокрема в системі професійної освіти – впровадження елементів дуальної освіти, участь роботодавців та місцевої влади в системі підготовки робітничих кадрів, розширення міжнародної співпраці в цьому аспекті).

Отже, за умов реалізації наведених пріоритетних завдань, система вищої освіти України має перспективу перетворення на новітню і висококонкурентну на світовій арені, а також на генератор інноваційного розвитку України.

Список використаних джерел

1. U21 Ranking of National Higher Education Systems / R. Williams, G. de Rassenfosse, P. Jensen, S. Marginson. – Melbourne : University of Melbourne, 2015.
2. World economic Forum. The Global Competitiveness Report 2015–2016 / Edited by Prof. K. Schwab. – WEF, 2015. – 385 p.
3. Реформа освіти і науки [Електронний ресурс] // Національна рада реформ. – 2015. – Режим доступу : http://reforms.in.ua/sites/default/files/imce/3.1nrc_edupresentation_final_print.pdf

Список використаних джерел

1. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 р. № 2614-ХІІ (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2667-ХІІ (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

Ю. Ю. Мороз,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту, Житомирський національний агроєкологічний університет м. Житомир.

ФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасні підприємства різних видів економічної діяльності функціонують в умовах високої складності, невизначеності і динамічності навколишнього, соціального і економічного середовища. Саме здатність підприємства швидко і легко адаптуватись до зміни кон'юнктури ринку стає головним козирем в безкомпромісній конкурентній боротьбі. Відтепер підприємства заради виживання і пристосування до умов існування, що безперервно змінюється вимушені постійно перебудовувати свою структуру і організацію господарської діяльності, видозмінювати стратегію і тактику та поведінку в діловому світі.

Щоб добитися конкурентних переваг підприємству необхідно мати повноцінну інформацію не тільки поточного, але, передусім, стратегічного характеру. Зміст стратегії інтерпретується в системі відповідних абсолютних і відносних показників, багатоваріантні розрахунки яких дають змогу приймати рішення щодо вибору того чи іншого напрямку розвитку підприємства. Для господарської діяльності характерні показники, які через відповідні характеристики визначають функціонування та розвиток підприємства як сукупності центрів відповідальності. Через показники здійснюється зв'язок між параметрами системи, якою є підприємство відносно якого здійснюється управлінський вплив. Так, досягнення мети підприємства щодо одержання прибутку і формування його ринкової вартості

забезпечується об'єктами обліку – активами, пасивами (власний капітал і зобов'язання), витратами і доходами. Система показників дає змогу встановлювати однозначні для сприймання контрольні точки як певний майбутній рівень визначених індикаторів стратегії.

Розрахунок фактичних та стратегічних показників дає кількісне визначення стратегії, створює умови для організації ефективного контролю за діяльністю підприємства. Зіставлення стратегічних і фактично досягнутих параметрів діяльності підприємства, відносно якого здійснюється стратегічний управлінський вплив допомагає визначити темпи руху у визначеному через стратегічні орієнтири напрямку.

Основні показники стратегії підприємства за об'єктами обліку такі: обсяги та приріст активів за окремими об'єктами; авансовані в господарську діяльність за джерелами власний капітал і зобов'язання; одержані витрати від використання ресурсів в процесі господарської діяльності; доходи одержані від реалізованих об'єктів господарської діяльності; сформовані фінансові результати, додана і ринкова вартість підприємства.

Детальний аналіз наукових досліджень і практичної діяльності підприємств свідчить, що незважаючи на важливість стратегічної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, її практична реалізація в системі елементів бухгалтерського обліку відсутня [1; 2; 3].

Стратегічний облік і його управлінська підсистема розглядається вченими як облікова система поза рахунками бухгалтерського обліку та з побудовою інформаційної бази за допомогою стохастичних інструментів без застосування елементів методу бухгалтерського обліку, які забезпечують функціональні зв'язки між господарськими операціями.

У рівняннях стохастичних моделей відсутня жорстка функціональна залежність між параметрами (змінними), або функціональний зв'язок враховує випадкові події [4, с. 115]. Складні економетричні моделі не можуть забезпечити точність прогнозів. Кількісні прогнози за допомогою стохастичних методів – це лише припущення, а не передбачення з функціональними зв'язками та розрахунками в системі інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку і різниця між ними досить значна.

Оскільки бухгалтерський фінансовий облік і стратегічний облік мають спільні методичні ознаки є можливість здійснювати його організацію в системі рахунків бухгалтерського обліку з використанням єдиних елементів методу та облікової політики на основі прогнозних господарських операцій (табл. 1).

і результативності вищої освіти. Найбільші витрати у вищій освіті в розрахунку на одного студента в дол. США – у Швейцарії, Норвегії, Швеції, Австрії, Сінгапурі та інших високорозвинених країнах. При цьому найвищі показники як за охопленням населення вищою освітою, так і за її якістю – в Сінгапурі, Фінляндії. Україна – серед країн з найвищими світовими показниками якості вищої освіти, при цьому фінансування у вищій освіті на одного студента у вітчизняній системі вищої освіти в абсолютних цифрах – найменше серед групи країн з приблизно однаковими показниками якості.

Усе це свідчить про те, що, не дивлячись на наявність проблем і нагальну необхідність модернізації національної системи вищої освіти України, вища освіта продукує досить гарні якісні результати. Наразі система вищої освіти України проходить через етап активного реформування.

Міністерством освіти реалізуються нові принципи в управлінні освітою: автономія, і прозорість / підзвітність. Зокрема, адміністративна автономія означає, що функції обрання керівництва покладено на самі ВНЗ, їм також дані можливості створення сприятливих умов для ефективної діяльності студентського самоврядування, покладено обов'язок виготовлення документів про вищу освіту. Академічна автономія передбачає, що ВНЗ самостійно формують освітні програми, визнають іноземні дипломи, встановлюють умови для внутрішньої та зовнішньої академічної мобільності студентів і викладачів. Третій елемент автономії – фінансова автономія, якою передбачається можливість відкривати рахунки у державних банках і використовувати зароблені кошти на розвиток закладу. Принципи прозорості й підзвітності встановлюють перед ВНЗ вимогу оприлюднювати фінансову та іншу звітність на їхніх сайтах, а також автоматизацію процесу зарахування студентів до ВНЗ через попереднє визначення пріоритетів абітурієнтів.

У сфері науки за останні роки також здійснено певні новації. У 2015 р. вдосконалено законодавство: прийнято Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність», прийнято Концепцію про реформування політики в інноваційній сфері на 2015–2020 рр., розширюється міжнародне співробітництво: зокрема, задля надання фінансової підтримки при проведенні наукових досліджень створено Глобальний фонд підтримки українських вчених. Свідченням того, що Міністерством освіти і науки прийнято досить комплексний підхід до вдосконалення системи вищої освіти є те, що серед постановлених цілей і пріоритетів є зокрема ті, що пов'язані з удосконаленнями в системі дошкільної та загальної середньої

ніж очікувано для країни). Варто також зазначити, що наступним розділом у дослідженні експертів рейтингу є оцінка продуктивності та рушійних сил дослідницької активності; фактично оцінюючи взаємозв'язок між вхідними факторами (ресурси, середовище) і результуючими (взаємозв'язки і результати), експерти рейтингу розподіляють країни на 5 кластерів за продуктивністю. Україна тут – в останньому, п'ятому кластері, що говорить про порівняно низьку продуктивність системи вищої освіти [1, ст. 31]. Такий результат підтверджує недостатню ефективність функціонування системи вищої освіти України та підкреслює необхідність якісних системних змін в ній.

З іншого боку, з погляду фінансування в розрахунку на одного студента в абсолютних величинах (дол. США), система вищої освіти України має порівняно невисокі витрати, при цьому генеруючи досить високі якісні результати (рис. 2, за даними [2]).

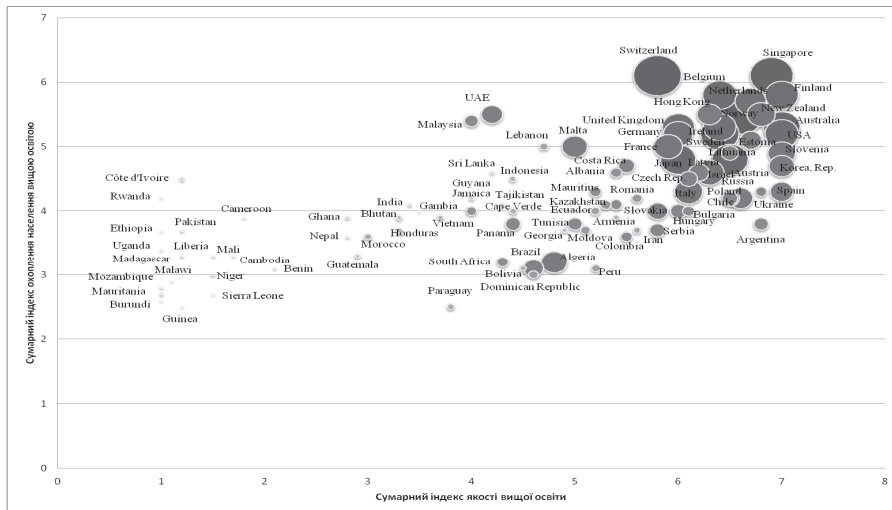

Рис. 2. Диспозиція країн за охопленням і якістю вищої освіти (за даними ВЕФ, 2015/16 рр.) та витратами на одного студента ВНЗ, дол. США

Згідно з проведеним розподілом країн світу за показниками охоплення населення вищою освітою і якості вищої освіти (за даними дослідження глобальної конкурентоспроможності країн Всесвітнього економічного форуму 2015/16 рр.), простежується кореляційний зв'язок між рівнем розвитку країн і показниками охоплення і якості вищої освіти. Також це дослідження яскраво ілюструє світові диспропорції в рівнях фінансування

Таблиця 1

Відмінності та спільні ознаки бухгалтерського і стратегічного обліку

Ознаки	Бухгалтерський облік	Стратегічний облік
Мета	Підготовка інформації для управління	
Ступінь регламентації	Обов'язкове ведення	Ведення не обов'язкове
Ступінь надійності інформації	Достатня точність	За мірою ймовірності
Масштаби охоплення	За визначеними об'єктами	
Методичне забезпечення	Облікова політика	
Формування інформації	З використанням елементів методу бухгалтерського обліку	
Користувачі інформації	Внутрішні і зовнішні	Внутрішні
Характер інформації	Після фактичного здійснення господарських операцій (фактична)	Майбутній (як це повинно бути) (прогнозна)
Об'єкти звітності	За визначеними показниками	
Періодичність звітності	За вимогами користувачів (місячна, квартальна, річна)	
Висвітлення господарської діяльності	Все, що корисно для управління (ніяких обмежень)	
Вимірники, які використовуються	Грошові, трудові, натуральні, умовні	
Ступінь відповідальності	За діючим законодавством	За посадовими інструкціями
Структура	Активи, пасиви, витрати, доходи, фінансові результати	
Відкритість даних	Оприлюднення відповідно до діючого законодавства	Комерційна таємниця

У результаті створення віртуальної облікової інформації за показниками балансу, звітів про фінансові результати і рух грошових коштів розробляється унікальна система трансформації стратегії у

зрозумілі для всіх учасників господарської діяльності послідовності дій і процедур, а також формується якісно нова система оцінки її ефективності через збалансовану систему показників інформаційних ресурсів рахунків бухгалтерського обліку.

Основною метою розробки цієї системи є вирішення таких завдань:

- трансформація корпоративної стратегії підприємства в конкретні та ясні для всіх учасників господарської діяльності стратегічні показники;

- формування збалансованої системи показників оцінки ефективності, що включає оцінку кількісних і якісних результатів діяльності підприємства.

Для вирішення цих завдань весь спектр процесів розвитку підприємства можна розділити на чотири інформаційні гілки щодо рахунків бухгалтерського обліку: активи, пасиви, витрати, доходи. Одним із основних робочих інструментів, що використовуються в рамках збалансованої системи показників є стратегічні інформаційні карти бухгалтерських рахунків.

До методу обліку, який дозволяє здійснювати контроль щодо досягнення стратегічної моделі господарської діяльності, належить кайзен-костинг (рис. 1).

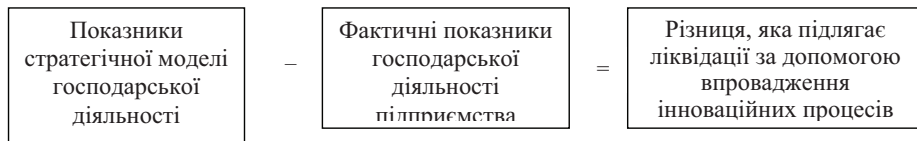

Рис. 1. Процес досягнення показників стратегічної моделі господарської діяльності підприємств за методом обліку кайзен-костинг

Організація стратегічного управлінського обліку передбачає використання інструментів нормативного обліку, де за кожним рахунком бухгалтерського обліку передбачається формування інформації в розрізі: фактичні показники; показники стратегічної моделі; відхилення [5]. Показниками для прийняття управлінських рішень щодо досягнення стратегії підприємства будуть залишки активів і пасивів за балансом; обороти за рахунками витрат, пов'язаних з одержанням доходів та доходів; одержаний фінансовий результат. Для власника показники звітності підприємства щодо балансу, звіту про фінансові результати і звіту про рух грошових коштів подаються в розрізі як

закордонними колегами, кількість статей у відкритому доступі в розрахунку на особу населення, популярність веб-сайтів ВНЗ, а також відповіді бізнесу щодо розвитку передачі знань між компаніями й університетами та частка статей, опублікованих спільно з представниками бізнесу. За рештою груп показників позиції системи вищої освіти України залишились практично незмінними щодо 2015 року.

Рис. 1. Динаміка позицій України в міжнародному рейтингу національних систем вищої освіти Universitas21 за 2012–2016 рр.

Аналізуючи динаміку позицій системи вищої освіти України рейтингу Universitas 21, необхідно зазначити пониження з 25 місця в 2012 р. до 42 в 2016 р., що відбулося передусім завдяки вдосконаленню його методології. У 2016 році за групою «ресурси» серед 50-ти країн Україна посідає 26-те місце, 45-те за сумарним субіндексом «результати» і 46-те за групами показників «середовище» і «взаємозв'язки». За результатами дослідження виявлено, що з погляду фінансування вищої освіти Україна має досить високі показники. Так, за скоригованими до рівня економічного розвитку результатами, в Україні рівень ресурсного забезпечення вищої освіти на 26% більший, ніж у середньому по країнах з рівнем доходу на особу населення нижче середнього, водночас у середньому за показниками середовища результат оцінки вищої освіти України є на 9,6% нижчим, за показниками взаємозв'язків – вищим на 1,2%, а за показниками результатів – нижчим на 43,4% від очікуваного для рівня економічного розвитку нашої країни.

У кінцевому, скоригованому на рівень розвитку економіки, рейтингу Україна займає 33-тє місце (з результатом на 13,8% нижчим,

їх циклічний характер. Бюджетний період становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року.

Література

1. Бюджетний кодекс України: за станом від 21.06.2010 р. № 2542-III [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/legislation/kodeks/927.htm>. – Назва з екрана.

2. Коваленко Л. О. Бюджетний менеджмент: [навч. посіб.] / Л.О. Коваленко, С.М. Зеленський, М.М. Забаштанський – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 416 с.

3. Мельничук Н.Ю. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні / Н.Ю. Мельничук // Фактори сталого розвитку сучасної держави в умовах інноваційної економіки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: 4-5 груд. 2015 р., м. Дніпропетровськ, – НО «Перспектива» – Дніпропетровськ:, 2015. – Ч. 2. – 140 с.

М. С. Сандул,

аспірант,

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,*

м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ НАРОЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Система вищої освіти України є досить конкурентоспроможною на міжнародній арені й має порівняно високі позиції в міжнародних рейтингах щодо цієї сфери. У відомому рейтингу національних систем вищої освіти Universitas 21, що випускається вже 5 років поспіль і в якому системи вищої освіти 50 країн світу аналізуються на основі 25 індикаторів, об'єднаних в 4 групи критеріїв (ресурси, взаємозв'язки, середовище, результати) Україна в 2016 р. займає 42-ге місце (рис. 1). Порівняно з 2015 р. вітчизняна система вищої освіти втратила декілька позицій, що пояснюється передусім пониженням результатів діяльності системи вищої освіти України за такими індикаторами, як частка студентів за-за кордону у вищій освіті, частка статей, опублікованих у співпраці з

фактично досягнуті, так і відповідно до стратегічної моделі з розрахунком відхилень.

Діючі форми фінансової звітності передбачають подання показників в розрізі фактичних даних щодо здійснених господарських операцій поточного періоду і за даними подій минулого періоду. Така інформація дозволяє оцінювати наявний стан підприємства в порівнянні з тим, який був у минулому періоді, тобто минуле порівнюється з минулим і не підлягає виправленню.

За результатами наших досліджень пропонується змінити діючий підхід щодо подання інформації у формах звітності для власників. У формах звітності доцільно мати показники в розрізі фактичних даних щодо здійснених господарських операцій поточного періоду та прогностичні показники, які передбачає стратегія підприємства. Це дасть змогу в режимі онлайн оцінювати, де знаходиться господарська діяльність підприємства в порівнянні з його стратегічною перспективою щодо активів, пасивів, витрат, доходів, фінансових результатів і ринкової вартості підприємства та приймати відповідні управлінські рішення (рис. 2).

Фактичні показники на звітну дату за формами фінансової звітності	Рівень показників стратегії підприємства за формами фінансової звітності	Відхилення (величина шляху до стратегії)
---	--	--

Рис. 2. Оцінка фактичного стану господарської діяльності порівняно з показниками стратегії підприємства

Стратегія формування активів і пасивів відображається в стратегічному балансі підприємства, який необхідний для того, щоб оцінити, в які види активів спрямовуються грошові кошти і за рахунок яких джерел (пасивів) передбачається створення активів. Стратегічний звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) показує обсяг витрат, доходів і фінансових результатів, який буде одержаний в стратегічному періоді [6].

Якісний прогноз системи показників щодо господарської діяльності підприємства за допомогою елементів методу бухгалтерського обліку та створених прогностичних інформаційних ресурсів на рахунках бухгалтерського обліку в поєднанні з аналізом всіх чинників впливу стане надійною інформаційною основою для прийняття поточних і стратегічних рішень. Це пояснюється і тим, що в результаті використання для розрахунку стратегічних показників інформаційної

моделі бухгалтерського обліку прогноуються не поодинокі показники, а усі значущі результати господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Легенчук С. Ф. Аналіз дисертаційних досліджень з проблем стратегічного обліку / С.Ф. Легенчук, Л. Й. Юрківська // Вісник ЖДТУ (серія «Економічні науки»). – 2011. – № 3 (57). – С. 82–85.
2. Скрипник Н. Теоретичні та методологічні аспекти формування стратегічної звітності / Н. Скрипник // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 11. – С. 285–288.
3. Гуцайлюк З. Прогнозний (стратегічний) облік і сучасні проблеми розвитку теорії бухгалтерського обліку / З. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 2. – С. 14–19.
4. Вітлінський В. В. Моделювання економіки : навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.
5. Цаль-Цалко Ю. С. Управлінський облік / Ю. С. Цаль-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Н. І. Цегельник. – Житомир: ПП «Рута», 2015 – 632 с.
6. Цаль-Цалко Ю. С. Облік, статистика, аналіз та аудит в системі контролювання фінансових результатів підприємства : монографія / Ю. С. Цаль-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Т. Ю. Мельник. – Житомир: ПП «Рута», 2016. – 292 с.

Л. С. Новіченко,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри аудиту

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК СЕК'ЮРИТИЗАЦІЇ АКТИВІВ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ЛІЗИНГОВИХ АКТИВІВ

У сучасних умовах господарювання застосування механізму сек'юритизації лізингових активів є індикатором розвитку лізингового ринку, оскільки сприяє підвищенню конкурентоздатності його учасників, мінімізації ризиків, залученню додаткового фінансування, диверсифікації лізингового портфеля, покращанню фінансового стану лізингових компаній, розширенню клієнтської бази. Традиційно лізингові проекти фінансуються за рахунок кредитів, позик і власних коштів лізингодавців. Однак дефіцит фінансових ресурсів і їх висока

2) граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) місцевого бюджету в наступному бюджетному періоді і місцевого боргу на кінець наступного бюджетного періоду; граничний обсяг надання місцевих гарантій, а також повноваження щодо надання таких гарантій з урахуванням положень ст. 17 Бюджетного кодексу;

3) доходи місцевого бюджету за бюджетною класифікацією;

4) фінансування місцевого бюджету за бюджетною класифікацією;

5) бюджетні призначення головним розпорядникам коштів місцевого бюджету за бюджетною класифікацією з обов'язковим виділенням видатків споживання (з них видатків на оплату праці, оплату комунальних послуг і енергоносіїв) та видатків розвитку;

6) бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів;

7) розмір оборотного залишку коштів місцевого бюджету;

8) додаткові положення, що регламентують процес виконання місцевого бюджету.

Місцеві бюджети затверджуються рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради до 25 грудня року, що передує плановому. Якщо до 1 грудня року, що передує плановому, Верховною Радою України не прийнято закон про Державний бюджет України Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада при затвердженні відповідних місцевих бюджетів враховують обсяги міжбюджетних трансфертів (освітня субвенція, субвенція на підготовку робітничих кадрів, медична субвенція, субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру, базова та реверсна дотації), визначені у законі про Державний бюджет України на попередній бюджетний період [2].

У двотижневий строк з дня офіційного опублікування закону про Державний бюджет України Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада приводять обсяги міжбюджетних трансфертів у відповідність із законом про Державний бюджет України.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, міські, районні, селищні, сільські ради при затвердженні відповідних бюджетів враховують у першочерговому порядку потребу в коштах. Ліміти споживання енергоносіїв у натуральних показниках для кожної бюджетної установи встановлюються виходячи з обсягів відповідних бюджетних асигнувань.

Таким чином, варто зауважити, що бюджетний процес в Україні має циклічний та періодичний характер. Сукупність стадій бюджетного процесу складає кругообіг протягом певного проміжку часу і вказує на

розпочинається з того, що Міністерство фінансів України доводить Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний період. В свою чергу Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад зобов'язані надавати необхідну інформацію: центральним органам виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідній сфері, - для проведення розрахунків обсягів міжбюджетних трансфертів та інших показників; Комітету Верховної Ради України з питань бюджету - для розгляду цих розрахунків [2].

Згідно з типовою формою бюджетних запитів, визначеною Міністерством фінансів України, відповідно до ст. 34 Бюджетного кодексу та з урахуванням особливостей складання проектів місцевих бюджетів місцеві фінансові органи розробляють і доводять до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів.

Головні розпорядники бюджетних коштів організують розроблення бюджетних запитів для подання місцевим фінансовим органам у терміни та порядку, встановлені цими органами.

У тижневий строк з дня прийняття проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні Кабінет Міністрів України забезпечує доведення Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям, виконавчим органам відповідних місцевих рад визначених таким законом показників міжбюджетних відносин (включаючи обсяги міжбюджетних трансфертів для відповідних бюджетів) і текстових статей, а також організаційно-методологічних вимог щодо складання проектів місцевих бюджетів. У триденний строк з дня отримання таких документів Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні державні адміністрації доводять виконавчим органам міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) рад, районним державним адміністраціям відповідні обсяги субвенцій на здійснення державних програм соціального захисту [3].

Отримана інформація є підставою для складання Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних місцевих рад проектів місцевих бюджетів і підготовки проектів рішень про відповідні місцеві бюджети.

Рішенням про місцевий бюджет визначаються:

1) загальні суми доходів, видатків та кредитування місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);

вартість, а також посилення конкуренції на внутрішніх фінансових ринках змушує операторів лізингового бізнесу шукати принципово нові, інноваційні фінансові механізми. Одним із перспективних джерел фінансування є такий механізм, як сек'юритизація лізингових активів. Так, Н. Проскуріна і Г. Верескун зазначають, що використання сек'юритизації є одним із альтернативних шляхів мінімізації ризиків лізингової діяльності в Україні [2, с. 80].

В. Газман стверджує, що сек'юритизація лізингових активів відбулася головним чином на межі застосування чотирьох фінансових інструментів: кредитування; лізингу; факторингу; емісії цінних паперів [1, с. 193]. У цілому сек'юритизація є альтернативним джерелом фінансування, що може бути застосоване для фінансування угод лізингу. Основна її перевага полягає в можливості дешевшого фінансування інвестиційних проектів, яка наділяє лізингові компанії додатковою конкурентною перевагою на ринку. Механізм сек'юритизації дозволяє реструктурувати лізинговий портфель так, щоб трансформувати активи лізингової компанії у високоліквідні інструменти фондового ринку.

Науковець визначає сек'юритизацію лізингових активів як комплекс майнових відносин, що складаються між учасниками угоди в межах системи взаємопов'язаних договорів з приводу залучення лізингодавцем вигідного фінансування для нових лізингових проектів шляхом селекції та відособлення ліквідних активів, що генерують грошові потоки, відступлення прав дебіторської заборгованості та пов'язаних із цим процесом формуванням заставного забезпечення, перерозподілом ризиків і проведенням емісії цінних паперів [1, с. 204]. Саме тому сек'юритизація лізингових активів охоплює складний комплекс договірних відносин, що складається з трьох найважливіших, стрижневих елементів: відносин щодо відступлення прав на активи; формуванням заставного забезпечення для використання цих активів при емісії цінних паперів; проведення емісії цінних паперів. З огляду на зазначене, під лізинговими активами (портфелем лізингових активів або лізинговим портфелем), що підлягають сек'юритизації, варто розуміти сукупність прав вимоги по лізинговим договорам, які враховують права грошової вимоги по лізингових платежах та майнові права на предмет лізингу.

Ефективність здійснення сек'юритизації полягає у розширенні доступу лізингодавців і лізингоотримувачів до фінансових ресурсів, а також зниженні залежності від банківського кредитування та зростанні ліквідності на фінансовому ринку за рахунок заміни відокремлених

лізингових активів на грошові кошти з метою реалізації наступних лізингових проектів.

Облікове відображення процесу сек'юритизації лізингових активів є досить складним і нерегульованим питанням, що насамперед зумовлено відсутністю законодавчого підґрунтя цього фінансового механізму. Сутність облікового аспекту процесу сек'юритизації лізингових активів полягає у тому, що лізингова компанія на окремому рахунку поточної дебіторської заборгованості акумулює придатні до сек'юритизації права грошової вимоги за лізинговими угодами (формує портфель лізингових активів) з подальшою реалізацією виокремлених активів спеціально створеному посереднику, який, у свою чергу, здійснює емісію цінних паперів під забезпечення об'єктів лізингу.

Оскільки основним об'єктом бухгалтерського обліку у процесі сек'юритизації лізингових активів є дебіторська заборгованість за лізинговими платежами, запропоновано відповідні аналітичні рахунки для врахування їх при розробці робочого плану рахунків у розрізі довгострокової та поточної дебіторської заборгованості. Зокрема, до субрахунку 181 «Заборгованість за майно, що передане у фінансову оренду» слід відкривати аналітичні рахунки 181.1 «Заборгованість за комп'ютерні технології, що надані у фінансову оренду» та 181.2 «Заборгованість за програмне забезпечення, що надане у фінансову оренду».

Для обліку поточної дебіторської заборгованості за лізинговими платежами доцільно до субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» відкривати наступні аналітичні рахунки: 377.1 «Розрахунки з дебіторами по фінансовій оренді»; 377.2 «Портфель лізингових активів для сек'юритизації»; 377.3 «Розрахунки з SPV»; 377.4 «Розрахунки з іншими дебіторами». Для забезпечення інформаційних потреб менеджменту в частині управління кредиторською заборгованістю доцільно до субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» відкривати такі аналітичні рахунки: 685.1 «Розрахунки з оригіном по сек'юритизованих активах»; 685.2 «Розрахунки з сервісером»; 685.3 «Розрахунки з страховою компанією»; 685.4 «Розрахунки з аудиторською компанією»; 685.5 «Розрахунки з іншими кредиторами». Зазначені пропозиції в частині аналітичних рахунків бухгалтерського обліку операцій сек'юритизації лізингових активів підвищують релевантність облікової інформації про рівень фінансування та обслуговування емітованих цінних паперів, забезпечених сек'юритизованими лізинговими активами.

М.В. Сабо

магістрант,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування».

Науковий керівник:

Мельничук Н.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

На сьогодні фінансова спроможність адміністративно-територіальних одиниць слугує основним критерієм при визначенні здатності національної економіки розвиватися за рахунок власного фінансового забезпечення. Формування належної фінансової бази органів місцевого самоврядування, забезпечення тісної співпраці органів влади досягається за умови реалізації політики економічної стабільності, за якої максимальна увага законодавчої й виконавчої влади приділяється організації бюджетного процесу.

Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 року не давав відповіді на запитання, що розуміється під дефініцією «бюджетний процес». Лише з прийняттям 03.08.2010 року Бюджетного кодексу України, який набрав чинності 01.01.2011 року вперше було надано трактування суті бюджетного процесу.

Бюджетний процес – це регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Згідно з Бюджетним кодексом стадіями бюджетного процесу є [1]:

- складання проектів бюджетів;
- розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України рішень про місцеві бюджети;
- виконання бюджету;
- підготовка та розгляд звіту про виконання бюджетів.

Бюджетний процес на місцевому рівні – це регламентована нормами бюджетного права діяльність органів місцевої влади, а також інших учасників бюджетного процесу щодо складання, розгляду, затвердження та виконання бюджету, контролю за його виконанням. Він

міжнародна конкуренція візуалізуються при розгляді індексів питомої вартості експорту як в рамках різних регіонів, так і з позиції товарних груп. Питома вартість експорту в усіх країнах, що розвиваються, набагато нижче пікових докризових значень. Відносно більш успішні результати в Азії пояснюються лівовою часткою дешевих готових виробів в експорті цього регіону. Експортна структура інших країн, що розвиваються, істотно зміщена в бік сировини і біржових товарів. Ці фактори в більшій мірі, як і раніше, зачіпають Африку і Близький Схід, де питома вартість експорту знизилася до рівня, що спостерігався під час «Великої рецесії». Така картина ілюструє хронічну уразливість багатьох бідних країн, і особливо найменш розвинених країн, від кон'юнктури світового ринку;

• коливання (в бік падіння) реальних цін на сільськогосподарську і промислову сировину (коливання реальних цін на сировину є вагомою детермінантою відхилення реальних обмінних курсів від ПКС валют у довгостроковому періоді);

• низьку еластичність попиту за доходом;
• зростання процентних ставок в розвинених країнах, що призвело до зростання відсоткових виплат за боргами країн, що розвиваються.

З позицій країн, що розвиваються (особливо країн з низьким рівнем доходів), до наслідків боргової залежності відносимо:

- зниження рівня доходу на душу населення;
- недостатні рівні накопичення капіталу;
- дефіцит фінансових ресурсів;
- спрямування надходжень від експорту на погашення і обслуговування зовнішнього боргу;
- звуження джерел позичкових капіталів;
- формування заниженого обмінного курсу;
- девальвація валютних курсів країн-позичальниць як інструмент мобілізації ресурсів в іноземній валюті, необхідних для здійснення зовнішньоторгових виплат;
- поширення боргових криз як наслідок поєднання стрімкого падіння цін зі звуженням джерел позичкових капіталів.

Таким чином, структурний за природою походження хронічний дефіцит платіжного дисбалансу (що проявляється негативним сальдо рахунку капіталів платіжного балансу та від'ємним сальдо торгового балансу) актуалізує для уряду країни проблему отримання додаткових джерел надходження капіталу, та абсолютизується на тлі ускладненого доступу країн, що розвиваються, до ринків приватного капіталу і браку короткострокової ліквідності.

Список використаних джерел

1. Газман В. Д. Лизинг: финансирование и секьюритизация : учеб. пособие для вузов / В. Д. Газман ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2011. – 469 с.

2. Проскуріна Н. М. Ризики лізингової діяльності та перспективні напрями їх мінімізації / Н. М. Проскуріна, Г. В. Верескун // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4 (8). – С. 75–83.

В. І. Одноволик,

*кандидат хімічних наук, доцент кафедри
інформаційних систем і технологій,*

*Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА ДО ДИНАМІЧНИХ УМОВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасне підприємство як відкрита система розвивається та постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Однією із важливих сучасних проблем є величезна швидкість та різноманітність змін у зовнішньому середовищі будь-якого підприємства. Адекватна та своєчасна реакція на ці зміни дозволяє забезпечити виживання та успішне функціонування підприємства. Реакцію системи на зміни та пристосування до зовнішніх умов у живому світі називають адаптацією. Це головний фактор виживання та збереження живого організму.

Для проведення подальших досліджень визначимо підприємство як організацію, виходячи з теорії систем. Підприємство як систему слід розглядати як взаємопов'язаний набір його різних функціональних елементів: матеріальних об'єктів (матеріали, сировина, продукція, обладнання, станки), людського капіталу (персонал), нематеріальних об'єктів (енергія, фінанси, інформація), які взаємодіють для виконання поставленої мети – ведення господарської діяльності. Як зв'язки між елементами системи (об'єктами організації) розглядатимемо матеріальні потоки, потоки енергії та інформації. Кожний елемент системи (об'єкти організації) має своє функціональне навантаження. Сукупність елементів складає функціональний набір підприємства, порядок та послідовність зв'язків між елементами утворюють його структуру.

В сучасних умовах динамічної роботи підприємства відбувається постійне зростання кількості зв'язків в системі, що призводить до ускладнення його структури. З іншого боку, тісна взаємодія з зовнішнім середовищем зумовлює можливість передачі деяких внутрішніх функцій підприємства зовнішнім підрядникам. Виникає динамічна система, в якій

функції внутрішніх елементів можуть виконувати зовнішні елементи. При цьому за допомогою функціональних зв'язків на момент виконання заданих функцій вони можуть тимчасово включатися в структуру підприємства. Подальший розвиток цієї системи приводить до утворення нових зв'язків, причому як усередині, так і зовні. Структура системи ускладнюється в кінцевому вигляді до виду мережі (сітки), в якій кожний елемент зв'язаний з кожним елементом. При цьому підприємство також може забезпечувати створення своїх функціональних компонентів і додавати їх у свою структуру. Структура підприємства буде визначатися кожного разу в залежності від функціональних потреб підприємства. Взаємодія відповідних функціональних елементів через відповідні зв'язки кожного разу може бути різною, але вона повинна забезпечувати функціональність підприємства в цілому.

Проводячи паралель із сучасною теорією живих систем, зазначимо, що вона визначає життя як складну динамічну мережу з багатьма різноманітними зв'язками. Отже, сучасне підприємство доцільно розглядати як складну організацію, що являє собою динамічну аутопоезисну мережу[1].

Динамічні зміни зовнішнього середовища вимагають від підприємства як живої системи пошуку способів виживання та підтримання стабільності. Для підприємства як класичної живої системи адаптація реалізується через механізм зворотного зв'язку як реакція на зміни зовнішнього середовища. Підприємство здійснює діяльність в зовнішньому середовищі особливого виду – це ринки, які перебувають в постійному русі: ринок продукції, ринок сировини, ринок послуг, ринок праці, ринок капіталу та ін. Підприємство працює, діє, живе, підтримує стабільний стан, реагує на зміни зовнішнього середовища, пристосовується до них.

Відповідно до сучасної теорії живих систем, розглянемо підприємство як живу аутопоезисну мережу в єдності з зовнішнім середовищем. Діяльність підприємства супроводжується постійною появою нових зв'язків в мережі між елементами підприємства та зовнішнім середовищем. Мережа як єдина аутопоезисна павутина [2] виникає внаслідок створення нових функціональних елементів та появи зв'язків між ними. Досить часто зв'язки у мережі мають інформаційний характер і забезпечують обмін та накопичення інформації. У такому випадку функція адаптації підприємства забезпечується появою нових зв'язків і подальшим розширенням мережі. Зростання кількості зв'язків в мережі збільшує кількість можливих варіантів реакції підприємства на зміни в зовнішньому середовищі та підвищує його здатність до адаптації та виживання. Тобто адаптація системи забезпечується позитивним зворотним зв'язком. Важливою є також функція накопичення інформації в мережі та перетворення її в особливий вид перевіреного та відтворюваного зворотного зв'язку – знання.

З іншого боку підприємство як жива система намагається синтезувати нові зв'язки та організувати свою структуру, тобто задіяти необхідні елементи мережі найбільш оптимально. Відбувається так звана структурна

розвинених країн, - з іншого боку, стають причиною нееквівалентності зовнішньої торгівлі для країн, що розвиваються. Несправедливий розподіл доходів у процесі зовнішньоекономічного обміну веде до встановлення відносин експлуатації та посилення антагонізму між різними групами країн. Нееквівалентність зовнішньої торгівлі перешкоджає накопиченню фінансових ресурсів у країнах, що розвиваються, достатніх для фінансування масштабних інвестицій та соціальних потреб населення, що провокує перманентну залежність національних фінансових систем від залучення іноземних капіталів;

- погіршення умов торгівлі (країна, яка провела девальвацію національної валюти, для придбання одиниці імпорту вимушена продавати більшу кількість експортоорієнтованих товарів). Р. Пребіш і Г. Зінгер пояснювали феномен погіршення умов торгівлі для країн, що розвиваються, такими факторами: 1) нижчою еластичністю попиту за доходом на сировинні товари, порівняно з еластичністю попиту на готові вироби; 2) розширенням пропозиції сировинних товарів з боку країн, що розвиваються, внаслідок низького рівня зайнятості цих країн; 3) монополізмом розвинених країн на технологічні інновації, який дає їм можливість впливати на темпи оновлення виробництва у країнах, що розвиваються, та визначати доступ цих країн до інформації, необхідний для успішного проведення переговорів.

- технологічні асиметрії як наслідок технологічного відставання та використання неефективних технологій виробництва;

- зменшення використання сировини у виробничому процесі;

- зменшення попиту розвинених країн на продукцію, яка імпортується з країн, що розвиваються;

- зміну співвідношення між цінами на експортовані та імпортовані товари (послуги) як причина втрат доходів, генерованих національною економікою);

- структурні диспропорції в економіці (у т.ч. «ресурсне прокляття»);

- диспаритет цін на сировинну і низькотехнологічну продукцію;

- обмежений доступ до короткострокової ліквідності та торгівельних кредитів в часи несприятливої динаміки товарних цін та умов торгівлі;

- високу конкуренцію країн, що розвиваються, на сировинних ринках (що зумовлює використання конкурентних девальвацій), в той час, як траєкторія цін на різні види промислової продукції переважно залежить від ступеню конкуренції на відповідних ринках і рівнем інноваційності продукції. Зниження зовнішнього попиту і жорстка

Н.В. Резнікова,
*доктор економічних наук, доцент, професор кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
м.Київ*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ БОРГОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

Вивчення фундаментальних проблем і особливостей виникнення відносин боргової залежності та їх тригерів дає змогу хронологічно та історично виділити основні етапи у їхньому розвитку, упродовж яких формувалася і об'єктивно розвивалася наукова доктрина фінансової кризи взагалі і боргової зокрема, а остання пройшла свій еволюційний розвиток від виключно національної проблеми країн-боржників до регіональної/локальної (латиноамериканська боргова криза, європейська боргова криза) з поступовою трансформацією у ранг світової (глобальної). Нинішня світова криза є по суті борговою, спровокованою нездатністю позичальників обслуговувати свою заборгованість в умовах, коли унеможливилось перекредитування і погашення існуючих боргів за допомогою нових запозичень. В результаті настав загальний платіжний колапс, який уряди країн змогли тимчасово ліквідувати шляхом вливання чималих бюджетних коштів в неліквідні ланки кредитно-банківської системи і в найбільш важливі корпорації. Уряди багатьох країн виявилися неспроможними обслуговувати боргові зобов'язання, створивши додатковий попит на кредитні ресурси міжнародних економічних організацій.

Макроекономічна теорія передбачає, що розумні рівні запозичень країнами, що розвиваються, ймовірно, збільшать економічне зростання як через акумулювання капіталу, так і через зростання продуктивності. Справді, на початкових стадіях розвитку країни мають невеликий запас капіталу і, ймовірно, матимуть інвестиційні можливості з вищими ставками дохідності, ніж у розвинених економіках.

З позицій країн, що розвиваються (особливо країн з низьким рівнем доходів), до причин генерування боргової залежності відносимо:

- нееквівалентні умови торгівлі (у т.ч. через недооцінку валютного курсу). «Ножиці цін» на сировинну і низькотехнологічну продукцію, експортовану з країн, що розвиваються, з одного боку, і на високотехнологічну продукцію, що виробляється ТНК походженням із

адаптація системи підприємства до зовнішнього середовища. Підприємство використовує з усієї мережі тільки необхідні функціональні елементи та зв'язки на певний момент часу.

Проведене дослідження та аналіз підприємства на основі теорії живих систем дозволяє зробити такі висновки:

- адаптацію підприємства доцільно розглядати в двох напрямках, як реакцію на зміни зовнішнього середовища та пристосування і ускладнення структури аутопоезисної мережі;
- система управління сучасним підприємством повинна бути побудована з використанням механізмів адаптації живої системи;

Список використаних джерел

1. Maturana H. Autopoiesis: The Organization of the Living / H. Maturana, F. Varela // Autopoiesis and Cognition. – Boston, 1980. – P. 63–134.
2. Капра Ф. Паутина жизни. Новое научное понимание живых систем / Ф. Капра ; пер. с англ. ; под ред. В. Г. Трилиса. – М. : ИД «София», 2003. – 310 с.

В. П. Пантелеєв,
*доктор економічних наук, професор,
декан економіко-статистичного факультету;
Т. Д. Сакада,*
*в. о. доцента, заст. декана економіко-статистичного
факультету;
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

РЕЙТИНГИ ТА РИЗИКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В СОЦІАЛЬНОМУ ТА ЕКОНОМІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Сучасний соціально-економічний стан України в період економічної та демографічної кризи вимагає визнати якість освіти пріоритетом розвитку суспільства. Інформаційне високотехнологічне сьогодення потребує освічених молодих людей, що вміють швидко реагувати на потреби суспільства та постійно самовдосконалюватися протягом життя для професійної компетентності.

Система вищої освіти України вимагає подолання низки проблем: повільні темпи інтеграції у світовий освітянський та науковий простір, відірваність від наукових проблем, невідповідність кваліфікацій випускників сучасним потребам економіки, зниження фінансування на

освіту та науку. Застаріла матеріально-технічна база гальмує пошук та реалізацію нових форм отримання професійних знань та вмінь. Наявна система освіти не орієнтована на майбутнє, а базується на минулому досвіді. Для того, щоб українська освіта стала ефективною і сучасною, необхідне її оновлення в контексті сучасних світових напрямів розвитку вищої освіти з урахуванням національних пріоритетів.

Починаючи з середини 1990-х років, зростала кількість вищих навчальних закладів та їх випускників. В Україні близько 85% випускників середніх шкіл вступають до вищих навчальних закладів одразу після закінчення навчання. Це сприяло тому, що була зруйнована система професійно-технічної освіти і сьогодні в Україні існує потреба у висококваліфікованих робітниках у різних галузях економіки. З іншого боку, не всі випускники ВНЗ одразу після закінчення навчання знаходять роботу за обраною спеціальністю.

Водночас у США близько 66% випускників шкіл стають студентами університетів. Між тим Україна не входить в число країн-лідерів за часткою населення з вищою освітою. Згідно з дослідженням, що проводилось у 2013 році серед країн ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку, яка налічує 34 члени, лівова частка яких – країни з високим доходом громадян та високим індексом розвитку людського потенціалу), Канада має 51% осіб, що мають вищу освіту, Ізраїль – 46%, Японія – 45%, США – 42%, Нова Зеландія – 41%, Південна Корея – 40%, Велика Британія, Фінляндія й Австралія – по 38%, Ірландія – 37%. Відповідний показник для України – приблизно 35%, якщо врахувати осіб з повною та неповною вищою освітою.

Якщо розглянути міжнародний показник Gross Enrolment Ratio (рівень залученості до вищої освіти громадян, які отримують вищу освіту, незалежно від віку, щодо загальної кількості осіб, які мають типовий вік для отримання вищої освіти), то серед країн Центральної та Східної Європи Україна має 73%, а країни з високим рівнем соціально-економічного розвитку – значно вищі значення: Фінляндія – 93%, США – 82%, Швеція – 79%, Норвегія – 78% [1]. Отже, за двома показниками – кількість акредитованих вищих навчальних закладів різної форми власності та кількість випускників середніх шкіл, які вступають до ВНЗ, Україна займає найвищі позиції. За іншими параметрами вища освіта України знаходиться в межах середніх показників країн Центральної та Східної Європи.

Питання якості сучасної української вищої освіти не має однозначної відповіді. Існують різні й часто суперечливі дані рейтингів.

контрольних дій, методи та процедури контролю, але сама функція контролю діє безперервно.

Законність дій і рішень в системі управління априорі повинна мати місце, оскільки законодавчі вимоги для контролю є головною базою для порівняння з практикою.

І насамкінець – адекватність рішень і наступних заходів за результатами контролю. По-перше, реакція вищого керівництва на результати контролю повинна бути своєчасною. По-друге, заходи з усунення виявлених у ході контролю невідповідностей, помилок, зловживань або шахрайства мають бути цілком адекватними потенційній шкоді для бізнесу. Ігнорування або запізне реагування на результати перевірки та виявлені недоліки, подвійні стандарти (цим можна, а цим – не можна, бо вони родичі, друзі керівництва), зводять унівець контрольні зусилля та дії. Що, до речі, спостерігається у вітчизняній управлінській практиці.

Перераховані вище чотири аксіоми контролю на наше глибоке переконання цілком можуть забезпечити якщо не стабільний розвиток країни, то хоча б її вихід з перманентного стану трансформацій та нестабільності.

Безумовно, ефективний контроль не є панацеєю. Потрібні й відповідні зовнішні умови для розвитку, стан суспільства, політична воля керівництва тощо. На нашу думку, в Україні все це певною мірою є, треба лише об'єднати ці чинники в єдину систему, тоді ефективний контроль сприятиме розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Сучасний аудит : [підруч.] / І.І.Пилипенко, Т.О. Каменська, М.Д. Корінко та ін. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – 643 с.
2. Редько А. Ю. Внутренний аудит : [конспект лекцій] / А. Ю. Редько. – К. : МИМ-Київ, 2015. – 75 с.

не просте питання. Реальному створенню контрольного середовища навіть на рівні підприємства заважають багато факторів, серед яких найбільш вагомими такі: конфлікт інтересів між власниками, між власниками та менеджментом, між власниками та державою; несприйняття документування як рудимента бюрократизму; відсутність поваги до чужої власності та до Закону.

В основі контрольного середовища перебуває філософія менеджменту. Саме ставлення вищого керівництва до контролю, необхідності його проведення, адекватне реагування на його результати об'єктивно сприяють розвитку контролю та його ефективності. Доповнюють контрольне середовище такі компоненти, як регламентація та типізація, зворотний зв'язок, система інформування, перманентність і системність здійснення, дотримання вимог законів, адекватність рішень та заходів.

Регламентація та типізація передбачають формалізацію господарських операцій, використання типових облікових документів, розподіл (делегування) прав та обов'язків управлінського персоналу, матеріальну відповідальність посадових осіб, типізацію господарських фактів (операцій).

Зворотний зв'язок у системі вітчизняного управління безумовно існує. Але він суттєво спрощений і передбачає лише звіти про виконання управлінських рішень або внутрішню звітність про результати діяльності. На жаль, відсутній зв'язок щодо питань оцінки ризиків, які виникли, щодо питань невідповідності практичної діяльності встановленим правилам або неадекватних дій вищих посадових осіб. Тому і такий компонент контрольного середовища, як система інформування в управлінні практично відсутній. Система інформування передбачає, що на кожному робочому місці може виникнути ситуація, яка спровокує ризики бізнесу або управління бізнесом. Тому всі, хто бачать певні невідповідності, повинні обов'язково інформувати відповідні управлінські рівні (посадових осіб) про таку ситуацію. Це, до речі, є основою боротьби й попередження фактів шахрайства та крадіжок з боку персоналу. Але такий підхід суперечить загальноприйнятому українському життєвому принципу «Моя хата з краю». А без системи інформування контроль буде лише ретроспективним, оцінювати факти та дії, що вже здійснені, а не реалізовувати свою попереджувальну функцію.

Перманентність та системність передбачають, що заходи контролю не мають «вихідних». Можуть змінюватися предмет і об'єкт

Відповідно до нового щорічного (2016 року) рейтингу QS Higher Education System Strength Rankings, що включає країни з найефективнішими системами вищої освіти, Україна ввійшла до ТОП-50 рейтингу держав за якістю вищої освіти, зайнявши 45-те місце. Перші позиції займають США, Велика Британія та Німеччина. Україна попереду Естонії (49-те місце), але позаду Польщі (43-тє місце). Цей рейтинг ураховував чотири показники: загальна ефективність освітньої системи вищої освіти; доступ населення до якісних освітніх послуг; досягнення кращого ВНЗ країни; обсяги інвестицій в освіту.

При визначенні ефективності (System strength) Ураховували позицію ВНЗ країни в міжнародному рейтингу. Оцінка визначалась як результат відношення кількості вищих навчальних закладів держави, які потрапили до Топ – 700 рейтингу QS World University Rankings, до їх середньої позиції. Це дало можливість отримати загальне уявлення про позицію кожної країни в загальних рейтингових позиціях.

При розрахунку критерію доступності число студентів, котрі навчаються у ВНЗ, які ввійшли до Топ – 500 рейтингу QS World University Rankings, ділиться на корінь квадратний із чисельності населення країни. Це дало змогу оцінити шанси громадян отримати місця в провідних вишах країни.

Наступний показник оцінює позиції кращого університету країни в рамках глобального рейтингу QS World University Rankings у припущенні, що ефективність кращого ВНЗ країни оцінює всю освітню систему.

Останній показник (Economic context) оцінює економічні умови країни, а саме національні інвестиції у галузь вищої освіти. Бали виставлялися за кожен ВНЗ країни, який увійшов у рейтинг за такою шкалою: найвищі 7 балів отримує навчальний заклад з Топ – 100, 6 балів – за місця 101–200, 5 – для 201–300 позицій, 4 – за 301–400, 3 – за 401–500, 2 – за 501–600 і 1 для 601–700 місця. Після цього сума балів приводиться до ВВП країни на одну особу населення.

Усі чотири показники враховувались однаково для визначення місця країни у рейтингу. Необхідно зауважити, що QS World University Rankings вважається одним із найвпливовіших глобальних рейтингів ВНЗ, він розроблений у 2004 році Quacquarelli Symonds разом із британським виданням Times Higher Education. До 2010 року цей рейтинг був відомий як The World University Rankings. З 2010 року він розділювався на два рейтинги: видання Times Higher Education випускає рейтинг кращих університетів світу The World Reputation Rankings спільно з

агентством Thomson Reuters, а Quacquarelli Symonds продовжує випускати рейтинг під назвою QS World University Rankings [3].

Україна за роки своєї незалежності зарекомендувала себе як миролюбна та передбачувана держава. Але проблеми в економічній сфері призвели до того, що наша держава посіла 42 місце в рейтингу національних систем вищої освіти за витратами на освіту в абсолютних показниках на 10 тис. населення (410 тис. дол. США), у той час як США – 12420 тис. дол. США, Швеція – 10655 тис. дол. США [4].

Ризики у навчанні пов'язані з вибором особистістю майбутньої спеціальності, яка задовольняє вимоги суспільства. Поряд з «класичними» методами зменшення ризику (унікнення ризику, диверсифікація, розподіл ризику, внутрішнє страхування, залучення додаткової інформації) доречні компетентнісний підхід, впровадження соціальних інвестицій, налагодження соціального партнерства бізнесу та ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Іщенко А. Ю. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>

2. Вахович І. М. Стан і проблеми вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] / І. М. Вахович, Л. І. Ішук, С. О. Пиріг // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 1. – Режим доступу :

<http://www.anvsu.org.ua/inde>

3. Вища освіта. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://vnz.org.ua/statti/9231-top-50-rejtyng-jakist-vyschoyi-osvity>

4. Константюк Н. Фінансова автономія – вимога часу для успішного функціонування вищої освіти в Україні / Н. Константюк // Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій.

незаконного отримання коштів «під звіт» та фіктивних відряджень. Також аксіоматично, що ефективність контролю доходів без контролю витрат зводить ефект від таких дій до нуля.

На жаль, урядова політика щодо контролю зводиться до перейменування контролюючих органів, наприклад Державну фінансову інспекцію названо Державною аудиторською службою (ДАС). При цьому в Положенні про ДАС вказано, що вона здійснює «аудит з елементами ревізії» (?!). Це типова вітчизняна практики змін назв на зразок закордонних за відсутності змін по суті.

Третя аксіома контролю – це наявність результату за його наслідками. Кожна перевірка повинна мати своїми наслідками певний і чітко зрозумілий результат у вигляді того чи іншого управлінського рішення. Суттєві зловживання у Міноборони, Мінприродкористування, МЧС та в інших державних органах виконавчої влади, що систематично виявлялися тоді ще Контрольно-ревізійним управлінням при Кабінеті Міністрів України, так і залишилися без відповідної адекватної реакції органів влади. Така сама ситуація з наслідками незалежного аудиту обґрунтованості цін на послуги ЖКХ, аудиту комунальних тарифів Київенерго та ін. На жаль, вітчизняна практика управління ігнорує цю аксіому, а рішення по результатах контролю приймаються здебільшого з політичних мотивів або корисливих інтересів.

Щодо системності контролю. Слід виходити з постулату, що система – це сукупність людей та об'єктів, пов'язаних між собою взаємними дією та залежністю. Тому контроль у системі управління повинен охоплювати не тільки факти, а й причинно-наслідкові зв'язки, їх динаміку та пов'язані з ними очікування. Контроль «постфактум» канув у Літу разом з СРСР.

Наразі контроль на базі минулого та сьогодення оцінює майбутнє або очікування від нього. Для здійснення такого формату контролю перевіряючі повинні обов'язково достеменно знати та розуміти господарські процеси у їх послідовності, інформаційне забезпечення цих процесів та управлінські рішення, прийняті на підставі надійної інформації. І головне, контролери повинні розуміти мету діяльності об'єкта контролю, інтереси його власників та ризик управлінських рішень. На відміну від часів СРСР, сучасний контроль повинен обов'язково оцінювати навколишнє економічне, правове та політичне середовище об'єкта контролю. За цих умов цілком можливо оцінювати контроль як систему.

До четвертої аксіоми контролю слід віднести **наявність контрольного середовища** в системі управління. Для України це досить

9. Семанюк В.З. Формування підсистеми стратегічного обліку в умовах ринкових відносин / В. З. Семанюк // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць ; наук. ред. І. Г. Манцуров. – К., 2010. – Вип. 11 (114). – С. 59–64.

К. О. Редько,
*кандидат економічних наук, доцент,
магістр Бізнес Адміністрування,
супервайзер Industrial Business Group*

АКСІОМИ КОНТРОЛЮ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА РОЗВИТОК

Глобальна місія контролю – це пошук Істини. Реально – оцінка Правди та підтримка керованості системи чи об'єкта. Ураховуючи що «правд» багато і вони мають певні різниці залежно від ментальності посадової особи, посади в ієрархії системи управління, професійної діяльності тощо, контроль певним чином узагальнює такі «правди», максимально наближаючись до Істини. Це теоретично. На практиці контроль перш за все забезпечує порівняння того, що має бути, з тим, що фактично є.

Так історично склалося, що система контролю в Україні проходить складний шлях у своєму розвитку. На першому етапі було відкинута так званий тотальний контроль тоталітарних часів, особливо на рівні підприємств.

Другий етап ознаменувався штучним привнесенням в управління незалежного аудиту (на вимогу іноземних спонсорів країни) та побудовою (практично на голому місці) системи фіскального контролю. Якщо перший так і залишився без попиту у зв'язку з відсутністю ринку корпоративних прав, то другий, навпаки, став дієвим інструментом влади. Спочатку як кримінальний чинник вітчизняної корупції, а потім – і як спосіб тиску на політичних опонентів або економічних конкурентів. Це ще раз підтвердило **аксіому № 1: контроль** у будь якій формі чи будь якого виду – *це завжди ознака Влади*. Хай навіть тимчасової.

Запорукою ефективності контролю є його **стабільність та системність**. Це **аксіома № 2**. Відміна урядом пожежної інспекції як корупційного чинника призвела до того, що сьогодні ніхто не контролює протипожежний стан підприємств і виробництв. Масштабна багатоденна пожежа під Васильковом підтвердила хибність цього рішення. Відміна обов'язковості посвідчень про відрядження відкрила широкі можливості

В. М. Пархоменко,
*доктор економічних наук, професор,
Заслужений економіст України,
професор кафедри теорії бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

Запаси для цілей бухгалтерського обліку розглядаються як активи, що:
– перебувають у процесі виробництва продукції виконання робіт, надання послуг (незавершене виробництво) з метою продажу кінцевого готового продукту (передачі замовнику виконаних робіт, послуг);

– утримуються підприємством для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, для ремонту, модернізації та іншого поліпшення основних засобів і малоцінних та швидкозношуваних предметів, для здійснення управлінських і збутових функцій та обслуговування виробництва (сировина, матеріали, паливо, запасні деталі та вузли, конструкції тощо);

– утримуються підприємством з метою лише їх подальшого продажу (товари);

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» визначає одиницю бухгалтерського обліку запасів їх найменування або вид. Таке спрощене визначення для цілей аналітичного обліку надалі не дозволяє ідентифікувати конкретні запаси, які були придбані і використання яких передбачено технологією чи можливо використання за технологією, але за підвищеними нормами витрачання на одиницю виготовлення продукції (робіт, послуг). За таким спрощеним визначенням до «котлового» аналітичного обліку потрапляють в одну одиницю бухгалтерського обліку різні (за призначенням, властивостями, можливостями і вартістю) запаси, наприклад фарба, бензин, цемент, віконні блоки, борошно, метал, цегла тощо. Тому для належної ідентифікації наявних, отриманих та витрачених запасів потрібно удосконалювати аналітично-облікове визначення запасів, яке б забезпечило однозначну необхідність ведення аналітичного обліку запасів за їх ідентифікаційними характеристиками – не метал обліковувати взагалі, а сталь, чавун, куточок відповідних розмірів, не цемент взагалі, а цемент відповідних марок, не просто віконний блок, а із зазначенням виду матеріалів, з яких виготовлений, тощо.

Нині тільки Інструкція з бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій у розділі I «Загальні положення» встановлює імперативну норму про ведення аналітичного обліку запасів для отримання кількісно-вартісної інформації про них. Але після того, як ця Інструкція не поширюється (не має імперативної норми) на підприємства, що складають фінансову звітність за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку і фінансової звітності, то навіть такі загальні вимоги організації аналітичного обліку цих підприємств не стосуються. По друге, таке визначення інформації про запаси сприймається як необхідність встановлення для цілей аналітичного обліку однієї одиниці натурального вимірювання запасів (штук, метрів, кілограмів, літрів). Проте, виходячи з конкретних властивостей запасів та з метою належної ідентифікації їх надходження обґрунтованого витрачання і наявності потрібно кількісну інформацію в аналітичному обліку за деякими особливо індивідуалізованими видами, марками, сортами запасів отримувати у двох (а можливо і більше) натуральних (кількісних) одиницях штучно-вагового, кількісно-поверхневого чи вагового-об'ємного виміру. Наприклад, віконні блоки потрібно відображати в аналітичному обліку не в штуках або у квадратних метрах, а одночасно у штуках/ квадратних метрах. Інформація про деякі види запасів буде набагато кориснішою і доречнішою та є вкрай необхідною у подвійних кількісних одиницях вимірювання – у літрах / тонах, штуках / грамах, штуках / літрах тощо. Тому потребує доповнення чинна нормативно-правова база з бухгалтерського обліку імперативною нормою про конкретизацію одиниць вимірювання запасів у бухгалтерському аналітичному обліку. Враховуючи те, що частина юридичних осіб не зобов'язані застосовувати П(С)БО та Інструкцію про застосування Плану рахунків, а всі без винятку юридичні особи – Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, вважали б необхідним щонайменше такою імперативною нормою доповнити пункт 2.4 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Але для підкреслення значущості обов'язкового дотримання такого інструменту в забезпеченні економічного і раціонального використання матеріальних ресурсів та збереження капіталу підприємств та установ таке доповнення має бути внесено до частини другої статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Принцип нарахування зобов'язує підприємства визначати витрати у тому звітному періоді, в якому вони виникли (здійснені). Підставою для відображення в бухгалтерському обліку операцій, що, зокрема пов'язані з витрачанням ресурсів і здійсненням витрат, є первинні документи про надходження і вибуття ресурсів. Отже, за відсутності

4. Розробка, впровадження і використання стратегічного управлінського обліку характеризується тим, що ця система – це динамічний інструмент, гнучкий і здатний змінюватися від умов діяльності, зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а також унаслідок коригування стратегії. Для цього необхідно організувати постійне обслуговування і вдосконалення системи стратегічного управлінського обліку.

На підставі цього на стадії використання пропонується здійснення повного контролю й оцінки існуючої системи стратегічного управлінського обліку на підприємстві, контролю виконання та коригування стратегічних цілей і завдань підприємства.

Список використаних джерел

1. Атамас П. Й. Управлінський облік : навч. посіб. / П. Й. Атамас – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
2. Бондар М. І. Концептуальні підходи щодо розвитку бухгалтерського обліку в Україні / М. І. Бондар // Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики : зб. матеріалів між нар. наук.-практ. конф. – К. : КНЕУ, 2010. – С. 21–24.
3. Бабкина О. М. Методы формирования стратегического управленческого учета на промышленном предприятии / автореф. на соискание ученой степени канд. экон. наук / О. М. Бабкина. – Санкт-Петербург, 2011. – 36 с.
4. Болдуев М. В. Організація стратегічного управлінського обліку на промислових підприємствах / М. В. Болдуев, В. Л. Корієв// Держава та регіони. – Серія: Економіка і підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 190–194.
5. Мошковська О. А. Концептуальні засади стратегічного управлінського обліку / О. А. Мошковська // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 12 (138). – С. 152–159.
6. Попович В. І. Теоретичні основи організації стратегічного обліку на підприємствах // В. І. Попович // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». – 2013. – Вип. 1 (61). – С. 187–192.
7. Рета М. В. Стратегічний управлінський облік: концептуальні засади та використання в системі підприємства / М. В. Рета // Вісник НТУ «ХП». 2014. – № 64. – С. 129–137.
8. Сатмурзаев А. А. Концепция стратегического учета в новых экономических структурах: теоретический аспект / А. А. Сатмурзаев// Економіка та держава. – 2010. – № 12. – С. 195–198.

Не менш важливою процедурою розробки є побудова моделі стратегічного управлінського обліку. Тут передбачається:

- розробка моделі функціонування стратегічного управлінського обліку на основі відомих технологій стратегічного управлінського обліку;
- вибір форм, методів і показників стратегічного управлінського обліку;
- формування інформаційних потоків за центрами відповідальності.

Межа між розробкою і наступним етапом, упровадженням, розмита. Упровадження можна починати частинами, коли розробка одних підсистем стратегічного управлінського обліку завершена, а інших тільки починається.

На рис. 1 (за даними [3]) представлена вимога-інструкція, виконання якої слугуватиме фундаментом для формування стратегічного управлінського обліку. Зазначена методика відрізняється від існуючих низкою переваг:

1. Ув'язка стадій, процедур і заходів методики з життєвим циклом стратегічного управлінського обліку.

2. Виділена самостійна стадія – впровадження. В аналізованих методиках ця стадія відсутня, після розробки одразу йде стадія контролю.

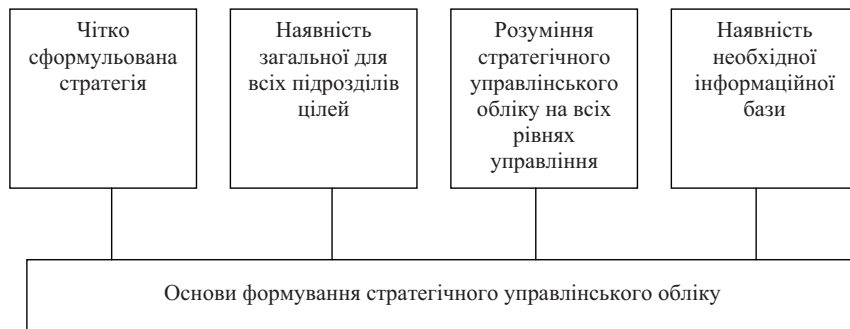

Рис. 1. Основні вимоги до стратегічного управлінського обліку

3. Робиться акцент на формування системи стратегічної управлінської звітності як невід'ємної частини інформаційного забезпечення стратегічного управлінського обліку.

первинних документів постачальників про отримання запасів і послуг, операція про їх витрачання у місяці їх отримання може і не знайти відображення, тобто принцип нарахування не спрацює, а значить піддається сумніву і дотримання принципу повного висвітлення. Це не дуже поширені випадки в діяльності підприємств, коли до кінця місяця ресурси підприємство від постачальника отримало, а первинні документи щодо них від постачальника до дати завершення роботи із складання регістрів бухгалтерського обліку підприємство не отримало, але і вони не повинні бути поза межами загальних принципів обліку.

Для нейтралізації означеного фактору (відсутності первинного документа постачальника) на дотримання принципів бухгалтерського обліку вважали б необхідним доповнити підпункти 2.6. і 3.5 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Зокрема, передбачити як обов'язкову норму про складання в таких випадках відповідальною на підприємстві особою за прийом запасів, робіт, послуг, (ресурсів) за своїм підписом попереднього документа про зміст і кількісні характеристики операції і подання його до бухгалтерської служби підприємства. Дані такого документа про обсяг операції (кількісні) і вартість (визначену попередньо бухгалтерською службою підприємства на підставі наявної інформації про ціни з договору тощо) заносять до відповідного регістру (регістрів) бухгалтерського обліку. Це забезпечить дотримання принципів нарахування і повного висвітлення. У місяці отримання первинного документу від постачальника ресурсів його дані (кількісно-вартісні) заносяться до відповідного регістру (регістрів) бухгалтерського обліку з одночасним сторнуванням поруч у цьому регістрі (регістрах) запису про цю операцію, що було зроблено у місяці складання попереднього документа.

Як відомо, Україна відповідно до Угоди про асоціацію з Євросоюзом повинна привести до середини 2017 року національне нормативне господарство з бухгалтерського обліку у відповідність із законодавством ЄС у цій царині. В Євросоюзі застосовується Директива 2013/34/ЄС «Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній». Вона передбачає, зокрема, оцінку запасів за методом ЛІФО. В Україні цей метод було виключено понад 10 років тому після виключення його зі складу відповідного міжнародного стандарту бухгалтерського обліку. Конкретних заходів щодо приведення національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку і, зокрема П(С)БО 9 «Запаси», у відповідність до зазначеної Директиви українським регулятором бухгалтерського обліку не оприлюднено, його наміри професійному

середовищу невідомі. У зв'язку з цим пропонується метод ЛІФО до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку не включати, оскільки :

1) законодавча вимога про відповідність національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку міжнародним стандартам є чинною і не спрогнозована (поданим урядом законопроектом) до скасування;

2) Директива 2013/34/ЄС встановлює можливість країнам дозволяти застосовувати цей метод, тобто застосування такого методу не виписано як імперативна норма , а як норма, яку можна обрати чи не обрати;

3) застосування такого методу в Україні навіть у час існування такого дозволу не набуло поширення, бо пов'язано з додатковими труднощами (додатковими розрахунками середньозваженої собівартості) і відповідно зі збільшенням часу та адміністративних витрат на його застосування.

Запаси у вигляді деталей, вузлів, агрегатів використовуються і витрачаються для ремонту основних засобів підприємства. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» встановлює, що витрачання будь-яких ресурсів, зокрема вузлів і агрегатів, пов'язаних з ремонтом основних засобів, визнається витратами підприємства. Проте Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» розглядає витрачання вузлів і агрегатів, тобто запасні частини на заміну аналогічних непридатних агрегатів при ремонті основних засобів не витратами підприємства, а визнанням їх вартості у балансовій вартості об'єкта основних засобів, що ремонтується із заміною вузла, агрегату. При цьому з балансової (залишкової) вартості об'єкта основних засобів, який відремонтовано, виключається балансова (залишкова) вартість заміненних вузлів, агрегатів. Якщо підприємство не може визначити вартість заміненого вузла, агрегату, то вона оцінюється за витратами на заміну.

Схожа норма відображення інформації при заміні окремих компонентів (частин) об'єкту основних засобів, тобто при витрачанні вузлів і агрегатів на ремонт основних засобів, міститься у пунктах 29 і 30 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів. Проте, з огляду на відсутність у Методичних рекомендацій статусу імперативної норми та з причин «податківізації» бухгалтерського обліку в останні кілька років, підприємства цю норму не застосовують, створюючи завищені витрати, занижену балансову вартість основних засобів і зменшуючи фінансові досягнення. Тому пропонується відповідне доповнення окремим абзацом включити до пункту 15 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Основні засоби».

Упровадження пропозицій з розглянутих питань бухгалтерського обліку надходження і витрачання запасів сприятимуть посиленню ролі обліку (бухгалтерських служб) у раціональному і економічному використанні матеріальних ресурсів, його інтеграції із загальнопоширеними у світі підходами і стандартами.

етап не є основним у життєвому циклі стратегічного управлінського обліку. За умови подальшої розробки та впровадження системи стратегічного управлінського обліку цей етап реалізується на підприємстві один раз і дозволяє виявити потребу в розробці й упровадженні такого обліку. Якщо ж аналіз існуючого обліку на підприємстві показав, що потреби в організації стратегічного управлінського обліку наразі немає, то методика може бути застосована через якийсь час знову, починаючи з підготовчої стадії [2].

На сучасних підприємствах організація стратегічного управлінського обліку не передбачає розробку з нуля. Нерозумно відмовлятися від позитивного досвіду планово-економічної та облікової роботи, яка вже є на підприємстві. Тому правильніше говорити не про створення, а про реорганізацію управлінського обліку. А щоб ця реорганізація була проведена максимально-ефективно, слід почати з аналізу підсистеми управлінського обліку в її теперішньому стані. Об'єктами такого аналізу насамперед є:

- системи обліку, що існують на підприємстві;
- облікова політика підприємства та доцільність обраних методів обліку для отримання інформації з метою прийняття управлінських рішень;
- сформована практика складання та оцінки управлінських звітів, якості інформації, що міститься в них;
- структура, методи роботи фінансово-економічних служб підприємства, а також їх роль у загальній системі управління підприємством;
- система планування;
- стратегії розвитку підприємства [5].

За результатами проведеного аналізу створюється організаційно-методологічна модель стратегічного управлінського обліку.

Наступні етапи (розробка – впровадження – використання) можуть проводитися на підприємстві не один раз, що залежить від зміни цілей і завдань підприємства. Основною процедурою розробки системи стратегічного управлінського обліку є розробка його структури, в яку входять:

- організація структури стратегічного управлінського обліку;
- кадрове забезпечення підсистеми стратегічного управлінського обліку;
- технічне забезпечення стратегічного управлінського обліку;
- вибір методів, які будуть використовуватися при організації стратегічного управлінського обліку.

Н. Й. Радіонова,
*кандидат економічних наук, доцент кафедри
обліку і аудиту,
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ*

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Необхідність формування стратегічного управлінського обліку на підприємстві зумовлена сучасними умовами. Роль стратегічного управлінського обліку полягає в забезпеченні керівництва підприємства внутрішньою і зовнішньою фінансовою та нефінансовою інформацією, потрібною для планування, аналізу та контролю розвитку компанії в інтересах її власників і інвесторів, а також у здатності виражати стратегічні завдання і плани в конкретних показниках. Щоб спрогнозувати можливість впливу тієї чи іншої ситуації, необхідно використовувати різні показники, які допомагають прийняти правильне рішення.

Організація стратегічного управлінського обліку є частиною антикризового управління на підприємствах. Воно повинно починатися з моменту створення підприємства для запобігання виникненню кризових ситуацій. Стратегічний управлінський облік дає можливість своєчасно реагувати на зміни зовнішніх факторів навколишнього середовища, керувати внутрішніми факторами середовища підприємства на основі сформованої інформації, використовувати принцип зворотного зв'язку [1]. Стратегічний управлінський облік взаємопов'язаний з фазами життєвого циклу підприємства, він формує інформацію, необхідну для здійснення реорганізаційних процедур з метою запобігання банкрутству.

Наявність багатьох проявів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, взаємозв'язок перспективних і поточних завдань управління його діяльністю, великий потік інформації значною мірою ускладнюють узгодження прийнятих рішень з різних питань в єдину стратегію розвитку.

Першим етапом методики організації стратегічного управлінського обліку на підприємстві є підготовчий. На цьому етапі аналізується існуюча система управлінського обліку на підприємстві, а при виявленні недоліків обґрунтовується необхідність виділення стратегічного управлінського обліку як підсистеми управлінського обліку. Підготовчий

О. В. Петраковська,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

РОЗРОБКА ЗАВДАНЬ ДЛЯ АУДИТУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Кризова економічна ситуація, що виникла в Україні, викликала необхідність посилення контролю та контрольних заходів за діяльністю банків. Касові операції банку є операціями з середнім ризиком, тому глибина і періодичність контролю повинна бути відповідною. В сучасних умовах організація та методика аудиту касових операцій потребує уточнення, доповнення та інтерпретації з урахуванням трансформаційних процесів економіки країни. Подальшого вивчення потребує комплекс питань, пов'язаних з розробкою завдань для аудиту касових операцій банку.

Метою дослідження є уточнення завдань аудиту касових операцій банку для ефективної організації аудиту.

Дослідженню проблем аудиту касових операцій присвячено праці багатьох учених: І. Белової [4], А. Герасимовича [3], Н. Куніциної, В. Хісамудінова [1], С. Лобозинської [2], Г. Мумінової-Савіної [5] та ін. Праці вказаних науковців забезпечили основу поглиблення теоретико-методичних засад аудиту касових операцій банку. Проте обґрунтовані теоретичні аспекти та розроблені практичні рекомендації не вирішують всіх проблемних питань цього напрямку, що актуалізує необхідність систематизації наукових досліджень.

Г. Мумінова-Савіна [5] зі співавторами вважають, що основними завданнями перевірки касових операцій є: перевірка збереження та обліку грошей, цінностей та документів у грошовому сховищі, дотримання порядку роботи з ними і законності здійснення операцій; перевірка стану охорони, оснащення будівель установ банків технічними засобами захисту, забезпечення збереження грошей та цінностей; перевірка технічної наявності грошей та відповідність їх залишку записам у книзі обліку готівки оборотної (операційної) каси й інших цінностей банку та даним бухгалтерського обліку по рахунку 1001; перевірка фактичної наявності бланків суворої звітності та інших цінностей (бланки цінних паперів, ювілейні монети, інші цінності та документи) і відповідність їх залишку записам у книзі обліку бланків суворої звітності та книзі обліку

готівки оборотної (операційної) каси й інших цінностей банку і даним оборотно-сальдовою відомості по позабалансових рахунках; перевірка фактичної наявності іноземної валюти та платіжних документів в іноземній валюті та відповідність їх залишку записам у книзі обліку наявності іноземної валюти та платіжних документів в іноземній валюті, що знаходяться в сховищі, а також даним бухгалтерського обліку; перевірка роботи операційних кас, а також правильності організації та оформлення касових операцій; оцінка стану контролю за касовими операціями в установі банку та запобігання випадкам незаконного витрачення та незабезпечення збереження грошей та цінностей; перевірка розрахунків з використанням дорожніх чеків; перевірка банківського контролю за дотриманням касової дисципліни клієнтами.

І. Белова [4] зазначає, що особливій уваги повинні заслуговувати такі питання для перевірки службою внутрішнього аудиту: аналіз внутрішньої нормативної бази; перевірка дотримання законодавчо-нормативних актів та внутрішніх документів банку; попередній аналіз відповідних операцій за допомогою системи показників; визначення обсягу вибірки угод для перевірки та власне перевірка їх комплектації та відповідності внутрішнім вимогам; аналіз тарифної політики банку, а також дотримання її; оцінка ефективності операцій; аналіз стану звітності та її достовірності; питання фінансового моніторингу; оцінка системи внутрішнього контролю касових операцій; надання рекомендацій зі зменшення ризиків касових операцій, насамперед, операційно-технологічних.

Не виділяючи завдання аудиту касових операцій, С. Лобозинська [2] стверджує, що з метою ефективності та повноти проведення аудиту необхідно досліджувати такі тематичні блоки: організація касової роботи; наявність та схоронність цінностей; функціонування прибуткових та видаткових кас; налагодження роботи вечірньої каси та каси перерахування; порядок роботи з банкоматами; бухгалтерський облік касових операцій.

А. Герасимович [3] вважає, що при проведенні аудиту касових операцій банку потрібно перевірити: стан угод про повну матеріальну відповідальність осіб, що працюють з готівкою та іншими цінностями; дотримання порядку здійснення операцій у прибуткових касах; дотримання порядку здійснення операцій у вечірніх касах та касах перерахування; дотримання порядку здійснення операцій видатковими касами; дотримання порядку звірки і складання висновку операційної каси; організацію контролю за видачею грошей; дотримання повноти і правильності обміну цінностей у сховищах; дотримання касового планування і ліміту залишків каси банку; дотримання ліміту розрахунків готівкою; дотримання правил касових операцій з валютною готівкою; стан звітності про касові обіги банку.

Ознаки капіталу, які є актуальними і для людського капіталу, – це спроможність накопичуватися та приносити дохід.

Термін “людський капітал” одержав розповсюдження завдяки Г. Беккеру і Т. Шульцу, які досліджували значущість інвестицій в людський капітал для економічного зростання. Це надало можливість виміряти ефективність соціальної сфери і соціальної політики в цілому з позиції підвищення продуктивності праці й економічного зростання.

Під людським капіталом розуміють запас знань, вмінь і навичок, культури і моралі, здібностей, здоров'я, що приносить дохід, розмір якого визначається конкретними виробничими умовами, що склалися, заданими географічними факторами, соціальним, економічним та політичним розвитком, а також особистими параметрами індивіда [2].

Потенціалом є можливості, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані [3]. Людський потенціал потребує інвестицій для збереження і відтворення та включає такі параметри, як: чисельність населення, професійно-кваліфікаційні характеристики, запас здоров'я, норма віддачі від інвестицій.

З плином часу концепція розвитку людського потенціалу зазнала змін, акценти було переведено з підвищення якості життя і можливостей вибору на подолання дискримінації різних соціальних груп, забезпечення рівних прав, соціальних зобов'язань і норм.

Головними характеристиками людського потенціалу суспільства є чисельність населення, коефіцієнти народжуваності і смертності, очікувана тривалість життя при народженні, очікувана продуктивність праці, очікуваний валовий регіональний продукт на одну особу, очікуваний рівень заробітної плати.

Розподіл і сума доходу, який надає людський капітал, залежать від соціальних, економічних, політичних й географічних умов його використання, а також від розміру інвестицій, що здійснюються як на стадії використання людського капіталу, так і на стадії його накопичення, тобто інвестицій в людський потенціал. Якість людського потенціалу тісно пов'язана з ефективністю використання людського капіталу.

Список використаних джерел

1. Капітал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Капітал>
2. Котырло Е. С. Человеческий потенциал и человеческий капитал как научные категории [Електронний ресурс] / Е. С. Котырло. – Режим доступу : http://auditfin.com/fin/2011/6/2011_VI_10_08.pdf
3. Потенціал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Потенціал>

– складових зовнішньоторговельного сальдо в категоріях витрат основних виробничих факторів – праці і капіталу;

– потенційної місткості внутрішнього ринку у порівнянні з виробничими можливостями галузей та перспективами їхнього розвитку.

Така методологічна послідовність забезпечується шляхом суцільного статистичного оцінювання структури та динаміки основних макроекономічних показників на відповідних інституційно-господарських рівнях. Роль методології статистичного вимірювання та оцінювання багаторазово посилюється в умовах, коли економічний розвиток НМС визначається вільною від прямого державного втручання взаємодією між господарськими суб'єктами.

Список використаних джерел

1. Новий словник іншомовних слів / [ред. Л. І. Шевченко]. – К. : АРІЙ, 2008. – 672 с.

М. Ю. Потапова,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри статистики,

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ТА ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ

Багатство суспільства визначають природні ресурси і людський капітал. У сучасних умовах зростає роль людини, людського потенціалу та ефективності його використання. Загальновизнаним є той факт, що основним багатством будь-якої країни є люди, а одним із критеріїв соціально-економічного прогресу – досягнення в області розвитку людини, задоволення її потреб. Розвиток людського потенціалу розглядається ООН як основа досягнення стійкого економічного зростання.

За визначенням класичної економічної теорії, капітал – це один із факторів виробництва, усе те, що використовується для виробництва, але безпосередньо не споживається в ньому. В економіці капіталом називають чинник виробництва у вигляді вартості, здатної приносити прибуток або збиток [1].

У теперішній час використання таких термінів, як людський капітал, інтелектуальний капітал і соціальний капітал стало звичним.

Н. Куниціна та В. Хісамудінов [1] вважають, що аудит касових операцій повинен включати такі моменти: оцінка технічного укріплення грошового сховища і каси; перевірка обліку цінностей та документів у грошовому сховищі; документарна перевірка касових операцій; звірка синтетичного та аналітичного обліку; перевірка правильності здійснення розрахунків готівкою.

Проведений аналіз літературних джерел показав, що деякими науковцями не виділено окремо завдань аудиту касових операцій банку, а якщо завдання і визначені, то розкриті не в повній мірі. На підставі систематизації поглядів науковців вважаємо за потрібне виокремити такі завдання аудиту касових операцій банку:

– перевірка стану організації касової роботи в банку;

– перевірка та підтвердження відповідності касових операцій чинній законодавчій, нормативній базі та внутрішнім положенням банку;

– перевірка порядку оформлення касових операцій;

– дотримання касового планування і ліміту каси банку;

– перевірка повного та своєчасного оприбуткування й видачі готівки клієнтам;

– оцінка ефективності касових операцій;

– перевірка достовірності та своєчасності відображення в обліку та звітності інформації про касові операції;

– оцінка системи внутрішнього контролю касових операцій.

На основі проведеного дослідження визначено, що всі праці науковців є надзвичайно актуальними і доповнюють одна одну, але відсутність єдиного підходу до визначення завдань аудиту касових операцій банку потребує подальшого вивчення. Проведене теоретичне узагальнення економічної літератури дозволило автору уточнити завдання аудиту касових операцій банку, які дозволять аудиторі більш точно й оперативно здійснювати перевірку.

Список використаних джерел

1. Куниціна Н. Н. Банковський аудит : учеб. пособ. / Н. Н. Куниціна, В. В. Хісамудінов. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 128 с.

2. Лобозинська С. М. Облік і аудит у банку : навч. посіб. / за ред. проф. С.К. Реверчука. – К. : Знання, 2007. – 630 с.

3. Облік і аудит у банках : підруч. / за заг. ред. проф. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004. – 536 с.

4. Організація контролю в банку : навч. посіб. / уклад. І. В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2008. – 302 с.

5. Тим, хто не хестує законом. Контроль, ревізія та аудит у комерційних банках України / Г. Г. Мумінова-Савіна, В. М. Кравець, О. А. Мазурга ін. – К. : Факт, 2001. – 448 с.

О. І. Пилипенко,
*доктор економічних наук,
професор кафедри бухгалтерського обліку,
декан факультету обліку та аудиту,
Національна академія статистики, обліку і аудиту,
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Розробка та реалізація успішної стратегії економічного розвитку була й залишається непростим завданням внаслідок наявності ризиків і загроз, пов'язаних з економічною кризою, зокрема знецінення національної валюти. При цьому процеси стратегічного планування можуть не забезпечуватися достовірною, оперативною та аналітичною інформацією, тому на розробку бюджетів витрачається багато часу, внаслідок чого вони відображають застарілу бізнес-модель. У практиці господарювання вітчизняних підприємств існує різний досвід впровадження бюджетування з метою підвищення ефективності діяльності за рахунок дієвого її планування та вчасного реагування на відхилення фактичних показників від бюджетних для досягнення стратегічних цілей. Окремі підприємства намагалися впровадити бюджетування, однак не зуміли це правильно зробити, тому відмовилися від подальших спроб. Інші підприємства, впровадивши бюджетування за традиційним підходом, не одержали очікуваної віддачі від його використання.

У кризових умовах господарювання, а також з огляду на нерозвиненість внутрішнього контролю, відсутність належного обліково-аналітичного вектора та нерозуміння керівництвом вітчизняних суб'єктів господарювання засад організації і методики здійснення бюджетування нераціональне впровадження або відмова від останнього можуть ускладнити ефективність управління підприємством. Нині актуальним для дослідження є визначення напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення процесу бюджетування для формування нових факторів економічного зростання на рівні суб'єктів господарювання.

Проблемні питання облікового забезпечення бюджетування розглядали у своїх наукових дослідженнях такі вітчизняні вчені, як Б.

національних інтересів забезпечення соціально-економічного розвитку з прагненням суб'єктів господарювання до отримання економічної вигоди на закордонних ринках.

Єдність методології статистики економічного розвитку з відповідними теоретичними положеннями полягає у розкритті відповідей на класичні питання економіки: “що”, “скільки”, “для кого”, “яким чином” і “у яких умовах” виробляти.

Статистика відповіді на питання “*що виробляти*” розкривається параметрами взаємодії попиту / пропозиції залежно від монополізації ринків і державного адміністративного тиску.

Вплив на економічний розвиток НМС відповіді на питання “*скільки виробляти*” відображається статистикою змін обсягів виробництва в пропорціях продукції за призначенням для проміжного (технологічного або сировинно-виробничого) або кінцевого споживання.

Неоднозначність тлумачення і статистичного розкриття економічної сутності цього кількісного показника обумовлена його взаємозв'язком з наступним питанням: “*для кого виробляти*”. МСВОЕР НМС відповідає на питання “для кого виробляти” у єдності кількісних і якісних ознак. Економічні інтереси виробничого сектору у цьому питанні відображають альтернативу вибору між закордонними і національними ринками з різними умовами: збільшення економічної вигоди завдяки ефекту масштабу при цілковитому задоволенні потреб внутрішнього ринку означає сприятливі для позитивного розвитку НМС умови міжнародної конкуренції; протилежні тенденції зумовлюють гальмування економічного розвитку НМС.

Відповідь на питання “*як виробляти*” відображає якісні статистичні параметри розвитку. Через розкриття взаємодії між адміністративними і ринковими інститутами будується статистика, що відображає відповідь на питання “*у яких умовах виробляти*”.

Завданням МСВОЕР є дослідження макроекономічної структури і динаміки інституційно-господарських рівнів НМС за допомогою системи показників з послідовним комплексним визначенням:

- умов доступу суб'єктів господарювання до формування факторних комбінацій;
- наявності інвестиційного потенціалу у порівнянні з його фактичним використанням;
- відповідності макроекономічних структурних пропорцій стратегічним орієнтирам розвитку;
- напрямів руху основних виробничих факторів та їхньої галузевої віддачі;

Об'єктом МСВОЕР є процеси та явища, що відображають стан економічного розвитку НМС, а предметом – теоретико-методологічні засади статистичного вимірювання та оцінювання економічного розвитку НМС. Концепція МСВОЕР НМС базується на принципах:

– систематичності, який полягає у певній періодичності і регулярності вимірювання та оцінювання і реалізується шляхом охоплення довготривалих масивів даних, що містяться у формах річної статистичної звітності, побудованих за певним планом у заздалегідь визначеній послідовності;

– системності, який полягає у єдності якісного і кількісного підходу до процесу дослідження інституційних і технологічних складових, з урахуванням їхньої складності, зумовленості та взаємовпливу;

– комплексності, який полягає у підході до об'єкта вимірювання та оцінювання як до єдиного соціально-економічного явища та досягається шляхом виявлення наскрізних закономірних залежностей між макроекономічними пропорціями на всіх його рівнях.

Базові принципи МСВОЕР НМС втілюються в основних напрямках наукового пошуку при визначенні:

1. Умов доступу суб'єктів господарювання до формування факторних комбінацій, які детерміновані організаційною концепцією побудови суспільно-економічної формації та її політико-економічним устроєм. Це проявляється у формах власності на засоби виробництва, досконалості конкуренції, способах і методах централізованої координації діяльності суб'єктів господарювання.

2. Умов використання виробничих факторів праці і капіталу. Статистичними показниками ефективності використання праці є зростання її оплати на тлі випереджального підвищення продуктивності, своєчасне і якісне задоволення споживчих потреб, збільшення місткості внутрішнього ринку і, як наслідок, підвищення життєвого рівня населення. Умови використання капіталу відображаються статистичними показниками інтенсивності його нарощування та властивостей інвестиційних потоків.

3. Відносин НМС з її зовнішнім оточенням. Методологічне забезпечення статистичного вимірювання та оцінювання впливу ОЕМУР НМС на розвиток в цій частині визначається збалансованістю політики відкритості і протекціонізму. Методична визначеність у цьому питанні досягається шляхом врахування в зовнішньоекономічному балансі, поряд із суто вартісними показниками, якісних параметрів використання праці і капіталу. Інституційна складова тут пролягає на перетині

Валуєв, А. Герасимович, С. Голов, Г. Кірейцев, М. Пушкар, М. Чумаченко, В. Швець, В. Шевчук. Залишаються відкритими для дослідження проблеми удосконалення інформаційного забезпечення бюджетування, зокрема за рахунок організації бухгалтерського обліку й економічного аналізу, зважаючи на нові виклики сучасного стану економіки в Україні для досягнення інноваційного розвитку підприємств.

Досягнення сталого випереджаючого розвитку економіки, визначеного пріоритетом в Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [1], означає формування інноваційної моделі розвитку економіки та активізацію процесів інвестування шляхом подолання факторів, що стримують його, зокрема на основі досягнення ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання та розвитку такої технології управління, як бюджетування.

За визначенням Інституту дипломованих бухгалтерів з управлінського обліку (США), бюджет – це кількісний план в грошовому вираженні, що зазвичай відображає заплановану величину доходу та витрати, які мають бути знижені протягом відповідного періоду, а також капітал, необхідний для досягнення поставлених цілей [2, с. 32]. За визначенням С. Ковтуна, бюджетування діяльності підприємства забезпечує покращення координації діяльності підприємства; підвищення керованості і адаптивності підприємства до змін у зовнішньому середовищі; зниження можливості зловживань і помилок в управлінні; взаємозв'язок різних аспектів господарської діяльності; єдине бачення планів підприємства центрами відповідальності; відповідальніший підхід фахівців до ухвалення рішень, кращу мотивацію та оцінку їх діяльності [3]. Тобто широко застосовуване в ринковій економіці поняття «бюджетування» можна визначити як інформаційну систему корпоративного управління з використанням певних фінансових інструментів – бюджетів, які дозволяють узгодити цілі підрозділів підприємства та представити стратегію діяльності у вигляді фінансового інструмента.

В умовах кризової ситуації в економіці організація і методика здійснення бюджетування повинні відповідати новим пріоритетам: швидше реагування на небезпеки внаслідок конкурентної боротьби та змін вимог споживачів; залучення та ефективна кадрова робота з персоналом, готовим нести відповідальність за прийняття рішень; наявність пропозицій інноваційних рішень і готовність до змін комерційної діяльності; гарантії власникам (акціонерам) стійких і конкурентоспроможних результатів діяльності.

Підхід учених [4; 5; 6], за яким у складних економічних умовах господарювання традиційне бюджетування як інструмент управління може стати навіть перешкодою для розвитку внаслідок того, що бюджети не передбачають швидкого реагування на зміни в ситуації, не мотивують відповідним чином персонал на пошук інноваційних рішень, підтверджується дослідженнями практики бюджетування. Комплекс проблем бюджетування практичного характеру призводить до появи бар'єрів на шляху до зростання рентабельності, адекватної реакції на запити споживачів, досягнення стійкого розвитку підприємства, що обумовлює необхідність адаптації бюджетування до нинішніх умов управління підприємствами.

Повна відмова від бюджетування теж є недоцільною, адже бюджет як фотографія бізнесу дозволяє знизити ймовірність неефективних операцій, водночас гублячи ініціативи щодо подальшого підвищення ефективності бізнесу. Враховуючи, що бюджетування має ряд переваг, а отже, повна відмова від нього може завдати шкоди суб'єкту господарювання, Дж. Хоуп і Р. Фрейзер розробили нову модель – Beyond Budgeting Model («За межами бюджетування») [7], намагаючись зберегти переваги та створити адаптивну модель бюджетування без жорстких рамок і орієнтацію на створення цінності для споживачів продукції. Ця модель фінансового управління базується на принципах адаптивного управління і на принципах, що базуються на делегуванні повноважень [8, с. 67]. Відповідно, призначення Beyond Budgeting Model полягає в тому, щоб оминати традиційні недоліки бюджетування та створити гнучку систему прогнозів і планів, безперервного контролю якості роботи, налаштовану на креативність у підходах до управління і оперативність прийняття рішень, а також співпрацю персоналу щодо розробки та впровадження інноваційних проектів.

У зарубіжній практиці господарювання використання принципів Beyond Budgeting Model дозволило компаніям American Express, GE Capital, Toyota перейти до більш коротких циклів планування (один раз в квартал) і розглядати бюджет як сукупність квартальних планів [9, с. 41]. Вітчизняні підприємства використовують лише окремі елементи Beyond Budgeting Model, що дозволяє в умовах економічної кризи забезпечувати розвиток бізнесу порівняно з конкурентами в галузі. Повноцінний перехід до цієї моделі для багатьох підприємств може стати пагубним, оскільки на більшості підприємств не накопичений достатній досвід успішного бюджетування, не визначені ключові показники, які дозволять об'єктивно оцінити процеси, що відбуваються на підприємстві, за відсутності належного облікового-аналітичного забезпечення управління. Окремою проблемою є наявність значної кількості непотрібної внутрішньої

Проблема сучасної статистики: розроблення методології вимірювання та оцінювання закономірностей і тенденцій економічного розвитку національної макросистеми як динамічного процесу кількісних змін, що призводить до багаторівневих якісних перетворень

Рис. 1. Концептуальна схема методології статистичного вимірювання та оцінювання економічного розвитку національної макросистеми

3. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й. А. Шумпетер; пер. з англ. В. Старка. – К. : ВД «Киево-Могилянська академія», 2011. – 242 с.

4. Новая философская энциклопедия : в 4 т. – М. : Мысль, 2010. – Т. I. – 2010 – 744 с.

В. В. Попова,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки підприємств,*

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ СТАТИСТИЧНОГО ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МАКРОСИСТЕМИ

Сучасна методологія статистичного вимірювання та оцінювання масових соціально-економічних явищ і процесів, яким є економічний розвиток національної макросистеми (НМС), зосереджена довкола показника ВВП. Але відсутність чітких критеріїв встановлення безпосередніх ознак наявності та інтенсивності економічного розвитку призводить до сприйняття цього процесу скоріш як феномену, а не як наслідку реалізації обізнаних цілеспрямованих дій.

У процедурі вимірювання та оцінювання економічного розвитку НМС шляхом встановлення кількісних параметрів ВВП виникають суттєві похибки, які пов'язані з нехтуванням організаційно-економічними та інституційно-господарськими факторами. Концептуальне обґрунтування методології статистичного вимірювання та оцінювання економічного розвитку національної макросистеми (МСВОЕР) полягає у розкритті актуальних питань залежності соціально-економічних явищ у багаторівневих координатах архітекtonіки організаційно-економічного механізму управління розвитком (ОЕМУР) національної макросистеми.

У загальному розумінні методологія являє собою “вчення про методи наукового пізнання, або сукупність прийомів, методів застосовуваних у науковому пізнанні світу та практичній діяльності” [1, с. 382].

МСВОЕР НМС містить ключові поняття “вимірювання” та “оцінювання”, процедури яких спрямовані на системне дослідження закономірностей переходу кількісних ознак процесу економічного розвитку в якісні. Методологія містить комплекс процедур та правил вимірювання за спеціально розробленою шкалою, а також систему загально-статистичних, адаптованих, модифікованих та спеціально розроблених методів, прийомів, інструментів, процедур та методик оцінювання (рис. 1).

звітності. Ураховуючи, що адаптивна модель бюджетування забезпечує застосування управлінської концепції, її впровадження потребує участі управлінського персоналу всіх рівнів, а сам перехід до такої моделі повинен відбуватися поступово та з відповідним удосконаленням обліково-аналітичного забезпечення бюджетування, зокрема в частині:

– формування у внутрішній звітності підприємства даних про нефінансові показники (клієнтський та інтелектуальний капітал);

– комп'ютеризації облікового процесу для оперативного формування достовірних і аналітичних даних, що дозволяють скоротити рівень деталізації планування і замінити річне планування на гнучке;

– забезпечення можливостей автоматичного формування відомостей про результати перегляду бюджетів, внесені зміни до бюджетів операційного та стратегічного характеру;

– формування даних щодо доцільності задоволення короткострокових цілей (прибуток) або довгострокових інноваційних завдань;

– передбачення системи внутрішньої звітності з відповідними аналітичними показниками для складання бюджетів;

– організації документообороту, режиму обмеженого доступу до показників бюджетів і результатів їх виконання;

– вибору методики аналізу рівня виконання бюджетів і досягнутих показників;

– ведення аналітичного обліку господарських операцій з ресурсами на рівні центрів відповідальності;

– належного розподілу обов'язків облікового персоналу та аналітиків, їх взаємодії з персоналом, відповідальним за бюджетування.

Застосування такої схеми дозволяє отримати такі переваги для підприємства навіть в умовах кризових явищ в економіці країни:

1. Швидка реакція на внутрішні та зовнішні зміни у діяльності підприємства з відповідним коригуванням бюджетних показників внаслідок спрощення процесу управління бюджетуванням, формування гнучких бюджетів.

2. Досягнення взаємної довіри, обміну знаннями та ефективними технологіями управління між персоналом на основі оперативного та достовірного інформаційного забезпечення, чіткого визначення меж доступу до інформації.

3. Використання можливостей економії витрат і зниження собівартості без погіршення якості продукції, вчасного реагування на недоцільні операції з використання ресурсів підприємства.

4. Орієнтація системи управління на інноваційні ідеї та запити споживачів на основі їх врахування в стратегії діяльності для використання конкурентних переваг підприємства з метою забезпечення стійкого розвитку.

Порівняльний аналіз кризи у США та в Україні

Показники	США	Україна
Роки	1929 – 1937 рр.	1990 – 2015 рр.
Характеристика циклу	Відповідає теорії циклів	Відсутня стадія відновлення
Тренд зміни ВВП	Висхідний	Спадний
Тривалість, місяців	47	312
Глибина падіння ВВП	Приблизно 30%	41,6
Характер зміни індексу споживчих цін	Дефляція	Інфляція
Рівень безробіття	25%	8,6%

5. Скорочення трудових витрат на бюджетування на основі досягнення ефективності та спрощення процедур формування бюджетів.

Отже, дослідження напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення процесу бюджетування з урахуванням наявних проблем на практиці дозволило сформулювати нові фактори економічного зростання на рівні суб'єктів господарювання в кризових умовах господарювання на основі удосконалення обліково-аналітичного забезпечення бюджетування за адаптивною моделлю (Beyond Budgeting). Адаптивний процес бюджетування базується на фіксованих цілях і плануванні ресурсів, забезпечуючи гнучкість для підприємства. Це особливо важливо в умовах господарювання, коли виживання підприємства залежить від вміння використовувати конкурентні переваги та вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»: схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Уотшем Т. Количественные методы в финансах / Т. Уотшем, К. Паррамоу ; пер. с англ. – М. : Финансы-ЮНИТИ, 1999.
3. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами / С. Ковтун. – Х. : Фактор, 2011. – 340 с.
4. Ілляшенко Т. О. Бюджетування як напрямок удосконалення системи управління діяльністю підприємств / Т. О. Ілляшенко, К. В. Ілляшенко, М. В. Скобенко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2012. – № 3. – С. 36–44.
5. Рижаківа Г. М. Теоретичні основи розвитку моніторингових і діагностичних систем в управлінні підприємством / Г. М. Рижаківа // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2015. – № 29/2. – С. 31–43.
6. Череп О. Г. Роль бюджету та процесу бюджетування в управлінні підприємством / О. Г. Череп, О. Ю. Стремидло // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2015. – № 1 (4). – С. 445–451.
7. Даум Ю. Beyond Budgeting: Модель для управління и контролинга в 21 веке [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bss.in.ua/theory/planning/beyond-budgeting/112-beyondbudgeting-21>
8. Піндайк Р. С. Мікроекономіка / Р. С. Піндайк, Д. Л. Рубінфелд ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Основи, 1996. – 646 с.

Тривалість фази кризи та депресії в Україні перебільшила найбільш відому кризу у США у 6,6 раза. Але критичним є те, що відсутність фази відновлення виробництва спричинила спадний характер тренду економічного зростання з від'ємними середніми річними темпами падіння економіки (–1,77%) без жодних ознак виходу на той показник, який характерний для економіки США після кризового періоду. Характер зміни індексу споживчих цін має в Україні протилежний тип, тобто, спостерігається інфляція замість дефляції, а рівень безробіття не є характерним для стадії кризи.

Результати аналізу вказують на те, що перешкодою діям держави з забезпечення сталого економічного розвитку в Україні (Річні послання президентів України до Верховної Ради, розроблена інститутом економічного прогнозування Стратегія довгострокового економічного зростання, намагання виконувати вказівки Міжнародного валютного фонду і поради Вашингтонського консенсусу) є аномальність характеру циклічних змін.

Дослідження індикаторів кризи в Україні (див. табл. 1) та порівняльний аналіз її з найвідомішою кризою ХХ століття у США підтверджують думку Й. А. Шумпетера щодо того, що хоча всі кризи є суто економічними явищами і їхніми наслідками є у першу чергу економічні показники, але пояснити їхню причину й наслідки чинниками, виведеними шляхом вивчення виключно економічної системи, неможливо – треба суттєво розширити коло дослідження.

Список використаних джерел

1. Новий словник іншомовних слів / [ред. Л. І. Шевченко]. – К. : АРІЙ, 2008. – 672 с.
2. Абель Э. Макроэкономика / Абель Э., Берданке Б. ; пер. с англ. – 5-е изд. – СПб. : Питер, 2012. – 768 с.

– експансія 2010–2012 рр., тривала майже 36 місяців, ВВП склав 69,41% від ВВП 1990 р.; при цьому середні додатні темпи приросту ВВП склали 3,17%;

– стагнація економіки у 2013 р. при темпах приросту ВВП 0,0%;

– наступне падіння національної економіки після 2014 р., тобто 24 місяці, яке продовжується і нині з середніми від’ємними річними темпами приросту 8,25%.

Недосягнення Україною рівня ВВП у 2015 р. навіть рівня 1990 р. саме по собі та на тлі багаторазового збільшення цього показника у інших країнах, доводить, що національна економіка перебуває у затьожній довгостроковій кризі, тривалість та глибина якої є аномальними. Теоретично в Україні зберігається певна послідовність спаду та поживлення ділової активності, але не відбувається відновлення економіки, що суперечить загальному визначенню циклів та може вважатися аномалією. Але наголос саме на аномальності відхилення від загальних закономірностей економічних циклів в Україні стає ще більш виправданим у системі міжнародного порівняльного аналізу з використання статистичних даних NBER.

В економіці США впродовж 150 років не відмічається таких тривалих періодів рецесії, які вимірюються тризначними цифрами. Наприклад, найбільша рецесія спостерігалася у США з серпня 1929 р. по травень 1937 р. і тривала 47 місяців, а в Україні рецесія триває понад 24 роки, або 280 місяців.

В Україні фаза депресії і спаду ділової активності, яка наступила після економічної і політичної кризи 1990 р. і триває донині, набула безпрецедентно затьожного характеру та певних особливостей. Теоретично ВВП в Україні зменшився майже так само, як і у США у період Великої Депресії – приблизно на 30%. Але докорінна відмінність полягає у тому, що Україна після 25 років так і не досягла ВВП 1990 р. Тобто, не зважаючи на те, що у деякі періоди в Україні спостерігалася економічне піднесення, цей 25-річний термін можна у цілому охарактеризувати як надзвичайно тривала рецесія.

На підставі цієї статистики можна констатувати, що економіка України деградує більше 25 років поспіль, підсумковий тренд економічного розвитку в Україні має спадний характер і така тривала деградація є аномальною (табл. 1).

9. Бусарев В. В. Релевантность концепций бюджетирования в бизнес-процессном управлении предприятием [Электронный ресурс] / В. В. Бусарев // *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. – Режим доступа :

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2643>

В. О. Піщейко,

*в. о. доцента кафедри фундаментальних економічних дисциплін,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

АДАПТАЦІЯ НОВОГО ТИПОВОГО ЗАКОНУ ПРО ОФІЦІЙНУ СТАТИСТИКУ ДЛЯ КРАЇН СЕКЦА ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ

У січні 2014 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Фундаментальні принципи статистики, в яких було підкреслено, що високоякісна статистика відіграє критично важливу роль у прийнятті конструктивних рішень. Базуючись на цих принципах та на Кодексі норм європейської статистики, у травні 2016 року Конференція європейських статистиків Європейської економічної комісії ООН схвалила Типовий закон про офіційну статистику для країн Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії (далі – ССКЦА). Метою закону є забезпечення довідкової бази для розробки надійної правової основи для повноцінного функціонування національної статистичної системи країни та виробництва високоякісної офіційної статистики.

Типовий закон про офіційну статистику враховує особливості країн, для яких він розроблений, слугує певним зразком та потребує адаптації до національного законодавства. Національне статистичне законодавство, що буде розроблено на основі цього зразку, буде доповнюватися підзаконними актами, керівними принципами та правилами його реалізації.

Закон окреслює права та обов’язки інституцій, що входять до складу національної статистичної системи, а також сферу охоплення цієї системи, принципи та процедури, що застосовуються при розробці, виробництві й поширенні офіційної статистики. Закон визначає національний статистичний офіс як провідний орган національної статистичної системи та професійно незалежну інституцію, а також обов’язки респондентів, які надають дані у статистичних цілях. Він

гарантує дотримання прав респондентів та захист конфіденційних даних, регулює доступ статистичних офісів до адміністративних джерел даних та питання їх використання виключно у статистичних цілях.

Типовий закон охоплює такі основні елементи:

- визначення поняття «офіційна статистика» та її відмежування від адміністративної інформації;
- визначення різних типів виробників офіційної статистики;
- принцип професійної незалежності інституцій та підрозділів, що виробляють офіційну статистику;
- створення Національної Ради з питань статистики;
- стратегічне й оперативне планування з особливою увагою на існуючі та такі, що виникають, потреби користувачів;
- принципи та процедури роботи з конфіденційними статистичними даними;
- управління якістю з урахуванням інтересів користувачів;
- принципи поширення офіційної статистики серед усіх користувачів.

Закон України «Про державну статистику» було прийнято у 1992 році, в період з 2000 по 2014 рік до закону вносились невеликі зміни. Тобто цей закон вже суттєво застарів і потребує негайної модернізації. Перші кроки вже було зроблено: Урядом подано до Верховної Ради України законопроект, що продовжує гармонізацію державної статистики зі статистичною системою ЄС, створює умови для провадження діяльності органів національної системи державної статистики згідно з загальноприйнятими принципами світової та європейської статистичної практики, зокрема принципом професійної незалежності.

Відповідно до цього принципу, статистика має розроблятися та поширюватися національними статистичними органами незалежно від інших органів управління, особливо в частині визначення методології, методів і джерел отримання даних, термінів, змісту та форм поширення інформації тощо. Дотримання цього принципу підвищує довіру до органів державної статистики та посилює їх спроможність забезпечувати користувачів достовірною інформацією щодо економічної, соціальної, демографічної та екологічної ситуації в Україні та її регіонах. Професійну незалежність органів державної статистики в Україні буде забезпечено шляхом закріплення на законодавчому рівні положень щодо надання спеціального статусу Державній службі статистики, повноважень щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері статистики.

Проектом Закону також передбачені положення щодо особливостей призначення керівників та заступників керівників центрального органу

збільшення цін та тарифів). Ці порушення, відповідно, впливають на стан рівноваги на різних ринках зокрема та на траєкторію економічного розвитку. Багаторічні дослідження науковців дозволило виявити певні спільні чинники криз, та визначити спільні ознаки перебігу цього процесу.

Наприклад, Національне бюро дослідження процесів економічного розвитку у США (NBER) за більш, ніж 100-річний термін, зробило висновки, що найбільш тривала депресія, яка отримала назву Великої, спостерігалась у США у 30-х роках минулого століття. Для усвідомлення її глибини та деструктивного впливу на економічний розвиток науковці NBER порівняли її з двома найбільш глибокими депресіями, які також мали місце у США: це депресії 1973–1975 рр. та 1981–1982 рр. Порівняно з 30-відсотковим зменшенням реального ВВП та 25-відсотковим рівнем безробіття у період Великої депресії, які спостерігалися протягом 43 місяців, депресія 1973–1975 рр. тривала усього 16 місяців, мала рівень падіння ВВП 3,4% та рівень безробіття 9%; депресія 1981–1982 рр., за тої самої тривалості (16 місяців) мала значно менший рівень спаду ВВП (2,8%), але більший рівень безробіття (11%) [2, с. 366].

Отже, для характеристики стадії кризи науковці застосували такі ознаки: зменшення ВВП відносно початкового періоду; від'ємність темпів приросту ВВП; вихід на нормальні темпи приросту ВВП; рівень безробіття; зміни у індексі споживчих цін.

Стан ділової активності в Україні протягом останніх 25 років за відсутності ознак оновлення виробництва (хоча і спостерігаються певні періоди підйомів) може бути визначений як кризовий. Рівень в Україні за 25-річний період, який і є маркером змін ділової активності може слугувати ВВП, який скоротився у 1,71 раза, або на 41,59 п. п. щодо рівня ВВП 1990 р. Формалізація змін в українській економіці за стадіями економічного циклу дозволяє виокремити такі фази:

– рецесія (падіння) української економіки, з 1990 р. до початку 1999 р., тобто майже 120 місяців. Коли економіка досягла «дна» у 1999 р., частка ВВП складала 40,84% від ВВП 1990 р., а середні річні темпи падіння ВВП становили 8,64%;

– економічне піднесення (експансія), з 2000 р. по 2008 р. включно, тобто 108 місяців. Після завершення періоду у 2008 р. ВВП зріс до 74,24% від рівня 1990 р., або на 33,4 п. п., що становить у середньому 6,91% щорічно;

– раптове падіння 2009 р., з від'ємним темпом приросту ВВП. Хоча ця рецесія була відносно нетривалою за часом, але дуже глибокою: зменшення ВВП за цей період було найбільшим і склало 14,8%, а розмір ВВП склав тільки 63,26% від ВВП 1990 р.;

нормальними процесами поглинання й ліквідації, а аномальний – з надмірними темпами поглинання й ліквідації, поштовхом до яких ставали психологічні риси підприємців – надмірна паніка. Тому деякі науковці закидали Й. А. Шумпетеру, що він не поглибив теорію криз, а розкрив лише «психологію криз», хоча і був першим, хто застосував термін «аномальність» щодо перебігу фази економічної кризи та депресії.

У загальному визначенні аномалія трактується як «відхилення від норми, від загальної закономірності; неправильність»; «аномальний – той, що відхиляється від норми, від загальної закономірності, незвичайний» [1, с. 53]. У науці аномалією визнається пізнавальна ситуація, при якій результати спостережень та експериментів суперечать загально прийнятним теоретичним уявленням або не співпадають з передбаченнями, зробленими на підставі таких уявлень [4].

Щодо процесу накопичення багатства та економічного розвитку взагалі, то нормальним вважається його поступове кількісне збільшення і перехід до нових якісних показників, з незначними коливаннями навколо висхідного тренду зростання. Разом з тим такі негативні зміни, які порушують загальну позитивну тенденцію розвитку національної економіки слід розглядати як аномалії. Певна відносна систематичність повторення порушень в розвитку сучасних національних економік є тим об'єктивним чинником, який не може не привертати увагу. Поняття «аномальність» переходить з категорії абстрактних в категорію таких, що потребують змістовного вирішення. Відтак, дослідження, спрямоване на розкриття причин виникнення аномальних впливів на позитивні тенденції економічного розвитку, є надзвичайно актуальними.

Й. А. Шумпетер вважав кризи своєрідними порушеннями розвитку та такими явищами, що різко відрізняються від нього або навіть перебувають до нього в «опозиції». Тобто якщо розвиток економічної системи є нормою, а кризи – відхиленням від цієї норми, то вона вже по своїй внутрішній суті є аномалією. Узагальнене визначення криз, за Й. А. Шумпетером, таке: «Всі кризи – це події, які зупиняють попередній економічний розвиток» [3, с. 208]. Подальший механізм визначення криз, за вченим, полягає у тому, що вони мають не тільки економічне походження, а навпаки: «Цілком можливо, що справжні причини криз лежать поза суто економічною сферою, тобто що кризи – це наслідки порушень економічних процесів ззовні» [3, с. 209].

Історія дослідження криз підтверджує брак загальної систематизації ознак порушень. Порушення можуть відбуватися, наприклад, у сфері пропозиції (на виробництві, на ринку, у системі кредитування), у сфері попиту (зміна купівельної спроможності через рівень оплати праці,

виконавчої влади з питань статистики та його територіальних органів, що теж має суттєво підвищити професійну незалежність.

Одним із положень законопроекту є створення рішенням Кабінету Міністрів України Національної ради з питань статистики, що визначить правові основи для вирішення питання щодо підвищення ефективності національної статистичної системи офіційної статистики та забезпечить її відповідність фундаментальним принципам офіційної статистики ООН, Кодексу норм європейської статистики, а також Компендіуму статистичних вимог.

Ці зміни – тільки невелика частина того, що вимагає сьогодення і що міститься у Типовому законі, але вони є найбільш нагальними на поточний момент. Попереду – велика копітка робота з підготовки нового законопроекту «Про офіційну статистику», яку Державна служба статистики має розпочати вже у поточному році.

Д. І. Позовіков,
*студент ІПО НТУУ «КПІ» за спеціальністю
«Адміністративний менеджмент»,
м. Київ*

ВІД СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Сталий розвиток країни залежить від багатьох вимірів її руху, але основним є економічний. Наразі економіка України має ряд особливостей, які вона набула у пострадянський час. Теперішні особливості економічного розвитку країни відображаються показниками промислового виробництва. Більшість важливих підприємств країни за роки незалежності постійно переживають кризи, що неодмінно впливає на економіку країни загалом. Чимало криз спричинено слабкістю організаційних структур підприємств і деформованим станом їх корпоративних культур. Сьогодні питання сталого розвитку вітчизняних підприємств – ключовий фактор сталого розвитку всієї країни.

Наукові роботи Ю. Анісімова, Г. Голобокової, І. Омельченко, А. Богатко, Г. Захарова присвячені проблематиці сталого розвитку підприємств. Досить актуально ставляться питання взаємозв'язку сталого розвитку з корпоративною культурою та організаційною структурою підприємства. Сталий розвиток підприємства слід розглядати як його здатність до здійснення економічної діяльності в кожен окремий момент часу в умовах невизначеності впливів

зовнішнього та внутрішнього середовища які порушують нормальне функціонування і розвиток підприємства [1, с. 87].

Розглядаючи внутрішнє середовище, слід виділити основні два фактори, а саме: 1) корпоративна культура та 2) організаційна структура підприємства. Саме їх вплив суттєво відображається на сталому розвитку всього підприємства. За В. А. Погребняком, корпоративна культура – це особлива сфера організаційної реальності, яка складається з комплексів спеціалізованих і певним чином впорядкованих матеріальних і віртуальних ресурсів і результатів праці працівників, що включають систему міжособових стосунків, об'єднує сукупності взаємозв'язаних організаційних явищ і процесів, в надрах яких завдяки цілеспрямованим діям персоналу відбувається перетворення вищезазначених ресурсів і часткових результатів в кінцеві продукти діяльності системи в цілому. Чим вищий рівень корпоративної культури на підприємстві, тим кращий синергетичний ефект діяльності окремих працівників.

Організаційна структура управління – це сукупність певним чином пов'язаних між собою управлінських ланок. Вона характеризується кількістю органів управління, порядком їхньої взаємодії та функціями, які вони виконують. Головне призначення організаційної структури – забезпечити ефективну діяльність управлінського персоналу [2, с. 17]. Вибір оптимальної організаційної структури залежить від особливостей самого підприємства та галузі, в якій воно працює.

Отже, організаційну структуру підприємства можна розглядати як своєрідну основу, навколо якої надбудовуються всі інші складові підприємства, однією з яких є корпоративна культура. Керувати нею досить складно, саме тому керівництву вищої ланки слід враховувати внутрішні і зовнішні загрози, що виникають під час реалізації загальної стратегії підприємства.

Отже, задля сталого розвитку підприємства слід особливу увагу приділяти організаційній структурі та корпоративній культурі його підрозділів та підприємства в цілому. Тільки так можна розраховувати на сталий розвиток підприємства, що є основою сталого розвитку країни і запорукою її добробуту.

Список використаних джерел

1. Квятковська Л. А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства / Л. А. Квятковська // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1. – С. 85–89.

2. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.

В. Ю. Попов,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємств,*

*Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ*

ОЗНАКИ АНОМАЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ В УКРАЇНІ

Проблеми економічного розвитку країн в частині кількісного накопичення багатства посідають центральне місце у дискусіях провідних науковців світу. З часів промислової революції і дотепер спостерігається багаторазове збільшення багатства, але зростання, яке супроводжувало розвиток і трансформацію національних економік з одночасним підвищенням рівня життя, ніколи не було стабільним. Навіть у країнах-лідерах економічного розвитку відносно сталі темпи позитивних змін супроводжуються періодами спаду виробництва, зменшення доходів населення та зростання безробіття. Такі фази у діловій активності називають депресіями, які передують входженню в стан економічної кризи.

Великою кількістю наукових досліджень доведено, що закономірним елементом економічного розвитку є циклічність як проміжок часу від початку однієї економічної кризи до наступної. Тобто на макроекономічному рівні спостерігається сукупність взаємопов'язаних явищ, процесів, що становлять закінчене коло дії, розвитку будь-чого [1, с. 651]. Науковці демонструють різні підходи до деталізації елементів циклу. Одні розглядають лише дві стадії циклу – скорочення виробництва з обов'язковим наступним його збільшенням та відновленням, інші виокремлюють стадії піднесення, депресії, кризи та поживлення. Але більшість сходиться у тому, що періодично повторювана послідовність періодів підйому та розширення економіки, тимчасового спаду та наступного поживлення, відновлення, відома як діловий цикл [2, с. 361].

Значні напрацювання щодо встановлення причин циклічності економічних змін знаходимо в працях засновника теорії економічного розвитку Й. А. Шумпетера. До причин депресії він використовує термін «аномальність», яка, на його думку, спричиняється надмірною панікою підприємців з наступною епідемією банкрутств та крахом кредитної системи [3, с. 224, 230]. Отже, Й. А. Шумпетер, погоджуючись з думкою науковців про хвилеподібні коливання в економіці, і вважаючи їх нормою, вперше акцентував увагу на тому, що є нормальний перебіг депресії та аномальний. Нормальний перебіг депресії він пов'язував з